

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

Ghid pentru activiștii romi

Acest manual a fost realizat în cadrul unui proiect sprijinit de
British Foreign and Commonwealth Office

© Copyright 2004, European Roma Rights Center (ERRC). Toate drepturile rezervate.

ERRC (CENTRUL EUROPEAN PENTRU DREPTURILE ROMILOR)

este organizație neguvernamentală înregistrată legal, cu sediul în Ungaria.

Copii ale manualului sunt disponibile la:

EUROPEAN ROMA RIGHTS CENTER

(CENTRUL EUROPEAN PENTRU DREPTURILE ROMILOR)

Nyár utca 12, H-1072 Budapest, Hungary

P.O. Box 906/93, H-1086 Budapest 62, Hungary

Tel: +36.1.413.2200 • Fax: +36.1.413.2201

Email: errc@errc.org • Website: www.errc.org

Versiunea în limba română a manualului a fost realizată în colaborare cu:

CENTRUL DE RESURSE PENTRU COMUNITĂȚILE DE ROMI

Str. Țebeii nr. 21, 400315, Cluj Napoca, România

Tel: +40.264.420474 • Fax: +40.264.420470

Email: info@romacenter.osf.ro • Website: www.romacenter.ro

MULȚUMIRI

Acest ghid pentru pregătirea în domeniul drepturilor omului a fost realizat cu sprijinul personalului, stagiatorilor și consultanților ERRC. Structura și o primă versiune a sa au fost gândite și redactate de către Teri Ann Bryans și Zarine Habeeb. Tara Bedard și Larry Olomoofe au contribuit cu comentarii la dezvoltarea versiunii inițiale. Rita Izsák a oferit la rândul său sugestii utile. Branimir Pleše și Andi Dobrushki au editat și furnizat expertiza tehnică necesară redactării capitolului privind litigiile. Cristi Mihalache a comentat și editat capitolul referitor la advocacy. David Mark și Yoko Kubota au alcătuit glosarul, oferind, de asemenea, comentarii și sugestii utile privind anumite părți ale celei de-a doua versiuni. Teri Ann Bryans și Claude Cahn au editat și rescris una sau mai multe versiuni. Dimitrina Petrova a verificat și coordonat versiunea finală, autorizând publicarea manualului.

Pentru sprijinul acordat pe parcursul pregătirii acestui îndreptar, ERRC este recunoscător și următoarelor persoane: Mona Nicoară, Dan Doghi, Ivailo Krastev, Cerasela Bănică și Isabela Mihalache. Judit Kovács și István Fenyvesi au conceput și realizat forma grafică a manualului.

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Partea A: Cum să înțelegem drepturile omului	9
Capitolul 1 Ce sunt drepturile omului?	11
Capitolul 2 Lupta împotriva discriminării. Dreptul universal la un tratament egal	27
Capitolul 3 Cum sunt protejate drepturile omului. Instituții naționale și Organizația Națiunilor Unite	43
Capitolul 4 Cum sunt protejate drepturile omului. Mecanisme europene regionale	65
Partea B: Exercițarea și protejarea drepturilor	85
Capitolul 5 Documentarea și cercetarea privind drepturile omului	87
Capitolul 6 Raportarea. Diseminarea informațiilor	117
Capitolul 7 <i>Advocacy</i>	137
Capitolul 8 Litigiile în domeniul drepturilor omului	163
Capitolul 9 Acțiunea directă	185
Anexe	193
Declarația Universală a Drepturilor Omului	195
Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială	203
Convenția europeană pentru protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	217
Directiva Consiliului European 2000/43 privind implementarea principiului tratamentului egal, indiferent de rasă sau etnie	237
Bibliografie selectivă	251
Legături utile	257
Glosar	261

P R E F A Ț Ă

Drepturile romilor au apărut ca domeniu de interes la mijlocul anilor '90 odată cu Centrul European pentru Drepturile Romilor (European Roma Rights Center, ERRC în acest volum). Din punct de vedere al drepturilor omului, ele reprezintă un caz particular al unor concepte generale: sunt o dezvoltare a drepturilor omului în chestiuni legate de romi. Această particularizare nu trebuie însă înțeleasă ca o simplă ilustrare a cazului general. Principiile și normele de drepturile omului nu impun în mod direct o anumită înțelegere a chestiunilor rome. Drepturile romilor nu sunt incluse în drepturile omului, așa cum, de pildă, codurile genetice sunt înscrise în ADN. Prin articularea în termeni de drepturi a aspirațiilor și preocupărilor unor largi categorii de comunități dezavantajate percepute ca "țigani", drepturile romilor contribuie la dezvoltarea teoretică și practică a drepturilor omului, subliniindu-le importanța și tot mai puternica forță de transformare a lumii într-un univers politic în continuă schimbare. La nouă ani de la înființare, Centrul European pentru Drepturile Romilor prezintă, prin acest îndreptar, câteva din lecțiile învățate din proiectele destinate pregătirii de activiști în domeniul drepturilor romilor. Un element esențial al acestor proiecte a fost utilizarea progresivă a semnalelor și informațiilor venite din rândul activiștilor romi. Acest îndreptar reprezintă deci o parte a unui dialog continuu între o anumită viziune teoretică și o mișcare socială, o primă încercare sistematică de a utiliza învățămintele dialogului pentru a le transmite unei noi generații a mișcării rome.

Scopul acestui îndreptar este să ofere un instrument strategic celor implicați în mișcarea romă, pentru a face față provocărilor zilnice în lupta lor pentru drepturi egale. Poate fi folosit pentru a explica limbajul și modul de înțelegere a drepturilor omului celor care sunt mult mai frecvent în contact direct cu romii și problemele lor concrete (activiști *grassroot*). El poate fi utilizat ca un ghid introductiv privind activitățile în materie de drepturi ale romilor la nivel național, regional (european) și internațional. Îndreptarul păstrează însă și o perspectivă pragmatică, el putând fi folosit pentru a dezvolta acele abilități relevante în procesul de protejare și promovare a drepturilor romilor. În acest scop, el a fost structurat în două părți.

Partea A, *Cum să înțelegem drepturile omului*, prezintă noțiunile necesare pentru înțelegerea principiilor fundamentale ce stau la baza drepturilor universale ale omului și, prin exemple și exerciții, le ilustrează cu probleme cu care se confruntă comunitățile de romi din Europa. Capitolele 1 și 2 arată cum și de ce drepturile omului sunt standarde universale, aplicabile tuturor, bazate pe umanitatea noastră inerentă. Aceste capitole acordă o atenție sporită dreptului la tratament egal și luptei împotriva discriminării în contextul drepturilor romilor.

Capitolele 3 și 4 se concentrează mai mult pe modul în care drepturile pot fi exercitate și protejate printr-o serie de instrumente și mecanisme locale, naționale și internaționale. Mai întâi sunt prezentate pe scurt mecanismele naționale, iar apoi sunt trecute în revistă instrumente internaționale precum cele ale Organizației Națiunilor Unite, Consiliului Europei, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa și Uniunii Europene.

Partea B a manualului, intitulată *Exercitarea și protejarea drepturilor*, se concentrează asupra abilităților și activităților de care au nevoie activiștii și organizațiile neguvernamentale în munca lor în domeniul drepturilor omului. Capitolul 5 descrie procesul meticulos de cercetare și documentare în chestiuni privind drepturile omului. Capitolele 6 și 7 arată cum pot fi folosite rapoartele și acțiunile de *advocacy* în interes public pentru a informa și stimula schimbarea. Capitolul 8 discută importanța și utilitatea aducerii în fața instanțelor judecătorești naționale și internaționale a unor cazuri. Capitolul final al manualului, oprindu-se asupra unor importante mișcări sociale intrate deja în istorie, arată cum se pot obține schimbări prin acțiuni directe ale activiștilor și cetățenilor.

Glosarul și anexele au fost incluse pentru a suplimenta informația oferită și pentru a ajuta la rezolvarea exercițiilor din manual.

Centrul European pentru Drepturile Romilor crede că acest îndreptar specializat, conceput pentru a reflecta starea actuală a luptei pentru drepturile romilor, va aduce ceva în plus în rândul manualelor de drepturile omului mai mult sau mai puțin exhaustive. Dat fiind că îndreptarul presupune o abordare educațională interactivă, sperăm ca el va constitui un instrument flexibil, plăcut și ușor de utilizat ori de câte ori va fi nevoie de pregătirea unor membri ai comunităților rom pentru a ști cum să își apere drepturile.

Cum să îți cunoști drepturile
și să lupți pentru ele

Partea A

Cum să înțelegem drepturile omului

Ghid pentru activiștii romi

Partea A
Cum să înțelegem drepturile omului

Capitolul 1
Ce sunt drepturile omului?

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

1. CE SUNT DREPTURILE OMULUI?

Introducere

Următorul text a apărut într-o ediție din 2003 a jurnalului trimestrial *Roma Rights* editat de ERRC.

Un canal de știri din Praga, *Radio Praga*, a difuzat știrea potrivit căreia în orașul Slan din apropierea capitalei cehe, autoritățile locale au evacuat, la sfârșitul săptămânii 14 - 15 iunie 2003, cinci familii rome din locuința lor aflată pe strada Uvalova. Potrivit organizației rome cehe *Dzeno Association (Dzeno)*, în urma evacuării, cele cinci familii rome au rămas cu mobilierul în stradă în fața fostelor locuințe, în semn de protest. Trei dintre copiii evacuați se pare că ar fi fost luați din grija mamei lor și duși într-un centru de plasament în Praga, în timp ce mama lor însărcinată ar fi fost lăsată în stradă.

Potrivit *Radio Praga*, domnul Ivo Rubik, primarul din Slan, a respins acuzațiile de rasism, afirmând că fusese de asemenea plănuită și evacuarea unor familii ne-rome. Domnul Rubik a afirmat că s-a ajuns la evacuare, deoarece familiile în cauză nu își mai plătiseră chiria. Totuși Centrul de Consiliere pentru cetățenie, drepturi civile și drepturile omului (*Counselling Centre for Citizenship, Civil and Human Rights / Poradna*), organizație neguvernamentală cu sediul în Praga, a afirmat că unele dintre familiile Roma evacuate și-au plătit chiria la timp, în timp ce alte familii au încercat să negocieze cu autoritățile orașului, lovindu-se însă de un refuz categoric din partea acestora. *Radio Praga* a precizat, de asemenea, că în urma unei decizii a primăriei, familiilor li s-a cerut să plătească chirie pentru că locuiesc pe stradă, aceasta fiind proprietate publică.

Potrivit *Dzeno*, autoritățile din Slany au anunțat existența unor planuri de transformare într-un adăpost pentru femei a clădirilor de pe strada Uvalova ocupate înainte de romi și de mutare a așa-zișilor cetățeni "neadaptabili" în locuințe temporare ce urmau să fie construite într-o fostă bază militară. Noul loc, aflat departe de școli și de majoritatea serviciilor, se pare că nu ar fi fost accesibil cu ajutorul transportului în comun. Doi polițiști aveau să fie desemnați în zonă, pentru a menține ordinea.¹

Citiți următoarele afirmații. Sunteți sau nu de acord cu acestea? Motivați.

Afirmație	Sunt de acord	Nu sunt de acord	Motivație
O minoritate nu poate suferi din cauza discriminării dacă respectă aceleași legi ca și ceilalți.			
Oricine are dreptul la o locuință corespunzătoare.			

Afirmație	Sunt de acord	Nu sunt de acord	Motivație
Drepturile economice și sociale nu pot fi puse efectiv în aplicare			
O persoană sau un grup are dreptul la protest pașnic împotriva unor nedreptăți			
Dacă ceva nu este prevăzut de legile naționale sau locale, nu înseamnă că reprezintă un drept			
Femeilor însărcinate trebuie să li se asigure o îngrijire și atenție speciale			
Toți oamenii sunt în mod egal îndreptățiți să se bucure de aceleași drepturi			

Activitatea precedentă a fost menită să vă facă să vă gândiți la drepturi. Care vă sunt drepturile ca cetățean al țării dumneavoastră? Care sunt drepturile dumneavoastră ca om? Există vreo diferență între acestea? Cine este responsabil pentru protejarea drepturilor omului? Atrag drepturile după sine o serie de îndatoriri și obligații? În întâmplarea relatată mai sus, romii cehi în cauză au fost în mod clar subiecți unor abuzuri. Cum se raportează aceste abuzuri la drepturile fundamentale ale omului? Acest capitol va explora termenul “drepturile omului” și va introduce alte câteva concepte importante pentru activitatea în domeniul drepturilor omului.

Ce sunt drepturile omului?

“Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi,”² ceea ce înseamnă că toți oamenii posedă anumite drepturi din naștere, doar pentru că sunt ființe umane. Acestea sunt cunoscute drept drepturile omului. Principiul, care acordă tuturor

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi

ființelor umane libertate și egalitate, reprezintă fundamentul activităților în domeniul drepturilor omului. Drepturile omului există pentru a proteja libertățile fundamentale și demnitatea inalienabilă atât a indivizilor, cât și a grupurilor.

Din ce sursă izvorăsc aceste principii ale libertății, egalității și demnității? Ele izvorăsc din umanitatea noastră comună, din faptul că toți bărbații, femeile și copiii împărtășesc condiția de a fi oameni, indiferent de diferențele dintre noi, cum ar fi vârsta, etnia,

sexul, orientarea sexuală, convingerile politice, religia, originea socială sau națională, limba, averea, nașterea sau alt statut. Fiecare dintre noi, ca ființă umană, are dreptul la respect. Drepturile omului diferă de nevoi deoarece drepturile sunt un dat în timp ce nevoile sunt aspirații.

Există numeroase și diferite drepturi ale omului, fiecare dintre acestea având următoarele caracteristici.

- Drepturile omului sunt universale – Ele aparțin tuturor ființelor umane, indiferent de vârstă, rasă, etnie, sex, orientare sexuală, credințe politice, religie, origine națională sau socială, limbă, proprietate, naștere sau alți factori externi
- Drepturile omului sunt înnăscute – Ele se bazează pe recunoașterea valorii intrinseci a oricărei ființe umane. Ele nu trebuie să fie cumpărate, câștigate sau moștenite.
- Drepturile omului sunt inalienabile – Drepturile unei persoane nu îi pot fi luate, nu se pot înstrăina și nici transfera. Nici o persoană sau instituție nu are dreptul să priveze o altă ființă umană de drepturile sale pe care le are în calitate de om. Acest lucru este adevărat chiar și atunci când un drept al omului nu este recunoscut sau este încălcat de către un stat.³
- Drepturile omului sunt interdependente – Toate drepturile omului au o importanță egală. Încălcarea unuia dintre ele afectează exercitarea celorlalte. Drepturile omului sunt astfel interconectate, indivizibile și toate la fel de esențiale în protejarea demnității umane.

“Drepturile omului sunt înțelese în general, ca fiind acele drepturi inerente ființei umane. Conceptul de drepturile omului, arată că fiecare ființă umană este îndreptățită să se bucure de drepturile sale, fără distincție de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinii politice sau de orice altă natură, origine socială sau națională, proprietate, naștere sau alt statut”. Human Rights: A basic handbook for UN staff, OHCHR UN Staff College Project 1999, p.2

Potrivit cotidianului național românesc, Realitatea (28 mai 2002), primarul orașului Roman din județul Neamț, Dan Ioan Cărpășor, împreună cu poliția locală și lideri romi au încercat să introducă “certificate de bun rom”. Certificatele ar fi trebuit să fie eliberate acelor romi ce dădeau dovadă de un comportament bun. Potrivit ziarului Realitatea, romii care nu erau în posesia acestor certificate li s-ar fi interzis să intre în barurile, restaurantele și discotecile din Roman.

Conform publicației Roma Rights, 3-4/2002

Referirea la romi în acest fel condescendent și umilitor reprezintă un atac asupra universalității, caracterului înnăscut și inalienabilității demnității lor umane. O astfel de politică sugerează că unele ființe umane sunt „mai egale decât altele” și asta este împotriva temeliei drepturilor omului. Nu trebuie să “merităm” drepturile omului sau demnitatea umană, ele ne sunt acordate nouă tuturor în calitate de ființe umane. Din fericire, în acest caz, se pare că încălcarea drepturilor a fost recunoscută de unii lideri ai comunității rome, iar certificatele nu au mai fost emise niciodată.

Mituri și fapte despre drepturile omului

Ceea ce urmează este o listă cu mituri obișnuite despre drepturile omului. Pentru activiștii în drepturile omului, o precondiție a asigurării drepturilor pentru toți oamenii constă în risipirea miturilor care înconjoară discursul drepturilor omului.

Mit: Statele nu sunt obligate să se asigure că drepturile omului sunt îndeplinite.

Fapt: Responsabilitatea de a proteja, promova și asigura exercitarea drepturilor omului cade în principal în grija statului. Cu excepția câtorva drepturi specifice datorate de către stat în particular cetățenilor (de pildă, dreptul de a vota în cadrul alegerilor), statul este responsabil pentru protejarea drepturilor fundamentale ale tuturor persoanelor de pe teritoriul său. Aceste responsabilități includ “obligăția de a întreprinde măsuri pro-active pentru asigurarea protejării drepturilor omului prin asigurarea de remedii efective persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate, cât și prin măsuri împotriva violării drepturilor persoanelor din interiorul teritoriului său”.⁴

Mit: Oamenii merită să se bucure de drepturile omului numai dacă îndeplinesc anumite îndatoriri.

Fapt: Chiar dacă fiecare dintre noi avem obligația și responsabilitatea morală de a nu îngrădi drepturile celorlalți, nu există îndatoriri ce trebuie îndeplinite pentru a “merita” drepturile omului. Aceasta reprezintă o greșeală comună și un mit care în anumite momente a fost perpetuat de guvernele care încercau să limiteze drepturile cetățenilor lor. Drepturile omului reprezintă un dat al fiecărei ființe umane și “nu depind de comportamente trecute, prezente sau viitoare [...]”⁵ Drepturile omului reprezintă ceva cu care fiecare ființă umană este născută.

Mit: Dacă drepturile mele sunt încălcate, nu pot să fac nimic, pentru că așa este viața.

Fapt: Multe persoane sau grupuri ale căror drepturi au fost încălcate în mod consecvent trăiesc un sentiment al neputinței. Cu toate acestea, oamenii au posibilitatea de a contesta și de a stopa încălcarea drepturilor fundamentale, cât și de a li se face dreptate pentru orice rău suferit. Implementarea drepturilor omului este urmărită îndeaproape de o varietate de actori. Agențiile guvernamentale, atât la nivel local, cât și național, reprezintă adesea primul resort. În plus, tribunalele, presa, activiștii și ONG-urile pentru drepturile omului, ca și instituțiile guvernamentale regionale și internaționale, monitorizează respectarea drepturilor omului. Există o mare varietate de căi disponibile prin care persoanele care au suferit încălcarea drepturilor lor fundamentale, pot solicita reparații. Multe dintre acestea vor fi discutate în următoarele capitole, mai ales în partea B a acestui manual.

Mit: Drepturile omului sunt nerelevante pentru oamenii care nu își permit să mănânce sau să-și hrănească familiile.

Fapt: Drepturile omului pot părea foarte abstracte prin prisma faptului că foarte mulți oameni nu

își permit o masă bună în fiecare zi. De ce să mai vorbim despre drepturile omului, se pot întreba unii? Sărăcia și drepturile omului sunt mult mai strâns legate decât ar putea-o sugera aparențele. Așa cum vom vedea pe parcursul acestui capitol, drepturile omului sunt interdependente. Așadar și încălcările drepturilor omului sunt interconectate. Sărăcia extremă este o încălcare a dreptului persoanei la “[...]un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale, cuprinzând hrană, îmbrăcăminte, locuință, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare [...]” potrivit articolului 25 al Declarației Universale a Drepturilor Omului. Încălcarea dreptului unei persoane la îngrijire medicală o poate împiedica să muncească, limitându-i venitul și abilitatea de a lucra. Repercusiunile acestei situații se simt mai puternic în cazul în care este vorba despre persoana care aduce cei mai mulți bani în casă. Puterea de a îmbunătăți condițiile precare în care oamenii trăiesc vine din afirmarea drepturilor lor umane fundamentale. Sărăcia este strâns legată de încălcarea drepturilor fundamentale, a căror respectare e cu atât mai importantă pentru cei aflați în situații dificile.

Mit: Drepturile omului sunt doar niște idei utopice ce nu pot fi aplicate în realitate.

Fapt: Acest mit este adesea răspândit de cei sceptici în legătură cu drepturile universale ale omului. Adesea, poate fi dificil să ne menținem optimismul în privința drepturilor omului când avem de înfruntat în mod constant o lume a abuzurilor și a încălcărilor drepturilor omului. Este însă necesar să continuăm să acționăm în vederea respectării și protejării acestor drepturi, care nu reprezintă doar speranțe, ele fiind garantate prin legea internațională. Activitatea în domeniul drepturilor omului este necesară pentru asigurarea demnității și recunoașterii valorii fiecărei persoane. Este obligația fiecăruia să acționeze pentru exercitarea și protejarea tuturor drepturilor pentru fiecare și să înțeleagă umanitatea comună a tuturor copiilor, femeilor și bărbaților de pe pământ.

Cum să înțelegem drepturile omului. Identificarea drepturilor

Pe baza caracteristicilor drepturilor omului enumerate mai sus, numiți patru lucruri pe care le considerați a fi drepturi ale omului. De ce considerați că acestea sunt drepturi? Sunt ele diferite de nevoi? Cine este sau ar trebui să fie responsabil pentru exercitarea acestor drepturi?

1. Drept:

Motiv:

Cine este responsabil?

2. Drept:

Motiv:

Cine este responsabil?

3. Drept:

Motiv:

Cine este responsabil?

4. Drept:

Motiv:

Cine este responsabil?

Exemple de drepturi ale omului

Drepturile pe care le numim *drepturile omului* acoperă o arie vastă de probleme ce ating toate aspectele vieții omenеști necesare susținerii demnității umane. Aceste drepturi sunt schițate în multe documente internaționale și regionale, care vor fi prezentate în capitolele 3 și 4. Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR), act fundamental al Organizației Națiunilor Unite, cel mai larg acceptat și cunoscut dintre aceste documente, poate fi găsită în secțiunea de anexe a acestui manual. O parte din drepturile înscrise în UDHR includ:

✓ dreptul la viață	✓ dreptul la îngrijire medicală
✓ libertatea de a nu fi supus în mod arbitrar arestării sau detenției	✓ dreptul la educație
✓ libertatea împotriva discriminării	✓ dreptul la proprietate
✓ libertatea gândirii, conștiinței și religiei	✓ libertatea de a cere și de a primi azil în alte țări

Reflecțați pentru câteva momente asupra drepturilor enumerate în UDHR. Comparați-le cu drepturile pe care le-ați formulat în exercițiul precedent. Ați formulat ceva diferit față de ce se găsește în UDHR? Ați găsit ceva surprinzător în Declarație?

Cum să înțelegem drepturile omului. Interdependența

Așa cum am arătat mai sus, dreptul la educație este unul din drepturile universal garantate de Declarația Universală a Drepturilor Omului. Puțini sunt aceia care ar pune la îndoială valoarea educației în îmbogățirea vieții cuiva. Totuși, educația atrage după sine și altceva: alte drepturi fundamentale depind de exercitarea efectivă a acestui drept.

Reveniți la textul UDHR și examinați fiecare din cele 30 de articole în parte. Cât de diferită ar fi fost posibilitatea de a vă bucura de aceste drepturi, dacă nu ați fi beneficiat de educație? Mai jos este exemplul unui caz petrecut în Bulgaria, care se referă la dreptul la educație. În timp ce citiți cazul, încercați să răspundeți următoarelor întrebări:

1. Care sunt obstacolele în asigurarea dreptului fundamental la educație?
2. Care sunt obligațiile statului în ceea ce privește educarea propriului popor?
3. În ce fel integrarea școlară, acolo unde copii romi studiază împreună cu copii care nu sunt romi, promovează dreptul la educație? Ce alte drepturi mai promovează acest fel de integrare?

Segregare educațională în Bulgaria

În Bulgaria, romii se confruntă cu serioase dezavantaje în ceea ce privește accesul la o educație de calitate. O comparație a datelor a două recensăminte naționale desfășurate în 1991 și 2001 arată că numărul de romi analfabeți a crescut de la 28.897 în 1991 la 46.406 în 2001. În jur de 70% dintre copiii romi de vârstă școlară din Bulgaria urmează școli destinate romilor, ce se află în vecinătăți populate de romi, izolate pe întreg cuprinsul țării. Calitatea educației în acele școli nu a fost niciodată egală cu cea a școlilor normale. Aceste școli destinate romilor sunt de obicei supraaglomerate și sunt lipsite de dotări de bază. Orele nu se țin în mod regulat, iar unii absolvenți ai acestor școli cu greu pot să citească sau să scrie. Profesori necalificați, dotări săracicioase și prejudecăți rasiale ale autorităților școlare îndreptate împotriva romilor reprezintă caracteristici ale educației primite în aceste școli. Acest fapt poate fi cu ușurință remarcat prin diferența izbitoare în ceea ce privește realizările școlare ale copiilor romi din școlile rome de "ghetou" și colegii lor din școlile ne-rome. S-a estimat că în Bulgaria în jur de 70% din copiii romi urmează astfel de școli.⁶

La 15 septembrie 2000, aproximativ 300 de copii romi din cartierul de romi Nov Pat din Vidin, Bulgaria au început anul școlar fiind integrați într-una din cele șase școli generale mixte din oraș. Programul pentru acces egal la educație al copiilor romi, inițiat de organizația neguvernamentală din Vidin DROM și susținut de Institutul pentru o Societate Deschisă, a reprezentat o provocare majoră asupra modelului de segregare educațională continuă a copiilor romi din Bulgaria.⁷ Ideea ce stă la baza proiectului de eliminare a segregării în Vidin este garantarea accesului egal la educație pentru copiii romi din cartierul Nov Pat din Vidin prin sprijinirea transferului acestora la școlile "normale" din oraș.

Copiii romi au fost înscriși în toate cele șase școli din Vidin. Pentru aproape 80% dintre copiii înmatriculați în programul de eliminare a segregării au fost asigurate materiale școlare gratuite, cum ar fi manuale suplimentare, caiete și instrumente de scris. Acest fapt i-a ajutat să devină participanți egali în procesul educațional. Mai mult, s-au oferit ore suplimentare copiilor care nu puteau învăța cu ușurință noile lecții, asta deoarece nivelul lor de început era mai scăzut decât al colegilor lor ne-romi.

Succesul proiectului din Vidin a fost măsurat prin notele elevilor romi la sfârșitul primului an. Deși copiii romi nu aveau la începutul anului același nivel de cunoștințe precum colegii lor, ei au reușit să recupereze până la sfârșitul anului. Nici un elev rom nu a trebuit să repete anul din cauza notelor proaste. Rezultatele arată că temerile potrivit cărora copiii romi nu ar fi capabili să se adapteze la mediul unei școli noi, competitive, s-au arătat a fi nefondate.

Evoluția drepturilor omului

La fel cum lumea sau oamenii și relațiile dintre ei se schimbă, la fel se schimbă și conținutul unor drepturi specifice, precum și aria de acoperire a drepturilor omului. Din această cauză, lista protecțiilor specifice cuprinse în UDHR nu este în mod necesar exhaustivă. Drepturile omului sunt dinamice, nu statice, iar acest fapt a fost reflectat în legislația internațională prin adoptarea de-a lungul anilor a unor tratate adiționale și convenții privitoare la drepturile omului.

Când anumite grupuri sunt identificate ca fiind afectate în mod disproporționat de încălcări ale drepturilor omului sau când noi forme de încălcare a acestora sunt descoperite, legislația internă și internațională se dezvoltă

Când anumite grupuri sunt identificate ca fiind afectate în mod disproporționat de încălcări ale drepturilor omului sau când noi forme de încălcare a acestora sunt descoperite, legislația internă și internațională se dezvoltă pentru a trata aceste probleme. Un exemplu îl reprezintă gradul sporit de atenție acordat în ultimii ani minorităților naționale ca urmare a escaladării tensiunilor etnice, rasiale și religioase în întreaga lume. Discriminarea și drepturile minorităților sunt discutate pe larg în Capitolul 2.

Femeile și copiii reprezintă două grupuri recunoscute ca fiind în mod deosebit vulnerabile anumitor încălcări ale drepturilor fundamentale. În țări din întreaga lume, în fiecare zi, femeile sunt “[...] discriminate sistematic, excluse de la participarea politică și din viața publică, segregate în viața de zi cu zi, răpite în timpul conflictelor armate, bătute în propriile case, le sunt negate dreptul egal la divorț și dreptul la moștenire, sunt omorâte pentru că fac sex, obligate să se căsătorească, abuzate pentru nesupunerea la anumite norme legate de sex, vândute pentru muncă forțată”.⁸ Abuzurile mai includ printre altele, violență domestică, încălcări ale libertății de reproducere, devalorizarea îngrijirii copiilor și a altor munci casnice. Acestea reprezintă violări ale drepturilor universale ale omului care ating în mod special femeile tocmai pentru că sunt femei, iar de cele mai multe ori guvernele nu fac mare lucru pentru a le stopa. Cu toate că încălcarea acestor drepturi în cazul femeilor se manifestă în moduri diferite, femeile continuă să fie discriminate în majoritatea țărilor lumii, cu justificarea motivată frecvent prin valori religioase și “culturale”.

În cazul copiilor este larg recunoscut în întreaga lume că aceștia “din motive de imaturitate mentală și fizică, necesită o îngrijire și ocrotire speciale, inclusiv o protecție legală adecvată [...]”⁹ Copiii din întreaga lume sunt vulnerabili la exploatare, abuz sexual și domestic. Mulți sunt abandonați, devenind adesea copii ai străzii, sunt forțați la munci înrobitoare, prostituție sau împinși către serviciul militar. Alți copii sunt discriminați sau neglijăți în ceea ce privește obligația statului la îngrijire medicală și educație. Deoarece ei reprezintă o categorie importantă și în mare parte neluată în seamă, o atenție tot mai mare a început să fie acordată aspectelor de drepturile omului ce îi vizează pe copii. Alte grupuri care se regăsesc în mod specific în legea internațională îi includ pe refugiați și pe muncitorii migranți. În capitolele 3 și 4 vor fi discutate pe larg aspecte ale legislației internaționale.

Drepturile omului și responsabilitatea

Împreună cu drepturile omului vin și responsabilitățile. În calitate de posesori ai unor drepturi, *avem datoria să respectăm drepturile altor ființe umane*. Drepturile au anumite *limite*, în sensul asigurării unui echilibru între drepturile unei persoane cu ale celorlalți. Aceste limite sunt necesare pentru a trăi împreună și cu demnitate. De exemplu, fiecare are dreptul la libertatea opiniei și a expresiei, însă oamenii pot primi pedepse civile și în unele cazuri chiar penale pentru răspândirea de minciuni sau îndemnuri la ură despre alte persoane sau grupuri. Aceste acțiuni degradează demnitatea celorlalți și le violează drepturile. Este de datoria fiecăruia să respecte și să sprijine drepturile celorlalți.

În afara încălcărilor comise de către stat, abuzuri ale drepturilor omului sunt întreprinse în mod frecvent de actori non-statali (aceia care nu exercită funcții publice în instituții ale statului). În mod tradițional, statul a fost privit drept protector, dar și potențial violator al drepturilor omului. Obligațiile ce i se impun însă, prevăd ca statul să susțină drepturile omului. Din moment ce e foarte clar că statele nu sunt singura parte responsabilă pentru situațiile de violare a drepturilor omului, actorii non-statali sunt de asemenea considerați răspunzători pentru astfel de abuzuri. “Angajatori, corporații, proprietari, profesori, doctori și orice alți cetățeni capabili să încalce drepturile individuale din cauza neglijenței sau încurajării din partea statului sunt tot mai mult socotiți răspunzători [...]”¹⁰

În calitate de posesori ai unor drepturi, avem datoria să respectăm drepturile altor ființe umane.

Încălcarea drepturilor omului nu se manifestă doar în public. Abuzurile comise împotriva femeilor și copiilor se întâmplă adesea în sfera privată a locuinței sau familiei, unde o mare parte din femei și copii lor își petrec majoritatea timpului. Negarea demnității în această sferă poate include, dar nu se limitează la, violență domestică, viol și încălcare a libertății de reproducere. Fiecare este responsabil și răspunzător să respecte drepturile celorlalți în toate sferele vieții, însă aceasta nu derogă statul de la responsabilitatea de a asigura și proteja drepturile tuturor celor aflați în interiorul granițelor sale.

Cazul următor, ce a avut loc în România, este un exemplu de încălcare a drepturilor fundamentale de către actori privați, cât și de abandonare de către stat a datoriei de a asigura și proteja drepturile omului.

Pe data de 20 septembrie 1993, Rupa Lăcătuș, Pardalian Lăcătuș și Mircea Zoltan, toți de origine romă, au fost omorâți în Hădăreni de o mulțime formată din etnici români. Linșarea s-a produs după ce un bărbat de etnie română, Chețan Crăciun, a fost înjunghiat mortal de unul dintre bărbații romi, în timpul unei încăierări, în aceeași zi, mai devreme. Vestea conflictului și a morții lui Chețan Crăciun s-a răspândit cu repeziciune în rândul sătenilor și a generat o reacție violentă, la început doar împotriva bărbatului rom implicat în conflict și apoi împotriva tuturor romilor din sat. La puțin timp, un număr mare de săteni a aflat despre moartea consăteanului român. Furioși, ei s-au strâns pentru a-i găsi pe frații Lăcătuș și pe Zoltan Mircea. Mulțimea înfuriată a ajuns la casa unde cei trei bărbați romi se ascundeau și au cerut ca aceștia să iasă afară. După ce aceștia au refuzat să iasă, mulțimea agresivă a dat foc casei. În timp ce focul cuprindea casa, frații au încercat să fugă însă au fost prinși de mulțime, bătuți și loviți cu țărui de vie și ciomege. Frații au murit ceva mai târziu în aceeași seară. Zoltan Mircea a rămas în casă unde a murit ars de viu.

Mai târziu, în aceeași seară, sătenii au hotărât să-și verse ura pe toți romii ce locuiau în acel sat, procedând la arderea caselor și proprietăților romilor din Hădăreni. Programul a continuat și în ziua următoare și a rezultat în incendierea de către săteni a mai multor case de romi și distrugerea proprietăților romilor, incluzând grajduri, mașini și alte bunuri. În total 13 case ale romilor au fost distruse.

Zece luni mai târziu, 3 persoane au fost acuzate pentru crime. Au fost eliberați mai târziu, iar motivele arestării au fost anulate de către Procurorul General. Plângerile împotriva poliției au fost adresate Biroului Procurorului Militar, care a emis o decizie de nepunere sub urmărire judiciară. Decizia a fost susținută la recurs.

Aproape 4 ani mai târziu, în urma intenselor proteste internaționale, în legătură cu eșecul autorităților Române de a face dreptate victimelor, Procurorul Public din județul Mureș a emis o acuzație împotriva a 11 civili suspectați de comiterea crimelor, care a fost mai târziu extinsă și la alte persoane. În sentința pronunțată la 17 iulie 1998, 12 persoane, inclusiv viceprimarul din Hădăreni, au fost condamnați pentru distrugere de proprietate și tulburări publice. Alți cinci au fost condamnați pentru crimă. Sentințele au variat între 1 și 7 ani, fiind mai târziu reduse prin recurs. Curtea Supremă a achitat apoi pe doi dintre inculpați, iar cei rămași în custodie au fost grațiați de președintele României în iunie 2000 și apoi eliberați. O curte civilă a respins toate pretențiile pentru despăgubiri non-pecuniare (morale), considerând crimele ca nefăcând obiectul unei despăgubiri morale.

Epuizând toate căile de atac naționale, solicitanții s-au îndreptat către Curtea Europeană a Drepturilor Omului din Strasbourg. La momentul publicării, cazul a fost declarat admis și aștepta în fața Curții.

Obligația de a respecta, proteja, asigura exercitarea și a promova drepturile omului

Drepturile omului impun câteva obligații asupra statelor: să respecte, protejeze, asigure exercitarea și să promoveze drepturile omului. Respectarea drepturilor omului cere statelor să se abțină de la îngrădirea exercitării drepturilor individuale. Obligația de a asigura exercitarea drepturilor omului înseamnă că statele trebuie să întreprindă măsuri active pentru a asigura realizarea drepturilor tuturor. Promovarea drepturilor omului nu înseamnă doar creșterea conștientizării în ceea ce privește drepturile omului și anumite mijloace pentru afirmarea drepturilor, ci și responsabilitatea de a respecta drepturile celorlalți.

Cineva s-ar putea întreba ce se întâmplă dacă posesorul unor drepturi nu are capacitatea să se bucure de un anumit drept, din cauza sărăciei, analfabetismului, corupției sau altor condiții. Este atunci acea persoană deposedată de acel drept? Răspunsul este nu. Drepturile omului presupun o anumită responsabilitate din partea guvernelor de a se asigura că drepturile fundamentale aflate sub jurisdicția lor nu sunt doar garantate prin lege, ci sunt, de asemenea, exercitate efectiv de fiecare.

Drepturile omului presupun o anumită responsabilitate din partea guvernelor de a se asigura că drepturile fundamentale

Probabil v-ați dat seama până în acest moment că unele drepturi se referă la libertatea de a face ceva, în timp ce alte drepturi înseamnă că suntem liberi de a nu suferi ceva. Potrivit unor teorii ale drepturilor omului, aceste două tipuri diferite de drepturi sunt definite drept drepturi “pozitive” și “negative”.

Drepturile pozitive reprezintă acele drepturi care necesită o acțiune pozitivă luată de către o altă parte pentru ca drepturile să fie realizate. Unele drepturi nu pot exista fără concursul altora - o responsabilitate care cade în general asupra guvernului. Guvernelor li se impune luarea unor măsuri pozitive pentru îndeplinirea anumitor obligații ce țin de asigurarea exercitării drepturilor. Drepturile pozitive includ dreptul la educație și dreptul la îngrijire medicală. Fără intervenția guvernului și constituirea unor instituții (de pildă, școli și spitale) aceste drepturi nu pot fi exercitate.

Drepturile negative sunt acele drepturi ce nu necesită acțiune pentru a fi îndeplinite. Drepturile pot fi exercitate numai în absența acțiunii. Drepturile negative includ dreptul la viață, libertatea împotriva torturii și libertatea de exprimare. O persoană este liberă să se bucure de aceste drepturi până când ele îi sunt încălcate.

Distincția dintre drepturi pozitive și negative poate fi utilă, însă nu trebuie considerată ca fiind absolută. Unii teoreticieni au criticat această distincție, afirmând că, de exemplu, dreptul “negativ” la o judecată corectă nu poate fi exercitat în mod real fără un efort susținut, deopotrivă financiar, de a construi și menține un sistem judiciar funcțional.

Încălcarea drepturilor se manifestă în general sub una sau două forme: **acte de comitere** și **acte de omisiune**. Actele de comitere sunt acele acte întreprinse în mod deliberat de către stat sau un actor ne-statal, împotriva unei persoane sau un grup de oameni. Un exemplu de act de comitere este evacuarea forțată a indivizilor din propriile case. Actele de omisiune sunt acele situații în care statul neacționând, neintervenind sau necreând legi și politici, permite încălcarea drepturilor fundamentale ale unor persoane sau grupuri. Neasigurarea infrastructurii și serviciilor de bază cum ar fi apa, electricitatea și canalizare anumitor comunități, constituie acte de omisiune din partea guvernului.

Cum să înțelegem drepturile omului. Pozitive sau negative? Omisiune sau comitere?

Recitiți textul prezentat în introducerea acestui capitol (pag. 11). Ce drepturi au fost încălcate? Le-ați considera drepturi *pozitive* sau *negative*? Dintre evenimentele descrise, ce încălcări ar constitui acte de *comitere*? Care dintre ele sunt acte de *omisiune*? Folosiți textul UDHR din anexe și cu ajutorul definițiilor de mai sus, încercați să completați manualul de mai jos.

Drept încălcat	Este acesta un drept pozitiv sau un drept negativ?	Este vorba despre un act de comitere sau de omisiune? Explicați

Drept încălcat	Este acesta un drept pozitiv sau un drept negativ?	Este vorba despre un act de comitere sau de omisiune? Explicați

Note

- ¹ Text adaptat dintr-o rubrică de știri a publicației ERRC Roma Rights, 4/2003. Mai multe informații puteți găsi la: http://www.lists.errc.org/rr_nr4_2003/index.shtml
- ² Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR). Textul se găsește în secțiunea anexe a acestui manual.
- ³ Totuși, unele drepturi au limitări specifice, determinate de lege “în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți [...]” (UDHR, Articolul 29 (2)). Aceasta înseamnă, de exemplu, că libertatea cuiva de mișcare poate fi restricționată dacă este închis pentru comiterea unei infracțiuni sau în cazuri de urgență națională. Anumite drepturi însă, nu pot fi niciodată suspendate sau limitate, chiar în situații de urgență. Acestea includ, printre altele, dreptul la viață, libertatea împotriva torturii și recunoașterea ca persoană în fața legii.
- ⁴ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Human Rights: A Basic Handbook for UN Staff. Geneva și New York, 1997.
- ⁵ Petrova, Dimitrina. “The Denial of Racism”. In Roma Rights, 4/2000, Budapesta, 2000, p.26.
- ⁶ European Roma Rights Center. Barriers to the Education of Roma in Europe. Budapesta, 2002.
- ⁷ European Roma Rights Center. The Desegregation of “Romani Schools” – A Condition for an Equal Start for Roma. ERRC Conference Report. Sofia, 2001.
- ⁸ Human Rights Watch. Accesibil la <http://www.hrw.org/women>.
- ⁹ Convenția privind drepturile copilului, accesibilă la <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>
- ¹⁰ Centre on Housing Rights and Eviction, European Roma Rights Center și Milan Šime. Defending Roma Housing Rights in Slovakia. Bratislava, 2004, p.12.

Partea A
Cum să înțelegem drepturile omului

Capitolul 2.

**Cum se poate lupta împotriva discriminării:
Dreptul universal la tratament egal**

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

2. CUM SE POATE LUPTA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII: DREPTUL UNIVERSAL LA TRATAMENT EGAL

Introducere

Așa cum am văzut deja în exemplele privind Declarația Universală a Drepturilor Omului, acest document arată că

“Fiecare om se poate prevala de [drepturile omului], fără nici o deosebire, în special de rasă, de culoare, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau de orice altă opinie, de origine națională sau socială, de avere, de naștere sau decurgând din orice altă situație [...]”.

(Articolul 2)

Ce înseamnă însă acest lucru? Ce este discriminarea? Ce este discriminarea rasială? Și cel mai important, cum se poate identifica și combate discriminarea rasială? În acest capitol sunt discutate aceste probleme, precum și câteva aspecte legate de protejarea drepturilor minorităților și pentru ce se poate vorbi de “drepturile romilor”.

Cum să înțelegem drepturile omului: Discriminarea

Reflecți un moment la următoarea afirmație. ¹

Articolul 7 al Declarației Universale a Drepturilor Omului precizează că:

“Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul, fără nici o deosebire, la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare”

Fiind conștienți de acest principiu, încercați să răspundeți următoarelor întrebări:

- Sunt toți oamenii egali în fața legii în societatea în care trăiți sau unii sunt tratați diferit?
- Ce anume le oferă unora un avantaj față de ceilalți?
- De ce este egalitatea esențială pentru drepturile omului?

Ce este discriminarea?

Discriminarea poate fi definită ca tratarea unui individ sau a unui grup ca fiind separat - superior sau inferior - față de altul, pe baza unor criterii arbitrare precum rasa, culoarea pielii, sexul, limba maternă, religia, opinia politică sau originea socială ori națională. Discriminarea operată pe baza rasei, culorii pielii sau etniei se numește discriminare rasială și aproape întotdeauna reprezintă o violare a drepturilor omului. Discriminarea rasială include orice distincție, excludere, restricție sau

preferință bazată pe rasă, culoare, origine națională sau etnică care are drept scop sau efect violarea de orice natură a drepturilor omului și libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social, cultural sau orice alt domeniu al vieții publice.²

Discriminarea operată pe baza rasei, culorii pielii sau etniei se numește discriminare rasială și aproape întotdeauna reprezintă o violare a drepturilor omului.

Drepturile membrilor minorităților rasiale, etnice sau naționale la egalitate în fața legii și la protecție egală în fața legii sunt esențiale pentru principiul non-discriminării.

Normele de drept internațional condamnă discriminarea rasială din domenii ca (dar nu limitate la) educație, sănătate, accesul la o locuință sau la un loc de muncă, precum și furnizarea de și accesul la bunuri publice și servicii. Statele au obligația, prin lege, să prevină, să pedepsească și să înlăture discriminarea rasială, precum și să revizuiască legislația și politicile publice pentru a se asigura că acestea nu au un impact discriminatoriu rasial asupra grupurilor etnice, chiar atunci când sunt redactate într-o manieră neutră (adică, nu au intenția de a dezavantaja nici un grup în mod special).

Discriminarea poate avea două forme: “directă” și “indirectă”. Potrivit Directivei Consiliului Uniunii Europene 2000/43/EC, privind implementarea principiului tratamentului egal al persoanelor, indiferent de originea rasială sau etnică, discriminarea directă are loc atunci când “datorită originii rasiale sau etnice, o persoană este tratată mai puțin favorabil față de cum este, a fost sau ar fi tratată o altă persoană într-o situație similară”. Atunci când un angajator respinge, ca urmare a unei politici, candidați romi pentru postul respectiv, sau atunci când un serviciu de distribuire a locuințelor acordă romilor, în mod sistematic și intenționat, locuințe de nivel inferior, avem de-a face cu exemple de discriminare directă.

Cei mai mulți dintre noi recunoaștem cu ușurință acte discriminatorii grave. S-a întâmplat vreodată ca într-un bar sau restaurant să nu vă fie luată comanda (dumneavoastră sau cuiva cunoscut) pentru că barmanul, chelnerul sau proprietarul a declarat că nu servește “țigani”? Știi pe cineva căruia i s-a refuzat un loc de muncă, accesul la o locuință sau asistența medicală pentru că este rom? Ai văzut vreodată inscripții injurioase la adresa “țiganilor” sau a “romilor”? Acestea sunt acte nedisimulate de discriminare care, din nefericire, sunt frecvente în Europa.

O altă categorie de acte discriminatorii este cea în care cuvintele “rom” sau “țigan” nu sunt explicit utilizate, dar discriminarea are loc și poate fi dovedită. De pildă, multe localuri și restaurante refuză

accesul romilor sau al altor persoane cu pielea mai închisă la culoare, pretextând faptul că accesul este rezervat “membrilor clubului” sau că în local ar avea loc o petrecere privată. De asemenea, se întâmplă frecvent ca romii care candidează pentru un post să fie chemați la interviu și mai apoi, când angajatorul constată că sunt de etnie romă, să fie respinși spunându-li-se că postul nu mai există sau nu mai este vacant.

Așa cum arată Directiva Consiliului 2000/43/EC, discriminarea indirectă are loc “atunci când prevederi, criterii sau practici aparent neutre ar dezavantaje persoane de anumite origini rasiale sau etnice, în comparație cu alte persoane, cu excepția cazurilor în care acele prevederi, criterii sau practici sunt obiectiv justificate printr-un scop legitim, iar mijloacele de a atinge acel scop sunt potrivite situației și necesare”. Un magazin care nu îngăduie intrarea persoanelor care poartă fuste lungi sau o instituție guvernamentală care interzice accesul persoanelor cu capul acoperit sunt exemple de discriminare indirectă. Aceste reguli, deși neutre în aparență în ceea ce privește etnia, pot dezavantaja în mod disproporționat persoanele aparținând unor grupuri minoritare care au tendința să poarte fuste lungi sau acoperământ pe cap.

În unele țări din Europa Centrală și de Est, mulți oameni cred că romii nu sunt discriminați pentru că există prevederi legale, inclusiv în constituții, care, într-o formă sau alta, incriminează discriminarea sau recunosc romii ca minoritate. Aceasta reprezintă o neînțelegere a ideii de discriminare așa cum este ea prezentă în Europa de azi. Faptul că există o prevedere constituțională sau orice alt tip de act legislativ care condamnă discriminarea nu înseamnă că discriminarea este inexistentă în acel stat. Existența unei legii împotriva discriminării nu reprezintă garanția că în acel stat discriminarea este imposibilă în practică, ci este doar un instrument cu care se poate lupta împotriva discriminării. În realitate, o persoană poate fi zilnic martorul sau victima unor acte discriminatorii.

Faptul că există o prevedere constituțională sau orice alt tip de act legislativ care condamnă discriminarea nu înseamnă că discriminarea este inexistentă în acel stat.

Într-un număr foarte mic de situații, tratamentul inegal poate fi legal. Direct legate de discriminarea directă, aceste situații au loc în cadrul a ceea ce este cunoscut drept excepția “excepția profesiei specifice”. Se poate, de pildă, să nu fie ilegal ca cei care candidează pentru postul de rabin să provină exclusiv din comunități evreiești sau ca un tânăr activist pentru romi să fie recrutat din rândul romilor.

În mod asemănător, în cazuri speciale, atunci când este invocată discriminarea indirectă, această acuzație poate fi respinsă și tratamentul inegal în chestiune să fie justificat drept legal. În situațiile în care se stabilește că o practică dezavantajează în mod disproporționat un grup rasial sau etnic, partea acuzată trebuie să dovedească faptul că acea practică urmărește un scop legitim și că mijloacele de punere în practică sunt proporționale și rezonabile. Un exemplu l-ar putea constitui un șantier de construcții unde tuturor muncitorilor li se cere să poarte căști de protecție. Această politică l-ar discrimina, în mod indirect, pe aceia care fac parte din grupuri în care este interzisă acoperirea capului în acest fel. Angajatorul poate, totuși, justifica această regulă arătând că, în acest caz, scopul legi-

tim este protejarea muncitorilor, că reglementarea este proporțională cu riscul pe care încearcă să îl evite și că purtarea căștilor de protecție este un mijloc rezonabil pentru a satisface o reglementare privind protecția muncii.

De asemenea, interzicerea discriminării rasiale prin lege nu împiedică guvernele sau alte autorități să creeze și să implementeze programe de “acțiune pozitivă” sau “acțiune afirmativă” menite să sprijine grupurile care sunt în mod tradițional ținta discriminării rasiale. Aceste programe sunt adesea necesare pentru a corecta nedreptăți istorice sau/și pentru a asigura diversitatea. Un astfel de exemplu este candidatura la anumite universități pe locuri separate pentru studenți romi. În prezent, în țările din Europa Centrală și de Est există astfel de programe în domeniul educației superioare, însă această practică nu a fost extinsă și în ceea ce privește acordarea locuințelor sau locurilor de muncă.

Cum să înțelegem drepturile omului: Identificare discriminării

Folosind definițiile de mai sus, completați tabelul următor. În coloana din stânga sunt date un număr de situații. Identificați dacă în exemplul dat este vorba într-adevăr despre discriminare și, dacă da, de ce fel este ea. Este forma respectivă de discriminare legală sau nu?

Exemplu de situație	Este acesta un caz de discriminare a romilor?	Dacă da, este o discriminare directă sau indirectă?	Explicații
Unei persoane de etnie romă fără o diplomă în domeniul medical i se refuză candidatura pentru un post de neurochirurg.			
O politică guvernamentală interzice acordarea de locuințe sociale persoanelor care au fost găsite ca locuind sau ocupând ilegal o clădire în ultimii trei ani.			

Exemplu de situație	Este acesta un caz de discriminare a romilor?	Dacă da, este o discriminare directă sau indirectă?	Explicații
Un restaurant refuză să angajeze un bărbat rom drept chelner sau piccolo deoarece clienții “ar putea avea ceva de obiectat”.			
Într-un spital, în mod regulat, pacienții de etnie romă sunt separați de ceilalți în saloane diferite “din motive culturale”.			

Alți termeni pentru discriminare

Discriminarea rasială - în special discriminarea rasială directă - se bazează pe prejudecăți și stereotipuri referitoare la anumite grupuri, cât și pe convingerea că rasa este un factor important ce determină trăsăturile și posibilitățile umane individuale. Cunoscut în mod curent drept rasism, această convingere are drept premisă ideea că diferențele provenind din moștenirea genetică sau culturală ar produce în mod necesar rase superioare sau inferioare altora.

“Rasismul nu este privit doar ca o manifestare a unor prejudecăți și practici curente individuale, ci ca un fenomen adânc înrădăcinat în limbaj și modul de percepere al celorlalți

Vago, Steven, în *Lege și societate*, ediția VI
Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 200 p. 68.

Un fenomen similar rasismului este **xenofobia**. Xenofobia este teama de străini sau de necunoscuți și este adesea manifestată prin respingere, ostilitate sau violență împotriva unui anumit grup. Acest tip de discriminare este semnificativ pentru populația romă, adesea percepută ca “străină” în propria țară natală, indiferent de numărul de generații născute pe teritoriul respectiv sau de dreptul la cetățenie în acel stat. Xenofobia și discriminarea rasială se manifestă frecvent și în cazul refugiaților și imigranților romi care se află pe teritoriul altui stat decât cel de origine. De multe ori, xenofobia este alimentată de lideri politici care promovează politici rasiste sau discriminatorii pentru a-și “proteja” țara de “cei din afară”.

Discriminarea, rasismul și xenofobia decurg dintr-o percepție a superiorității etnice sau culturale, ca rezultat al unei viziuni **etnocentriste**. Etnocentrismul se manifestă atunci când cineva privește lumea exclusiv din perspectiva propriei culturi și consideră că celelalte culturi sunt în mod necesar inferioare culturii sale. Oamenii care au o viziune etnocentrică judecă celelalte culturi cu standardele proprii și nu pot trece peste diferențele culturale sau înțelege alte concepții despre lume. Această intoleranță și lipsă de respect pentru cultura, credințele și practicile altor grupuri duce la discriminare.

Mulți cred că rasismul a fost în mare parte eradicat prin scoaterea lui (a formelor sale mai brutale) în afara legii și prin acordarea accesului la justiție și reparații legale victimelor discriminării. [...] Deși această strategie de incriminare a discriminării rasiale și a cazurilor de abuz este indispensabilă, ea singură nu poate elimina sau chiar reduce substanțial practicile rasiste (cu atât mai puțin, atitudinile rasiste) din societate. Așa cum eliminarea sau reducerea infracțiunilor nu poate fi realizată exclusiv prin mijloacele sistemului juridic, indiferent de gradul de dezvoltare al aceluși sistem, nici rasismul nu poate fi eliminat sau redus dacă strategiile de combatere sunt limitate la a scoate manifestările rasiste în afara legii. Acționarea în justiție nu este răspunsul universal sau suficient la problema rasismului. O societate bazată pe respectarea legii poate foarte bine să fie una rasistă [...].”

Petrova, Dimitrina. “Negarea rasismului” *The Denial of Racism*.

În Roma Rights, 4/2000.

<http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1218>

Cum să înțelegem drepturile omului: Rasismul

Atitudinile discriminatorii și rasismul împiedică romii să se bucure de dreptul universal la tratament egal, inclusiv în ceea ce privește egalitatea în fața legii. Următorul exemplu arată cum rasismul și discriminarea pot fi prezente în justiție. Citiți fragmentul de mai jos și încercați să răspundeți întrebărilor care urmează, folosindu-vă de prevederile Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD), pe care o găsiți în secțiunea de anexa acestui manual.

Doi frați romi primesc de la un tribunal maghiar o compensație diminuată pentru că sunt considerați “primitivi”³

În noiembrie 2003, tribunalul orașului Szeged a acordat unor frați romi, achitați într-un proces de crimă, o compensație diminuată, în valoare de 1,2 milioane de forinți fiecare (aproximativ 4.650 de Euro), după ce tribunalul i-a calificat drept “primitivi”. Cei doi frați, care petrecuseră 15 luni în închisoare ca urmare a unor acuzații dovedite ulterior false, ceruseră despăgubiri în valoare de 2 milioane de forinți fiecare (aproximativ 7.750 de euro). Decizia tribunalului de a diminua compensația s-a bazat pe o constatare medicală în care cei doi erau calificați drept “mai primitivi decât media” și deci fuseseră afectați mai puțin decât media.

Pe 18 decembrie 2003, tribunalul regional Csongrád a decis că tribunalul orașului Szeged a greșit când a justificat acordarea compensației reduse către cei doi frați romi pe baza calificării lor drept “primitivi”, dar a menținut valoarea compensației la doar 1,2 milioane de forinți pentru fiecare. Justificarea tribunalului din Szeged a fost considerată de tribunalul Csongrád drept umilitoare, de aceea acesta din urmă a schimbat termenul de “primitiv” cu “simplu”.

Întrebări:

1. Ce articole din ICERD sunt relevante în acest caz?
2. Credeți că a doua decizie a fost corectă? De ce sau de ce nu?
3. Cum pot fi combătute atitudinile rasiste ale magistraților?

Drepturile minorităților

Deși drepturile omului sunt universale, ele sunt încălcate mai frecvent, în mod disproporționat, în defavoarea anumitor grupuri. Adesea, aceste grupuri sunt comunități sau populații minoritare în interiorul unui stat. Deși nu există o definiție standard, un **grup minoritar** este, în general, “un grup non-dominant de indivizi care au în comun anumite caracteristici naționale, etnice, religioase sau lingvistice diferite de cele ale majorității populației”⁴

Deși drepturile omului sunt universale, ele sunt încălcate mai frecvent, în mod disproporționat, în defavoarea anumitor grupuri

Deși un stat poate să nu recunoască oficial un astfel de grup drept minoritate, există viziunea tot mai răspândită potrivit căreia o minoritate este mai degrabă o realitate de fapt și nu *de jure*. Astfel, deși guvernul turc nu recunoaște populația roma drept minoritate în Turcia, acest fapt nu a împiedicat mai multe instituții internaționale de monitorizare a protejării drepturilor omului să ceară informații guvernului despre situația comunităților de romi din Turcia. Acest lucru a fost posibil pentru că în realitate grupul în cauză are trăsăturile unei minorități și este afectat de încălcări ale drepturilor omului specifice grupului.

Majoritatea statelor lumii au cel puțin o comunitate minoritară și multe au mai multe minorități. Tratatul aplicat grupurilor minoritare și modul de interacțiune cu populația majoritară variază de la stat la stat. În general, politicile față de minorități variază de la integrare la segregare sau excludere și de la asimilare la acordarea de drepturi. Iată mai jos câteva scurte definiții ale acestor tipuri de abordări.

Excluderea: Aceste politici sau practici au drept scop excluderea sau segregarea minorităților pe plan economic, politic, socio-cultural și teritorial.⁵ Politicile și practicile de excludere încearcă să “protejeze” populația majoritară de pericolele pe care le-ar putea produce “celălalt” grup. Această abordare are drept rezultat excluderea socială. Un exemplu de politică de excludere față de romi este segregarea educațională a copiilor romi prin repartizarea lor în școli pentru debili mentali sau în instituții de învățământ de o calitate îndoielnică, politică practică în mai multe țări europene.

Asimilarea: Aceste politici încearcă să forțeze o minoritate să adopte cultura dominantă a populației majoritare. Acest lucru se realizează prin politici coercitive care încearcă să “civilizeze” grupurile minoritare sau să forțeze membrii grupului minoritar să se conformeze unor norme culturale definite. Deși astfel de politici sunt frecvent (dar nu întotdeauna) justificate prin intenția de a ajuta minoritatea, ele rămân politici etnocentriste și paternaliste care au drept scop eliminarea culturii minoritare. Romii au fost adesea ținta unor politici de asimilare în multe state europene, în special în perioada regimurilor comuniste.

Integrare: În ceea ce privește tratarea minorităților, integrarea este frecvent considerată o variantă superioară a asimilării. Politicile de integrare sunt considerate a avea drept rezultat “inserarea cu drepturi depline a individului în societate”⁶, în același timp respectându-se drepturile individuale, inclusiv cele culturale.

Drepturile minorităților: Politicile care sprijină drepturile minorităților acordă o anumită protecție minorităților în calitate de grup. Aceasta înseamnă că membrilor grupului minoritar le sunt garantate prin lege respectarea drepturilor individuale, precum și anumite compensații care decurg din statutul lor de membri ai unui grup minoritar. Aceste “drepturi speciale” nu sunt privilegii, ci măsuri adoptate pentru a da posibilitatea membrilor grupului minoritar să își păstreze identitatea, caracteristicile și tradițiile.⁷ Iată mai jos câteva dintre aceste posibile măsuri:

- Dreptul de a participa în viața publică, culturală, religioasă, socială și economică;
- Protejarea de către state a existenței grupului minoritar și a identității sale naționale sau etnice, culturale, religioase și lingvistice;
- Participarea la progresul și dezvoltarea economică;
- Libertatea de a-și exercita drepturile, individual sau ca membru al grupului minoritar, fără discriminare.

Această politică are drept scop și protejarea dreptului la identitate culturală.

Cum sa înțelegem drepturile omului: Identificare politicilor adresate minoritatilor

În tabelul de mai jos sunt date câteva politici guvernamentale privind grupurile minoritare. În coloana din mijloc, identificați tipul politicii date drept exemplu - excludere, asimilare, integrare sau politica de acordare de drepturi minorităților. În coloana din dreapta, încercați să justificați răspunsul.

Politica	Ce tip de politică este aceasta?	De ce?
În timpul mai multor regimuri socialiste din Europa, politicile privind romii includeau legi care prevedeau "sedentarizarea nomazilor" și interziceau folosirea sau învățarea limbii romani.		
Politici care promovează multiculturalismul și asigură dreptul la/și promovarea limbilor minorităților, precum și autonomia culturală prin crearea auto-guvernărilor minoritare locale și naționale.		
Politica guvernului italian de a menține spații de locuit segregate, de calitate îndoielnică, pentru romi, spații cunoscute sub numele de "tabere pentru nomazi".		

Politica	Ce tip de politică este aceasta?	De ce?
Politici care promovează un număr de măsuri pentru participarea activă a romilor în societate, inclusiv măsuri educaționale ce au drept scop eliminarea segregării și acordarea de șanse egale de studiu cu ale celorlalți pentru copiii romi.		

Cum să înțelegem drepturile omului: Cultura

Fiecare are o identitate culturală. Adesea, aceasta este atât de legată de persoana respectivă încât trece neobservată până când cineva o pune sub semnul întrebării sau deviază de la ea. Așa cum am observat mai sus, se întâmplă adesea ca un grup ce deține mai multă putere să încerce să își impună propria cultură în fața culturilor minoritare⁸.

1. De ce este dreptul la identitate culturală important?
2. De ce grupurile dominante caută adesea să impună propria lor cultură grupurilor minoritare?
3. De ce este important să fie menținute, dezvoltate și respectate diferitele culturi?
4. Care sunt elementele esențiale ale culturii dumneavoastră?
5. Ce pași a întreprins guvernul țării dumneavoastră, dacă a făcut-o, pentru a consolida drepturile dumneavoastră minoritare și culturale?

De ce putem vorbi de drepturi ale romilor?

Activiștii în domeniul drepturilor romilor se confruntă adesea cu întrebări de genul “de ce au nevoie romii de ‘drepturi speciale’”. Astfel de întrebări pot fi susținute de argumentul că promovarea unor “drepturi speciale pentru romi” poate crea tensiuni în relația cu populația majoritară și că activiștii ar trebui să promoveze respectarea drepturilor fundamentale ale omului indiferent de etnie.

Așa cum am observat pe parcursul acestui capitol, deși drepturile omului sunt universale, membrii unor anumite grupuri sunt afectați de violarea acestor drepturi în mod disproporționat. Romii

reprezintă unul din aceste grupuri. De aceea, este nevoie să fie acordată o atenție specială asigurării acordării de șanse și tratament egal în ceea ce privește respectarea și garantarea drepturilor universale. Drepturile romilor nu sunt drepturi speciale, drepturile romilor sunt drepturile omului.

Drepturile romilor nu sunt drepturi speciale, drepturile romilor sunt drepturile omului.

Unul din elementele “drepturilor romilor” este dreptul la non-discriminare. Libertatea împotriva discriminării nu este un “drept special”, ci expresia principiului egalității în drepturi, un element central în filosofia și sistemul juridic privind drepturile omului. În Europa, în ciuda acceptării tot mai mari a importanței drepturilor omului și a extinderii și creării legislației în domeniul drepturilor omului, inclusiv a legislației anti-discriminare, românii continuă să fie mult mai frecvent victimele violării drepturilor omului decât populația majoritară. Tratamentul egal formal a avut de cele mai multe ori un efect neglijabil asupra experienței discriminatorii cu care se confruntă românii zilnic. Din această cauză este nevoie de o egalizare a șanselor. Pentru a obține un tratament egal pentru toți și în practică, tratarea tuturor *in mod identic* nu este suficientă. Grupurile cărora li se încalcă demnitatea umană în mod disproporționat față de populația majoritară au nevoie de mijloace suplimentare de protecție a drepturilor, astfel încât egalitatea șanselor să fie posibilă. Mișcările care promovează drepturile romilor au în vedere încălcările drepturilor fundamentale la care au fost și sunt supuși românii în mod disproporționat față de populația majoritară.

Femeile rome

Femeile rome se confruntă cu o **dublă discriminare**: De cele mai multe ori ele sunt discriminate pe baze etnice, dar și de gen. Discriminarea și excluderea socială afectează mulți romi, însă femeilor rome li se încalcă mai frecvent drepturile, ele fiind afectate și de rasism și de atitudini și manifestări sexiste. Sărăcia și marginalizarea economică, problemele de sănătate, analfabetismul și obligațiile tradiționale impuse de cultură afectează în mod disproporționat femeile rome.

Femeilor rome li se încalcă mai frecvent drepturile, ele fiind afectate și de rasism și de atitudini și manifestări sexiste.

Femeile rome sunt de cele mai multe ori acelea care au grijă de gospodărie, copii și alți membri ai familiei sau comunității. Suprasolicitate de aceste responsabilități și de nevoia de a avea un venit, femeile sunt adesea marginalizate economic. De multe ori, lipsa de securitate în ceea ce privește locuirea le face pe femeile rome să nu aibă autonomie economică, siguranță fizică și demnitate personală, marginalizându-le și contribuind la feminizarea sărăciei și la continuarea subjugării lor sociale. Există, de asemenea, un decalaj substanțial între femeile și bărbații romi în ceea ce privește educația și participarea/conducerea politică. De aceea este important ca aceste probleme specifice să fie cunoscute și drepturile femeilor rome să fie aduse în discuție, promovate și protejate.

Iată mai jos una din cele mai grave manifestări ale intersectării discriminării rasiale cu cea de gen, având drept rezultat violarea drepturilor omului.

Sterilizare forțată

Din anii 1970 până în 1990, guvernul cehoslovac a sterilizat în mod programatic femei de etnie romă, ca urmare a politicilor de reducere a nivelului “ridicat, nesănătos” al nașterilor în rândul acestor femei.

Deși aceste practici, potrivit rapoartelor, au fost oprite la jumătatea anilor ‘90, au existat indicații periodice potrivit cărora practica ar fi continuat până la sfârșitul anilor ‘90. De la căderea comunismului, mai multe personalități politice au făcut afirmații în care își exprimau îngrijorarea față de rata crescută a nașterilor în rândul populației rome din Slovacia și susțineau existența unui impact negativ asupra Slovaciei, care ar putea fi eliminat prin scăderea acestei rate a nașterilor. Într-un discurs ce a avut loc în septembrie 2003, premierul slovac de atunci, Mečiar, a caracterizat rata crescută a nașterilor în rândul populației rome drept o amenințare pentru cetățenii slovaci, susținând că “rata [dintre populația romă și cea ne-romă] se va schimba în favoarea romilor. Iată de ce, dacă nu rezolvăm situația cu ei acum, o vor rezolva ei cu noi mai târziu”.

Pe baza unor cercetări efectuate de ERRC în 2002, s-a constatat că în Slovacia există o serioasă problemă privind sterilizarea rasială a femeilor de etnie romă, aceasta având loc adesea în lipsa unor standarde acceptabile (chiar și rudimentare) de consimțământ în cunoștință de cauză. De pildă, într-un caz documentat de ERRC, o femeie de etnie romă și-a născut cel de-a cincilea copil prin cezariană. Potrivit declarației sale, înainte de operație, a trebuit să semneze un formular în slovacă. Nimeni nu i-a explicat ce conține, deși ea nu putea citi în slovacă. A semnat formularul cu speranța că era legat de operația prin cezariană. După terminarea operației, medicul i-a spus că nu va mai putea avea copii. Femeia nu dorise să fie sterilizată și nu ceruse acest lucru. Când a devenit furioasă și l-a întrebat pe medic ce i-a făcut, medicul i-a spus că a fost sterilizată pentru că avusese prea multe avorturi și prea mulți copii.

Intensitatea și profunzimea atitudinilor rasiste raportate în Slovacia - în special sentimentele negative îndreptate împotriva romilor - par să fi jucat un rol important în tratarea abuzivă sau neglijentă a femeilor de către doctori și asistente medicale. Situații similare au fost identificate de ERRC și în Ungaria și Cehia.

Combaterea discriminării rasiale

În următoarele capitole ale acestui manual vor fi descrise modalități de protejare a drepturilor omului prin intermediul legii și acțiuni ce pot fi întreprinse atunci când drepturile omului nu au fost respectate sau au fost încălcate în mod flagrant. Iată mai jos câteva modalități de a combate discriminarea împotriva romilor în Europa:

- ✓ **Implică-te!?**
- ✓ Contribuie la crearea unei **voințe politice** pentru schimbare
- ✓ Exerciți presiuni pentru introducerea unor **noi acte legislative** sau pentru schimbarea actualei legislații astfel încât prevederile legale să poată combate eficient discriminarea
- ✓ Pledează pentru adoptarea și **consolidarea eficientă a unor politici și legi anti-discriminatorii privind minoritățile**
- ✓ Pledează pentru **discriminare**
- ✓ Exerciți presiuni pentru înființarea sau consolidarea unor **instituții specializate** în problematica drepturilor minorităților
- ✓ Generează **statistici** credibile privind impactul politicilor asupra grupurilor minoritare
- ✓ Creează **punți de comunicare** cu organisme guvernamentale, actori statali și instituții juridice
- ✓ Promovează **programe educaționale** anti-rasiste sau privind drepturile omului - învață-i pe alții și diseminează informația!
- ✓ **Implică-te în relații de durată cu organisme internaționale** - învață pârgھیile și fă-ți vocea auzită
- ✓ Încurajează **mobilizarea politică** în comunitatea ta și participă la procesul politic.
- ✓ Creează **rețele** de ONG-uri și activiști preocupați de protejarea drepturilor romilor

Note

- 1 Exemplu adaptat din United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. ABC: Teaching Human Rights. Geneva: United Nations Publication, 2003, p.38.
- 2 Art.1, Convenția internațională privind eliminarea discriminării rasiale, vezi secțiunea anexae la sfârșitul acestui manual.
- 3 Textul este în întregime accesabil la <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1871>.
- 4 United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Fact Sheet No.18, Minority Rights. Accesabil la <http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/training.htm>.
- 5 Ringold, Dena, Mitchell Orenstein & Erika Wilkens. Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle. Washington DC: The World Bank, 2003, p.19.
- 6 Ringold et al, p.21.
- 7 United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Fact Sheet No. 18, Minority Rights. Accesabil la <http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs18.htm>.
- 8 Exemplu adaptat din United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. ABC: Teaching Human Rights, pp.47-48.

Partea A
Cum să înțelegem drepturile omului

Capitolul 3.

Cum sunt protejate drepturile omului?

**Instituții naționale
și Organizația Națiunilor Unite**

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

3. CUM SUNT PROTEJATE DREPTURILE OMULUI?

INSTITUȚII NAȚIONALE ȘI ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE

Introducere

Capitolele 1 și 2 au fost dedicate explicării unora din cele mai importante concepte ce stau la baza activităților de protejare și promovare a drepturilor omului. Am văzut ce înseamnă drepturile omului, de ce sunt ele importante pentru *toți* oamenii și cum discriminarea, drepturile minorităților și în special drepturile romilor sunt legate de drepturile omului. În capitolele 3 și 4 vor fi examinate modalitățile de protejare a drepturilor omului și cadrul lor legal pentru a explica mai în detaliu cum pot fi abordate și combătute cazurile de încălcare a drepturilor omului.

În paginile următoare vor fi prezentate diverse instituții și mecanisme care au drept scop protejarea demnității umane, a fiecărei femei, a fiecărui bărbat și a fiecărui copil. Pentru început, citiți următoarele paragrafe și apoi completați tabelul folosind din nou *Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR)*. Ce drepturi sunt încălcate? Ce drepturi sunt exercitate pentru remedierea situației? Ce articole ale *Declarației* pot fi utilizate?

Situația 1. Cu ajutorul autorităților locale, populația ne-romă din orașul maghiar Jaszladany a creat de curând un sistem școlar segregat prin înființarea unei “școli private” care înmatriculează exclusiv copii de etnie ne-romă pentru a da o educație “doar albilor”. Inițial, consiliul județean a considerat ilegală decizia consiliului local de a permite în învățământul primar existența unor clase private. Au existat multiple presiuni pentru a redeschide școala privată care educa exclusiv copii ne-romi. Când autoritățile locale au câștigat apelul și au reușit să redeschidă școala, activiștii și organizațiile non-guvernamentale au încercat să combată decizia discriminatorie prin înscrierea copiilor romi la școala privată. Aceste tentative însă nu au avut prea mult succes. Recent, Comisia parlamentară pentru minorități etnice și naționale, prin vocea președintelui său, a declarat că respectiva școală privată este neconstituțională și că nu ar fi trebuit să primească niciodată acreditare pentru că principiul pe care este fondată este discriminarea și segregarea copiilor romi. Potrivit noii legislații ce va intra în curând în vigoare în Ungaria, orice școală care va segrega copiii pe baze rasiale va fi imediat închisă.

Situația 2. Recent, patru nomazi au fost despăgubiți cu suma de 4.500 de euro de către un bar pentru că personalul localului a refuzat să îi servească. Decizia fost luată de către o instituție guvernamentală care investiga cazuri de tratament inechitabil, în urma unui incident care a scos la iveală faptul că patronul barului cerea chelnerilor și picolilor săi să nu servească nomazi. Grupului i-a fost cerut să părăsească localul fără nici un motiv, după ce inițial i s-a permis să intre. Apărarea a susținut că barul avea o politică strictă de admitere în local, care nu permitea intrarea celor care i se păreau bodyguard-ului de la intrare că “arată dur”. Un

membru al personalului a declarat că i-a cerut părerea patronului său pentru că una din femeile nomade purta o “rochie de vară cam străvezie” și cercei “fără gust”. Patronul a declarat că una dintre femei îi amintea de o femeie care fusese implicată într-un incident ce avusese loc mai demult în bar. Decizia curții a fost în favoarea celor patru nomazi pentru că li s-a refuzat servirea pe baza unei presupuse (și nedovedite) asocieri cu un incident ce se petrecuse cu ani în urmă și nu pe baza unor considerații individuale.

Situație	Drepturi încălcate	Drepturi ce pot fi invocate pentru a remedia situația	Articol relevant din UDHR
#1			
#2			

Drepturi și obligații

Așa cum am văzut în capitolele 1 și 2, statele au anumite obligații în ceea ce privește implementarea drepturilor fundamentale ale omului. Aceste obligații nu sunt doar responsabilități morale, ci și legale. Drepturile omului sunt norme de drept care trebuie să se aplice în mod egal tuturor indivizilor. Chiar și în cazurile în care actori ne-statali încalcă anumite drepturi ale omului, guvernele au obligația legală de a proteja și de a asigura respectarea drepturilor omului în interesul celor cărora aceste drepturi le sunt adresate. Normele și principiile în domeniul drepturilor omului sunt prevăzute în tratate și alte acte internaționale privind drepturile omului, care se adaugă prevederilor constituționale naționale ce precizează natura și modalitățile de protejare a acestor drepturi, precum și responsabilitățile statului. Cei care veghează la respectarea de către stat a acestor obligații și la cunoașterea drepturilor de către cetățeni au ceea ce se numește o **abordare bazată pe drepturi**. Legile oferă o forță legală principiilor morale ale drepturilor omului. Unul din avantajele acestei abordări este existența mecanismelor pentru remedierea situațiilor de încălcare a drepturilor omului. Persoanele care cred că li s-au încălcat drepturile pot acționa în judecată. În același timp există organizații și instituții care pot implica guvernele în acțiuni legate de drepturile omului, încurajându-le să promoveze politici care să țină cont de sau să promoveze drepturile omului. În situațiile prezentate mai sus, de pildă, abordarea este una bazată pe drepturi.

Instrumente naționale

Chestiunile legate de drepturile omului, inclusiv protejarea lor, încep la nivel local. Așa cum am văzut în capitolele precedente, statul este responsabil pentru implementarea standardelor privind drepturile omului, atât în ceea ce privește obligațiile pozitive, cât și libertățile negative.

Nu există două state care să fie identice din punct de vedere al legilor, procedurilor și modurilor de implementare a drepturilor omului, deși toate statele trebuie să vegheze la respectarea drepturilor fundamentale, iar atunci când acest lucru nu se întâmplă, să ofere mijloace legale prin care situația să fie remediată. Este deci imposibil, în limitele oferite de acest manual, să putem descrie în detaliu și cu acuratețe cum sunt implementate și protejate drepturile omului în fiecare din statele în care ERRC este activă. Ca militant în domeniul drepturilor omului, este însă important să cunoașteți aceste prevederi interne ale statului pe teritoriul căruia activați. De aceea ar trebui să fiți familiar cu:

- ☛ Constituția;
- ☛ Modul de adoptare al legilor de către parlament;
- ☛ Modul de adoptare a actelor legislative de către executiv (ex. decrete prezidențiale, hotărâri și ordonanțe guvernamentale);
- ☛ Modul de funcționare a sistemului juridic și ierarhia instanțelor judecătorești.

Adesea, lista instrumentelor juridice cu care activiștii trebuie să lucreze nu se oprește aici. Atunci când sunteți implicat în campanii de *advocacy* sau militați pentru o anumită chestiune, se întâmplă frecvent să fie nevoie să cunoașteți și alte legi, statute și reglementări instituționale. De pildă, atunci când investigați cazuri de abuz al instituțiilor statului este important să știți ce reglementări trebuie să respecte poliția locală și ce drepturi au cetățenii potrivit legii statului respectiv în ceea ce privește relația cu poliția. De asemenea, este bine să cunoașteți cum este organizată și cum funcționează administrația locală, precum și ce proceduri și politici ale acesteia sunt relevante activității organizației dumneavoastră.

Următoarele secțiuni ale acestui capitol sunt dedicate dreptului internațional și organizațiilor interguvernamentale regionale (OIG) în domeniul drepturilor omului. Este important ca în activitatea locală sau națională să țineți cont și de reglementările dreptului internațional. În multe state există prevederi constituționale care stipulează faptul că normele de drept internațional ratificate de statul respectiv au aplicabilitate directă.¹ Un astfel de stat este Slovacia, a cărei constituție precizează că:

“Tratatele internaționale privind drepturile omului și libertățile fundamentale, tratatele internaționale pentru implementarea cărora crearea unei legi naționale nu este necesară, precum și tratatele internaționale care acordă în mod direct drepturi sau impun obligații persoanelor fizice sau juridice și care au fost ratificate și promulgate potrivit legilor în vigoare au întâietate în fața legilor naționale” (Articolul 11).

Includerea unor prevederi precum cea de mai sus nu presupune însă în mod automat faptul că drepturile prevăzute de documentele internaționale sunt automat “implementate” în practica statului respectiv. Asumarea unor obligații legale internaționale reprezintă un prim pas, însă statele trebuie

judicate nu după cadrul legal și instituțional, ci după felul în care implementează drepturile omului. Pentru a evalua acest lucru, ar trebui să ne punem următoarele întrebări:

- Își respectă statul în mod real obligațiile internaționale?
- Care este realitatea socială în care trăiește populația romă din acel stat?
- Există grupuri minoritare cărora li se încalcă, în mod disproporționat față de alte grupuri, drepturile fundamentale?
- A elaborat statul respectiv legislație anti-discriminare și, dacă da, în ce măsură este aplicată și eficientă?

Cum să înțelegem drepturile omului: Drepturile omului și constituțiile²

Un prim pas pe care un stat îl poate face pentru a contribui la protejarea efectivă a drepturilor omului pe teritoriul său este integrarea în legislația națională a prevederilor internaționale privind drepturile omului.

Cum răspunde țara dumneavoastră acestei cerințe?

Folosind o versiune a constituției țării dumneavoastră și textul *Declarației Universale a Drepturilor Omului* inclus în secțiunea de anexe a acestui manual, încercați să identificați, pentru fiecare din drepturile menționate în tabelul de mai jos, dacă sunt incluse sau nu în *Declarație* sau/și în constituția țării dumneavoastră.

Drept	Inclus în <i>Declarația Universală</i>	Inclus în constituția țării dumneavoastră
Dreptul liber la muncă	☐	☐
Libertatea presei	☐	☐
Alegerea liberă a partenerului de viață	☐	☐
Dreptul la adăpost	☐	☐
Dreptul de a fi judecat de o curte de juri	☐	☐
Alegerea liberă a numărului de copii	☐	☐
Dreptul la integritate fizică și psihică	☐	☐
Libertatea religioasă	☐	☐
Dreptul la proprietate	☐	☐

Dreptul la libera circulație	☐	☐
Dreptul la educație	☐	☐
Dreptul la hrană decentă	☐	☐
Dreptul la aer și apă curate	☐	☐
Dreptul de a nu fi discriminat	☐	☐
Dreptul la ocrotirea sănătății	☐	☐
Dreptul la o locuință corespunzătoare	☐	☐
Libertatea de exprimare	☐	☐

Întrebări:

1. Ați fost surprins de cele găsite?
2. Ce drepturi stabilite prin aceste acte credeți că ar trebui să fie universale și care nu?
3. Cetățenii țării dumneavoastră au și alte drepturi în afara celor incluse în Declarația Universală a Drepturilor Omului?

Așa cum am menționat mai devreme, includerea acestor drepturi în constituții este doar un prim pas. Statele sunt însă responsabile și pentru aplicarea efectivă a standardelor privind drepturile omului. De aceea este nevoie și de:

- ✓ Adoptarea și implementarea legilor care să asigure accesul la justiție celor cărora li s-au încălcat drepturile;
- ✓ Revizuirea legilor și proiectelor de lege pentru ca implementarea acestora să nu împiedice exercitarea sau să violeze drepturile omului;
- ✓ Împiedicarea acțiunilor și scoaterea în afara legii a grupurilor create pe principii ce contravin drepturilor omului;
- ✓ Promovarea și încurajarea formării grupurilor care militează pentru respectarea drepturilor omului și pentru sancționarea abuzurilor în acest domeniu;
- ✓ Instrumente legale eficiente pentru cei afectați de încălcări ale drepturilor omului;
- ✓ Politici care să promoveze drepturile omului pentru toată lumea;
- ✓ Pregătirea personalului din administrație, justiție și alte instituții ale statului în domeniul legislației, principiilor și abordării chestiunilor legate de drepturile omului.

Națiunile Unite

Organizația Națiunilor Unite (ONU) a fost creată în 1945 pentru a menține pacea și securitatea internațională; a promova și dezvolta relații de prietenie între națiuni; a încuraja cooperarea în vederea soluționării pașnice a problemelor internaționale și a respectării drepturilor omului; și a fi un centru de armonizare pe plan internațional a acțiunilor naționale. Aceste scopuri sunt prevăzute de Carta ONU. În prezent, 191 de state membre ale ONU au fost de acord să sprijine aceste idei.

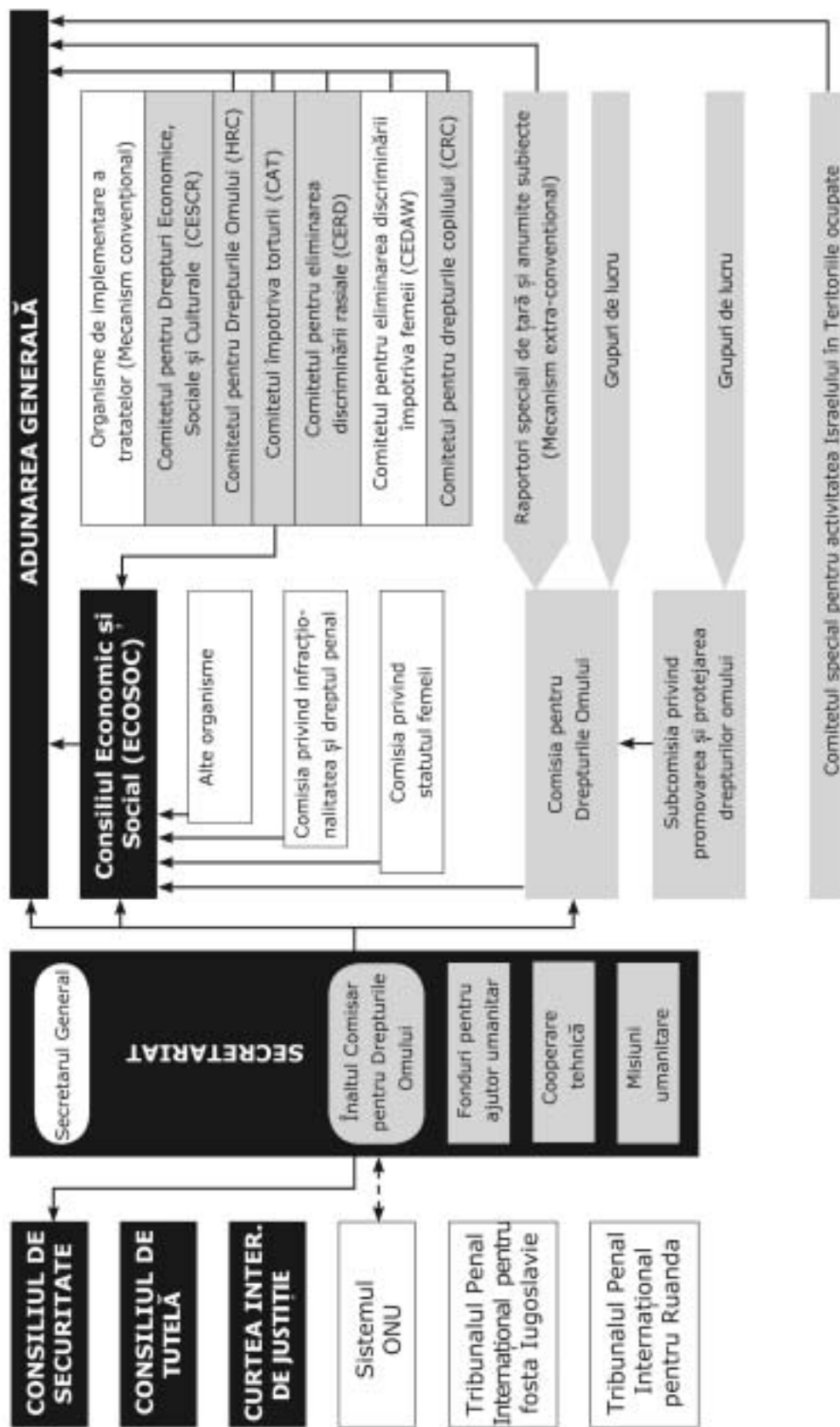
Există șase instituții principale ale ONU. Acestea sunt: Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic și Social, Consiliul de Tutelă, Secretariatul și Curtea Internațională de Justiție. Toate statele membre sunt reprezentate în Adunarea Generală, dar nu același lucru se întâmplă și în celelalte instituții ale ONU. Pentru mai multe informații despre activitățile și modul de lucru al principalelor instituții ale ONU, vizitați site-ul Națiunilor Unite: <http://www.un.org/Overview/brief.html>.

Unul din succesele ONU este dezvoltarea legislației internaționale în privința drepturilor omului. În cei peste cincizeci de ani de existență, ONU a “vegheat la dezvoltarea și codificarea legislativă a drepturilor omului într-un efort major de a le transforma din principii etice în legi care impun anumite obligații”.³ De pildă, Declarația Universală a Drepturilor Omului stă la baza a peste 80 de convenții, tratate și declarații. Acest lucru demonstrează rolul central pe care drepturile omului îl joacă în activitatea Organizației Națiunilor Unite.

Sistemul Națiunilor Unite și instrumentele sale privind promovarea și protejarea drepturilor omului pot părea complicate și dificil de înțeles, mai ales la prima vedere - așa cum o arată și harta sistemului drepturilor omului în cadrul ONU, de mai jos. Deși sistemul este complex și dezvoltat în multe direcții, el nu trebuie să fie intimidant pentru cel care vrea să îl înțeleagă. Ultima parte a acestui capitol este dedicată explicării sistemului drepturilor omului în cadrul ONU.

Carta internațională a drepturilor omului

Pe parcursul capitolelor 1 și 2, v-ați familiarizat cu documentul cel mai cunoscut în domeniul drepturilor omului, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (UDHR) a Organizației Națiunilor Unite. ONU a adoptat acest act în 1948 ca urmare a atrocităților ce au avut loc în timpul celui de-al doilea război mondial, proclamându-l drept “standardul comun pentru toate popoarele și națiunile”. Declarația este însă doar o parte din ceea ce este cunoscut drept Carta internațională a drepturilor omului și care mai include *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale* (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR) și *Pactul internațional privind drepturile civile și politice* (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR), precum și cele două *Protocoale facultative*.

Sursa: Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului, Geneva, Elveția (1997)

Ceea ce diferențiază *Declarația* de cele două pacte este statutul său legal. Fiind o **declarație**, UDHR nu este un act constrângător din punct de vedere legal pentru semnatori, ci doar promovează anumite principii generale și standarde în privința drepturilor omului. Deși nu are forță legală în mod direct, multe din articolele sale sunt considerate a fi “drept internațional cutumiar”, adică dezvoltat din practica repetată a statelor care recunosc ca obligație legală respectarea prevederilor acestor standarde și principii. Guvernele se alătură declarațiilor ca și cum ar fi acte cu forță legală directă pentru a arăta sprijinul lor față de anumite idei și principii reflectate în acele declarații. ICESCR și ICCPR sunt pe de altă parte **pacte** (uneori numite convenții sau tratate), adică acte care au forță legală directă, stabilind norme și standarde care obligă statele semnatare să le urmeze. Doar acele state care au semnat și ratificat o convenție sunt obligate să se supună acesteia. Iată mai jos un rezumat al acestor procese.

Etapile intrării în vigoare a convențiilor

Înainte de a fi transformate în acte cu forță legală directă, conceptele de drepturile omului trebuie să parcurgă un proces îndelungat ce implică crearea consensului politic și unele chestiuni practice la nivel național și internațional. Convențiile sunt

- 1) **Redactate** de grupuri de lucru. Adunarea Generală a ONU desemnează grupuri de lucru formate din reprezentanți ai statelor membre ONU, precum și reprezentanți ai organizațiilor interguvernamentale și neguvernamentale. Documentele în lucru se pot accesa de la <http://www.unhchr.ch/html/menu2/2/chrwg.htm> standard.
- 2) **Adoptate** prin vot de Adunarea Generală a ONU.
- 3) **Semnate** de statele membre. Prin semnarea convenției statele membre indică faptul că încep procesul de ratificare prevăzut de legislația națională și că sunt de acord să nu întreprindă măsuri care ar contraveni obiectivelor convenției. Uneori, statele semnează tratate fără a mai demara vreodată procesul de ratificare.
- 4) **Ratificate de statele membre.** Când un stat ratifica o convenție își exprimă intenția de a respecta prevederile și obligațiile specificate în document. De asemenea, își asumă responsabilitatea de a armoniza legislația națională cu respectivul tratat. Există și situația în care statul ratifică procesul, dar indică și anumite rezerve față de unele articole.
- 5) **Intrate în vigoare.** O convenție intră în vigoare când a fost ratificată de un anumit număr de state. De pildă, ICCPR și ICESCR au fost adoptate în 1966; totuși, ele nu au intrat în vigoare decât în 1976 când numărul minim de ratificări (35) a fost atins.

Sursă: *Flowers Human Rights Here and Now*. Accesibil la <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Default.htm>

pe parcursul elaborării sale, “din motive procedurale și politice,⁵ convenția care ar fi trebuit să codifice drepturile prevăzute de Declarație s-a concretizat în două documente separate. Aceasta s-a datorat pe de-o parte politicilor duse în timpul războiului rece, dar și măsurilor diferite necesare pentru implementarea drepturilor prevăzute în cele două documente.

Pactul internațional privind drepturile civile și politice are în vedere în principal drepturi negative (care obligă statul să nu intervină), precum libertatea de gândire, conștiinței și religiei, dreptul de a participa în administrarea statului, libertatea opiniei și libertatea de exprimare. Articolele din acest document se referă la drepturi bazate pe libertăți și drepturi politice. În majoritatea statelor, unele drepturi politice sunt rezervate exclusiv cetățenilor (de pildă, dreptul de a vota în alegerile parlamentare), în timp ce alte drepturi sunt garantate tuturor persoanelor care intră în jurisdicția statului respectiv (de exemplu, libertatea de exprimare sau libertatea religioasă). Un mod de a înțelege reglementările prevăzute de Pact decurge din nevoia de a proteja individul de exercitarea arbitrară a puterii statului. Drepturile civile și politice sunt reflectate și în articolele 3-21 ale Declarației. Acestea sunt adesea numite “drepturi de primă generație”. Acest document poate fi găsit la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm.

Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale se concentrează mai mult pe aspectele pozitive ale drepturilor omului. Acest document obligă statele să se implice pentru a asigura bunăstarea economică, socială și culturală a indivizilor, bazându-se pe respectarea nevoilor fundamentale ale oricărei persoane, care include (dar nu se limitează la): securitate socială, un standard de viață adecvat, dreptul de a avea acces la îngrijire medicală de cea mai bună calitate posibilă și dreptul la educație.

PE SCURT

Noțiuni și definiții importante

Declarație: Document prin care statele se declară de acord cu anumite standarde, fără ca prevederile incluse în acest act să aibă forță legală directă. Declarațiile reprezintă angajamente politice și morale importante.

Convenție: Acord cu forță legală directă încheiat între state. Convențiile au forță legală mai mare decât Declarațiile pentru că obligă statele semnatare să respecte anumite angajamente legale. Atunci când Adunarea Generală a ONU adoptă o Convenție, ea creează norme și standarde internaționale.

Protocol: Tratat care modifică un alt tratat (ex. adaugă proceduri suplimentare sau prevederi mai explicite decât cele din tratat).

Organisme de implementare a tratatelor: Comitete de experți independenți care monitorizează implementarea prevederilor privind drepturilor omului din tratate. Membrii fiecărui comitet sunt nominalizați și aleși de statele care au ratificat tratatul respectiv.

Rezervă: Declarație inclusă de stat în momentul ratificării tratatului prin care acesta își exprimă dorința de a nu fi constrâns legal de anumite prevederi ale respectivului tratat.

O diferență majoră între cele două convenții este că drepturile economice și culturale sunt considerate a fi o “obligatie progresivă” a statelor semnatare în funcție de “maximum de resurse disponibile”, în timp ce drepturile civile și politice trebuie implementate, protejate și promovate imediat de către state. Obligația progresivă însă nu trebuie să discrimineze nici un grup. Cu alte cuvinte, statul

nu are dreptul să dezavantajeze anumite grupuri sau să permită discriminarea lor în mod disproporționat datorită imposibilității de implementare imediată a drepturilor economice și culturale. Obligația de a nu discrimina în aplicarea drepturilor este prevăzută de art. 2 (2) și se aplică imediat, realizarea ei nefiind dependentă de resursele disponibile. De asemenea, statele își asumă obligația de a acționa imediat și de a căuta sprijin internațional acolo unde resursele interne nu sunt suficiente pentru realizarea acestor drepturi. Drepturile economice, sociale și culturale sunt frecvent numite “drepturi de a doua generație” și în Declarația Universală a Drepturilor Omului sunt descrise în articolele 22-27. Întregul text al Pactului internațional privind drepturile economice, sociale și culturale este disponibil la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm.

Deși sunt separate în două documente, ambele Pacte subliniază importanța și interdependența drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale pentru toate persoanele. Preambulul ambelor Pacte arată că:

“[...] în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, idealul ființei umane libere, bucurându-se de libertățile civile și politice și eliberate de teamă și mizerie, nu poate fi realizat decât dacă se creează condiții care permit fiecăruia să se bucure de drepturile sale civile și politice, ca și de drepturile sale economice, sociale și culturale [...]”

Acest lucru este semnificativ pentru că subliniază în dreptul internațional importanța asigurării ambelor tipuri de drepturi pentru a obține respectarea drepturilor omului pentru toți.

“Toate drepturile omului sunt universale, indivizibile și interdependente. Comunitatea internațională trebuie să trateze toate drepturile omului în mod global, egal și echitabil, cu aceeași considerație pentru fiecare. Conștiente de importanța particularităților naționale și regionale, precum și de diferitele moșteniri istorice, culturale și religioase, statele sunt datorate, indiferent de sistemele lor politice, economice și culturale, să promoveze și să protejeze toate drepturile omului și libertățile fundamentale”

Declarația și Programul de acțiune de la Viena, I (5)
Conferința mondială privind drepturile omului, Viena, 14-25 iunie 1993

ORGANISME DE IMPLEMENTARE A TRATATELOR

Pe lângă introducerea unor norme ale drepturilor omului în dreptul internațional, Națiunile Unite au creat și comitete de experți independenți care să supravegheze implementarea prevederilor tratatelor. Aceste organisme recenzează și comentează rapoartele depuse de către state, oferă interpretări articolelor și pot examina plângeri individuale, dacă acest lucru este permis de către tratat. Ratificarea unui tratat presupune și acordul statului semnatar de a fi periodic investigat de către

comitetul de experți. În majoritatea cazurilor, acest lucru se întâmplă în anul următor ratificării tratatului și apoi odată la 4-5 ani. Pentru o listă a statelor care au ratificat anumite tratate și o programare a rapoartelor acestor state către comitetele de experți vizitează: <http://www.ohchr.org/english/bodies/index.htm>.

În rapoarte, statele indică măsurile pe care le-au luat pentru a răspunde obligațiilor presupuse de un anumit tratat. Comitetul corespunzător înaintează observații și concluzii pe baza raportului de țară, precum și pe baza altor informații relevante primite de la ONG-uri și alte organisme de monitorizare.¹ De asemenea, acest comitet poate face recomandări generale în privința unor chestiuni sau teme specifice. Totuși, comitetul nu poate obliga statul respectiv să urmeze aceste recomandări.

În cazul anumitor tratate, este posibilă depunerea de plângeri individuale împotriva statului. Acest mod de a acționa permite celui care depune plângerea să încerce să obțină reparații pe care ar fi fost imposibil să le obțină în statul respectiv, precum și să prevină încălcări similare ale drepturilor omului. Pentru ca această procedură să fie însă posibilă este nevoie de prezența mai multor factori. În primul rând este nevoie să existe un consimțământ formal al statului, prin ratificarea articolului sau protocolului tratatului care se aplică respectivului proces. De asemenea, cel care depune plângerea trebuie să îndeplinească anumite criterii de admitere. Admiterea plângerilor va fi discutată mai pe larg în capitolul 8 care tratează subiectul litigiilor în domeniul drepturilor omului.

Atât ICCPR, cât și ICESCR au organisme proprii de implementare. În cazul *ICCPR*, acesta este Comitetul pentru Drepturile Omului (Human Rights Committee, HRC). HRC este format din 18 experți în drepturile civile și politice prevăzute de *ICCPR*. Comitetul evaluează odată la 5 ani modul în care statul respectiv a respectat obligațiile prevăzute în tratat. În plus, în cazul acelor state care au ratificat și primul *Protocol facultativ*, HRC poate audia plângeri *individuale*, chiar și atunci când statul respectiv nu este în procedură de evaluare.

În evaluările rapoartelor de țară, HRC și-a exprimat frecvent îngrijorarea în ceea ce privește discriminarea rasială și etnică. Comitetul a făcut și comentarii legate în mod special de situația populației romilor în unele state europene. De pildă, în observațiile din concluzia raportului privind Slovacia, HRC și-a exprimat îngrijorarea față de discriminarea împotriva romilor și a precizat că:

“Statul Parte ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării împotriva romilor și pentru a le permite acestora să se bucure de drepturile care le sunt garantate de către Convenție. Statul Parte ar trebui, de asemenea, să facă eforturi mai susținute pentru a permite romilor să își folosească limba în comunicarea cu autoritățile, pentru a le permite accesul la servicii sociale, pentru a le permite o educație care să îi pregătească pentru un loc de muncă și de asemenea să creeze oportunități de angajare pentru romi. Comitetul dorește să cunoască mai în detaliu politicile adoptate și rezultatele acestora în practică.”⁷

Implementarea ICESCR este monitorizată de Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale (CESCR). Și acest Comitet este alcătuit din 18 experți și primește rapoarte ale statelor semnatare odată la 5 ani. CESCR își arată adesea îngrijorarea în privința discriminării rasiale în

rapoartele sale. Într-un raport recent privind Polonia, Comitetul a cerut în mod expres statului să “furnizeze date actualizate privind populația romă și să adopte un program cuprinzător și consistent care să ia în considerare obstacolele în calea dezvoltării populației rome și care să propună mijloace eficiente de remediere a cazurilor de discriminare împotriva romilor în obținerea unui loc de muncă, a unei locuințe sau a serviciilor din sistemul sanitar”.⁸ ICESCR nu prevede posibilitatea depunerii de plângeri individuale.

Cum să înțelegem? drepturile omului: Instrumente tematice

În afara acestor instrumente generale, există și instrumente specifice pentru protejarea și promovarea drepturilor omului. Aceste instrumente fie acoperă anumite domenii, fie se adresează anumitor grupuri care sunt mai des ținta abuzurilor ce implică încălcări ale drepturilor omului. Aceste instrumente se încadrează în câteva categorii cum ar fi: convenții, declarații și coduri de conduită. O descriere a diverselor documente privind drepturile omului, adoptate sub egida ONU se găsește la: <http://www.unhchr.ch/html/intlinst.htm>.

În coloana din stânga a tabelului de mai jos se găsește o listă a principalelor tratate ONU privind drepturile omului. Capul de tabel indică câteva chestiuni care sunt relevante în special pentru drepturile romilor. Ce document(e) credeți că sunt importante pentru aceste chestiuni. Răspundeți marcând căsuța corespunzătoare în tabel.

Convenția	Probleme					
	Evacuarea forțată din locuințe	Discriminare la angajare	Segregare în sistemul de învățământ	Acces la servicii medicale	Abuz fizic din partea poliției	Azil pentru persoanele persecutate în țara lor de origine
Pactul internațional privind drepturile civile și politice (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR), 1966						
Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR), 1966						
Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, ICERD) 1965						
Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW), 1979						
Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT), 1984						
Convenția privind drepturile copilului (Convention on the Rights of the Child, CRC), 1989						
Convenția privind statutul refugiaților (Convention Relating to the Status of Refugees), 1951						
Convenția privind protejarea drepturilor muncitorilor migranți (Convention on the Protection of Rights of Migrant Workers), 1990						

Instrumente tematice

În tabelul de mai jos sunt prezentate principalele instrumente ale Națiunilor Unite în domeniul drepturilor omului. În afara Declarației Universale a Drepturilor Omului, am discutat despre ICCPR și ICESCR, precum și despre organismele lor corespunzătoare. Ca și aceste două Pacte, fiecare din documentele prezentate mai jos au proceduri proprii de implementare în țările semnatare ale standardelor promovate. Unele includ mecanisme de audiere a plângerilor și/sau proceduri de urgență fiecare fiind supravegheate de către un comitet sau un organism specific. Mai multe despre aceste tratate la <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf>.

**Carta internațională a drepturilor omului
Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1948**

**Pactul internațional privind drepturile
civile și politice (ICCPR), 1966**

**Pactul internațional privind drepturile
economice, sociale și culturale (ICESCR),
1966**

Convenția privind statutul refugiaților, 1951.	Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, 1966	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, 1979	Convenția împotriva torturii și altor tratamente sau corecții crude, inumane sau degradante, 1984	Convenția privind drepturile copilului, 1989
--	---	--	--	---

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD)

Principalul tratat dedicat combaterii discriminării rasiale, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD) este cel mai important tratat în ceea ce privește drepturile romilor. Așa cum am arătat în capitolul 2, definiția dată de către ICERD discriminării rasiale arată că “discriminarea rasială include orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social și cultural sau în oricare alt domeniu al vieții publice”. Convenția garantează dreptul egalității în fața legii, precum și exercitarea în mod egal a drepturilor politice, economice, sociale și culturale. Convenția se aplică atât cetățenilor, cât și celor care nu au cetățenia statului semnatar. Statele trebuie să lupte împotriva diseminării ideilor și acțiunilor bazate pe o concepție ce promovează superioritatea sau ura rasială, precum și să ia măsuri eficiente pentru combaterea prejudecăților rasiale și promovarea toleranței. Textul ICERD este în întregime inclus în secțiunea Anexe a acestui manual.

Comitetul privind eliminarea discriminării rasiale (CERD), al cărui atribuții include evaluarea periodică a rapoartelor de țară și audierea plângerilor individuale, monitorizează respectarea Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. Acest Comitet este format din 18 experți și evaluează statele semnatare odată la patru ani. Pe lângă comentariile privind cazurile de discriminare a populației rome care au fost supuse atenției Comitetului, CERD elaborează și o serie de recomandări, inclusiv un document numit Recomandări generale privind discriminarea împotriva romilor.

Acest document se referă la:

- Măsuri de natură generală, precum adoptarea sau revizuirea legislației în vederea eliminării discriminării împotriva romilor;
- Măsuri pentru protejare împotriva violenței rasiale;
- Măsuri în domeniul învățământului;
- Măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor de trai;
- Măsuri privind mass-media;
- Măsuri privind participarea la viața publică.

Recomandările generale se referă în mod special și la situația femeilor rome care adesea sunt supuse unei duble discriminări. Textul complet al acestui document se poate accesa la [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/11f3d6d130ab8e09c125694a0054932b?](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/11f3d6d130ab8e09c125694a0054932b?).

Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei

‘Convenția femeilor’ precizează metode și standarde pe care statele ar trebui să le urmeze pentru a elimina discriminarea de gen. Drepturile tratate în acest document includ dreptul la tratament egal în fața legii; acces egal la educație, participare politică, angajare, servicii medicale și bunăstare; libertatea de a nu fi expus exploatării sexuale; și posibilitatea unor măsuri temporare speciale pentru eliminarea inegalității. Multe articole din acest document, inclusiv cele referitoare la măsuri care să elimine stereotipurile privind rolul femeilor și al bărbaților, se adresează în special femeilor membre ale unor grupuri/comunități minoritare. Textul poate fi accesat în întregime la <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/e1cedaw.htm>.

Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW) monitorizează implementarea Convenției. Acesta este compus din 23 de experți care evaluează fiecare stat odată la patru ani. Comitetul a scos în repetate rânduri în evidență faptul că femeile sunt adesea lipsite de drepturi pe baza apartenenței lor etnice sau rasiale. În concluziile recentului raport privind Germania, Comitetul a arătat eșecul statului în protejarea cu mijloace legale a femeilor rome și sinti, care adesea sunt victimele atât discriminării rasiale, cât și celei de gen. Multe femei și fete sinti și rome din Germania nu beneficiază de o serie de drepturi garantate de Convenție, în special în domeniile educației, posibilității de angajare, serviciilor medicale și participării în viața publică și politică.

Convenția împotriva torturii și altor tratamente sau corecții crude, inumane sau degradante

Convenția împotriva torturii precizează măsurile care pot fi luate pentru eliminarea de către state a torturii. Convenția definește tortura drept:

“[O]rice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra unei terțe persoane, sau *pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare*, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane”. (Articolul 1). (sublinierea noastră)

Comitetul împotriva torturii este organismul de implementare al Convenției. Este format din 10 experți care evaluează statele semnatare la fiecare patru ani. În plus, acest Comitet are dreptul să investigheze cazurile de tortură semnalate și în afara perioadei de evaluare. În recomandările din 2004 privind Republica Cehă, Comitetul și-a exprimat îngrijorarea față de unele afirmații privind sterilizarea în necunoștință de cauză și fără acordarea consimțământului a unor femei rome, acte care potrivit definiției de mai sus pot fi considerate cazuri de tortură. Textul Convenției poate fi în întregime accesat la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_cat39.htm.

Convenția privind drepturile copilului

Convenția privind drepturile copilului stabilește drepturile de care ar trebui să se poată bucura orice copil (orice persoană care nu a împlinit încă 18 ani), fără nici o discriminare. Se adresează atât instituțiilor publice, cât și private. Deși nu atât de veche ca alte tratate, această convenție se bucură de ratificare aproape universală, fiind tratatul cu cele mai multe ratificări în domeniul drepturilor omului. Textul este accesibil la <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/crc.htm>.

Comitetul pentru drepturile copilului (CRC) monitorizează implementarea Convenției. Este compusă din 10 experți care pentru fiecare stat evaluează din cinci în cinci ani modul de respectare a tratatului. Comitetul și-a exprimat îngrijorarea în privința unor practici și cazuri de discriminare împotriva copiilor rome, inclusiv accesul inegal la educație și servicii medicale în unele state europene, incluzând Ungaria și Cehia.

Convenția privind statutul refugiaților

Convenția privind statutul refugiaților a fost adoptată pentru a proteja situația vulnerabilă a acelor persoane forțate să își părăsească căminele. Potrivit Convenției, un refugiat este acea persoană care,

[...] datorită unei temeri fondate de a fi persecutat pe motive de rasă, religie, naționalitate, opinie politică sau apartenență la un anumit grup, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și nu poate sau, datorită temerii, nu dorește să rămână sub jurisdicția aceluia stat; sau care, neavând nici o cetățenie și, găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită temerii, nu dorește să se întoarcă. (Articolul 1)

Convenția precizează drepturile fundamentale și standardele minime de tratare a refugiaților, inclusiv principii privind drepturile la bunăstare, angajare și acte de identitate. Una din cele mai importante reglementări prevăzute de Convenție este totuși cea prin care statele sunt obligate să nu îi

expulzeze sau să îi deporteze pe cei cu statut de refugiat în țara pe care aceștia au fost forțați să o părăsească. Art. 33(1) prevede ca “nici un stat contractant nu va expulza sau returna, în nici un fel, un refugiat peste frontierele teritoriului unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motive de rasă, religie, naționalitate, opinii politice sau apartenență la un anumit grup politic”. Textul Convenției poate fi accesat la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/o_c_ref.htm.

Spre deosebire de tratatele menționate mai sus, Convenția privind statutul refugiaților nu are un comitet special însărcinat cu monitorizarea implementării prevederilor sale în statele semnatare. Aceste atribuții sunt însă de competența Înalțului Comisariat al ONU pentru Refugiați (UNHCR). Comisariatul trebuie să “asigure protecția internațională refugiaților și să caute soluții de durată pentru refugiați, ajutând guvernele statelor semnatare în efortul lor de facilitare a repatrierii voluntare sau de integrare în comunitățile de adopție”.⁹ Mai multe detalii despre Biroul Înalțului Comisariat pentru Refugiați se găsesc la <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home>.

Există o multitudine de abordări diferite care tratează problemele refugiaților și care variază de la o țară (de adopție sau de origine) la alta și de la o situație la alta. Primul loc unde se pot adresa întrebări legate de aceste chestiuni este biroul local al Înalțului Comisariat. Rolul jucat de biroul local depinde de relațiile stabilite de acesta cu guvernul țării respective. Informații și date de contact privind aceste birouri locale pot fi găsite la <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home>.

Cum să înțelegem drepturile omului: Instrumentele pentru protejarea și promovarea Drepturilor Omului

Există multe documente care au în comun preocuparea pentru norme privind drepturile omului. În tabelul de mai jos sunt menționate câteva din instrumentele ONU, unele dintre ele prezentate mai pe larg în acest capitol. Folosind cunoștințele dobândite până în prezent, completați tabelul după cum urmează¹⁰. Indicați dacă instrumentul are forță legală directă sau nu și ce acțiune este posibilă în cazul încălcării drepturilor omului. Un exemplu de completare este furnizat în tabel:

• Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR)	• Convenția privind statutul refugiaților
• Convenția internațională privind eliminarea discriminării rasiale (ICERD)	• Declarația privind persoanele aparținând minorităților naționale etnice, religioase și lingvistice
• Convenția împotriva torturii (CAT)	✓ Declarația privind apărarea drepturilor omului

Tipul instrumentului	Numele instrumentului	Posibile acțiuni în cazul încălcării
Forță legală directă	• • •	
Lipsa unei forțe legale directe	• Declarația privind Apărătorii Drepturilor Omului • •	Dezvoltarea unor noi principii, standarde etc. care să influențeze comportamentul statelor

** Textele instrumentelor ONU privind drepturile omului care nu au fost date până acum pot fi găsite la http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/o_c_ref.htm.

Mecanisme extra-convenționale

În afara mecanismelor prevăzute de convenții/tratate și declarații, sistemul drepturilor omului al ONU dispune și de alte instrumente - mecanisme extra-convenționale. Aceasta înseamnă pur și simplu că funcționează fără să fie legate sau prevăzute în mod special de un tratat sau convenție.

Comisia pentru Drepturile Omului

La vârful sistemului drepturilor omului al ONU se află Comisia pentru Drepturile Omului (CHR), un organism extrem de politizat, format din delegați aleși din Consiliul Economic și Social (ECOSOC) din 53 de state. Acest organism se reunește anual pentru a discuta probleme legate de drepturile omului și pentru a stabili domeniile prioritare pentru activitatea ONU în domeniul drepturilor omului. Întâlnirea poate presupune și numirea unui Raportor special sau a unui Grup de lucru sau inițierea unei declarații sau convenții. CHR a adoptat multe rezoluții care conțin referiri la discriminarea etnică sau rasială. Mai multe despre activitatea Comisiei la <http://www.unhchr.ch/html/menu2/2/chr.htm>.

Raportorii speciali și Grupurile de lucru

Raportorii speciali și grupurile de lucru sunt experți desemnați de CHR pentru a urmări anumite domenii în care au loc încălcări ale drepturilor omului. Aceștia pot fi însărcinați să investigheze o anumită țară sau o anumită temă care implică drepturile omului. Atât Raportorii speciali, cât și Grupurile de lucru pot scrie direct instituțiilor guvernamentale implicate și raportează anual Comisiei pentru Drepturile Omului. Iată câțiva raportori și grupuri de lucru care pot interesa activiștii în domeniul drepturilor romilor:

- Raportorul special pentru formele contemporane de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță;
- Raportorul special pentru respectarea drepturilor fundamentale în cazul migraților;
- Raportorul special pentru dreptul la atingerea celor mai înalte standarde de sănătate fizică și mentală;
- Raportorul special pentru dreptul la educație;
- Grupul de lucru pentru implementarea efectivă a Declarației și Programului de Acțiune adoptate la Durban;
- Raportorul special pentru dreptul la locuință corespunzătoare ca parte a dreptului la un standard de viață corespunzător.

În plus față de mecanismele extra-convenționale menționate aici există și alte instrumente internaționale privind drepturile omului ce aparțin acestei categorii. Acestea includ Procedurile Speciale și Sub-comisia privind promovarea și protejarea drepturilor omului. Mai multe informații privind aceste instrumente pot fi accesate de pe site web al Comisiei privind Drepturile Omului, la <http://www.unhchr.ch/html/menu2/2/chr.htm>.

Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului

Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului încearcă să ofere o conducere coerentă și eficientă mișcării internaționale pentru drepturile omului. Înaltul Comisar - un funcționar ONU - este principalul responsabil în privința activităților ONU legate de drepturile omului. Acesta face adesea declarații publice în cazul situațiilor de criză care implică drepturile omului și călătorește frecvent pentru a transmite pretutindeni pe glob mesajul drepturilor omului. Funcția este ocupată în prezent de Louise Arbour.

Biroul Înaltului Comisariat ONU privind drepturile omului (The Office of the High Commissioner of Human Rights, OHCHR) are reprezentanți pe teren în mai multe state. Funcționari ai acestui organism monitorizează și investighează cazurile de încălcare a drepturilor omului și adesea cooperează cu guvernul țării respective și ONG-uri pentru a crea și consolida structuri care să aibă un impact direct și de durată în domeniul respectării drepturilor omului. În Europa, astfel de misiuni

se află în Macedonia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Serbia și Muntenegru. Rapoartele acestor misiuni au scos în evidență cazuri de discriminări rasiale îndreptate împotriva comunităților rome din aceste țări. ERRC a cooperat cu misiunea OHCHR din Serbia și Muntenegru, în vederea realizării unui memorandum - “Protejarea Drepturilor Romilor în Serbia și Muntenegru”. OHCHR furnizează de asemenea sprijin administrativ mai multor comitete de experți coordonatoare ale tratatelor, cât și altor mecanisme extra-convenționale, precum Comisia privind Drepturile Omului.

Note

- ¹ Acest lucru nu este însă valabil în toate cazurile. Uneori, acordurile trebuie încorporate formal în legislația națională
- ² Adaptat din Nancy Flowers, Human Rights Here and Now: Activity 8 Comparing Rights Documents. Accesibil la <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Part-3/Activity8.htm>
- ³ United Nations Foundation: http://www.unfoundation.org/un/un_about.asp
- ⁴ Nancy Flowers, ed. “From Concept to Convention: How Human Rights Law Evolves” in Human Rights Here and Now. <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Part-1/from-concept.htm>
- ⁵ Rolul ONG-urilor în producerea “rapoartelor alternative” pentru organismele de implementare a tratatelor va fi discutat mai în detaliu în capitolul 7.
- ⁶ United Nations Human Rights Committee. Concluding observations of the Human Rights Committee: Slovakia, 22/08/2003. CCPR/CO/78/SVK. Seventy-eighth session, 2003.
- ⁷ United Nations Economic and Social Council. Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Poland, 19/12/2002. E/C.12/1/Add.82. Twenty-ninth session, 2002.
- ⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights. Fact Sheet No.20, Human Rights and Refugees. Disponibil la <http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/fs20.htm>
- ⁹ Adaptat din UN High Commissioner for Human Rights. Minorities, the United Nations and Regional Mechanisms. Disponibil la <http://www.unhchr.ch/html/menu6/2/minorities/pam1.doc>

Partea A
Cum să înțelegem drepturile omului

Capitolul 4.

Cum sunt protejate drepturile omului?
Mecanisme Regionale Europene

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

3. CUM SUNT PROTEJATE DREPTURILE OMULUI? MECANISME REGIONALE EUROPENE

Introducere

Pe lângă Organizației Națiunilor Unite, există și alte organizații interguvernamentale (OIG) care se ocupă de drepturile omului. Activiștii în domeniul drepturilor omului din Europa au șansa existenței unui set de organizații regionale independente care funcționează la nivel european. Aceste organisme urmează în linii mari standardele internaționale ale drepturilor omului discutate în capitolul precedent. În unele cazuri, bazându-se pe aceste standarde, organismele europene au dezvoltat nu doar principii sofisticate, ci, de asemenea, au creat mecanisme inovative pentru a le întări. Adesea, precedentul stabilit de instituțiile europene pentru drepturile omului a fost adoptat de alte instituții regionale și uneori chiar de instituțiile ONU.

Membrii acestor organizații regionale sunt statele. Din moment ce aceste organizații cer respectarea standardelor drepturilor omului, activiștii beneficiază de o oportunitate în plus (în afară de mecanismelor ONU) de a atrage atenția, la nivel internațional, față de încălcarea drepturilor omului pe teritoriul unui stat. În Europa cele mai semnificative OIG-uri sunt:

- Consiliul Europei (CoE)
- Uniunea Europeană (UE)
- Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. (OSCE)

Fiecare din aceste organizații are propriul mandat și propriile sale interese, însă cu toate joacă un rol în construcția discursului privind drepturilor omului în Europa. La fel ca și în cazul Organizației Națiunilor Unite, există o serie de tratate și convenții create de aceste organizații pe care statele membre sunt obligate să le respecte.

Cum să înțelegem drepturile omului: Instrumente regionale

În cadrul căreia dintre organizațiile europene interguvernamentale menționate mai sus țara dumneavoastră este membră? Puteți afla răspunsul foarte simplu, verificând pagina web a acestor organizații. Statele membre sunt prezentate la:

- Consiliul Europei: http://www.coe.int/T/e/com/about_coe/member_states/default.asp
- Uniunea Europeană: http://europa.eu.int/abc/index_en.htm#
- Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa:
http://www.osce.org/general/participating_states/

Țara dumneavoastră este membră a:

CoE	☐
UE	☐
OSCE	☐

Dacă ați descoperit că țara dumneavoastră nu este membră a acestor organizații interguvernamentale veți dori probabil să știți de ce sau dacă cumva este candidată să devină membră.

Consiliul Europei

Consiliul Europei (Council of Europe, CoE) este cea mai veche organizație politică pan-europeană încă în existență. A fost fondată în 1949, în perioada imediat următoare celui de-al doilea război mondial. Potrivit primului articol al statutului, statele Europei au format organizația pentru “a proteja și promova ideile și principiile lor comune și a încuraja progresul economic și social”. Consiliul Europei își propune să:

- Protejeze drepturile omului, democrația parlamentară și respectarea legii;
- Dezvolte acorduri la nivel continental menite să standardizeze practicile sociale și legale din țările membre;
- Să promoveze conștiința unei identități europene, bazată pe valori împărtășite, care să traverseze diferite culturi.

Organismul de decizie al Consiliului Europei este Comitetul de Miniștri, alcătuit din cei 45 de miniștri de externe ai statelor membre în Consiliul Europei. Acesta reprezintă cea mai înaltă autoritate a organizației. Adunarea Parlamentară formată din delegați ai țărilor membre, trimiși de parlamente, oferă sprijin Comitetului Miniștrilor. Congresul Autorităților Locale și Regionale este compus din Camera Puterilor Locale și din Camera Regiunilor. În sfârșit, Secretariatul supravegheat de către Secretarul General, este responsabil de managementul și de administrarea de zi cu zi a organizației. Puteți afla mai multe despre aceste organisme consultând adresa de web a Consiliului Europei la: www.coe.int

În spiritul scopului exprimat al CoE de a proteja drepturile omului, organizația a creat câteva instrumente și mecanisme pentru propășirea drepturilor omului în regiune. Aceste instrumente includ, dar nu se limitează la:

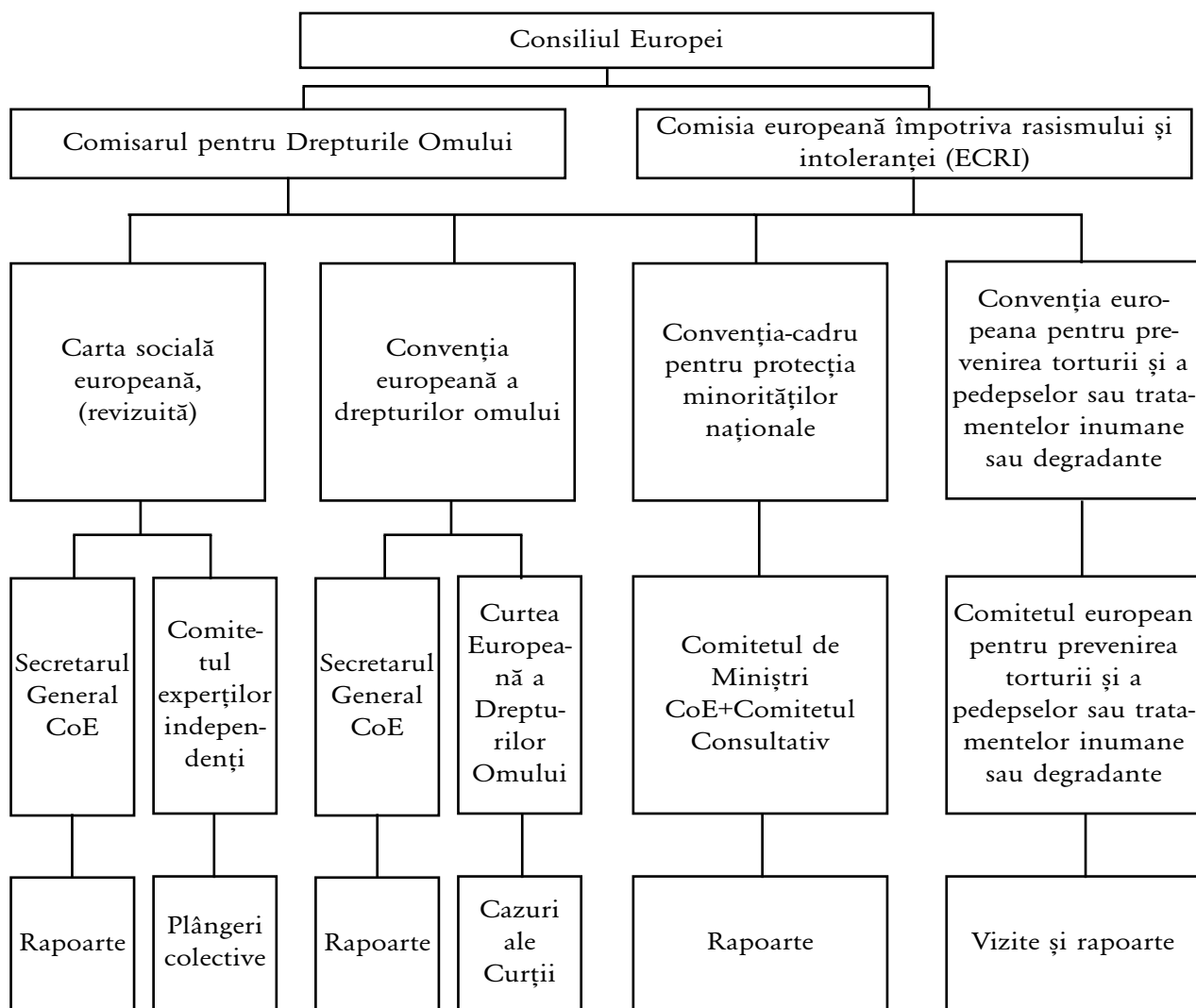
- Convenția europeană pentru promovarea și protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- Carta socială europeană (revizuită);
- Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale;

Un număr de instituții din cadrul Consiliului Europei supraveghează implementarea acestor instrumente. Spre exemplu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului interpretează și aplică Convenția

Europeană iar Comitetul European al Drepturilor Sociale sprijină implementarea Cartei sociale revizuite. Alte instituții ale Consiliului Europei nu sunt direct legate legislației internaționale, dar cu toate acestea sunt importante pentru promovarea unor aspecte relevante pentru romi. De exemplu, Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței întreprinde o serie de activități, inclusiv luări regulate de poziție în ceea ce privește rasismul, în țările membre ale Consiliului Europei.

Instrumentele enumerate mai sus sunt similare în natură celor ale ONU și constau într-un mecanism de tratate care necesită ratificarea statelor. De asemenea, ca și în cazul ONU, pe lângă mecanisme centrate pe instrumente tematice specifice există documente ce schițează atât drepturi politice și civile, cât și drepturi economice și sociale. Tabelul de mai jos prezintă în linii mari structura mecanismelor drepturilor omului în interiorul Consiliului Europei.

Principalele instrumente ale drepturilor omului și mecanisme de implementare ale Consiliului Europei¹

Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Cunoscută mai ales drept Convenția europeană a drepturilor omului sau Convenția Europeană, acest document prezintă drepturi și libertăți civile și politice sub formă de articole și protocoale. Ratificarea acestei Convenții este o condiție adresată statelor pentru a deveni membre ale Consiliului Europei. Drepturile enumerate în Convenție includ:

✓ dreptul la viață	✓ libertatea de exprimare
✓ interzicerea torturii	✓ dreptul la libertate și securitate
✓ dreptul la o judecată corectă	✓ nici o pedeapsă fără lege
✓ dreptul la respectarea vieții private și de familie	✓ libertatea gândirii, conștiinței și religiei
✓ interzicerea sclaviei și a muncii forțate	✓ libertatea adunării și asocierii
✓ dreptul la căsătorie	✓ dreptul la recurs efectiv
✓ interzicerea discriminării	

În afară de drepturile prezentate în articolele Convenției, există de asemenea Protocoale care consfințesc obligațiile statelor față de cei aflați sub jurisdicția lor. Convenția Europeană și câteva din protocoalele sale, pot fi găsite în secțiunea de anexe a acestui manual.

Potrivit art.14, “exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”. Acesta însă nu reprezintă un drept independent împotriva discriminării, ci se aplică fiecărui drept prevăzut de Convenție. O interzicere generală a discriminării este prevăzută în Protocolul 12, care asigură că drepturile proclamate de lege trebuie să fie accesibile, fără discriminare motivată de rasă, sex, culoare, limbă sau de altă natură, așa cum este prevăzut în art. 14 al Convenției. Protocolului 12 va intra în vigoare imediat ce va fi ratificat de către 10 state membre ale Consiliului Europei.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

În timp ce statele reprezintă organismele ce implementează Convenția Europeană, mecanismul său de protecție este reprezentat de **Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)**. Spre deosebire de instrumentele ONU, prezentate în capitolul 3, respectarea Convenției Europene este monitorizată de un corp judiciar. Cunoscut mai ales drept Curtea Europeană, acest instrument are putere de decizie în cazul plângerilor ce îi sunt înaintate, interpretând dacă încălcarea drepturilor civile și politice au avut loc potrivit Convenției.

Imediat ce Convenția Europeană a fost ratificată de un stat membru al CoE statul este sub jurisdicția Curții. Aici pot fi înaintate atât plângeri individuale cât și inter-statale, astfel că solicitanții pot fi state sau persoane (grupurile de persoane și ONG-urile sunt, de asemenea, incluse în definiția dată de Curte “solicitărilor individuale”). Plângerile pot fi înaintate Curții doar atunci când reclamantul a epuizat toate mijloacele interne, ceea ce înseamnă că persoana a încercat toate posibilitățile relevante de a i se face dreptate în țara unde încălcarea drepturilor a avut loc. Odată verdictul stabilit de Curte el trebuie îndeplinit de către stat. Comitetul de Miniștri al CoE supervizează conformarea față de hotărârile Curții.

Curtea Europeană a audiat cazuri de discriminare rasială încă de la înființarea ei. S-a hotărât că discriminarea pe criterii de rasă poate în anumite circumstanțe să constituie o încălcare a art. 3 al Convenției privind tratamentul inuman și degradant. Într-un important caz recent, înaintat de Centrul European pentru Drepturile Romilor și parteneri locali, Curtea a hotărât că statul are de asemenea datoria să întreprindă toate etapele posibile pentru a stabili în ce măsură atitudinile discriminatorii joacă un rol în investigarea infracțiunilor. În caseta de mai jos se explică circumstanțele și hotărârile în acest caz.

Nachova și alții împotriva Bulgariei

În 26 februarie, 2004, Curtea Europeană a drepturilor omului și-a anunțat verdictul în cazul Nachova împotriva Bulgariei, în care, în unanimitate, Bulgaria a fost găsită responsabilă pentru moartea a doi bărbați romi cât și lipsa unei anchete oficiale efective în respectivul caz, încălcând astfel prevederile art.2 (dreptul la viață). Pentru prima dată în istoria ei, Curtea a descoperit o încălcare a garanției împotriva discriminării rasiale conținute în art.14 luat împreună cu art.2 și datorită acestui fapt a insistat asupra faptului că autoritățile bulgare au „au eșuat în datoria lor [...] de a întreprinde toți pașii pentru a stabili în ce măsură atitudinile discriminatorii, ar fi jucat un rol” în evenimentele în cauză.

Petenții au fost toate persoanele de naționalitate bulgară care se considerau de origine romă. Cazul se referă la uciderea rudelor petenților, în iulie 1996, de către un polițist militar care a încercat să îi aresteze. Legea și practica deficiente, care permiteau folosirea forței letale fără o necesitate absolută a dus la moartea rudelor petenților. Mai mult,

autoritățile nu au reușit să desfășoare o anchetă efectivă în cazul uciderilor, aici un rol decisiv fiind jucat de prejudecăți și atitudini ostile față de persoane de etnie romă.

Curtea a explicat această hotărâre istorică în conformitate cu art.14 luat împreună cu art.2 afirmând „Curtea consideră că în cazul investigației privind incidente violente, în particular ucideri de către agenții statului, autoritățile statului au datoria suplimentară să întreprindă toate etapele pentru a demasca orice motiv rasist și să stabilească în ce măsură prejudecata sau ura etnică ar fi jucat un rol în cadrul evenimentelor. Lipsa de seriozitate și profesionalism în această activitate și tratarea violenței și brutalității induse rasist, pe picior de egalitate cu alte cazuri ce nu au implicații rasiste ar însemna întoarcerea spatelui către natura specifică a unor acte care sunt în mod particular distructive în ceea ce privește drepturile fundamentale. [...] Pentru a menține încrederea publică în aplicarea mecanismelor legislative, statele semnatare trebuie să se asigure că în investigarea incidentelor ce implică utilizarea forței, este făcută distincție atât în sistemul legal, cât și în practică între cazurile de folosire excesivă a forței și ucideri/crime rasiale. Curtea consideră că, în cazurile în care autoritățile nu au investigat actele de violență ale agenților statului și nu au luat în considerare probe care atestau posibile discriminări, poate, examinând plângerea în lumina art.14 al Convenției, să ajungă la concluzii negative privind statul respectiv sau să ceară explicații acestuia [...]”.

Carta socială europeană (revizuită)

Carta socială europeană este documentul care consfințește drepturi sociale și economice potrivit sistemului Consiliului Europei al drepturilor omului. Documentul original a intrat în vigoare în 1961, însă a fost treptat înlocuit cu o versiune revizuită, intrată în vigoare în 1999. Carta are forma unui tratat legal, care cere ca un număr minim al articolelor sale să fie adoptate de statele semnatare ale documentului. Drepturile garantate de carte cuprind următoarele domenii:

✓ locuințe	✓ educație
✓ sănătate	✓ locuri de muncă
✓ protecție socială	✓ circulația persoanelor
✓ nediscriminare	

Textul Cartei sociale europene (revizuită) poate fi găsit la: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/163.htm>

Organismul de implementare al Cartei Sociale este **Comitetul European al Drepturilor Sociale**. Comitetul este alcătuit din 13 membri imparțiali, aleși de către Comitetul de Miniștri. Funcția lui este să determine în ce măsură statele părți au respectat articolele Cartei Sociale. Acest lucru se face în două feluri, prin două proceduri diferite: raportare și reclamație.

În cazul raportării, statele trebuie să prezinte rapoarte anuale, în care să arate felul în care Carta a fost respectată. Raportul pentru fiecare an privește numai anumite articole (în funcție dacă anul este par sau impar). Pe baza rapoartelor, Comitetul întocmește concluzii care sunt publicate.

Potrivit celui de-al doilea Protocol Adițional la Cartă există, de asemenea, o procedură a reclamațiilor colective. Plângeri privind încălcarea drepturilor stipulate în Cartă, pot fi depuse către Comitet. Anumite organizații pot depune plângeri în cazul în care statul a acceptat procedura prevăzută de cel de-al doilea Protocol Adițional. Aceste organizații includ ONG-urile cu statut consultativ, de pe lângă CoE care se află pe o listă acceptată de CoE pentru acest scop. Unele state au aprobat și prevederile care permit ONG-urilor naționale să depună plângeri colective.

În ceea ce privește drepturile romilor, Comitetul a fost destul de general în concluziile publicate la raporturile de țară. Comentariile nu au fost la fel de amănunțite pe unele probleme precum cele ale unor instituții similare. Recent însă, se manifestă o intensificare a interesului pentru drepturile romilor prevăzute în Cartă și în Carta revizuită. În particular, ERRC a adresat Comitetului o plângere în legătură cu Grecia, subliniind gravele încălcări în ceea ce privește dreptul la locuință, inclusiv evacuări forțate și locuințe necorespunzătoare. Comitetul a hotărât că plângerea este admisibilă și urmează să decidă în acest caz la sfârșitul anului 2004. Ca urmare a plângerii, guvernul grec a întreprins o serie de acțiuni pentru îmbunătățirea situației romilor în această țară.

Cum să înțelegem drepturile omului Drepturile civile și politice și drepturile economice, sociale și culturale

Din punct de vedere al Convenției Europene a Drepturilor Omului a Consiliului Europei și Cartei sociale europene, ne confruntăm încă o dată cu o separarea a drepturilor civile și politice față de cele economice și sociale.

Sub egida ONU, ICCPR (Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice) urmează să fie implementat imediat după intrarea în vigoare, în timp ce ICESCR (Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale) reprezintă o obligație progresivă. Sub egida Consiliului Europei, Convenția Europeană se bucură, de asemenea, de cea mai semnificativă forță de implementare, reprezentată de către Curtea Europeană.

- De ce credeți că organizații precum Națiunile Unite și Consiliul Europei tind să plaseze drepturile civile și politice într-o poziție specială în cadrul legislației privind drepturile omului?
- Este corect să considerăm indivizibilitatea drepturilor omului de la sine înțeleasă?

MECANISME EUROPENE ADIȚIONALE

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale este primul tratat care protejează drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. Documentul este alcătuit în special din principii, cum ar fi egalitatea, acțiunea afirmativă și obligațiile statelor care se ocupă de protecția acestor grupuri vulnerabile. Chiar dacă documentul nu oferă o definiție specifică pentru minoritate națională, foarte multe state și-au formulat după ratificare, propria definiție a “minorității naționale” iar unele au desemnat anumite grupuri față de care va fi aplicată Convenția. Textul integral al Convenției-cadru este disponibil la: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>.

Organismul de implementare al Convenției-cadru este Comitetul de Miniștri. Statele membre sunt obligate să trimită rapoarte privind măsurile adoptate pentru implementarea angajamentelor din tratat. Comitetul se consultă cu un Comitet consultativ format din 18 experți independenți care întreprind vizite în statele aflate sub jurisdicția Convenției. Nu există procedură de plângeri în cadrul Convenției. Rapoartele sunt trimise o dată la 5 ani.

În concluziile primului ciclu de rapoarte privind situația din Slovacia, Ungaria, România, Cehia, Germania și Marea Britanie, Comitetul de Miniștri a tratat și situația comunităților rome/sinti/nomade. Aici și în partea dedicată recomandărilor, vorbind despre populația romă, Comitetul s-a referit la protejarea împotriva amenințărilor motivate etnic, violenței și ostilității, percepției sociale negative și la diferențele semnificative socio-economice și în condițiile de trai. Pentru cei care doresc să folosească Convenția și organismele sale de monitorizare, un prim pas important este identificarea unor declarații ale statului respectiv privind grupurile la care Convenția face referire. Despre toate aceste lucruri puteți citi la: http://www.coe.int/T/E/ Human_Rights/ Minorities/.

Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței

Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI) a fost înființată în 1994, având drept scop combaterea rasismului, xenofobiei, anti-semitismului și intoleranței la nivelul întregii Europe și din perspectiva protecției drepturilor omului. Organismul se compune din membrii independenți, numiți de guvernele naționale care lucrează pentru întărirea protecției, atât legale cât și politice, împotriva tuturor formelor de intoleranță, inclusiv discriminarea pe bază de rasă, culoare, limbă, religie, naționalitate sau origine etnică.

ECRI este un mecanism independent de monitorizare. Acesta monitorizează statele membre ale Consiliului Europei, prin rapoarte de țară efectuate la intervale de 4-5 ani, în fiecare an fiind vizate aproximativ 10-12 țări. Rapoartele examinează diverse chestiuni legate de rasism și intoleranță în cadrul țărilor subiect, precum și implementarea recomandărilor ECRI din rapoartele precedente.

Înainte de pregătirea unui nou raport, fiecare țară este vizitată de un raportor ECRI. În ceea ce privește problemele romilor, ECRI a folosit în rapoartele sale un limbaj hotărât în afirmațiile și recomandările către state. În timpul pregătirii rapoartelor, Comisia face eforturi numeroase în implicarea societății civile, inclusiv prin organizarea de sesiuni de informare cu ONG-urile.

În afară de rapoartele de țară, ECRI mai lucrează pe teme generale în domeniul rasismului și intoleranței. În acest context, Comisia face recomandări de politică generală, colectează și diseminează exemple de bună practică și promovează o mai largă acceptare și practică a principiului non-discriminării prevăzut în art.14 al Convenției Europene, prin ratificarea Protocolului 12. Merită să notăm recomandarea generală a ECRI cu numărul 3 despre *Combaterea rasismului și intoleranței împotriva romilor/țigănilor și Exemplele practice în combaterea rasismului și intoleranței împotriva romilor/țigănilor*. Aceste documente sunt un indicativ al seriozității cu care ECRI abordează formele de discriminare și rasism cu care comunitățile de romi din întreaga Europă se confruntă. Puteți afla mai multe informații despre ECRI și publicațiile sale la: <http://www.coe.int/T/E/human%5Frighths/Ecri>.

Alte Organisme importante pentru drepturile omului în cadrul Consiliului Europei

Consiliul Europei mai dispune de alte câteva organisme, în afara celor menționate mai înainte care lucrează în domeniul drepturilor omului și cu privire la romi. **Grupul specializat pe romi/țigani** analizează în mod regulat situația romilor în Europa, sfătuind Comitetul de Miniștri în probleme privind romii. Acest grup promovează noile inițiative privind romii, incluzând studiul, promovarea integrării și dezvoltării relațiilor între comunitățile rome și statele în care își află reședința. Coordonatorul activităților pentru romi/țigani, de pe lângă **Secretarul General promovează cooperarea cu alte organizații internaționale și ONG-uri ale romilor**.

Adunarea Parlamentară alege, de asemenea, un Comisar pentru Drepturile Omului. Această persoană este responsabilă cu o serie de sarcini legate de promovarea drepturilor omului în Europa. Astfel comisarul:

- promovează educația și sensibilizarea asupra drepturilor omului;
- identifică lacunele legislative și practice ale statelor membre în legătură cu drepturile omului;
- promovează respectarea și exercitarea drepturilor omului așa cum sunt stipulate în instrumentele CoE;
- lucrează împreună cu alte organisme guvernamentale și ne-guvernamentale pentru promovarea și protecția drepturilor omului;
- întreprinde vizite de stat pentru a observa probleme legate de drepturile omului, în momentul în care apar.

Comisarul nu este un organism juridic și nu poate primi plângeri individuale.

Uniunea Europeană

Uniunea Europeană (EU) este o alianță a țărilor Europene atașate unor anumite standarde politice și economice. Statele membre acceptă să cedeze o parte din propria suveranitate pentru a promova problemele de interes comun. UE a botezat acest proces “integrare europeană”. Calitatea de membru al Uniunii Europene conferă anumite beneficii cetățenilor UE, cum ar fi libertatea de a călători oriunde în cadrul țărilor membre UE.

Uniunea Europeană este de asemenea interesată în:

- acțiuni de menținere a păcii;
- politici legate de azil și migrație;
- crearea de locuri de muncă în interiorul granițelor sale;
- protecția mediului; și
- drepturile omului.

Principalele instituții ale UE sunt Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană

Parlamentul European este organismul legislativ al UE, ales în mod democratic și este compus din reprezentanți ai statelor membre. **Consiliul Uniunii Europene**, cunoscut o vreme și drept Consiliul de Miniștri, este principalul corp legislativ și de decizie al Uniunii Europene. Acesta este alcătuit din reprezentanți ai guvernelor statelor membre. **Comisia Europeană** redactează propuneri de legi europene, asigură implementarea deciziilor UE și supervizează cheltuielile. Ea este alcătuită din președinte și alți comisari, nominalizați de membrii guvernelor și acceptați de Parlament.

Pentru mai multe informații despre aceste organisme, puteți verifica site-urile lor de Internet la:

- Parlamentul European: http://www.europa.eu.int/institutions/parliament/index_en.htm
- Consiliul Uniunii Europene: http://www.europa.eu.int/institutions/council/index_en.htm
- Comisia Europeană: http://www.europa.eu.int/institutions/comm/index_en.htm

În ceea ce privește drepturile omului, UE a întreprins activități precum crearea de standarde pentru statele membre și dezvoltarea de organisme legate de aspecte tematice specifice. Instituțiile și instrumentele relevante pentru activismul în domeniul drepturilor romilor includ:

- Carta drepturilor fundamentale;
- Directiva privind egalitatea raselor;
- Curtea Europeană de Justiție.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Carta drepturilor fundamentale definește o serie de drepturi civile, politice, economice și sociale ale cetățenilor și rezidenților UE. Documentul este alcătuit din șase secțiuni:

- 1) Demnitate
- 2) Libertăți
- 3) Egalitate
- 4) Solidaritate
- 5) Drepturi Cetățenești
- 6) Justiție

Carta se sprijină pe “[...] tradițiile constituționale și a obligațiilor internaționale comune statelor membre, Tratatul Uniunii Europene, Convenția europeană privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul Europei, precum și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului” (Preambul)

În Capitolul III, art.2(1) privind egalitatea, Carta prevede interzicerea discriminării bazate pe orice motiv ca, de pildă, sexul, culoarea, originea etnică sau socială, trăsăturile genetice, limba, religia sau credința, opinia politică sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, proprietatea, ascendența, handicapul, vârsta sau orientarea sexuală. Capitolul stipulează de asemenea respectul pentru diversitatea culturală, religioasă și lingvistică, egalitatea dintre bărbat și femeie, drepturile copilului, drepturile bătrânilor și integrarea persoanelor cu handicap. Puteți găsi textul integral al acestui document la:

http://www.europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/index_en.html.

Directiva privind egalitatea raselor

Adoptată în iunie 2000 și numită în mod formal *Directiva Consiliului 2000/43/EC privind Implementarea principiului tratamentului egal între persoane indiferent de origine rasială sau etnică*, dar cunoscută mai ales drept Directiva pentru egalitatea raselor, aceasta reprezintă cel mai puternic instrument al UE în combaterea rasismului. Directiva stipulează un cadru de cerințe minime pentru “combaterea discriminării pe motive de rasă și origine etnică, cu accentul pe aplicarea principiului Statelor Membre la tratament egal”. (Articolul 1).

Cu o arie largă de acoperire, documentul cere statelor membre ale UE să interzică prin lege discriminarea rasială în ceea ce privește ocupația, educația, protecția socială, avantajele sociale și accesul la bunuri și servicii. Directiva schițează dispoziții potrivit cărora statele membre ale UE trebuie

să adopte legi, norme și măsuri administrative necesare respectării Directivei. Statele membre urmează să implementeze în mod direct Directiva în cadrul legislației și practicii naționale pentru a întări protecția împotriva discriminării bazate pe origine etnică și rasială. Statele membre trebuie de asemenea să se asigure că ordinea legală internă include posibilitatea sancțiunii discriminatorilor și compensații pentru victime.

Acest document asigură un minim de cerințe pentru promovarea tratamentului egal al tuturor persoanelor; nu există un standard maximal. Asta înseamnă că statele pot implementa măsuri progresive atâta timp cât sunt alinuate intențiilor și spiritului Directivei. Legile și alte prevederi contrare principiului tratamentului egal urmează să fie abolite. În plus, statelor li se cere să desemneze un organism sau organisme pentru promovarea tratamentului egal.

Termenul limită inițial pentru ca statele membre să transpună toate prevederile Directivei în legislația internă a fost 19 iulie 2003. În cazul noilor state membre UE se așteaptă ca acestea să adopte legile cerute de directivă până la momentul accederii lor în UE.

Directiva pentru egalitatea raselor stabilește de asemenea o procedură de raportare, care solicită rapoarte de țară la fiecare 5 ani, legate de impactul măsurilor adoptate. Rapoartele sunt trimise Comisiei Europene. Prima rundă de raportare va începe în iulie 2005. Documentul integral este disponibil la: http://europa.eu.int/comm/employment_social/news/2002/jan/2000-43_en.pdf.

Curtea Europeană de Justiție

Curtea Europeană de Justiție (European Court of Justice, ECJ) este organismul care asigură respectarea legilor UE. Curtea rezolvă diferendele de interpretare a tratatelor și legislației UE, impunând standarde de protecție a cetățenilor pe baza jurisprudenței. Curtea are jurisdicție asupra membrilor Uniunii Europene și poate revoca deciziile luate la nivel național dacă se dovedește încălcarea dreptului comunitar. Curtea este alcătuită din câte un judecător independent din fiecare stat membru UE. Puteți afla mai mult despre Curtea Europeană de Justiție vizitându-i site-ul la: http://www.europa.eu.int/institutions/court/index_en.htm.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (The Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE) este o organizație înființată pentru a detensiona situația politică europeană din timpul Războiului Rece. Organizația include printre membrii săi, alături de națiunile Europei, Statele Unite, Canada și Rusia. În total sunt 55 de state membre.

OSCE a fost creată inițial ca o organizație-umbrelă în cadrul căreia să fie discutate chestiuni comune de securitate și prin intermediul căreia să fie detensionate conflicte și să fie promovate drepturile

omului. Odată cu sfârșitul Războiului Rece, OSCE a devenit interesată în special de problematica prevenirii conflictelor, focalizându-se asupra unor situații de criză sau în care criza a fost depășită pe continent, promovând în același timp securitatea regională și stabilitatea pe plan internațional. Drepturile omului rămân o componentă cheie a activității OSCE, deși reprezentanții organizației afirmă adesea că principala forță de care dispune OSCE este mai degrabă diplomatică decât legală. Acest aspect distinge întrucâtva OSCE de celelalte organizații discutate până acum. Preocuparea OSCE pentru drepturile omului se încadrează în partea “Dimensiune Umană” a mandatului OSCE.

Organismele principale ale OSCE includ Consiliul Permanent, Consiliul Ministerial și Secretariatul. **Consiliul Permanent al OSCE** este compus din reprezentanți permanenți ai statelor participante, care se ocupă de organizarea principalelor reuniuni politice și luări de decizie. **Consiliul Ministerial**, alcătuit din miniștrii de externe ai celor 55 de state participante, se ocupă cu strategia generală a organizației. **Secretariatul** este responsabil pentru managementul structurilor și operațiunilor OSCE. În afara acestor organisme, OSCE are și alte instrumente pentru implementarea mandatului său. Cele mai relevante pentru drepturile romilor sunt prezentate mai jos.

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (The Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) este principalul organism al OSCE, care se ocupă de “Dimensiunea Umană” a securității regionale. ODIHR îndeplinește o seamă de funcții pentru protejarea drepturilor omului, incluzând observarea alegerilor, construirea și întărirea instituțiilor societății civile, promovarea domniei legii prin reformă legală, pregătirea personalului legislativ și profesionalizarea educației legale, descurajarea diferențelor de gen în toate activitățile OSCE, monitorizarea drepturilor omului și avertizarea timpurie în cazul unor crize puternice ale drepturilor omului. Puteți afla mai multe despre ODIHR la: <http://www.osce.org/odihr>.

Sub auspiciile ODIHR se află Punctul de **Contact pentru problemele comunităților rome și sinti** (Contact Point for Roma and Sinti Issues, CPRSI). Acest organism a fost înființat de OSCE ca urmare a preocupării pentru ura rasială și etnică, xenofobie și discriminare, fenomene împotriva romilor răspândite în întreaga regiune. CPRSI a inițiat programe de creștere a conștientizării pentru votanții romi și cursuri de pregătire pentru candidații politici romi și partidele politice ale romilor. De asemenea a organizat prima întâlnire transnațională a parlamentarilor, primarilor și consilierilor locali, pentru dezvoltarea de strategii comune de promovare a participării politice a romilor. Puteți citi mai multe despre acest mecanism la: <http://www.osce.org/odihr/cprsi>.

Înaltul Comisar pentru Minoritățile Naționale

Activitatea Înaltului Comisar pentru Minoritățile Naționale (High Commissioner for National Minorities, HCNM) este centrată pe implicațiile de securitate ale aspectelor minorităților, incluzând identificarea tensiunilor etnice ce pot amenința pacea, stabilitatea sau relațiile prietenești dintre statele membre OSCE. Misiunea principală a Comisarului este prevenirea conflictelor. Ea poate fi realizată prin misiuni directe sau prin diplomatie preventivă. Înaltul Comisar pentru Minoritățile Naționale nu este responsabil cu investigarea cazurilor individuale de încălcare a drep-

turilor omului; acestea sunt excluse din mandatul comisarului. HCNM este un instrument politic, care nu este destinat monitorizării statelor în legătură cu respectarea obligațiilor lor internaționale. Puteți afla mai multe despre acest mecanism la: www.osce.org/hcnm

Cum să înțelegem drepturile omului: Un exemplu privind activitatea Punctului de Contact OSCE pentru problemele comunităților rome și sinti.

Citiți pasajul de mai jos și răspundeți la întrebările ce urmează

Pregătirea de observatori romi pentru monitorizarea alegerilor²

Este ziua alegerilor. Un bărbat rom intră într-o secție de votare și se îndreaptă către registrul de alegători. Nu știe să citească. Nu poate să-și găsească numele pe listă. Este respins, văduvit de șansa de a lua parte la procesul democratic.

În altă țară, o femeie romă cu copilul ei se deplasează din cocioaba construită ilegal într-un sat, către secția de votare. Nu aveți statut oficial de rezidență? Este respinsă, pierzând oportunitatea de a juca un rol în alegerea aceluia ce va guverna asupra ei și a familiei sale.

Forțați să-și abandoneze casele în timpul anilor de conflict din Europa de sud-est, un cuplu de romi fără un cămin permanent, se îndreaptă către secția de votare pentru a-și exprima votul. Persoană strămutată intern? Oficialii electorali nu știu ce să facă cu ei, așa că îi dau afară, lipsindu-i de dreptul fundamental la vot.

Cu sprijin financiar de la Comisia Europeană, Punctul de Contact pentru problemele comunităților rome și sinti din cadrul ODIHR desfășoară un proiect numit “Romi, folosiți-vă votul înțelept!” Scopul proiectului îl reprezintă încurajarea romilor și a altor grupuri pentru a participa mai activi în viața publică la toate nivelurile procesului de luare a deciziilor, inclusiv prin exercitarea dreptului la vot.

Ca parte a proiectului, Punctul de Contact pentru problemele comunităților rome și sinti din cadrul ODIHR a pregătit un grup de romi, ashkali și egipteni din cinci țări membre OSCE, pentru a deveni observatori de alegeri pe termen scurt. Participanții au fost pregătiți pentru a lucra ca observatori interni și internaționali de alegeri. În acest program, s-a pus accentul și pe comportamentul electoral al romilor și a altor comunități similare, precum și pe problemele legate de participarea lor politică.

Una din condițiile îndepărtării obstacolelor în participarea politică pe care romii și a alte comunități similare le au de înfruntat este în primul rând o mai bună înțelegere a acestor obstacole și a cauzelor lor. Observatorii pregătiți de ODIHR, pot contribui prin monitorizarea alegerilor din țările lor. Datele pe care ei le colectează în legătură cu problemele cu care se confruntă minoritățile naționale sunt necesare pentru a spori detaliile despre cum și de ce aceste comunități sunt excluse de la procesul electoral. Numai când această imagine va deveni mai completă va fi posibilă găsirea soluțiilor.

Întrebări:

- 1) Activitățile CPRSI legate de promovarea drepturilor politice ale romilor s-au centrat pe promovarea participării politice. Puteți sugera și alte mecanisme pentru a promova drepturile politice ale romilor?
- 2) Care credeți că ar fi motivul ce a stat la baza acestei activități de pregătire a romilor în vederea observării alegerilor?

Cum să înțelegem drepturile omului: Instrumentele europene pe scurt

După ce am trecut în revistă principalele organisme europene regionale, putem trece la o scurtă recapitulare. Folosind informațiile din acest capitol, completați tabelul de mai jos.

Întrebarea recapitulativă	Organizație		
	CoE	UE	OSCE
Care este mandatul acestei organizații?			
Care sunt principalele instrumente ale drepturilor omului ce pot fi folosite?			
Dispune această OIG de organisme sau inițiative specifice privind romii?			
Este țara dumneavoastră membră a acestei OIG?	☐ Da ☐ Nu	☐ Da ☐ Nu	☐ Da ☐ Nu

Recapitulare

Tabelul de mai jos recapitulează mecanismele care au fost prezentate de-a lungul ultimelor două capitole.

Mecanism	ORIGINE				FUNCTII				
	Tratat	Nu este Tratat	Regional	Global	Reportare			Plângeri Individuale	
					Rapoarte de țară	Monitorizări	Cercetare	Fără forță legală directă	Cu forță legală directă
Comitetul pentru Drepturile Omului (HRC)	✓			ONU	✓			✓	
Comitetul pentru drepturi economice, sociale și culturale	✓			ONU	✓			✓	
Comitetul împotriva torturii (CAT)	✓			ONU	✓		✓		
Comitetul pentru drepturile copilului (CRC)	✓			ONU	✓			✓	
Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW)	✓			ONU	✓			✓	
Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale (CERD)	✓			ONU	✓				
Raportori speciali ai Comisiei ONU pentru Drepturile Omului		✓		ONU		✓	✓		
Curtea Europeană a Drepturilor Omului	✓		Consiliul European						✓
Comitetul european pentru drepturile sociale	✓		Consiliul European						

Comitetul european pentru prevenirea torturii	✓		Consiliul Europei			✓	✓		
Comisia Europeană împotriva rasismului și intoleranței		✓	Consiliul Europei		✓	✓			
Curtea Europeană de Justiție	✓		Consiliul Europei			✓			✓

Monitorizează și altcineva drepturile omului?

Implementarea drepturilor omului este obiectul unei categorii largi de grupuri și indivizi. În afara structurilor internaționale menționate deja, care codifică drepturile omului și monitorizează implementarea acestora, drepturile omului sunt observate îndeaproape la câteva niveluri. O parte a acestor instituții și organizații includ:

✓ Grupuri pentru drepturile omului și alte ONG-uri	✓ Avocatul Poporului
✓ Tribunale locale și naționale	✓ Instituții academice
✓ Parlamente	✓ Organizații religioase
✓ Organisme guvernamentale	✓ Asociații profesionale
✓ Mass-media națională și internațională	✓ Sindicate
✓ Comunități și organizații locale	

Fie că aceste grupuri se preocupă de probleme specifice legate de drepturi sau acționează pentru întărirea drepturilor omului în general, ele reprezintă parteneri în procesul asigurării drepturilor tuturor persoanelor și în crearea unei culturi în ceea ce privește drepturile omului.

Note

¹ Council of Europe. Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People. Strasbourg, 2002. p.298.

² http://www.osce.org/features/show_feature.php?id=206

Cum să îți cunoști drepturile
și să lupti pentru ele

Partea B

Exercitarea și protejarea drepturilor

Ghid pentru activiștii romi

Partea B **Exercitarea și protejarea drepturilor**

Capitolul 5.

Documentarea și cercetarea privind drepturile omului

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

5. DOCUMENTAREA ȘI CERCETAREA PRIVIND DREPTURILE OMULUI

Introducere

Cercetarea și documentarea reprezintă o parte fundamentală a muncii în domeniul drepturilor omului. Aceasta este întreprinsă în diverse feluri de către organizațiile neguvernamentale, organizațiile interguvernamentale și state. Capitolul de față prezintă procesul de documentare în domeniul drepturilor omului așa cum este abordat în activitatea ONG-urilor. În această secțiune veți putea afla în ce constă munca de documentare în domeniul drepturilor omului, de ce este importantă pentru scopurile drepturilor omului precum și unele aspecte pe care documentare le presupune, în special cele legate de activiștii drepturilor Roma. De asemenea, capitolul va trece în revistă diversele tehnici de documentare în domeniul drepturilor omului, cum ar fi interviul, adunarea de date statistice și “testarea” pentru a dovedi discriminarea rasială.

Ce înseamnă documentarea în domeniul drepturilor omului?

Documentarea în domeniul drepturilor omului este un termen generic care se referă la adunarea de informații legate de standardele și abuzurile în materie de drepturile omului. În linii mari, documentarea îndeplinește funcțiile de observație și analiză, însă diferă de alte activități similare (cum ar fi cercetarea academică), deoarece este un instrument de interes public, un mod de ne asigura că standardele în domeniul drepturilor omului - precum cele stipulate în tratatele prezentate în capitolele precedente - sunt promovate și respectate. Cercetătorii și cei care monitorizează respectarea drepturilor fundamentale încearcă să îmbunătățească situația drepturilor omului, nu doar să strângă informație de dragul informației, ei creând astfel bazele pentru alte activități în materie de drepturile omului, precum raportarea, advocacy și acțiunile în instanță.

Cercetarea și documentarea privind drepturile omului includ investigarea amănunțită a unor activități și acțiuni pentru a verifica cazurile de presupuse încălcări ale drepturilor fundamentale. Investigarea poate consta în strângerea de informații despre anumite evenimente (de pildă, alegeri politice ori procese juridice) și incidente (de pildă, cazuri individuale de violență din partea poliției), vizitarea unor locuri unde se pot comite încălcări ale drepturilor omului (de exemplu, tabere de refugiați sau centre de detenție) și/sau verificarea faptelor și solicitarea de informații de la autoritățile guvernamentale. Documentarea în domeniul drepturilor omului este adesea un punct de plecare pentru acțiuni viitoare și un instrument important în vederea asigurării transparenței guvernului.¹

Până în prezent, documentarea privind drepturile omului, s-a dovedit utilă în mai multe domenii ale activității în materie de drepturile romilor. Documentarea atentă a cazurilor de violență, cum ar fi abuzul poliției, pogromuri sau alte episoade de violență comunitară, a asigurat luarea în serios de către autorități a acestor probleme. Faptul că în cazuri individuale s-a făcut dreptate este rezultatul documentării atente, la fel cum descoperirea unor modalități recurente de violență rasială sau dis-

criminare în cadrul sistemului juridic penal din cadrul unor țări este rezultatul documentării repetate și continue. Această activitate este departe de a fi încheiată, ea fiind doar parțial încununată de succes în unele state. În multe țări europene, pur și simplu nu s-a întreprins nici un fel de documentare sau aceasta a făcut realizată în mod nesatisfăcător.

Prin strângerea de date statistice este posibilă scoaterea în evidență a unor constanțe ale efectelor discriminării rasiale

Identificarea unor tipuri de discriminare rasială sau de abuz sistematic reprezintă o altă arie vastă în care documentarea pentru drepturile omului este foarte importantă. De exemplu, prin strângerea de date statistice este posibilă scoaterea în evidență a unor constanțe ale efectelor discriminării rasiale, cum ar fi segregarea rasială în școli, sau modalități de evacuare forțată din locuințe, care se regăsesc disproporționat la nivelul unui grup etnic.

În fine, există o serie de metode speciale pentru a documenta discriminarea rasială. O astfel de metodă este procesul numit “testare (pentru dovedirea discriminării rasiale)”, metodă care implică trimiterea de persoane (adesea câte două), de origine romă și de origine neromă, având calificări egale, pentru a verifica modul de tratare a unor persoane, companii sau organisme oficiale suspectate de discriminare rasială. “Testarea” ca metodă este descrisă detaliat în acest capitol.

Din păcate, chiar și atunci când a fost întreprinsă o astfel de documentare, informația poate deveni rapid depășită, datorită naturii însăși a activității de documentare în domeniul drepturilor omului. Acolo unde a fost întreprinsă o documentare relativ bună, nevoia pentru o cercetare nouă care să reia datele se poate ivi rapid.

De ce să facem documentare în domeniul drepturilor omului?

Documentarea este o parte importantă a activității în domeniul drepturilor omului. Cum am amintit deja, ea nu are o funcție neutră, ci reprezintă un instrument aflat în slujba interesului public. Adesea, în munca ONG-urilor, sintetizarea unor fapte, probe și argumente este folosită pentru a convinge autoritățile și societatea în largul său de necesitatea unei schimbări. Identificarea tipurilor de abuzuri și documentarea naturii și amplitudinii încălcărilor drepturilor este centrală în asigurarea

Identificarea tipurilor de abuzuri și documentarea naturii și amplitudinii încălcărilor drepturilor este centrală în asigurarea transparenței instituțiilor guvernamentale

transparenței instituțiilor guvernamentale. Aducerea la cunoștința publicului larg a cazurilor de încălcare a drepturilor omului, precum și accesibilitatea informației pentru publicul național și internațional asigură responsabilizarea instituțiilor guvernării.

Uneori, simpla prezență a cercetătorilor și a monitorilor îmbunătățește statutul drepturilor omului în unele cazuri. Aceasta se întâmplă cu preponderență în activități precum procesele juridice și alegerile politice, unde prezența monito-

rilor poate întări respectul pentru drepturile fundamentale. De asemenea, monitorizarea poate constitui uneori o modalitate eficientă pentru risipirea miturilor despre natura și cauza încălcării drepturilor unui anumit grup și adesea oferă legitimitate victimelor ale căror drepturi au fost negate, făcând ca vocea lor să fie auzită.

Principii ale documentării în domeniul drepturilor omului

Lista ce urmează este un ghid al principiilor de cercetare a faptelor și a altor chestiuni pentru activiști în domeniul drepturilor omului.² Fiecare din aceste principii trebuie luate în considerare atent. Multe dintre ele vor fi discutate mai în detaliu pe parcursul capitolului.

- **Imparțialitate și claritate.** Culegerea datelor trebuie să se facă cu scrupulozitate, claritate și imparțialitate. Asigurați-vă de credibilitatea informației colectate și diseminate prin căutarea mărturiilor directe, dacă este posibil de la mai multe surse. Mărturiile directe includ depoziții ale victimelor și martorilor, afirmații ale presupușilor făptași, rapoarte oficiale, inclusiv rapoarte ale poliției, rapoarte ale tribunalului, certificate medicale, rapoarte criminalistice. Alte forme de dovezi includ rapoarte de presă, rapoarte guvernamentale, rapoarte ale ONG-urilor. Evaluați soliditatea unei dovezi și fiți atent la orice contradicție ivită în informațiile adunate. Orice întrebare din jurul unui fapt cere să fie investigată în continuare.
- **Conformitate cu standardele internaționale.** Examinați atent standardele internaționale ale drepturilor omului relevante și drepturile garantate prin constituție pentru a identifica și defini ce informații urmează să adunați și cum evaluați informația culeasă.
- **Fiți pregătiți înainte de a intra pe teren.** Înainte de a intra pe teren, înarmați-vă printr-o cercetare detaliată asupra standardelor legale relevante și a informației contextuale pentru cazul cercetat. Alcătuiți o listă cu tot ce cunoașteți deja despre locații și incident și faceți o listă cu toate informațiile care vă lipsesc. Creați o listă cu întrebări/probleme pe care trebuie să le adresați în timpul interviurilor pentru a dobândi o apreciere corectă a problemei în cauză.
- **Utilizați diverse surse de informație.** Localizați și folosiți cât mai multe surse de informație cu putință. Intervievați atât victimele (persoane sau întregi comunități) și martorii unui eveniment, cât și făptașul. Colectați și evaluați toate probele disponibile. Acestea pot include: bugetul periodic al guvernului sau rapoarte privind anumite politici, documente legislative și judiciare, lucrări și studii elaborate de instituții academice sau de cercetare, rapoarte ale sau interviuri cu reprezentanți ONG, rapoarte oficiale, inclusiv rapoarte ale poliției, certificate medicale, autorizări de construcție, documente atestând securitatea posesiei etc.
- **Respectați toate părțile implicate.** Trebuie întreprinse toate eforturile, cu maxim respect pentru toți cei implicați.
- **Asigurați siguranța persoanelor/Luați poziție împotriva victimizării.** Este foarte important să luați în considerare atât siguranța victimelor încălcării drepturilor omului pe care le documentezi, cât și propria dumneavoastră siguranță. Când documentați abuzuri este esențial să luați toate măsurile posibile, pentru a evita pe cât posibil punerea în pericol a interlocutorilor

și să avertizați persoanele de orice act de răzbunare pe care l-ar putea suferi, ca urmare a participării în investigația dumneavoastră, inclusiv posibile noi încălcări ale drepturilor fundamentale. Monitorii și cei care strâng date cu privire la anumite fapte ar trebui să-și dezvolte un plan de acțiune luând în seamă și cele amintite mai înainte. Asigurați-vă că victimele și martorii pe care îi intervievați înțeleg scopul în care intenționați să utilizați informația obținută, precum și posibilele repercusiuni pe care le pot suferi în consecință, astfel încât să aibă toate datele în momentul în care iau decizia să caute dreptatea lucrând cu dumneavoastră. Dacă

Asigurați-vă că victimele și martorii pe care îi intervievați înțeleg scopul în care intenționați să utilizați informația obținută,

după ce le-ați explicat toate acestea, potențialii interlocutori sunt de acord să divulge informații despre abuzul unor anumite drepturi, puteți începe să încercați să aflați date despre faptele care vă interesează. În momentul în care simțiți că victimele și martorii unui abuz sau dumneavoastră înșivă sunteți în pericol, stopați imediat acțiunea. Monitorizarea și colectarea de date în domeniul drepturilor omului nu trebuie să expună persoanele și mai mult abuzurilor. Aceasta nu ajută scopurilor drepturilor omului.

Iată mai jos instrucțiuni urmate de specialiștii în drepturile omului care fac monitorizări pentru Organizația Națiunilor Unite.

**Principii pentru activitatea de monitorizare a drepturilor omului potrivit
Organizației Națiunilor Unite**

1) Nu răni	10) Consistență, perseverență, răbdare
2) Respectă-ți mandatul	11) Claritate și precizie
3) Cunoaște standardele	12) Imparțialitate
4) Testează-ți judecata	13) Obiectivitate
5) Consultă-te și cu altcineva	14) Înțelegere
6) Respectă autoritățile	15) Integritate
7) Credibilitate	16) Profesionalism
8) Confidențialitate	17) Vizibilitate
9) Siguranță	

Înainte de a începe

Documentarea și monitorizarea drepturilor omului nu reprezintă scopuri în sine, ci instrumente în slujba interesului public, care își propun adesea să asigure conformitatea cu standardele drepturilor omului sau să îmbunătățească capacitatea oamenilor de a își exercita drepturilor fundamentale. Organizația dumneavoastră dorește să creeze și să publice un raport despre o anumită situație? Sunteți pe cale să redactați un “raport alternativ” care urmează să fie înaintat unui organism internațional de monitorizare? Urmăriți să obțineți probe legale care să fie utile în vreo acțiune legală pentru a se face dreptate victimelor? Doriți să dezvoltați o campanie media sau să susțineți o cauză la nivel național și internațional? Monitorizați respectarea drepturilor pentru a vă asigura că acestea sunt exercitate și promovate și pentru a atrage atenția internațională asupra unor evenimente particulare (proces sau alegeri)? Atunci este important ca înaintea începerii activității de documentare să aveți în minte un scop clar definit (sau “pasul următor”), pentru că acesta poate ajuta în determinarea celor mai utile metode de documentare în circumstanțele date. Adesea, cea mai bună soluție se dovedește a fi combinarea activităților de documentare. O parte din aceste activități vor fi descrise în paginile ce urmează.

Documentarea și monitorizarea drepturilor omului nu reprezintă scopuri în sine, ci instrumente în slujba interesului public

Etapă pregătirii în activitatea de documentare privind drepturile omului presupune strângerea de informații relevante pentru subiectul investigat. Pregătirea dumneavoastră ar trebui să cuprindă:

- Familiarizarea atât cu contextul legal intern, cât și cu cel internațional. Care sunt legile relevante din jurul problemei dumneavoastră? Cum au fost decise cazurile recente? Ce fel de îndrumare v-a fost oferită de organizațiile și monitorii internaționali pentru înțelegerea contextului legal privitor la drepturile omului?
- Familiarizarea atât cu contextul istoric, cât și cu situația prezentă prin intermediul mass media, cărților, specialiștilor din domeniu etc. Este foarte important să parcurgeți toată literatură existentă pe subiectul investigat.
- Strângerea de contacte - persoane și alte ONG-uri, reprezentanți ai ONG-urilor, profesioniști relevanți (medici, criminaliști) și reprezentanți oficiali ai autorităților statului (polițiști, profesori)

Cercetarea și documentarea privind drepturile omului presupune trei activități principale: investigarea și observarea problemelor/situațiilor, documentarea sau colectarea informației și analiza informației colectate. Prin aceste activități, frânturile de informații care sunt adunate pentru a identifica dovezi încălcării drepturilor omului pot forma astfel o imagine mai clară a chestiunii aflate în discuție.

Investigația

La începutul unei documentări pentru drepturile omului, investigați sursele scrise, informațiile oferite de persoane și folosiți propria observație obiectivă pentru a crea o imagine clară, demnă de încredere și precisă asupra situației prezente.

Sursele scrise

Sursele scrise presupun cercetări făcute de membri ai instituțiilor academice și ONG-uri (inclusiv rapoarte alternative prezentate IGO-urilor), monitorizări de presă, rapoarte și documente ale statului sau instituțiilor de stat (incluzând statistici, corespondență, hotărâri de tribunal și chiar legi și legislație). Paragrafele de mai jos oferă mai multă informație despre unele din aceste surse. Nu este vorba de o listă exhaustivă a documentelor scrise, ci de prezentarea unor exemple mai frecvent întâlnite.

- **Monitorizarea de presă.** Monitorizarea de presă constă într-o analiză riguroasă și consistentă a diverselor instrumente media (presă scrisă, televiziune, radio, Internet), pentru informații legate de subiectul cercetat. Pentru a vă asigura că sunteți constant la curent cu evenimentele legate de problema studiată, monitorizarea de presă trebuie să fie continuă. Monitorizarea de presă reprezintă de asemenea o cale bună de a face cercetare preliminară, pentru o misiune de documentare sau studiu. Dacă doriți să documentați modul în care sunt prezentate comunitățile de romi în mass media, investigarea știrilor poate constitui o componentă majoră a activității de investigare și de documentare în sine. În ultimii ani, internetul a făcut ca monitorizarea media să fie mult mai ușoară, oferind posibilitatea înscrierii pe anumite liste și utilizării funcțiilor de căutare pe site-urile de știri pentru găsi ușor informația specifică căutată. Nu uitați însă că este important ca întotdeauna să abordați mass media cu prudență și atenție în privința părtinirilor (rasism, strânsă afiliere cu guvernul, etc.) ce ar putea exista.
- **Rapoarte și documente “oficiale”.** Monitorizarea poate presupune investigarea documentelor instanțelor judecătorești pentru cazuri și modalități relevante. Deciziile instanțelor reprezintă, în mod special, o sursă utilă de informare pentru drepturile omului. Informații importante pot fi extrase prin compararea deciziilor în cazurile în care sunt judecați romi față de cazurile similare ce implică inculpați neromi. Alte documente oficiale ce ar putea fi surse utile de informație sunt rapoartele produse de poliție sau de reprezentanți ai oficialităților locale. Documentele “naționale” utile includ, legislație sau raporturi ministeriale și rezumate sau studii pe subiecte precum educația și locuințele. La acestea se pot adăuga rapoarte ale organizațiilor internaționale cum ar fi Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, Uniunea Europeană sau Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. Aceste OIG-uri realizează adesea rapoarte atât pe țări cât și pe teme specifice. În fine, rapoartele întocmite de doctori și experți criminaliști pot fi utile în anumite contexte ale documentării pentru drepturile omului. Acest aspect va fi dezvoltat pe larg mai jos.
- **Rapoarte ale organizațiilor societății civile.** Cei care au făcut cercetări amănunțite pe subiectul dumneavoastră reprezintă de asemenea o bună sursă de informare. Organizații neguvernamentale cum ar fi ERRC, Human Rights Watch, Amnesty International și Comitetul Helsinki produc rapoarte de țară și tematiche legate de situația comunităților de romi. Aceste rapoarte sunt în general accesibile pe site-ul fiecărei organizații. O listă a site-urilor de Internet importante și utile se află în secțiunea de anexe a acestui manual. Rapoartele venite din lumea academică pot fi, de asemenea, folositoare.

Informații oferite de persoane individuale.

Informațiile pot veni de la cei aflați în conflict cu o instituție, membrii unui grup discriminat, victime ale abuzurilor în materie de drepturile omului, martori la astfel de abuzuri, persoane din lumea academică, jurnaliști, profesioniști (avocați, doctori, psihologi), sau chiar persoane angajate în insti-

tuții de stat. Trebuie notat că atunci când interviuăm sau colectăm informații de la persoane, este foarte bine să ne verificăm sursele și să vorbim cu cât mai multe persoane posibil. Confirmarea mărturiei de către mai multe surse, atunci când mărturia este obținută individual și într-un mediu controlat, poate consolida temeinicia reclamațiilor privind încălcarea drepturilor, poate revela moduri de abuz și poate contribui la crearea unei imagini clare despre situația în discuție. Acest aspect va fi discutat mai detaliat în secțiunea despre verificarea datelor.

Observațiile cercetătorilor în domeniul drepturilor omului

Observațiile cercetătorilor în domeniul drepturilor omului, de multe ori trecute prea ușor cu vederea, reprezintă, de asemenea, o importantă sursă de informare. Deoarece acești cercetători merg și discută cu diferite persoane, ei pot, dacă sunt atenți și conștienți de ceea ce caută, să ofere o cantitate substanțială de informații. De exemplu, când este vizitată o comunitate pentru a strânge informații legate de condițiile de locuire, în afara discuțiilor despre condițiile de locuire și măsurile oficialilor pentru remedierea abuzurilor privind drepturile legate de locuire, un cercetător ar trebui să se intereseze și de locația comunității (dacă, de pildă, există o divizare spațială evidentă sau o barieră între rezidenții romi și ceilalți). A oferit statul infrastructura necesară condițiilor sanitare (apă curentă, servicii de salubritate etc.)? Cum arată spațiul oferit comunității? Cercetătorul ar trebui să încerce să folosească propriile metode de observare pentru a întreprinde o documentare obiectivă în timpul vizitei. Acest lucru este valabil fie că vizităm o comunitate sau luăm parte la un eveniment. În plus, un cercetător poate crea date, prin măsurători. Acestea sunt adesea prezentate sub formă de statistici. Câte persoane locuiesc într-o anumită comunitate? Ce procent din copiii unei școli de ghetou sunt romi? Secțiunea de mai jos prezintă trei forme utile de colectare a informației: interviuri, colectarea de statistici/elaborarea de și “testarea” pentru dovedirea discriminării rasiale.

Este foarte bine să ne verificăm sursele și să vorbim cu cât mai multe persoane posibil

Documentarea cazurilor individuale de încălcarea a drepturilor omului.

O bună documentare înseamnă oferirea de informație obiectivă, factuală, lăsând astfel acțiunile să vorbească de la sine. Printre cele mai convingătoare forme de documentare se numără înregistrările audio și video, dar și fotografiile. Aceste tipuri de dovezi sunt considerate edificatoare și puternice. De exemplu, jurnaliștii de la *TeleMadrid*, un post de televiziune privat din Spania, au făcut în 2001 teste în grădinițe folosind camere ascunse (o practică legală în Spania), pentru a dovedi practicile discriminatorii în procesul de admitere. Un jurnalist a fost pe larg sfătuit de către un membru al organizației de stat a grădinițelor despre cum se poate deschide o grădiniță în care să nu pătrundă copii romi. În înregistrarea video, administratorul îl sfătuiește pe jurnalist să nu discrimineze în mod explicit, “pentru că n-ar fi legal”, ci mai degrabă să-i plaseze pe copii romi la infinit pe lista de așteptare, până când interesul părinților de a-și înscrie copiii dispăre. Caseta video a fost transmisă de mai multe televiziuni și se pare că a provocat o dezbatere la nivel național.

Din nefericire, foarte rar abuzuri ale drepturilor omului de acest fel sunt surprinse pe film. Mult mai adesea, cei care monitorizează respectarea drepturilor omului trebuie să se bazeze pe alte metode: mărturii ale victimei, martorilor și documentație medicală. Incidentele pot fi bine reconstruite prin adunarea cât mai multor piese individuale de mărturii oculare posibile despre un eveniment și suplimentarea acestora cu documente medicale. De exemplu în cazul unor acte de violență acestea pot fi procurate prin prezentarea victimei la doctor, care va documenta profesional rănille.

Violența fizică, ca formă de abuz al drepturilor omului este în mod particular traumatică. Din nefericire, în Europa, romii au căzut pradă violenței skinhead, abuzului fizic din partea poliției și a altor oficiali ai statului și chiar unor episoade de violență comunitară sau pogromuri. Deși se poate crede că un episod de violență este simplu de documentat, realitatea este de multe ori cu totul alta: majoritatea episoadelor de violență nu sunt bine documentate și astfel sunt adesea ignorate, iar victimelor nu li se face niciodată dreptate. Fără o documentare a violenței, atentă și pe termen lung, devine posibilă negarea sau ignorarea faptului că astfel de episoade au avut loc. Documentările bune și solide ale unor astfel de acte sunt foarte importante.

Intervievarea victimelor și transcrierea mărturiilor

Mintea umană și memoria pot fi printre cele mai precise, dar și printre cele mai inconstante instrumente existente.

Mărturia victimei și a martorilor par un lucru simplu însă în fapt aproape nimic nu poate fi mai complicat. Mintea umană și memoria pot fi printre cele mai precise, dar și printre cele mai inconstante instrumente existente. Știm relativ puțin despre procesul de amintire. Câteva aspecte sunt însă clare:

- i. De obicei oamenii își amintesc mult mai bine evenimentele care au avut loc recent decât cele din trecutul mai îndepărtat, cu condiția ca acele evenimente să nu fi fost în mod deosebit plăcute sau traumatice, sau în mod deosebit memorabile, din diverse motive;
- ii. Unii oameni pot fi influențați prin sugestie, iar amintirile lor se pot schimba dacă sunt influențate. De exemplu, dacă cineva aude o poveste spusă de câteva ori, care “dă sens” unor evenimente de altfel confuze, acest lucru îi poate schimba percepția;
- iii. Actul de asistare a persoanelor care își amintesc ce au văzut, independent de alte influențe, poate constitui un mod important de reconstituire a unui eveniment;
- iv. Pe de altă parte trauma, poate altera memoria.

În reconstrucția și documentarea unui eveniment martorii pot fi foarte utili, dar la fel de bine pot constitui un impediment. Depoziția martorului poate fi o relatare foarte clară a unui exemplu de încălcare a drepturilor omului sau, din contră, poate cauza confuzie. Însă cei care au auzit despre un eveniment la a treia mână și relatează ce au auzit ei (cineva care bârfește) pot ușor deforma și duce pe piste greșite documentarea pentru drepturile omului. Cercetătorii din domeniul drepturilor omului au un rol major în a sprijini martorii să exprime ceea ce au văzut sau trăit, dar și să izoleze martorii și documentația de influența periculoasă și dăunătoare a bârfei și vorbelor în vânt. Depoziții

concludente ale martorilor au reprezentat baza unor eforturi de documentare pentru drepturile omului remarcabile, cum ar fi filmul documentar “Shoah” al lui Claude Lanzmann, despre Holocaust. Pe de altă parte, mărturia neclară sau confuză a năruit unele dintre cele mai bune eforturi de documentare în drepturile omului.

Elementul central în procesul de obținere a mărturiilor victimei și a martorului este interviul pentru drepturile omului. Informația înregistrată de cel ce ia interviul variază în funcție de cine este interviuat, de subiectul monitorizat, însă în general ar trebui acoperite următoarele întrebări: Cine? Ce? Când? Unde? și Cum?

Mărturia este aproape întotdeauna mai coerentă când este prezentată în ordine cronologică. Încercați să ajutați persoana care depune mărturie să își amintească evenimentele de la început și până la sfârșit. Unii oameni vor povesti în acest fel în mod natural, în timp ce alții vor avea nevoie de ajutor. Unii oameni nu vor dori să povestească și va trebui să li se pună întrebări precise pentru fiecare amănunt în plus. Alții, pe de altă parte, expun întâmplările pe larg, neregulat, sar de la un moment la altul sau prezintă informație care nu se bazează pe ceea ce au văzut sau auzit direct în timpul evenimentelor în cauză. Acolo unde se poate, este important să ajutați persoanele să vorbească despre eveniment în ordine cronologică, de la început până la sfârșit, cu detalii atente.

Încercați să nu vă lăsați păgubaș cu o victimă sau martor dacă nu sunt adepții unei mărturisiri cronologice. Încercați să conduceți victima sau martorul de la informația generală către cea specifică. Va trebui să vă luați notițe în timp ce victima sau martorul mărturisesc. La aceste notițe vă puteți întoarce mai târziu pentru mai multe detalii. În unele cazuri, va trebui să întrerupeți persoana care mărturisește și să o readuceți la subiect; în alte cazuri, e poate mai bine să-i lăsați să vorbească și să vă întoarceți mai târziu la momentele unde ați pierdut firul poveștii. Toate acestea depind de persoana interviuată. Fiți conștient și vigilent, încercând să luați cea mai bună decizie privind momentele când să întrerupeți și când să lăsați un vorbitor să continue.

Ar trebui să fiți conștienți că unii oameni spun ceea ce cred ei că ați dori să auziți sau pot vorbi în funcție de ce cred ei că sunt așteptările dumneavoastră. Luați toate măsurile posibile pentru a asigura persoana care mărturisește că sunteți imparțial și că singurul scop avut îl reprezintă documentarea faptelor și detaliilor unui eveniment. Încercați să nu faceți judecăți sau să exprimați poziții morale în timpul unui interviu. De exemplu, dacă cercetați abuzurile poliției în timpul unui raid legat de posesia de droguri este nepotrivit să opriți interviul și să-i faceți victimei o lecție despre pericolul drogurilor. Aceasta nu înseamnă că trebuie scuzată folosirea drogurilor, ci că ați putea aștepta terminarea documentării înainte de a vă exprima părerile și că ar trebui să găsiți probabil alte mijloace (sau chiar alți oameni) care să lucreze pe posibilă problemă a folosirii drogurilor. Asumarea rolului de cercetător al drepturilor omului înseamnă într-o oarecare măsură abdicarea de la posibilitatea prestării unei alte munci, ca de pildă

Luați toate măsurile posibile pentru a asigura persoana care mărturisește că sunteți imparțial și că singurul scop avut îl reprezintă documentarea faptelor și detaliilor unui eveniment. Încercați să nu faceți judecăți sau să exprimați poziții morale în timpul unui interviu.

activitatea în folosul comunității (deși, dacă credeți că este nevoie de o astfel de activitate într-o anumită comunitate, vă puteți da silința, prin toate mijloacele, să vă asigurați că în comunitate sunt aduși experți în acest domeniu).

Fiți conștienți de propria stare emoțională pe tot parcursul interviului. Nu este posibilă o bună documentare a abuzurilor drepturilor omului fără empatie cu victima. Dacă nu simțiți absolut nimic pentru victima încălcării unor drepturi fundamentale, probabil că nu ar trebui să faceți cercetare legată de drepturile omului. Pe de altă parte, lăsându-vă prea mult pradă empatiei cu victima, intrați în ape foarte tulburi. Dacă vă pierdeți stăpânirea emoțională, începând să aveți o aversiune exagerată față de făptași sau, din contră, simpatie exagerată pentru victimă, puteți rata aspecte cruciale în asistarea victimei pentru prezentarea mărturiei sale către persoane care pot să fie neimplicate emoțional (și aceasta este una dintre cele mai importante îndatoriri pe care le aveți). Astfel, vă puteți pierde obiectivitatea, stricându-vă credibilitatea și integritatea mărturiei în sine.

De asemenea, este necesar să obțineți un echilibru între nevoia de detalii și tendința de influențare a unei mărturii prin punerea anumitor întrebări care să permită identificarea problemelor importante. Cel ce ia interviul trebuie să fie capabil să distingă între fapt, zvon și opinie. Acest lucru este esențial pentru acuratețea și validitatea colectării informației.

Asigurați un cadru "sigur"

Înainte de un interviu, cercetătorul trebuie să se asigure că acesta va fi realizat într-un cadru sigur, conducând victima sau martorul într-un loc unde el sau ea să se simtă confortabil și să poată vorbi nestingherit. Găsirea unui astfel de loc într-o așezare de romi neprotejată poate fi dificilă. În unele cazuri, este posibil să folosiți o cameră izolată într-o casă. În alte cazuri, poate fi necesar să invitați victima sau martorul în afara așezării pentru a depune mărturie. În cazuri extreme, mărturia poate fi obținută într-un colț izolat al unui local sau cafenele ori în timpul unei plimbări cu victima sau martorul.

Înainte de a începe un interviu cu scop de documentare pentru drepturile omului, este important să aveți permisiunea celui interviuat. Cel mai indicat este să explicați victimei motivele dumneavoastră pentru interviu sau pentru documentare în general. Încercați să adoptați un limbaj care să evite termenii conceptuali sau termenii dispuși la o interpretare greșită (cum ar fi "drepturile omului" "discriminare", etc) preferând, în locul celor profesionali din domeniul drepturilor omului, termenii apropiați de viața oamenilor ("probleme", "atacuri". etc.).

Dintr-o serie de motive, interviurile pentru drepturile omului nu trebuie luate în grup. În primul rând, intervievații pot fi influențați de prezența celorlalți. De exemplu, tratarea unor subiecte în public sau în afara cadrului izolat creat de cercetător poate fi considerată rușinoasă. Oamenii pot vorbi diferit sau vag, modifica depoziția sau omite detalii importante dacă mărturisirea are loc în prezența altora. Dacă iau astfel de interviuri cercetătorii pot pierde posibilitatea aflării evenimentelor esențiale. De asemenea, dacă mărturia este luată în prezența altora, martorii și victimele pot fi puși în situații rușinoase sau jenante.

În al doilea rând, este foarte dificil să-i oprești pe cei cu personalitate puternică să nu întrerupă martorii sau victimele și să sugereze detalii alternative sau altfel să umbrească accesul la memoria victimei sau martorului. Acest lucru expune mărturia riscului de a deveni o poveste compozită, bazată nu pe memoria individuală a unui martor, ci mai degrabă bazată pe vorbe în vânt sau pe preocupări diferite de simpla stabilire a faptelor. Alte persoane prezente în timpul interviului pot încerca să uzurpe rolul celui care ia interviul, fără a avea drept scop documentarea pentru drepturile omului și fără a înțelege clar responsabilitățile asumate în timpul unei cercetări pentru drepturile omului. Mărturia de grup adesea duce la pălăvrăgeală sau bârfă, care, așa cum am precizat mai înainte, afectează extrem de negativ orice bună documentare în domeniul drepturilor omului.

Există una sau două excepții la regula că mărturia nu trebuie niciodată luată în prezența altora. De exemplu, când este vorba de abuzuri extreme ale drepturilor omului, cum ar fi violul sau alte forme de tortură, victima poate solicita ca un apropiat, cum ar fi fratele sau sora, să fie prezent în timpul interviului, iar asta este o cerere importantă ce trebuie îndeplinită. Când trebuie să hotărâți dacă să permiteți sau nu prezența unei alte persoane în timpul interviului, alegerea liberă a victimei reprezintă principalul criteriu. De asemenea, cercetătorul trebuie să cântărească între pericolul unei mărturii deformate și importanța prezenței unei alte persoane în timpul interviului. Dacă cercetătorul decide să permită prezența unei alte persoane în timpul interviului pentru a susține emoțional victima, acea persoană trebuie instruită înaintea interviului să rămână tăcută și pasivă pe timpul interviului și că interviul trebuie să rămână în totalitate confidențial.

Înregistrarea interviurilor

Cercetătorii trebuie să păstreze înregistrarea tuturor interviurilor. Aceasta include, dacă este posibil, notițe detaliate luate în timpul interviurilor. Unii cercetători în drepturile omului folosesc în timpul interviurilor aparate de înregistrat video sau audio. Folosirea mijloacelor tehnice pentru luarea depozițiilor poate fi utilă, iar mărturia înregistrată video poate fi un puternic instrument pentru drepturile omului. Totuși, folosirea aparatelor de înregistrat audio sau video pentru documentare în drepturile omului ridică o serie de probleme. În primul rând, victimele și martorii pot deveni timizi și jenați când camera de filmat sau reportofonul sunt pornite. Se pot bloca fără să mai poată vorbi sau pot exagera și acționa pentru aparatul de înregistrat, ori pot fi influențați de prezența aparatului pornit.

În al doilea rând, astfel de aparate sunt prin natura lor imperfecte; se pot strica sau nu pot înregistra. Cercetătorii, bazându-se pe aceste aparate și pe faptul că ele înregistrează, pot renunța la luarea de notițe. În general, folosirea aparatelor de înregistrat îi poate face pe cercetători mai leneși, iar aceștia nu vor mai avea o reală atenție la mărturia victimei sau martorului. Acest fapt îl poate face pe cercetător să eșueze în a pune întrebări cruciale, clarifica detaliile neclare sau chiar să omită importante piste de lucru. Unii cercetători au pierdut șanse importante de documentare depinzând prea mult de reportofon și camera video, fiind convinși că vor “aranja amănuntele când vor ajunge acasă”.

Când folosiți o cameră video sau un reportofon pentru documentarea abuzurilor drepturilor omului, nu vă puneți niciodată toată baza pe aceste instrumente; luați întotdeauna notițe

Când folosiți o cameră video sau un reportofon pentru documentarea abuzurilor drepturilor omului, nu vă puneți niciodată toată baza pe aceste instrumente; luați întotdeauna notițe în timpul interviului și asigurați-vă că nu uitați să fiți atenți în timpul acestuia pentru a pune întrebări relevante și la obiect. În general, aparatele de înregistrat audio și video ar trebui folosite doar ca mecanisme ajutătoare pentru notițe. Utilizarea bună a acestor aparate presupune prima dată preluarea detaliată și amănunțită a mărturiei folosind doar hâr-

tiei și creion și numai când faptele și detaliile sunt clare, se poate repeta interviul a doua oară și numai atunci cu aparate de înregistrat. Dacă folosiți un astfel de aparat și observați că victima sau martorul sunt stânjeniți, prea precauți, exagerează sau pozează în fața aparatului opriți-l și folosiți doar hârtie și creion.

Finalizarea unui interviu

După terminarea unui interviu, interlocutorul poate avea așteptări legate de ce se va întâmpla în continuare. Este parte a muncii dumneavoastră să explicați în mod clar victimei sau martorului ce intenționați să faceți cu informația obținută, spre exemplu spunând victimei, “intenționez să încerc

Este parte a muncii dumneavoastră să explicați în mod clar victimei sau martorului ce intenționați să faceți cu informația obținută

să public această informație în engleză, pentru ca lumea întreagă să vă cunoască povestea” sau “intenționez să public aceste informații în limba dumneavoastră” sau “voi încerca să găsesc un avocat și să mă întorc, astfel încât să folosim informația drept plângere legală” (bineînțeles, procedați astfel numai după ce ați cerut și ați obținut acordul și interesul într-o astfel de acțiune). Este important să spulberați orice iluzii ale victimelor că le-ați putea rezolva problemele rapid și fără

durere. Dacă într-adevăr aveți încredere că puteți face ceva pentru redresarea problemelor apărute în urma încălcării drepturilor omului într-o comunitate, în loc să propuneți lucruri nerezonabile, care nu pot și nu ar putea fi îndeplinite, este mult mai bine să nu măriți așteptările.

Fiți conștienți de rolul promisiunilor. Promisiunile pot fi un exercițiu important de construit încredere între cercetător și victimă, însă numai dacă ele sunt îndeplinite. Este o idee bună să promiteți persoanelor intervievate ceva, doar dacă sunteți foarte sigur că vă puteți ține de cuvânt. Exemple de promisiuni pe care cineva poate fi destul de sigur că le va putea onora includ promisiunea unei vizite (preferabil la o dată specificată) sau promisiunea de a trimite copii sau fotografii, dacă ați fotografiat. Nu promiteți niciodată ceva ce nu puteți îndeplini. Dincolo de orice, datorați oricărei persoane cu care v-ați aflat în contact sinceritate și claritate. Dacă este adevărat, veți dori poate să spuneți răspicat tuturor persoanelor intervievate, “nu sunt sigur că mă voi mai întoarce aici, însă vă promit să fac tot ce-mi stă în putință cu acest material, pentru a îmbunătăți situația de aici. Nu sunt sigur că pot să ajut”.

Nu este etic să plătiți pentru interviuri de drepturile omului la fel cum nu este etic să donați bani sau bunuri unei persoane intervievate. Dacă simțiți un puternic impuls caritabil legat de persoana pe care ați intervievat-o, o posibilitate ar fi să faceți donația către o organizație neguvernamentală locală care oferă sprijin membrilor comunității și de aici să direcționați banii pentru asistența persoanei în cauză. Donațiile directe trec granița către “victimizarea plătită” și trebuie evitate.

Nu este etic să plătiți pentru interviuri de drepturile omului

Aveți obligația să preveniți interlocutorul dacă considerați că interviul îl poate pune în pericol de a fi victima unei răzbunări. Aveți de asemenea obligația să explicați clar implicațiile tuturor posibilelor utilizări ale materialului colectat în timpul interviului și să cereți consimțământul pentru aceste utilizări. Este dreptul interviuatului de a vă interzice folosirea materialului colectat în timpul interviului.

Ori de câte ori posibil, este util să obțineți declarații semnate. O înregistrare trebuie să fie însoțită de numele și informația de contact ale victimei/interlocutorului, chiar dacă acestea vor fi păstrate confidențiale, din rațiuni de securitate personală. Acest lucru este util pentru a ține contactul cu sursele în cazul în care noi detalii trebuie verificate, sau în eventualitatea în care apelul la justiție devine posibil. Încercați să nu așteptați mai mult de 24 de ore pentru a transcrie mărturia, iar dacă este posibil, încercați să o transcrieți în aceeași zi, deoarece notele luate sunt adesea dezordonate. E bine să transcrieți cât timp amănuntele din interviu sunt încă proaspete în minte. De asemenea, dacă vă aflați încă în zonă, când transcrieți interviul, puteți desfășura dacă este necesar, un alt interviu, pentru a clarifica detaliile.

Obținerea unei mai mari clarități³

Când luați interviuri, le puteți maximiza atât claritatea cât și temeinicia prin:

- Folosirea întrebărilor clare și precise, necomplicate și într-un limbaj fără ambiguități;
- Abordarea mărturiei într-o manieră cronologică, pentru a vă fi mai ușor să găsiți și să rezolvați inconsistențele;
- Reexaminarea din mai multe unghiuri a inconsistențelor aparente, reformularea întrebării dacă este necesar – interlocutorul poate fi confuz sau poate să nu înțeleagă întrebarea pusă;
- Discutarea în primul rând cu victimele și/sau martorii incidentului. În cazul în care mai există o documentație ajutătoare, cum ar fi rapoarte medicale sau o copie a unei petiții depuse în urma incidentului, explicarea acestora poate face o declarație mai puternică, sporind posibilitățile existente de a face dreptate;
- Observarea și consemnarea comportamentului interlocutorului și a limbajului corpului acestuia, încercând să evaluați credibilitatea interlocutor? În acest context, trebuie să fiți conștient de importanța culturii, genului și stării psihologice a interlocutorului.

Considerații speciale

În sfârșit există, câteva considerații speciale ce trebuie asumate în cazul interviului. Ele se referă la protecția, atât a celui ce ia interviul, cât și a interviuatului. Unele din aceste considerații depășesc scopul acestui manual, însă reprezintă factori cărora trebuie să li se acorde atenție, atât din partea

Este vital să echilibrăm nevoia de a obține informații cu nevoile persoanei interviuate

celor ce interviează, cât și din partea organizației în care ei activează. Este vorba despre consimțământ în cunoștință de cauză, chestiuni legate de gen și nevoile victimelor. Este vital să echilibrăm nevoia de a obține informații cu nevoile persoanei interviuate.⁴ Acest lucru trebuie avut în vedere mai ales în cazul în care i se ia un interviu cuiva a trecut printr-o

experiență traumatică cum ar fi tortura, violul sau alte abuzuri sexuale. De exemplu, în cazul unui abuz sexual, pe lângă procesul de a stabili dacă persoana este pe deplin pregătită să povestească despre un astfel de eveniment traumatic, ar trebui luat serios în considerare ca cel ce ia interviul să fie de același sex. Discuția cu un expert, de pildă un asistent social sau alți profesioniști instruiți în abordarea victimelor, reprezintă o cale bună să vă pregătiți în legătură cu o problemă sensibilă, când intervievați victimele unor astfel de abuzuri.

Consimțământ în cunoștință de cauză: Presupune să vă asigurați că atunci când cineva a consimțit la ceva, cum ar fi înaintarea unei plângeri către un organism oficial, este pe deplin informat atât de posibilele beneficii cât și de consecințele negative ale acțiunii în cauză. Riscurile nu trebuie ținute tăcute. Consimțământul trebuie să fie nu doar în cunoștință de cauză ci și acordat în mod liber. Persoanele nu trebuie forțate să-și dea consimțământul.

Când este vorba despre violență fizică, iar rănilor sunt vizibile, mărturia fotografică poate fi utilă pentru documentare. Totuși documentarea în astfel de cazuri este secundară nevoilor victimei și trebuie făcută dovedind că fotografierea rănilor nu va atrage după sine o degradare mai accentuată sau va spori trauma. Unde este posibil, este bine ca victimele să fie încurajate să urmeze un tratament medical, atât pentru propria lor sănătate, cât și pentru documentarea rănilor. Unii doctori pot fi dispuși să indice într-un protocol medical cauza posibilă a unei răni, cum ar fi “contuzie cauzată probabil de lovirea cu un obiect contondent”. Astfel de detalii pot fi importante în stabilirea sursei și originii rănilor fizice.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Interviuurile

Citiți textul de mai jos, o singură dată, apoi răspundeți întrebărilor care urmează.

Potrivit unui raport din 8 mai 2002 trimis către *ERRC* de o organizație neguvernamentală din Sofia, *Human Rights Project* (HRP), pe data de 2 februarie 2002 aproximativ la ora 2:00 AM, Ștefan Kostov, un bărbat rom de 27 de ani, a fost împușcat în piciorul drept de ofițerul de poliție Mihov. Incidentul a avut loc în orașul Silven, în estul Bulgariei. Ștefan mergea să adune lemne în afara satului, împreună cu Rumen Ivanov Borisov, Angel Ivanov Andonov și un tânăr poreclit “Myrko,” toți tineri romi de 15 ani. La un moment dat de ei s-a apropiat ofițerul Mihov. Potrivit *HRP*, ofițerul Mihov le-ar fi spus băieților să se întoarcă în sat și când ei s-au întors din drum, un om în vârstă a ieșit dintr-o gospodărie aflată la marginea drumului spunându-i ofițerului Mihov că “băieți ca ăștia au jefuit ograda vecinului meu”. Ofițerul Mihov și-ar fi scos atunci arma împușcându-l pe Ștefan în picior de la aproximativ un metru. Ofițerul Mihov a plecat, iar cei trei băieți l-au transportat pe Ștefan la un spital unde ar fi stat 4 zile.

În spital, Ștefan a fost supus unei terapii intensive de reabilitare în urma celor 3 fracturi suferite în interiorul genunchiului drept după împușcătură. La 3:30 PM pe data de 2 februarie 2002, potrivit *HRP*, doi anchetatori de poliție, un fotograf și un sergent de poliție au mers la spital luându-i pe cei trei băieți la locul faptei. După aceasta, băieții au fost conduși la secția de poliție unde ar fi fost forțați să semneze un document pe care nici unul din ei nu îl putea citi, pentru că erau analfabeți. Pe 5 februarie 2002, *HRP* a înaintat o plângere către Biroul Procurorului Militar în numele lui Ștefan Kostov. Potrivit *HRP*, pe 6 martie 2002, Procurorul Militar Regional a refuzat să înceapă ancheta în acest caz. Ștefan Kostov nu a făcut recurs la acea decizie.

Acum, fără să vă mai uitați la povestire răspundeți la toate întrebările ce urmează:

1. La ce dată a avut loc incidentul?

2. Care au fost numele tinerilor implicați?

3. Care a fost numele ofițerului?

4. Ce vârstă aveau tinerii?

5. Cât de departe se afla ofițerul când l-a împușcat pe tânăr?

6. La ce dată a trimis HRP plângerea?

Ați putut să răspundeți la toate întrebările fără să vă întoarceți la text? Câte din răspunsuri au fost corecte? Rolul acestui exercițiu a fost să arate cât de important este să luați imediat notițe clare în cazul unei mărturii. Amintirile noastre nu sunt întotdeauna atât de sigure pe cât ne-am dori și este foarte ușor să uităm amănunte când ne sunt prezentate multe fapte într-o perioadă scurtă de timp.

Documentarea abuzurilor sistematice prin folosirea datelor statistice

Statisticile pot fi utile în reliefarea modalităților de discriminare (inclusiv discriminare indirectă) precum și în cazul altor abuzuri sistematice ale drepturilor omului. Datele statistice sunt în mod special utile în rapoartele către specialiști, prezentări către autoritățile guvernamentale și uneori la procese. Pentru a fi demne de încredere, datele trebuie să fie corecte și să includă o descriere clară a metodelor folosite pentru colectarea informației.

Datele statistice sunt în mod special utile în rapoartele către specialiști, prezentări către autoritățile guvernamentale

Pentru a fi demne de încredere, datele trebuie să fie corecte și să includă o descriere clară a metodelor folosite pentru colectarea informației.

Datele pot fi colectate în mai multe feluri, pentru a genera statistici. Cercetătorii pot merge într-un loc de interes pentru a face numărători (cum ar fi numărul de romi într-o anumită tabără de refugiați); documentele oficiale pot fi utilizate pentru a deter-

mina procente (câte cazuri de violență motivate rasial sau xenofob au fost înregistrate de poliție); pot fi distribuite chestionare pentru a colecta mai ușor date comparabile, inclusiv aspecte demografice. În funcție de nevoile și obiectivele proiectului de monitorizare, unele metode pot fi mai potrivite decât altele.

Ce sunt datele demografice?

Datele demografice reprezintă caracteristicile unei populații (sex, vârstă, rasă, religie, locație geografică, nivel de educație etc.) Informația colectată creează un profil amplu al comunității, provinciei sau statului, indicând tendințele populației.

Odată adunate, datele statistice pot fi utilizate în multe feluri. Ele sunt utile ca indicatori pentru măsurarea incidenței anumitor tendințe în interiorul unui grup, de exemplu, măsurarea proporției lipsei actelor de identitate într-o comunitate. ERRC a finanțat în 2003 un sondaj în acest scop în orașul Kumanovo din Macedonia, în urma căruia s-a descoperit, printre altele, că 7% din romii chestionați nu au certificate de naștere și 34% nu au pașaport.⁵ Rezultatele sondajului au permis ERRC

să determine dimensiunea problemelor întâmpinate în comunitate din cauza documentelor personale și să facă comentarii legate de noile legi privind cetățenia care afectează în mod direct aceste aspecte.

Statisticile pot fi folosite și în scopul comparației. Este util să procurați statistici nu doar despre grupul de care sunteți cel mai interesat, ci și despre alte grupuri și/sau despre întreaga populație, pentru a compara. De exemplu, într-un raport al Open Society Institute, organizație ce monitorizează protecția minorităților în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană, a apărut următoarea informație: “Discriminarea pe scară largă a romilor în domeniul muncii continuă să fie o problemă serioasă. Estimările privind șomajul în cazul romilor se situează între 70% și 90% în comparație cu proporția națională de 9%”.⁶ În acest caz, comparându-i pe romi cu majoritatea populației, vedem o foarte serioasă diferență în domeniul ocupării locurilor de muncă, ceea ce poate indica faptul că avem de-a face cu o discriminare și în consecință trebuie demarate acțiuni urgente și prompte din partea guvernului.

Unele organizații au întreprins studii importante folosind metode precum “eșantioanele” în care cercetătorii nu analizează întreaga populație, ci selectează cu grijă indivizi sau grupuri reprezentative pentru a elabora statistici și a demonstra tratamentul discriminatoriu.

Cercetarea statistică competentă este extrem de valoroasă. Ea trebuie întreprinsă în toate țările și în multe domenii ale vieții – educație, locuire, locuri de muncă, îngrijire medicală și servicii sociale, pentru a numi doar câteva. Statisticile pot fi utile în multe cazuri: pentru a demonstra discriminarea la tribunal, pentru a susține politici guvernamentale mai bune și mai mulți bani cheltuiți pentru romi, ca și pentru a reliefa aspecte legate de romi în fața unor puternice comitete internaționale cum ar fi diversele organisme ale ONU sau ale Consiliului Europei. Organizațiile locale sunt poate cele mai indicate să întreprindă astfel de studii. Dacă sunteți interesați, merită să luați în considerare următoarele:

Nu este adevărat ceea ce afirmă mulți activiști: “toată lumea cunoaște problema, acum avem nevoie doar de acțiune”; în multe țări, nu sunt disponibile date statistice bune, în probleme de maximă importanță pentru romi, de exemplu în relație cu (pentru a numi doar câteva exemple):

- Procentajul copiilor romi care urmează școli sau clase pentru handicapați mental sau alte școli de proastă calitate;
- Numărul de romi (și ne-romi) care trăiesc în case care nu sunt înregistrate legal de către autorități sau nu au o infrastructură adecvată;
- Numărul de romi (și ne-romi) evacuați în fiecare an din locuințe;
- Numărul de copii romi (și copii ne-romi) care sunt în fiecare an îndepărtați de familiile lor și plasați în instituții de stat.

În unele țări, autoritățile de stat se abțin de la colectarea de statistici și chiar blochează eforturile de aflare a unor astfel de informații. De exemplu, în timp ce desfășura cercetări în Republica Cehă, *ERRC* a fost informat frecvent de către oficialii din școli că nu se strâng informații legate de etnie

sau chiar că este ilegal. Persoanele care spun că nu pot da informații despre numărul de romi pot încerca pur și simplu să vă împiedice să aflați dacă romii au parte de o discriminare sistematică. Chiar și țările unde datele privind etnia individuală sunt socotite “sensibile” și în consecință restricționate, nu mențin interdicții în cazul datelor generalizate despre grupuri. Există însă unele țări, unde poate fi ilegal să colectați și să elaborați statistici legate de rasă. Pentru a justifica ilegalitatea adunării de statistici, unele state invocă protecția individului față de intruziunea statului sau alte acțiuni ilegale. Un avocat local vă poate informa dacă în țara dumneavoastră există restricții legale.

Pentru ca datele statistice să fie folositoare, cercetarea trebuie bine făcută. Dacă nu operați cu un eșantion statistic selectat profesionist, toate concluziile emise pe baza statisticilor trebuie să se refere doar la cazurile specifice investigate. O regulă generală de bază – calculați procente numai dacă eșantionul este mai mare de 15. Eșantioanele mai mici pot fi prezentate sub formă de cifre (ex. 10/15). Asigurați-vă întotdeauna că ați menționat metodologia de cercetare, într-o secțiune a raportării sau publicării statisticii. Mulți abuzează de statistici și e nevoie să existe transparență în cazul metodei folosite.

Asigurați-vă întotdeauna că ați menționat metodologia de cercetare, într-o secțiune a raportării sau publicării statisticii.

În funcție de mărimea eșantionului și de datele obținute puteți face apel la ajutorul unui statistician sau sociolog sau la programe pentru analiză statistică. Detaliile privind aceste procese depășesc scopul manualului de față și, pentru informații suplimentare, cel mai bine este să consultați un expert,

bibliotecile locale sau internetul. Un bun punct de plecare este Asociația Internațională pentru Statistici Oficiale (<http://www.stat.fi/iaos/index.html>) sau Divizia de Statistică a Națiunilor Unite (<http://unstats.un.org/unsd>)

Exercitarea și protejarea drepturilor: Utilizarea statisticilor

Potrivit celor menționate mai înainte, transparența în colectarea statisticilor este foarte importantă. Manipularea statisticilor reprezintă o problemă etică în ceea ce privește transmiterea informației către public. Informația ce urmează a apărut într-un raport al Open Society Institute, referitor protecția minorităților în Bulgaria:

“[...] Autoritățile bulgare elaborează statistici etnice în cazul delictelor penale la toate nivelurile procedurii penale, până la sentință, iar cele disponibile public sugerează moduri de discriminare în cazul pronunțării sentinței. Mai mult, deși autoritățile afirmă că datele referitoare la etnie sunt colectate numai cu acordul inculpatului și potrivit principiului auto-iden-

tificării, de fapt există probe suficiente pentru a concluziona, că în cele din urmă, ofițerul legii determină etnia.

Lipsa de transparență în legătură cu colectarea statisticilor etnice oficiale și a scopurilor pentru care aceste statistici sunt folosite reprezintă o sursă de îngrijorare pentru mulți lideri ai societății civile din Bulgaria. Situația poate fi remediată dacă autoritățile bulgare vor colecta astfel de statistici numai pentru scopuri clare și publice, folosind o metodologie transparentă. Înregistrarea cazurilor de discriminare în domeniul justiției penale (și în alte domenii) este considerată de mulți [...] drept un motiv legitim pentru colectarea de date cu condiția oferirii de prevederi necesare asigurării protecției implementării alegerii libere a identității”.

Întrebări:

1. Ce probleme etice implică realizarea de statistici?
2. Ce probleme apar din determinarea etniei în cazul colectării datelor de către ofițerii legii?
3. Cum se poate abuza de aceste statistici?
4. Cum se poate asigura legitimitatea datelor colectate?

“Testarea” pentru probarea discriminării rasiale

Vesna este o femeie romă iar aceasta este povestea ei:⁷

“Am văzut anunțul pentru o slujbă de asistent de vânzări în vitrina unui magazine de haine. Căutau pe cineva între 18 și 29 de ani. Eu am 19 ani, așa că m-am dus și am întrebat de slujbă, însă directorul mi-a răspuns să mă întorc în două zile pentru că nu sunt suficienți concurenți pentru ea”.

M-am întors de două ori și mi s-a spus de fiecare dată același lucru. Aproape o săptămână mai târziu m-am dus la magazin. Anunțul pentru slujbă era tot în vitrină. Directorul era prea ocupat să mă primească, însă mi s-a spus că postul liber fusese ocupat.

Am plecat apoi de la magazin; eram atât de supărată, încât am rugat o prietenă care nu este romă dacă ar vrea să meargă ea și să întrebe de slujbă. Când a ieșit a spus că i s-a cerut să se prezinte pentru interviu luni”.

Așa cum am văzut în capitolul 2, în unele cazuri de discriminare directă se poate întâmpla ca sintagmele “rom” sau “țigan” să nu fie utilizate explicit, dar chiar și așa este posibil să arătăm că discriminarea a avut loc.

Cum poate o persoană dovedi că într-un astfel de caz a avut loc o discriminare? Unele organizații din Europa Centrală și de Est au utilizat recent, cu succes, o tehnică denumită **“testare”**. Povestea de mai sus despre “Vesna” folosește mecanismul “testării” pentru dovedirea discriminării rasiale. Testarea presupune trimiterea de persoane unele rome și altele nerome – persoane care în ceea ce privește ținuta, calificarea etc. sunt altfel destul de similare – să concureze pentru un post, obținerea unei locuințe sau să intre într-un restaurant, discotecă sau loc de muncă suspecte de a practica cu regularitate acte de discriminare a romilor. Dacă persoana neromă este tratată diferit – de exemplu, dacă persoana neromă este lăsată să intre în discotecă însă cea roma este rugată să arate o legitimație de membru și apoi i se refuză intrarea – atunci mărturia atentă a tuturor acestor așa numiți “verificatori” trebuie consemnată și în scris. Aceste mărturii probează actul de discriminare și în multe țări pot fi folosite la tribunal.

O exemplificare mai amănunțită a metodei testării se află mai jos.

“Testarea” pentru probarea discriminării rasiale⁸

Testarea este o tehnică folosită pentru adunarea de probe, atunci când există o bănuială privind discriminare. Testarea este folosită de organizațiile de apărare a drepturilor civile pentru a descoperi acte ilegale de discriminare. Tehnica este utilizată dacă un membru al unui grup crede că i se aplică un tratament diferit pe motive etnice, religioase, de sex, culoarea pielii sau alte caracteristici amendate prin lege ca discriminatorii. Această tehnică se aplică pentru a măsura existența sau dimensiunile discriminării în ceea ce privește accesul la un loc de muncă, locuințe, servicii publice sau orice alte aspecte ale vieții sociale. Există două tipuri de testare: testarea pentru cercetare, care este folosită în scopul de a verifica o informație și testarea pentru executare, care este adesea folosită pentru a depune o plângere sau a începe o acțiune în justiție. Acest al doilea tip de testare poate presupune testarea repetată a aceluiași post vacant, apartamentului în cauză, sau barului ori clubului suspectate că refuză să servească pe motive rasiale. Scopul testelor repetate este să dovedească existența și natura discriminării în anticiparea litigiului, în special pentru a determina dacă diferențele de tratament observate au fost izolate sau reflectă un mod de manifestare al comportamentului discriminatoriu.

În cazul testării pentru executare, prima dată partea litigantă ar trebui să discute cu cel ce face plângerea pentru a defini problemele ce urmează să fie adresate prin testare. De asemenea, vor trebui colectate toate materialele despre firma sau clubul supuse testării, cum ar fi licențe și plângeri anterioare împotriva acestora, ca și prevederi legale și precedente. Apoi poate începe selectarea și pregătirea celor ce vor face testarea

“Verificatorii” sunt cei ce descoperă faptele într-un mod obiectiv și participă la teste pentru a dovedi discriminarea, după o pregătire îndelungată atât în sala de clasă cât și pe teren. Un test necesită doi verificatori: un “verificator protejat” și un “verificator de com-

parație”. [...] De exemplu, în cazuri ce presupun discriminarea față de o persoană roma, o persoană romă va fi verificatorul protejat, în timp ce o persoană neromă va juca rolul verificatorului de comparație. În cazul discriminării de gen împotriva unei femei, o femeie va avea statutul de verificator protejat, în timp ce verificatorul de comparație va fi un bărbat. În general verificatorii ar trebui să fie destul de similari. Diferența de bază ar trebui să fie elementul în cauză al testului. De exemplu, rasa sau originea națională a verificatorului în cazul în care se bănuiește discriminare rasială.

Înainte de testare aceasta ar trebui pregătită, proces atent supravegheat, orientat spre folosirea rezultatelor testului pentru a întări legile drepturilor civile. De asemenea, este necesară informarea cu privire la natura procedurilor legale în care verificatorii ar putea fi implicați. În timpul pregătirii, verificatorii perechi ar trebui să lucreze împreună, să se cunoască reciproc și să formeze o echipă. Verificatorilor trebuie să li se ceară să declare explicit că acceptă rolurile în proiect ca informatori obiectivi și să promită păstrarea confidențialității.

Verificatorii își încep acțiunea în aceeași zi, comportându-se cu bună credință drept, spre exemplu, căutători de locuri de muncă sau de locuință. În procesul testării, partenerii echipei de testare sunt trimiși la intervale de timp apropiate să obțină informații despre o slujbă, un apartament sau disponibilitatea unui anumit serviciu. În timpul unui test, verificatorii trebuie să se îmbrace potrivit pentru ocazie. În testarea angajatorilor, fiecare verificatorii ar trebui să întreprindă acțiuni comparabile cu cele pe care le-ar întreprinde partenerul verificator, urmărind în același timp natura procesului de solicitare a locului de muncă. De exemplu, verificatorul protejat ar trebui să solicite primul slujba, fie prin telefon sau în persoană. Ajustarea comportamentului verificatorilor în funcție de circumstanțele particulare ale fiecărei solicitări de slujbă, menținerea unei documentări clare și precise a experienței testului și asigurarea că fiecare verificator acționează comparabil cu partenerul, sunt necesare pentru obținerea probelor necesare în litigii.

Verificatorii transcriu pe formulare experiențele avute imediat după încheierea fiecărui test. Raportul întocmit de fiecare verificator trebuie să includă informație detaliată despre disponibilitatea locului de muncă sau locuinței, procesul de dobândire, termenii și condițiile, întrebările puse de verificator și informația oferită de agent sau angajator. În afară de răspunsurile la întrebări din formular, merită să li se ceară verificatorilor să prezinte în scris o descriere detaliată a experiențelor din timpul testării.

Formularele în care testării își înregistrează experiențele ar trebui să includă cel puțin următoarele: ora solicitării, informația cerută de la solicitant (ex. lungimea interviului, întrebările puse la interviu); modul de obținere a informațiilor (ex. informații oferite spontan, informații care au trebuit să fie cerute); cum sunt tratați solicitanții (ex. perioada de așteptare, nivelul ospitalității); felul în care este descris locul de muncă (ex. dis-

cutarea salariilor și a beneficiilor, durata angajării, etc). Astfel de verificări bine organizate ce își propun să examineze componentele secundare specifice ale procesului angajării pot fi folosite pentru a corobora sau pentru a risipi afirmațiile de discriminare ridicate împotriva unui angajator. Dovada ultimă a disparității – faptul că unui verficator i s-a oferit slujba și celuilalt nu, ar trebui documentată cu cea mai mare atenție posibilă.

Rolul verficatorului nu este să hotărască dacă discriminarea s-a produs sau nu, ci să acționeze ca un observator imparțial. Numai coordonatorul testării (organizația sau avocatul) poate evalua dacă a avut loc sau nu un tratament diferențiat. În timpul testului, verficatorul trebuie să se abțină de la a face afirmații importante despre rasa sau etnia din zonă, de la locul de muncă sau din clubul pe care le testează; verficatorii trebuie să fie observatori să facă înregistrări meticuloase astfel încât experiențele lor să fie documentate complet și clar. Ei trebuie să își înregistreze experiențele independent, fără să discute unul cu altul înainte ca experiențele lor să fie consemnate. Verficatorul nu trebuie să discute cu nimeni sub nici o circumstanță, despre experiența de testare sau despre instituția testată, fără să fie autorizat de coordonatorul testării sau de un tribunal. Dacă se stabilește că este vorba de tratament diferit, organizația poate depune o plângere împotriva făptașului.

Testarea pentru executare poate să implice folosirea verficatorilor drept reclamanți și martori în timpul unui proces. Acest lucru implică cel puțin trei considerații adiționale în selectarea verficatorilor. În primul rând trecutul personal al verficatorului trebuie să nu prezinte nici un aspect care le-ar diminua credibilitatea ca martori. În al doilea rând, verficatorii trebuie să fie suficient de coerenți pentru a-și putea prezenta experiențele clar, atât scris, cât și oral. În al treilea rând, deoarece procesele juridice pot dura mai mulți ani, verficatorii trebuie să fie dispuși să rămână în contact cu programul de verificare și să se întoarcă periodic pentru a participa la acțiunile legale desfășurate de-a lungul perioadei.

Verificarea datelor

Chiar dacă cercetați un caz specific de abuz al drepturilor omului sau unul mai general, ca de pildă situația drepturilor omului într-o anumită țară, verificarea datelor adunate reprezintă o parte esențială a documentării. Asigurarea că datele pe care le-ați strâns sunt reprezentative pentru situația descrisă este un fapt esențial pentru cazul dumneavoastră, pentru felul în care intenționați să folosiți datele și pentru organizație din care faceți parte. Afirmațiile false, cu intenție sau fără, acționează în detrimentul credibilității informației și organizației dumneavoastră.

Afirmațiile false, cu intenție sau fără, acționează în detrimentul credibilității informației și organizației dumneavoastră.

Utilizarea câtorva dintre diferitele tehnici de documentare descrise mai sus este utilă în verificarea datelor, oferind cercetătorului probe solide pentru viitoare afirmații legate de analiza datelor obținute. Adesea aceste activități se completează ajutându-l pe monitor să obțină o imagine mult mai profundă și mai veridică. Se pot face observații și lua interviuri în același timp. Asigurarea unei înalte calități a detaliului și evitarea afirmațiilor vagi contribuie la calitatea și credibilitatea raportului ce va fi dezvoltat.

În timpul procesului de verificare, este necesară înlăturarea oricăror curențe de informare și rezolvarea contradicției faptelor, încă din timpul fazei de investigare și documentare. Interviurile înregistrate trebuie transcrise. Dacă nu a fost deja prezentă la nivelul documentării, va trebui să vă gândiți la coroborarea datelor. Orice contradicție depistată trebuie rezolvată. Contradicțiile în cazul datelor nu înseamnă neapărat că ceva nu este adevărat, ci poate fi vorba de o interpretare greșită sau neînțelegere între cercetător și sursa sa.

Pentru a vă verifica și susține cazul încercați să dispuneți de cât mai multe probe de sprijin posibil. Proba obiectivă este convingătoare și necesară dacă plănuți să continuați acțiunea – în special prin acționări în justiție. Exemple de astfel de probe includ, fără ca acestea să reprezinte o listă exhaustivă, rapoarte ale poliției, certificate medicale, rapoarte ale experților, rapoarte media și rapoarte ale instituțiilor internaționale și interne.

Analiza informației

Analiza datelor obținute reprezintă ultimul pas în cercetării în materie de drepturile omului, înaintea redactării unui raport. Odată datele verificate și completate, se poate trece la analiză. La fel ca în fazele anterioare ale procesului, este încă o dată util să reflectați asupra acțiunilor ce vor fi întreprinse în viitor cu ajutorul informației colectate. Care date sunt mai utile? Cum vor fi ele folosite pentru viitoare procese/strategii de advocacy/scopuri politice? Cum vor fi datele prezentate într-un raport?

După ce s-a răspuns din nou la aceste întrebări procesul analitic poate continua. Oricare și toate datele primare obținute de către monitor(i) trebuie transformate în statistici relevante pentru pro-

ducerea unui raport. În funcție de volumul datelor obținute, această operație poate necesita ajutorul unui sociolog sau statistician.

Datele obținute trebuie puse în contextul legislației naționale, dar și al acordurilor și tratatelor inter-

Datele obținute trebuie puse în contextul legislației naționale, dar și al acordurilor și tratatelor internaționale ratificate de către statul respectiv.

naționale ratificate de către statul respectiv. Indică documentarea făcută o încălcarea a drepturilor omului, precum discriminarea sistematică? Monitorii ar trebui să încerce să identifice modalități de încălcare a drepturilor omului și, dacă este posibil, cauzele acestor încălcări. În cele din urmă, procesul analitic, îi permite monitorului să formuleze recomandări bazate pe informațiilor dobândite.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Documentarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului

Luând în considerare situația de mai jos, reflectați la următoarele întrebări:

1. Ce tip de informație trebuie să cerceteze monitorii înainte de a întreprinde o misiune de strângere a datelor despre fapte?
2. Cum veți proceda în cercetarea de teren asupra cazului următor? Ce metode veți folosi în această situație? Ce tip de aspecte veți căuta?
3. Cum veți continua procesul de aflare a faptelor după întoarcerea de pe teren?

Iată următoarea situație:

În ultimii cinci ani, organizația dumneavoastră a desfășurat activități legate de drepturile romilor în țara dumneavoastră. În tot acest timp, ONG-ul dumneavoastră a făcut monitorizare media, analizând plângerile privind încălcarea drepturilor și monitorizând situația romilor în câteva comunități.

Prin munca depusă, a ieșit la iveală faptul că, în aceste comunități, un număr important de copii care sunt înscriși la școală urmează “școli speciale”, de corecție sau pentru copiii ”debili mental,” (ca și părinții lor înainte). De fapt, mulți educatori, privesc școlile speciale de corecție drept școli pentru romi. Copiii romi sunt înscriși direct sau transferați la astfel de școli, după ce și-au început educația într-o școală normală. Acest fapt se întâmplă ca urmare a opiniei unui psiholog al educației, formată în urma unor teste ce dovedesc prejudecăți culturale. Se spune că acești elevi posedă ”deficiențe intelectuale încât nu pot fi educați în școlile normale și nici în școli elementare speciale”.⁹

Părinții romi cu care vorbiți vă spun că, fie nu au fost consultați sau au fost forțați să semneze formele prin care copiii erau transferați în școlile de corecție speciale. În școlile de corecție speciale copiilor nu li se oferă o educație la standardul unei școli normale, posibilitățile pentru continuarea studiilor sunt extrem de limitate, acestor elevi refuzându-li-se posibilitatea înmatriculării în școlile secundare normale. După vizitarea câtorva astfel de școli, devine imediat clar că marea majoritatea a elevilor sunt de etnie romă.

Cazul Ostrava

Situația prezentată mai sus descrie în linii mari condițiile pe care ERRC le-a descoperit în timp ce desfășura o documentare privind drepturile omului și o cercetare generală în Cehia în 1997. Pe baza informațiilor preliminare colectate, monitorii ERRC împreună cu organizații de romi locale au început investigații specifice asupra situației copiilor romi în sistemul educațional ceh.

O mare parte a cercetării a fost întreprinsă în orașul Ostrava, din estul Cehiei. Au fost făcute numeroase interviuri cu profesori, directori de școli, elevi și părinți. De asemenea ERRC a întreprins cercetări atente pentru a arăta impactul diferit: s-a stabilit numărul copiilor romi și neromi din școlile primare din Ostrava. Harta ce a rezultat – arătând ceea ce mulți intuiesc că este adevărat, însă puțini au documentat situația bine – reflecta un oraș segregat în mod dramatic pe considerente etnice, cu o majoritate a copiilor romi înscriși în școli pe care aveau să le absolve fără să dobândească însușirile necesare competiției pe piața muncii, câștigării de salarii decente și pentru a trăi o viață demnă. Mai departe, cercetarea ERRC a relevat faptul că situația era similară pe tot cuprinsul țării.

Au fost transcrise mărturiile, analizate legislația cehă și politicile educaționale, în special cele legate de școlile speciale de corecție. În timpul cercetării, au fost descoperite tipologii de abuzuri și neglijență din partea experților din domeniul educativ. Raportul rezultat, lansat în 1999, releva că mai mult de jumătate din populația romă de vârstă școlară urma școli speciale de corecție și că mai mult de jumătate din efectivul acestor școli era reprezentat de romi. Pe baza analizelor statistice, s-a arătat că în cazul oricărui copil rom, probabilitatea de a fi plasat într-o școală specială de corecție era de 27 de ori mai mare decât în cazul unui copil nerom. Mulți dintre copiii romi care nu frecventau școlile pentru copii cu dereglări mentale erau concentrați în câteva școli primare din anumite cartiere ale Ostravei. Mai mult de 30 din cele 70 de școli normale primare din Ostrava erau “în totalitate albe” – nu figura nici un rom în efectivul de elevi.

În plus ERRC a cercetat un număr de cazuri specifice de violență sau hărțuire, inclusiv unele cazuri de violență ale tinerilor skinhead și câteva cazuri de abuz fizic și hărțuire din partea profesorilor sau autorităților școlare.

Această informație, alături de câteva statistici îngrijorătoare, a făcut posibil ca un grup de copii romi din Ostrava, prin părinții lor asistați de consiliul local și ERRC, să înainteze plângeri legale către tribunalele cehe împotriva segregării lor în școli de corecție, speciale.

Recapitulare

Documentarea este o componentă extrem de importantă a activităților în materie de drepturile omului și de aceea trebuie întreprinsă cu mare grijă și rigoare. Dacă sunt respectate anumite reguli, documentarea în domeniul drepturilor omului poate aduce rezultate extrem de productive. Aceste rezultate pot forma în cele din urmă baza politicilor pentru drepturile omului, schimbărilor de practică, îmbunătățirii situației locale și, în general, creșterii nivelului de conștientizare publică a anumitor probleme și principii.

Folosiți următoarea activitate pentru a dezvolta o posibilă misiune de monitorizare sau strângere de date despre anumite fapte.¹⁰

a) Definiți o **țintă precisă**.

Care este scopul investigației dumneavoastră?	
---	--

b) Stabiliți **criterii clare**.

Ce criterii veți folosi pentru a determina temeinicia informației colectate?	
--	--

c) Identificați **sursele de informație**.

Cine este/sunt victima/victimele?	
Cine este/sunt victima/victimele?	
Cine sunt presupușii făptași?	
- cei care au văzut evenimentul	
Cine poate ajuta pentru a identifica surse suplimentare?	

d) Identificați **probele scrise și documentare**

• Ce dovezi care pot ajuta investigația sunt accesibile?	
• Este informația demnă de încredere?	

e) Întreprindeți **o anchetă la fața locului**

• Ce trebuie făcut <i>înainte</i> de vizitarea locului?	
• Ce trebuie făcut <i>în timpul</i> vizitei?	
• Ce trebuie făcut <i>după</i> vizită?	
• Cine poate asista la investigație?	

f) Determinați **tipul și dimensiunile probelor necesare.**

• Ce nivel de siguranță este suficient pentru a ajunge la o concluzie fondată?	
• Ce factori acționează asupra stabilirii nivelului de siguranță?	

g) **Coroborare**

• Cum veți verifica, folosind perspective multiple, informația obținută?	
--	--

h) **Standarde ale drepturilor omului**

• Ce standarde ale drepturilor omului veți aplica în relație cu cazul sau problema documentate?	
---	--

Note:

- ¹ Adaptat din *Training Manual on Human Rights Monitoring, Professional Training Series No. 7* (2001) New York și Geneva: United Nations și Human Rights Monitoring and Advocacy Workshop (2002) Jakarta: Canadian Human Rights Foundation
- ² Adaptat din *Defending Roma Housing Rights in Slovakia*. ERRC, COHRE and MSF. 2004, p. 77.
- ³ Adaptat din Camille Giffard. *The Torture Reporting Handbook* (2000) Colchester, UK: Human Rights Center, University of Essex. p 32
- ⁴ Ibid. p 43
- ⁵ "Profile of One Community: A Personal Document Survey among the Romani Population of Kumanovo, Macedonia" *Roma Rights* No.3, 2003. Pentru mai multe detalii, <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1118>
- ⁶ Open Society Institute. *Minority Protection in Bulgaria*, Budapesta: 2001. Consultați și http://www.eumap.org/reports/2001/minority/sections/bulgaria/minority_bulgaria.pdf
- ⁷ Adaptat din, *Understand the Law*, The Citizenship Foundation, 1995, p. 16. Vezi și The Human Rights Education Library http://www.hrea.org/erc/Library/First_Steps/part4_eng.html
- ⁸ Extras sin Alemu, Fitsum. "Testing to Prove Racial Discrimination" in *Roma Rights* No. 3, 2000. European Roma Rights Center. Budapest, 2000. Întregul document se găsește la <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1016>
- ⁹ *A Special Remedy: Roma and Schools for the Mentally Handicapped in the Czech Republic*. (1999) Budapesta: European Roma Rights Center. p 31.
- ¹⁰ Adaptat din *Defending Roma Housing Rights in Slovakia*. (2004) COHRE, ERRC and MSF, p. 84

Partea B **Exercitarea și protejarea drepturilor**

Capitolul 6.

Raportarea. **Diseminarea informațiilor**

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

6. RAPORTAREA.

DESIMINAREA INFORMAȚIILOR

Introducere

Acest capitol prezintă procesul de raportare a cazurilor de încălcare a drepturilor omului. Acesta trebuie înțeles ca o trecere în revistă și nu ca un ghid exhaustiv privind modalitățile de raportare. Vom discuta despre importanța raportării, câteva dintre componentele esențiale ce trebuie incluse într-un raport, cât și despre considerațiile etice necesare în alcătuirea unui raport. Trebuie să menționăm, încă de la început, că există în general două tipuri diferite de rapoarte: cele adresate publicului larg și cele adresate unor instituții ce dispun de o anumită autoritate (de pildă, guverne și organizații regionale sau internaționale). Acest capitol este dedicat în principal primei categorii, în timp ce cea de a doua va fi tratată mai pe larg în următorul capitol dedicat activității de advocacy în domeniul drepturilor omului.

Importanța raportării

Raportarea privind drepturile omului este foarte importantă pentru ONG-urile și activiștii care se străduiesc ca activitățile lor să aibă un impact real. Activitatea de raportare încearcă să crească nivelul de conștientizare publică în ceea ce privește existența, efectele și tipurile recurente de încălcare a drepturilor omului, în vederea stopării nerespectării demnității umane. Așa cum am discutat în ultimul capitol, documentarea privind drepturile omului nu înseamnă numai dobândirea de cunoștințe pentru noi înșine, ci oferirea de informație credibilă privind cazurile și modalitățile de abuz asupra drepturilor omului, astfel încât să se poată iniția acțiuni care să pună capăt violării demnității umane. Este o acțiune în slujba interesului public. Creșterea nivelului de conștientizare a gradului de încălcare a drepturilor fundamentale în interiorul unei comunități, țări și/sau pe plan internațional cere acțiune, care poate conduce la schimbare. Aceasta înseamnă diseminarea informației strânse și analizate prin procesul de cercetare și documentare în materie de drepturile omului.

Activitatea de raportare încearcă să crească nivelul de conștientizare publică în ceea ce privește existența, efectele și tipurile recurente de încălcare a drepturilor omului, în vederea stopării nerespectării demnității umane.

Raportarea ajută, de asemenea, la identificarea unor tipuri recurente de abuzuri. Fie că scopul raportării este aducerea în atenția mass-mediei a unor cazuri de încălcare a drepturilor, neluate în seamă public (folosind acest mecanism pentru a incrimina un anumit guvern sau organism pentru lipsa de acțiune în domeniul drepturilor omului), ori prezentarea unei probleme bine documentate unor instituții naționale sau internaționale, prin aceasta se poate crește gradul de conștientizare publică în ceea ce privește drepturile omului. Informația făcută public prin raportare poate fi

importantă pentru victimele abuzurilor în materie de drepturile omului, pentru petenții în cazuri de judecare a unor încălcări ale drepturilor fundamentale, pentru organisme naționale, organizații interguvernamentale, pentru societatea civilă și mulți alții.

Scopul ultim al unui raport este îmbunătățirea situației respective. Aceasta se face atât prin creșterea sensibilizării, cât și prin propunerea unor posibile soluții și recomandări privind problemele prezentate în raport. Ca experți în domeniu, ONG-urile și activiștii pentru drepturile omului sunt în măsură nu doar să critice abuzul, ci și să joace un rol constructiv în raport cu structurile guvernamentale. Guvernele abuzive, compromise în ochii propriilor cetățeni și ai lumii întregi, ar putea deveni receptive la recomandările oferite în domeniul politicilor publice.

Un alt efect important al raportării (deși indirect) este credibilitatea pe care un bun raport o oferă organizației din care faceți parte. Construirea unei reputații în privința raportării eficace și pătrunzătoare contribuie la atenția pe care viitoarele rapoarte o vor primi, precum și la atenția acordată problemei pe care o tratați în prezent. Raportarea eficientă poate câștiga aliați utili în construirea de coaliții, precum și în consolidarea credibilității altor acțiuni pe care organizația dumneavoastră le poate întreprinde. Rapoartele bune construiesc un renume. Dar și opusul este adevărat. Rapoartele slabe și inexacte vă vor afecta negativ credibilitatea și viitoarele proiecte.

Câteva sfaturi pentru o raportare de calitate

- ✓ Tratează subiectul când e actual – începe redactarea raportului imediat după terminarea documentației;
- ✓ Cunoaște-ți audiența;
- ✓ Fii obiectiv;
- ✓ Fă-o interesantă;
- ✓ Lasă faptele să vorbească de la sine – nu fi senzational, emoțional sau dramatic;
- ✓ Fă comparație cu alte rapoarte;
- ✓ Protejează-ți sursele;
- ✓ Fii succint – nu te întinde prea mult!
- ✓ Fii specific – ce drepturi au fost violate? potrivit căror legi locale/internaționale?;
- ✓ Stabilește tipologii și vino cu recomandări;
- ✓ Verifică, o dată, de două ori, de trei ori! Dacă ești nesigur, las-o baltă!!

Cum să raportăm eficient

Din moment ce rapoartele pot fi adresate unei varietăți de cititori, există și o varietate de modalități de raportare. Odată ajunși la momentul raportării, ar trebui să fi decis deja asupra celor mai productive și eficace moduri de comunicare a ideilor. Plănuiești să vă adresați unei instituții sau unui

reprezentant oficial guvernamental cu rezultatele cercetării? Va fi informația folosită drept probă într-o procedură legală? Urmăriți să atrageți atenția asupra unei încălcări la nivel național sau vizați expunerea internațională? Dacă plănuți să realizați toate aceste activități, v-ați gândit cum să procedați strategic și care este calendarul după care să acționați? De asemenea, ar fi trebuit să stabiliți dacă elaborați un raport de țară care să reflecte misiunea organizației dumneavoastră sau un raport care să se concentreze pe o problemă tematică specifică.

Este important ca atunci când dezvoltați formatul și redactați raportul să aveți în minte audiența vizată. Înțelegerea audienței și redactarea în funcție de aceasta vă va garanta că cele mai relevante informații vor ajunge mai eficient la cititorul avut în vedere. De exemplu, Fundația Helsinki arată că, în petițiile adresate autorităților guvernamentale, “sloganurile atrăgătoare pe care [politicienii] și le pot însuși cu ușurință,” pot constitui avantaj de stilul al raportului.¹ Politicienii apreciază formulările clare și concise pe care le pot extrage pentru scopuri politice și retorice. Citarea unor cazuri individuale și claritatea mesajului în legătură cu încălcări ale anumitor drepturi interne sau internaționale pot fi puncte tari în toate raportările. Este important, de asemenea, ca atunci când înaintați rapoarte individual politicienilor sau instituțiilor guvernamentale, să nu formulați criticile într-un limbaj emoțional. Aceasta poate conduce la respingerea sau neluarea în seamă a raportului. Fiți verticali și critici, nu însă incendieri. Criticatul este valoros, dar la fel și recomandările de îmbunătățire a situației criticate.

Rapoartele ONG-urilor privind încălcări sistematice și pe scală largă ale drepturile fundamentale ale unor grupuri au fost adesea utilizate drept probe legale. Rapoartele pot prezenta cazuri individuale, dar și tipuri recurente de încălcări ale drepturilor omului. Acest lucru poate pune în dificultate statele care își susțin ignoranța în privința anumitor situații și oferă sprijin victimelor în acțiunile în justiție. Dovada trebuie să fie astfel obiectivă și consistentă, fără limbaj senzational sau emoțional. Greutatea unui raport depinde într-o oarecare măsură de reputația ONG-ului care îl creează – menținerea obiectivității și credibilității fiind esențiale.

În final, elaborarea unui raport destinat publicului larg sau mass-mediei este destul de diferită de raportarea pentru organisme guvernamentale sau interguvernamentale. Aceste rapoarte sunt adesea mai puțin formale decât cele adresate instituțiilor guvernamentale sau altor instituții. Informațiile furnizate presei pot consta în cazuri individuale sau concluzii majore preluate din raportul anual de țară/tematic sau din rapoartele trimise organismelor naționale sau internaționale. Această audiență este mai interesată de “cazuri concrete de violare a drepturilor omului sau de cifre de-a dreptul șocante”.² Este din nou important să fiți clari și concisi utilizând un limbaj simplu, fără jargon. Aceste rapoarte se fac mai frecvent și mult mai ușor decât celelalte. Spre deosebire de un document de mari dimensiuni, acest fel raport poate avea forma unui comunicat de presă de o pagină sau două. Ca în toate raportările, sunt absolut esențiale claritatea și credibilitatea. În continuare, vor fi prezentate mai pe larg aceste tipuri de raportare.

**sunt absolut esențiale claritatea
și credibilitatea.**

Diferite tipuri de raportare

Există diverse și numeroase feluri de a informa despre problema pe care o tratați. Modalitatea pe care o alegeți va reflecta scopul și rezultatele pe care doriți să le obțineți prin raportare. Raportul dumneavoastră poate fi un document de sine stătător, poate fi parte a unui plan de advocacy prezent sau viitor sau un document folosit în scopul educației privind drepturile omului. Iată mai jos un îndrumar privind cele mai des folosite metode de raportare de către ONG-uri.

Comunicate de presă

Pentru ONG-uri, acestea reprezintă una dintre cele mai des folosite metode de raportare. Mass-media poate fi un instrument extrem de util și eficient. Aceasta include presă scrisă, radio, televiziune și Internet.

Dezvoltarea unor bune relații cu reprezentanții mass-media, inclusiv jurnaliști și editori, poate fi o investiție importantă pentru o raportare eficientă. Comunicatele de presă trebuie să fie clare, concise și ușor de înțeles de către membrii presei, care nu sunt neapărat experți în problemele în cauză. Fiți concisi și lăsați faptele să vorbească de la sine. Limbajul dramatic și inflammat va diminua credibilitatea și obiectivitatea informațiilor dumneavoastră. Nu uitați să oferiți contacte și oportunități pentru interviuri și informație privind urmările evenimentul, ce pot fi cerute mai târziu. Un exemplu bun de comunicat de presă se află mai jos.

Plângere colectivă a Centrului European pentru Drepturile Romilor (ERRC) împotriva Italiei sub egida Cartei sociale europene revizuite. Încalcări sistematice ale dreptului fundamental al romilor la locuință corespunzătoare.

21 iunie 2004, Budapesta, Ungaria; Strasbourg, Franța. Centrul European pentru Drepturile Romilor (ERRC) a înaintat astăzi o plângere colectivă sub egida Cartei sociale europene revizuite împotriva Italiei pentru încălcarea continuă și sistematică a dreptului fundamental al romilor la locuință corespunzătoare.

Plângerea colectivă a ERRC afirmă că, din cauza construirii și menținerii, prin politici și practici curente, a lagărelor/taberelor substandard și segregate rasial pentru romi, ca și prin prisma politicilor și practicilor de evacuare forțată a romilor, a amenințărilor cu evacuarea forțată a romilor, a distrugerii și încălcării sistematice a proprietăților și construcțiilor romilor, fără a se ține seama de obligațiile Italiei față de legislația internațională, Italia încalcă Articolul 31 al Cartei sociale europene revizuite (dreptul la locuință corespunzătoare) precum și interzicerea discriminării prevăzută de Articolul E al Cartei revizuite.

Prin politici publice, romii sunt segregați de către autoritățile italiene. În spatele viziunii guvernului italian în privința romilor și a locuirii publice se află convingerea că romii sunt “nomazi”. La sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990, zece din cele doisprezece regiuni ale Italiei au adoptat legi menite să “protejeze culturile nomade” prin construirea de lagăre izolate. Nu a existat nici o acțiune reală la nivel național sau la orice alt nivel pentru combaterea unor astfel de programe segregaționiste. În Italia, casele izolate ale romilor sunt aproape invariabil substandard, iar în anumite localități condițiile sunt atât de precare încât prezintă un grad ridicat de risc în ceea ce privește sănătatea publică.

În plus, monitorizarea și documentarea drepturilor omului în Italia, întreprinsă independent de ERRC, dar și prin consultarea unor organizații partenere, indică faptul că romii sunt în mod repetat și sistematic obiectul evacuării forțate din locuințe și ca astfel, în lipsa frecventă a garanțiilor procedurale de bază și fără să li se ofere o găzduire alternativă, se încalcă legea internațională.

Plângerea colectivă a ERRC arată, de asemenea, Comitetului european pentru drepturi sociale – organismul însărcinat cu supravegherea respectării prevederilor Cartei sociale europene și Cartei Revizuite – că în ceea ce îi privește pe romi, autoritățile italiene nu au întreprins măsuri efective “pentru a preveni și reduce numărul celor fără locuințe, în sensul unei eliminări graduale” așa cum este prevăzut în Articolul 31(2) al Cartei revizuite. Plângerea colectivă a ERRC învinuiește, de asemenea, guvernul italian pentru că nu a luat măsuri adecvate pentru a compensa excluderea disproporționată a romilor de la acces la locuințe sociale și nici măcar nu a luat măsuri corespunzătoare pentru a afla dimensiunile acestui fenomen.

Plângerea este rezultatul a aproape patru ani de muncă ce a urmat publicării în 2000 de către ERRC a raportului de țară “Țara lagărelor: Segregarea rasială a romilor din Italia”.

Textul integral al plângerii colective a ERRC împotriva Italiei este disponibil pe Internet la: http://www.errc.org/Advocacyletters_index.php.

Pentru mai multe informații despre plângerea colectivă a ERRC împotriva Italiei:
Tara Bedart, cercetător ERRC
tara@errc.org or (36 1) 41 32 200.

Petiții și scrisori ³

O altă formă de raportare este scrierea de petiții sau scrisori adresate organismelor guvernamentale la nivel, local, județean sau național. Autorități importante, cum ar fi membrii ai parlamentului sau reprezentanți ai oficialităților locale, pot atrage atenția guvernului în legătură cu o problemă și pot avea puterea de a iniția acțiuni specifice. Aceste documente, bazate pe o bună cercetare și bine elaborate sunt destinate factorilor de decizie pe care sperați să-i informați în legătură cu problema dumneavoastră și să-i convingeți să acționeze. O petiție poate presupune, de asemenea, o întâlnire directă cu destinatarul pentru a discuta pe larg soluțiile problemei în cauză.

La fel, scrisorile de poziție urgente sunt destinate factorilor de decizie, liderilor sau celor ce au putere în legătură cu problema dumneavoastră. Aceste scrisori intenționează să determine o acțiune imediată în folosul victimelor abuzurilor în materie de drepturile omului, care se confruntă cu o amenințare iminentă.

Înainte de a scrie o petiție sau o scrisoare, hotărâți-vă în legătură cu cea mai potrivită persoană sau birou unde să o adresați. Aflați cine este responsabil pentru problema în cauză. Luați în calcul și pașii deja făcuți. De exemplu, dacă v-ați adresat deja consiliului local, fără nici un rezultat, veți dori să abordați nivelul următor. Când solicitați luări de poziție, fiți conștienți de posibilitatea de acțiune și atribuțiilor destinatarului. Nu faceți solicitări nerezonabile sau nerealiste, fiți clari în ceea ce cereți.

Există momente, cum ar fi alegerile naționale sau locale, când scrisorile au o mai mare greutate și un alt efect decât de obicei

În cazul unei campanii de scriere de scrisori, timpul reprezintă o considerentă majoră. Există momente, cum ar fi alegerile naționale sau locale, când scrisorile au o mai mare greutate și un alt efect decât de obicei. În campaniile de petiționare sau scriere de scrisori, folosiți astfel de evenimente în avantajul dumneavoastră.

În scrisoarea sau petiția scrisă, după ce v-ați prezentat, treceți imediat la subiect. Petițiile și scrisorile lungi, care se învârt în jurul unei probleme nu vor avea mare influență și cel mai probabil vor sfârși la coșul de gunoi. Faceți referințe exacte la documente și politici relevante. Dacă sunt disponibile, folosiți statistici relevante și de încredere, incluzând sursa de unde provin. Acest lucru îi arată cititorului că sunteți informat și tratați cu seriozitate subiectul. Cereți întotdeauna un răspuns scris. În acest fel veți ști dacă scrisorii sau petiției i s-a acordat atenție și vă poate oferi mai târziu instrumente în cazul în care sunt necesare acțiuni adiționale pentru rezolvarea unei probleme.

Dacă este posibil, pregătiți și folosiți scrisori model pentru a câștiga timp și întotdeauna tipăriți pe hârtie cu antetul organizației. Folosiți e-mail-ul pentru a trimite scrisori tuturor celor interesați, care la rândul lor le pot trimite mai departe. Puteți trimite petițiile și electronic pentru a aduna cât mai multe semnături posibile înainte de a le trimite la destinație.

Buletine de informare și reviste

Buletinele de informare și revistele pot reprezenta mijloace foarte eficiente pentru conștientizarea și comunicarea cu suporterii organizației și cu comunitatea. Această metodă de diseminare a informației este bună pentru atingerea unei audiențe mai largi, însă precizată, pentru creșterea conștientizării și inițierea de dezbateri. În afara transducerii de știri, acest format permite publicarea de articole și alte materiale.

Cu toate că este un instrument util, acest tip de raportare, are propriile limite. Revistele necesită mult timp de pregătire și pot fi foarte scump de produs. O alternativă mai ieftină este crearea unei publicații electronice. Un exemplu bun este raportul săptămânal produs de Roma Press Center (RSK, Centrul de Presă al Romilor)⁴ aflat în Ungaria. Folosirea formatului electronic implică costuri mici de producție și o ușoară distribuție, însă este limitată la cei care au acces la e-mail și Internet.

Publicații tematice/de țară

Dacă organizația dumneavoastră a investit mult timp și efort într-o temă specifică sau arie de cercetare, veți dori probabil să adunați aceste informații într-o publicație cuprinzătoare. O publicație despre o țară sau o publicație tematică reprezintă instrumente utile de prezentare a informației strânse în urma unei perioade de timp, în care analiza obiectivă și tipurile de abuzuri pot fi cu ușurință prezentate sub forma unui eseu sau argument.

De obicei aceste documente necesită o pregătire îndelungată, însă rezultatul merită efortul. O publicație de sine stătătoare poate fi o bună resursă de prezentare a muncii organizației dumneavoastră, poate fi folosită pentru educația privind drepturile omului, sau, trimisă ca documentație de susținere pentru plângeri și rapoarte către autorități, poate oferi un argument pentru acțiune.

În unele cazuri, publicațiile mai mici pot fi folosite drept resursă pentru activitatea de lobby sau pentru evenimente importante și conferințe. Secțiunea următoare prezintă trăsăturile întâlnite de obicei în astfel de publicații.

Rapoarte alternative

Trimiterea a ceea ce poartă numele de “rapoarte alternative” către organismele de decizie internaționale va face obiectul unei părți a capitolului următor. Aceste rapoarte sunt trimise în timpul procesului de analiză inițiat de mecanismele convenționale (bazate pe o convenție sau tratat), pentru statele care au ratificat tratatul în cauză. Un stat este evaluat în general la fiecare patru ani pentru stabilirea respectării tratatului ratificat. În timpul acestui proces, statele înaintează un raport, un fel de auto-evaluare, destinat comitetului care analizează respectarea tratatului. ONG-urile sunt adesea invitate să trimită “rapoarte însoțitoare,” să-și prezinte către comitet propriile comentarii și critici legate de felul în care statul s-a conformat tratatului. Multe ONG-uri inițiază rapoarte însoțitoare din proprie inițiativă, fără a fi invitate. Aceste rapoarte pot avea formatul raportului guvernamental corespunzător sau pot fi o simplă prezentare a temerilor organizației relevante pentru

legea internațională în cauză. Aceste documente au un rol important în evaluarea respectării tratatelor internaționale și vor fi examinate pe larg în următoarea secțiune, despre advocacy.

Această listă a diverselor tipuri de raportare nu este exhaustivă, iar metodele amintite nu se exclud reciproc. Ea vă poate da o idee despre scopul raportării. Este de asemenea important să rețineți că o raportare eficientă presupune adesea combinarea metodelor de raportare, cum ar fi scrierea unei scrisori către autorități în care se exprimă îngrijorarea în privința unei probleme și trimiterea unui comunicat de presă pentru a atrage atenția în jurul problemei în cauză.

Când demarați procesul de raportare, poate fi util să vă uitați la rapoartele elaborate de alte organizații, Avocatul poporului și organizații interguvernamentale. Aceste documente, în cea mai mare parte, sunt publice și pot fi accesate pe site-ul web al organizației sau printr-o cerere adresată organizației. O listă de ONG-uri ale căror rapoarte pot fi folosite activiștilor pentru drepturile romilor se găsește în secțiunea de anexe a acestui manual. Exemple de rapoarte de țară și tematice ale ERRC pot fi de asemenea găsite la: http://www.errc.org/Countryrep_index.php.

Exercitarea și Protejarea drepturilor: Identificarea unei bune raportări

În activitatea ce urmează, vom folosi principiile discutate pentru a evalua conținutul a două rapoarte. Mai jos sunt date două exemple fictive de luări de poziție. Citiți ambele documente și răspundeți la întrebările ce urmează pentru a compara calitățile celor două rapoarte.

Scrisoarea 1

Regional Foundation for Romani Rights
1357 Budapest 28, P.O. Box 562/45, Hungary
office@rfr.org

Horváth Zoltan
Procuror General
Biroul Procurorului General Maghiar
Budapesta, Ungaria

Iunie 23, 2003

Dragă Domnule Horváth,

Vă scriu în numele Fundației Regionale pentru Drepturile Roma (FRDR), o organizație regională de interes public ce apără drepturile romilor în Europa Centrală și de Est, pentru a vă atrage atenția asupra unor evenimente importante și a solicita acțiune rapidă din partea biroului dumneavoastră.

Cazul implică arestarea recentă a doi ofițeri de poliție în orașul Gyöngyös pentru depozitare de bani și torturarea unor persoane de etnie romă. Pe data de 5 martie 2003 cotidianul maghiar Népszabadság din Budapesta a dat publicității faptul că patru ofițeri de poliție, ambii locotenenți majori, au fost arestați în Gyöngyös fiind suspectați de depozitare de bunuri, furt colectiv și abuz de putere. Potrivit cotidianului, arestarea survine în urma unui incident din februarie 2003, în timpul căruia cel puțin 6 ofițeri de poliție au reținut o familie romă formată din 3 membri și au bătut tânărul cuplu de față cu fata lor de 10 ani, în pădurea aflată în apropierea orașului Aszód. De asemenea, se menționează că ofițerii l-ar fi bătut și pe copil. În timpul abuzului fizic, ofițerii au furat bijuteriile de aur ale familiei și au cerut, potrivit ziarului, 125 de milioane de forinți (aproximativ 500,000 Euro). Când aceștia au fost de acord să plătească 7 milioane de forinți (aproximativ 28,000 Euro), ofițerii au încetat să îi mai bată. Unul dintre ofițeri a însoțit-o pe femeia romă să aducă banii, în timp ce ceilalți ofițeri îi țineau prizonieri pe soț și pe copil. După ce familia a fost eliberată, cuplul a înaintat o plângere împotriva ofițerilor implicați către anchetatorul poliției locale și, după o întârziere de câteva luni, după o descindere la casele și birourile lor, în dimineața zilei de 4 martie 2003, cei patru ofițeri au fost arestați în aceeași zi. Népszabadság a mai precizat că anchetatorul local urmează să recomande tribunalului local ca cei ofițerii să fie pedepsiți în conformitate cu cele două crime menționate mai sus.

D-le Horváth, cercetări ale FRDR întreprinse în Ungaria începând cu 2000, indică un nivel ridicat al sentimentului anti-romi în țară, care influențează relațiile dintre romi și neromi. În Ungaria, abuzul rasial este larg răspândit și în multe cazuri făptașii sunt apărători ai legii. FRDR solicită biroului dumneavoastră să asigure că toți ofițerii implicați în jefuirea de bani și abuzuri asupra familiei de romi sunt aduși imediat în fața justiției. În consecință, cerem să se deschidă o anchetă împotriva celorlalți doi ofițeri care ar fi fost implicați în abuz și ca investigația ofițerilor arestați pe 4 martie să analizeze intenția rasistă a incidentului și să ia în considerare tortura.

FRDR vă solicită respectuos să fie informată în legătură cu toate acțiunile întreprinse de biroul dumneavoastră în această privință. Considerăm, de asemenea, binevenită oportunitatea de a discuta pe larg acest caz cu dumneavoastră.

Cu sinceritate,

Farkas Istvan

Director Executiv

Scrisoarea 2

Regional Foundation for Romani Rights
 1357 Budapest 28, P.O. Box 562/45
 Hungary
 office@rfr.org
 Iunie 20 2004

Către cine este în măsură,

Vă scriu încă o dată pentru a sublinia îngrijorarea organizației mele în legătură cu tratamentul aplicat cerșetorilor romi, care sunt hărțuiți și supuși celor mai îngrozitoare abuzuri de către îngrozitorii apărători ai legii din acest cartier. De curând, romii au fost subiectul violenței și a multor atacuri motivate rasial.

De exemplu, un rom de origine română a fost luat de 2 ofițeri de poliție, care l-au apucat de mâini și l-au forțat să intre în mașina lor fără să îi spună nimic și l-au dus într-o zonă pustie în vârful muntelui. Ofițerii l-au înjurat și apoi l-au dat jos din mașină. Un ofițer i-a rupt pantalonii în timp ce încerca să îl dezbrace, iar celălalt se uita și râdea. Apoi l-au lăsat acolo să meargă pe jos acasă. El are 4 copii.

Ion Smardoi ne-a spus că biata sa nevastă însărcinată a fost lăsată pe marginea drumului de poliție! O fetiță de etnie romă, nevinovată și drăguță ca orice copil, care a fost dată afară din școală din cauza etniei rome a fost, de asemenea, ridicată de poliție în timp ce cerșea. Ofițerii au dus-o la câțiva kilometri în direcție opusă taberei într-o zonă pustie și i-au luat încălțăminte. Ofițerii ar fi lăsat-o pe biată fetiță nevinovată să se întoarcă acasă desculță!!

Astfel de exemple șocante se întâmplă tot timpul. În multe cazuri se pare că poliția fură cu nerușinare de la romi banii pe care aceștia îi strâng din cerșit.

Protestăm față de astfel de acțiuni ale poliției rasiste! Ar trebui să fiți șocat și rușinat totodată că astfel de acțiuni se întâmplă în această zonă sub supravegherea dumneavoastră!!

Cerem așadar imediat să fie deschisă o anchetă despre hărțuirea și abuzul întreprins de apărătorii legii și că oricare și toți ofițerii găsiți responsabili pentru astfel de hărțuire și încălcare a drepturilor omului să fie aduși imediat în fața bine meritatei și neîndurătoarei justiții. Cerem o schimbare rapidă a sistemului, împreună cu pedepse rapide și dure pentru ofițerii de poliție care încalcă legea. Ne așteptăm, de asemenea, să fim informați de oricare și de toate acțiunile întreprinse de biroul dumneavoastră în această privință.

Uitându-vă la cele două scrisori, indicați în căsuțele de mai jos, care dintre ele este mai bine descrisă de către următoarele afirmații:

- ☐ Conține informație specifică despre evenimente, oameni și locuri.
- ☐ Tinde să se piardă în digresiuni și să se învârtă în jurul subiectului principal.
- ☐ Face recomandări specifice în legătură cu acțiunile ce trebuie întreprinse.
- ☐ Omite introducerea organizației sau a persoanei în cauză.
- ☐ A fost adresată cum se cuvine, autorității potrivite.
- ☐ Face afirmații senzaționale și dramatice.
- ☐ Conține greșeli gramaticale și de ortografie de bază.
- ☐ A fost bazată pe o cercetare cuprinzătoare și corectă.
- ☐ Cere să fie informat de orice acțiuni întreprinse.
- ☐ Este respectuoasă în structură și ton.

- Care dintre scrisori vi s-a părut mai puternică?

- Ați aduce completări scrisorii mai puternice pentru a o face și mai bună?

Conținutul unui raport detaliat

Pentru a putea evalua ce este necesar să includeți în raport, trebuie să vă gândiți la obiectivele și audiența vizate

Nu există un mod specific de raportare a informației pe care doriți să o diseminați. În timp ce vă veți familiariza cu producerea de rapoarte, vă veți dezvolta propriul stil și mod de raportare, bazat pe ceea ce credeți că e cel mai bine pentru organizație și problema în cauză. Publicarea unui raport de sine stătător pe o temă specifică sau despre o țară va diferi ca formă de un comunicat de presă sau o luare de poziție.

Acestea pot diferi față de un raport mai scurt realizat pentru un eveniment specific sau conferință. Pentru a putea evalua ce este necesar să includeți în raport, trebuie să vă gândiți la obiectivele și audiența vizate.

Ca o îndrumare, un raport bazat pe activitățile de cercetare și documentare ale unei organizații, gata de publicare, poate fi alcătuit, în general, din următoarele componente:

Cuprins. Un raport clar și bine organizat trebuie să conțină un cuprins care să enumere toate secțiunile raportului. Fiecărei secțiuni trebuie să i se dea un titlu care să-i permită cititorului să-și dea seama cu ușurință despre ce este vorba în secțiune.

Acesta este un exemplu de sumar din raportul de țară al ERRC despre Republica Cehă

Table of Contents	
TABLE OF CONTENTS	
Acknowledgments	6
1. Introduction: Roma in the Czech Republic	8
2. Roma and Schooling in Bohemia, Moravia and Silesia	11
3. Roma in Remedial Special Schools in the Czech Republic	22
3.1. Dead End: The Structure and Nature of Remedial Special Schools	30
3.2. The Content of Remedial Special School Education	35
3.3. Migrant Pickings: Advanced Education Opportunities for Remedial Special School Graduates	38
4. Allocation to Remedial Special Schools	41
4.1. Absent Parental Consent	41
4.2. High Rates of Recommendation for Examination by Psychologists	46
4.3. The Role of the Psychologist in the Allocation of Roma Children to Remedial Special Schools	47
4.3.1. Procedural Abuses: Failure to Evaluate Adequately	50
4.3.2. Tests	53
4.3.3. Other Elements of Psychological Evaluation	57
4.3.4. The Road to Disposal: "Borderline Cases" and "Diagnostic Stop"	59
4.4. Placement in Remedial Special Schools on Linguistic Grounds	62
4.5. Placement in Remedial Special Schools for Reasons Unrelated to Learning Ability	65
4.6. Enrolling Roma in Remedial Special Schools	67
5. Abuse in Remedial Special Schools	70
6. Getting Out of Remedial Special Schools	72
6.1. Transfer to a Mainstream Basic School	73
6.2. Late Remedy for Remedial Special School Graduates: Regrouping Chances	75
6.3. No Effective Remedy	78
7. Remedial Special Schools As Roma's Ghettos: Open or Closed?	78
8. Czech Basic Schools: Source of Damaged Roma Children	84
8.1. Abuse of Roma Children by Teachers and Other School Officials in Basic Schools	86
8.2. Arrangements by Basic School Teachers to Force Roma Children to Transfer to Remedial Special School Through the Purported Use of Marks	89
8.3. Neglect and Abandonment in the Classroom	90
8.4. Abuse of Roma Children by Non-Roma People in Basic Schools: Failure of School Officials to Intervene Effectively on Behalf of Roma Children	94
8.5. Truancy	100
8.6. Inadequate Support for Roma Parents	101
8.7. Summary: Truanted Children	102
9. Further Limits on the Right to Education: the 1992 Act on Czech Citizenship and the Education of Roma Children	104
10. Minority Education	108
11. Violation of the Right to Education is the Key to Other Roma Rights Issues in the Czech Republic	111
12. Conclusion: Blaming the Roma Paradox	114
13. A Joint Serbians Recommendations of the European Roma Rights Centre to the Government of the Czech Republic	118
14. Bibliography	120
15. Appendix	126
16. Summary in Roman	139

Mulțumiri. Rareori un raport reprezintă munca unei singure persoane. De la personalul organizației dumneavoastră până la consultanți și editori sunt mulți oameni care își aduc o contribuție semnificativă la scrierea și finalizarea raportului. Acestor oameni trebuie să li se recunoască în mod individual efortul făcut.

Rezumatul. Rezumatul unui raport este adesea o componentă opțională. Acesta poate include o privire generală asupra cercetării și activității organizației, incluzând tipuri recurente de discriminare descoperite în urma monitorizării. Uneori o organizație poate alege să plaseze aici, mai degrabă decât la finalul raportului, recomandările pentru îmbunătățirea situației. Acesta este redactat, în general, de președinte, directorul executiv sau de alt superior al organizației.

Introducerea. Introducerea la raportul dumneavoastră dă tonul documentului, așa că trebuie să fie interesantă și să includă câteva elemente. În această secțiune ar trebui inclusă o scurtă prezentare a organizației dumneavoastră: Cine sunteți? Care este mandatul dumneavoastră? Sunteți o organizație neguvernamentală națională sau regională? De ce ați întreprins o cercetare de această natură ?

Introducerea trebuie de asemenea să prezinte contextul situației despre care urmează să raportați. Nu ar trebui să presupuneți că audiența deține deja informații despre problema sau țara pe care se centrează raportul. Este astfel responsabilitatea dumneavoastră să asigurați o introducere sau context pentru situația în discuție.

În cele din urmă, introducerea trebuie să conțină o privire generală asupra raportului însuși. Încercați să descrieți pe scurt, în cea mai concisă formă, principalele puncte ale raportului. După ce citește introducerea, cititorul trebuie să-și facă o idee despre cercetarea inclusă în raport, viziunea organizației dumneavoastră asupra problemei și concluziile obținute în urma investigației.

Textul principal. Acesta reprezintă substanța raportului dumneavoastră. Trebuie să fie bine gândit și să conțină secțiuni într-o succesiune logică. Când semnați o încălcare a drepturilor omului, indicați exact ce drept a fost încălcat, potrivit cărei legi interne sau internaționale. Este util să citați legea sau reglementarea, în loc să indicați numai secțiunea sau articolul în discuție, pentru că cititorul poate să nu fie familiarizat cu legislația respectivă.

Includeți citate cu cei intervievați în timpul monitorizării sau procesului de cercetare. Asigurați-vă că afirmațiile nu sunt deformate, iar informatorii au rămas anonimi, dacă au solicitat asta. De asemenea, verificați dacă stilul de citare este corect și consistent în tot documentul. Inconsistențele și informația lipsă se vor repercuta negativ asupra organizației dumneavoastră.

Toate ilustrațiile, graficele și tabelele trebuie descrise clar, etichetate și explicate. Același lucru se aplică pentru orice statistică folosită, fie că este realizată de organizația dumneavoastră sau de o alta. Sunteți răspunzători pentru corectitudinea întregii informații conținută în raportul dumneavoastră.

Soluții și recomandări. Acestea reprezintă o componentă esențială a raportării. Rapoartele nu trebuie

să fie doar critice, ci și constructive. Abilitatea de a identifica probleme și nereguli este importantă, la fel cum este și responsabilitatea de a oferi recomandări bazate pe observațiile dumneavoastră. De unde trebuie să înceapă guvernul pentru a repara aceste aspecte sau încălcări? E nevoie să modifice legislația sau să creeze legi noi? Este nevoie de finanțare pentru proiecte la nivelul comunității? Ce ați propune autorităților guvernamentale ca plan de acțiune?

Bibliografie. Bibliografia raportului ar trebui să conțină toate informațiile citate în textul final și folosite în cercetarea pentru raport. Consultați un ghid specializat pentru detalii privind citarea diferitelor documente.

Anexe. În general aceasta reprezintă secțiunea finală a unui raport. Anexele pot include, în general, documente naționale sau internaționale, legislație sau corespondență citate în text. De asemenea, anexele includ în mod frecvent tabele cu datele primare folosite pentru elaborarea statisticilor menționate în textul raportului. Includerea acestor lucruri contribuie la credibilitatea și transparența raportului, dar și la accesibilitatea acestuia la cititor.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Definirea misiunii

În spațiul de mai jos, redactați o scurtă prezentare a organizației dumneavoastră, așa cum ar trebui să apară în introducerea unui raport. Nu uitați să includeți cine sunteți, cu ce vă ocupați și dacă aveți o perspectivă regională, națională sau internațională.

Distribuirea Raportului

Distribuirea raportului trebuie să fie, de asemenea, un eveniment bine gândit în cadrul organizației dumneavoastră. Trebuie stabilit un plan de distribuire a raportului în funcție de natura lui - raport alternativ, raport ce-i vizează pe politicieni sau raport destinat unei audiențe largi, naționale sau internaționale. La cine va fi trimis raportul? Când va fi lansarea? Veți organiza o conferință de presă pentru lansare? Cum anticipați reacția grupului țintă față de raport? Mai există alte evenimente care pot fi legate de lansarea raportului pentru a crește impactul acestuia?

Planificarea înseamnă totul...

În septembrie 2001, ERRC a publicat un raport despre încălcarea drepturilor fundamentale ale romilor din România, denumit *State of Impunity*. După luni de cercetare, redactare și editare, data de lansare a publicației a fost hotărâtă pentru 11 septembrie 2001.

Nu trebuie să mai spunem că lansarea raportului nu a fost cea mai importantă știre a zilei. Reportaje despre atacurile teroriste din New York și Washington au dominat canalele de știri din întreaga lume. Raportul despre România a beneficiat de o atenție mult scăzută față de celelalte lansări ale rapoartelor de țară de mai înainte și asta din cauza atacurilor de la World Trade Center din aceeași zi. În mod clar, această situație nu putea fi evitată, însă ilustrează importanța datei pentru lansarea unui raport.

Chiar dacă raportul dumneavoastră este adaptat pentru o anumită audiență, ar fi poate o bună idee să-l trimiteți și în alte câteva locuri. De exemplu, dacă ați realizat un raport tipărit despre excluderea educațională a copiilor romi adresat organismelor guvernamentale cum ar fi Ministrul Educației, ar fi bine să trimiteți raportul și către alți reprezentanți guvernamentali responsabili (de exemplu, membri ai comisiilor parlamentare ce se ocupă de astfel de probleme, organismele guvernamentale specializate în educație, etc.) partidelor din opoziție, anumitor canale media, persoanelor interesate din lumea academică și altor organizații care împărtășesc problematica. Aceasta va conduce la generarea de discuții în jurul cercetării și descoperirilor dumneavoastră. Veți dori poate să trimiteți atașat un scurt rezumat al raportului, ce subliniază conținutul și scopul, ca un fel de scrisoare de intenție.

Din moment ce, pentru majoritatea organizațiilor neguvernamentale finanțarea este adesea limitată, este esențial să vă distribuiți raportul înțelept. Vreți să atrageți atenția acelor care vor fi cei mai interesați de raportul dumneavoastră, fără să risipiți neapărat fonduri pentru cei care nu îl vor lua în seamă. Mai multe detalii despre distribuirea raportului, ca parte a campaniei dumneavoastră de *advocacy*, veți găsi în secțiunea următoare.

Etica raportării

Precum am accentuat în secțiunea anterioară despre monitorizare, este esențial atunci când raportezi să-ți menții credibilitatea atât ca individ, cât și ca organizație. Astfel, verificarea informației

**Dacă există semne de întrebare
față de autenticitatea unei
informații, omiteți-o**

reprezintă o componentă esențială în crearea unui raport. Folosiți un raționament corect. Dacă există semne de întrebare față de autenticitatea unei informații, omiteți-o. Aveți obligația morală să vă asigurați că informația distribuită este corectă. Fiți preciși, clari și păstrați arhiva cercetării. Este indicat ca raportul final să fie corectat și editat cu grijă de mai mulți membri ai personalului, cât și de persoane de încredere

sau consultanți, pentru a vă asigura că nu sunt întrebări lăsate fără răspuns sau curențe informaționale. Nu uitați că în multe cazuri, cel mai convingător argument sunt faptele prezentate clar și fără părtinire.

O altă considerație etică importantă în raportare este protecția surselor. Dacă vi se cere, trebuie să respectați dorința unei surse de a rămâne anonimă în publicarea raportului. Dacă este posibil, este bine să folosiți inițialele sau codificarea, însă și aici pot apărea situații în care aceste procedee să reprezinte o amenințare la adresa unei persoane. Obțineți consimțământul de la cei pe care îi intervievați, înainte de a le publica informațiile. Fiți vertical și onest în legătură cu intențiile publicării unui raport și scopurile acestuia.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Raportarea privind drepturile omului

Folosește informația învățată în acest capitol pentru abordarea următoarei situații.

De ani buni, organizația în care activați face documentare în probleme legate de drepturile romilor din țara dumneavoastră prin monitorizare media, vizitarea comunităților ce suferă de pe urmă încălcării drepturilor fundamentale și prin contacte regulate cu alte organizații neguvernamentale și interguvernamentale.

Recent, o mișcare extremistă de tineri împotriva romilor și noilor imigranți care vizează atacuri violente a crescut în intensitate. Valul de violență împotriva romilor săvârșită de aderenții acestei mișcări extremiste este în creștere, iar autoritățile nu au făcut mare lucru pentru a preveni și a-i pedepsi pe cei responsabili. Într-un interviu publicat într-un ziar, unul din liderii mișcării extremiste de tineret a anunțat că intenția mișcării este „să curețe țara într-un an”.

La sfârșitul săptămânii trecut, șapte bărbați mascați au înconjurat casele a două familii de romi atacând cu băte de baseball și alte obiecte neidentificate. Potrivit rapoartelor medicale, victimele

rome, aflate într-o stare de șoc, au suferit fracturi la mâini și unele zgârieturi. Făptașii au distrus bunurile familiilor, apoi au turnat un lichid inflamabil în jurul caselor și le-au dat foc. Clădirile și proprietățile, inclusiv documentele personale ale romilor au fost complet distruse de foc.

Țara dumneavoastră dispune de un Cod Penal care nu incriminează infracțiunile motivate de ură rasială. În spațiul de mai jos (și pe o foaie separată dacă este necesar) dezvoltați un plan de raportare. Unele din aspectele pe care ați dori să le luați în considerare ar fi:

- Care sunt principalele probleme luate în considerare? Ce criteriu veți folosi pentru a lua această decizie?
- Care este grupul țintă al raportării? Cui îi adresați raportul?
- Cum veți lansa și distribui raportul?
- Ce veți recomanda? Cui?
- Deoarece în perioadele încărcate politic sunt produse multe rapoarte ce tratează diferite probleme, care ar putea fi motivele pentru care raportul dumneavoastră ar ieși în evidență?

This image shows a blank sheet of white paper with ten horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There is no text or other markings on the paper.

Note:

¹ Helsinki Foundation for Human Rights, *Human Rights Monitoring* (2002) Warsaw, Poland, p. 182.

² Ibid., 182.

³ Adaptat după *Defending Roma Housing Rights in Slovakia*. ERRC, COHRE și MSF. 2004.

⁴ www.romapage.hu

Partea B Exercitarea și protejarea drepturilor

Capitolul 7.

Advocacy

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

7. ADVOCACY

Introducere

Acest capitol prezintă elementele de bază ale strategiei de *advocacy* pentru drepturile romilor. Ca activist ce vă desfășurați activitatea într-un context local ce vă este familiar, probabil că știți cel mai bine ce este potrivit pentru organizația dumneavoastră și ar trebui să luați în seamă aceste instrucțiuni doar în măsura în care sunt compatibile cu scopurile organizației și situația în care vă aflați. Secțiunea ce urmează va fi dedicată în special discuției privind oportunitățile de a face *advocacy* pe probleme legate de drepturile romilor, atât la nivel național, cât și internațional. O mare parte a acestui capitol presupune familiarizarea cu mecanismele descrise în capitolele 3 și 4. Înainte să continuați cu această parte despre *advocacy*, este indicat să recapitulați capitolele despre Organizația Națiunilor Unite și instrumentele europene regionale în domeniul drepturilor omului.

În timp ce parcurgeți acest capitol, amintiți-vă că apărarea drepturilor fundamentale începe mai întâi acasă, iar țara de origine este locul unde veți obține efectele cele mai directe pentru cauza susținută. ONU și numeroase alte organisme regionale pot condamna și dezavua anumite acțiuni, însă sunt adesea limitate de strictețea propriilor recomandări. Dacă alegeți totuși calea mecanismelor de *advocacy* internațional atunci este important să continuați să faceți presiuni asupra guvernului din țara dumneavoastră pentru o schimbare acasă, folosind recomandările și comentariile emise de organismele internaționale, drept instrumente de *advocacy*.

În final, dacă sunteți o organizație relativ nouă, este bine să cereți sfatul ONG-urilor locale care au mai multă experiență în *advocacy*, în domeniul în care activați. Multe organizații sunt bucuroase să-și împărtășească experiența și să găsească aliați cauzei lor.

Ce înseamnă *advocacy* pentru drepturile omului?

Advocacy pentru drepturile omului înseamnă o serie de acțiuni strategice și de mobilizare îndreptate către schimbarea comportamentală, a atitudinilor culturale, a relațiilor și politicilor care afectează instituțiile sociale, bazate pe documentarea și cercetarea amănunțită a unei probleme. Ca și documentarea în domeniul drepturilor omului, *advocacy* pentru drepturile omului este o acțiune de interes public. Nevoia pentru *advocacy* izvorăște din dreptul nostru nemijlocit de ne putea exercita drepturile fundamentale.

Advocacy reprezintă o *acțiune politică*, cu toate că adesea operează la nivelul politicilor informale. În afara partidelor politice, guvernelor și legislaturilor, cei ce fac *advocacy* încearcă să influențeze comunitatea politică, sectorul privat, societatea civilă, cetățenii și organizațiile. Deoarece schimbarea socială nu se poate produce peste noapte prin influențarea unuia dintre segmentele societății, obiectivele strategiilor de *advocacy* influențează adesea dezvoltarea politicilor sau reforma în

guverne, dar și alte aspecte ale vieții publice precum educația sau mobilizarea. Adesea, acțiunile strategice ale celor ce fac *advocacy* pot încerca să atingă câteva din aceste obiective dintr-o dată. Spre

Foarte mulți oameni nu posedă cunoștințe adecvate despre ceea ce presupune accesul la drepturile fundamentale ale omului. Consolidarea acestei capacități prin educație este o funcție importantă a procesului de advocacy.

exemplu, dacă o acțiune de *advocacy* are drept scop influențarea unei politici guvernamentale se poate lucra în același timp pentru creșterea nivelului de conștientizare publică a unei probleme, pentru a educa, dar și pentru a crea presiune publică în jurul aceluși aspect. Foarte mulți oameni nu posedă cunoștințe adecvate despre ceea ce presupune accesul la drepturile fundamentale ale omului. Consolidarea acestei capacități prin educație este o funcție importantă a procesului de *advocacy*. Astfel activitatea de advocacy necesită

o serie de abilități politice precum capacitatea de mobilizare, organizare, comunicare, *lobby*, negociere și planificare strategică.

Acțiunile de advocacy pot fi direcționate astfel încât să influențeze decizii politice atât la nivel local, național, cât și internațional. Acest capitol se concentrează pe elementele de bază privind organizarea de campanii strategice și prezintă acțiunile ce pot fi îndreptate spre ambele nivele.

Ce face responsabilul de advocacy

Din moment ce *advocacy* nu este doar o acțiune solitară, ci mai degrabă presupune o strategie pentru schimbarea socială, cei ce fac *advocacy* se angajează într-o varietate de activități. O persoană implicată într-o acțiune de *advocacy* nu trebuie să ia parte la toate activitățile enumerate mai jos, ci să își păstreze concentrarea pe o anumită direcție, unde poate fi cea mai eficientă.

Una din îndatoririle principale ale unei persoane care face *advocacy* este să cerceteze, să analizeze și să participe la sesiuni de *brainstorming* în legătură cu o problemă. Aceasta trebuie să fie la curent cu știrile, politicile și legislația (la nivel local, național și internațional) legate de problema aflată în atenție. De pildă, în țara dumneavoastră, există acțiuni recurente discriminatorii pe baze rasiale sau xenofobe? În anumite regiuni ale țării dumneavoastră, sunt romii discriminați de către autoritățile locale în ceea ce privește asigurarea serviciilor medicale? Ca stat aflat în procesul de aderare, a transpus guvernul țării dumneavoastră Directiva privind egalitatea raselor a UE în legislația națională? Aceste aspecte sunt legate de drepturile romilor și sunt importante în cazul strategiilor de *advocacy* pentru drepturile lor. Cei ce fac *advocacy* dezvoltă conexiuni între problemele locale, luptele naționale și mișcările internaționale. Utilizând atât propria documentare pentru drepturile omului, cât și rapoartele altora, vă puteți ține la curent cu ceea ce se întâmplă pe plan intern și internațional în domeniul încălcării drepturilor omului, dar și cu succesele progresive în materie de politici publice și legislație. Cei interesați în influențarea politicilor pot încerca să schițeze legislația pe care o doresc adoptată sau pot analiza și comenta pe marginea (in)eficienței legilor în vigoare. Atunci când dețineți informații bune, pe care vă puteți baza, oportunitățile încep să apară.

Cel ce face advocacy este ...

• Informat	• Profesionist	• Convingător	• Organizat
• Pregătit	• Auto-reflexiv	• Creativ	• Vigilent

Responsabilii de *advocacy* fac strategii și dezvoltă relații. Crearea unei strategii de *advocacy* include alegerea modalităților de campanie în funcție de mandatul organizației și de resursele disponibile, precum și planificarea acțiunilor. Stabilirea unor scopuri pe termen lung și scurt poate ajuta în procesul de definire a campaniei. Cei care fac *advocacy* trebuie să decidă la ce uși să bată și ce acțiuni sunt cele mai potrivite de urmat. Aspectele la care trebuie să se gândească pot include:

- Ce speră această campanie să obțină?
- Care este grupul țintă?
- Este scopul strategie reforma și crearea de noi politici?
- Pentru a atinge scopul, este necesară și cooptarea altor organizații?
- Există persoane sau grupuri care ar fi aliați naturali?
- Care au fost rezultatele acțiunilor similare din trecut?
- Care este climatul politic în prezent?
- Ce combinație de acțiuni ar fi cea mai eficientă?

Fie că este vorba de întâlniri cu guverne și OIG-uri, de conferințe pe probleme locale sau întâlniri cu diversele canale media, cei ce fac *advocacy* sunt considerați experți în domeniul și problematica lor. Acest fapt atrage de la sine responsabilitatea de a fi bine informat și sigur în acțiunile întreprinse.

Acțiunile cel mai des asociate procesului de *advocacy* sunt *persuasiunea* și *lobby-ul*. De exemplu, experții în *advocacy* pot juca un rol important, de interes public, în cadrul negocierii cu legislatorii a elaborării legilor. Aceștia contribuie la asigurarea creării unor legi eficiente, printr-o înțelegere solidă a problematicii în dezbateri, prin pricepere politică și cunoașterea sistemului. Campaniile și argumentele convingătoare nu sunt rezervate doar politicienilor și oficialilor guvernamentali. Responsabilii de *advocacy* acționează, de asemenea, pentru schimbarea atitudinilor la nivelul întregii societăți în vederea stimulării schimbării sociale.

În sfârșit, o parte importantă a muncii dedicată schimbării sociale este procesul de a educa. Experții în *advocacy* asigură informații importate și actuale mass-mediei, factorilor de decizie și comunităților, contribuind la creșterea gradului de conștientizare publică a unor probleme. Acest lucru se poate face printr-o campanie publică de educație menită să împrăștie miturile din jurul unei probleme, prin educație legată de drepturile consfințite atât de legislația națională, cât și de cea internațională sau prin aducerea în atenția publicului a criticilor și recomandărilor făcute de organisme internaționale. Acțiunile de *advocacy* ajută persoanele să devină mai informate, în același timp oferind posibilități și încurajând participarea cetățenilor în afacerile publice.

Crearea unei strategii de acțiune pentru advocacy

Nu există o rețetă de *advocacy* ce trebuie urmată pentru crearea unei strategii de acțiune de succes. În acest domeniu, mare parte a activităților constau în încercare și eroare, planuri bine gândite și o considerare atentă a contextului local. Când porniți la drum, o idee bună ar fi să consultați organizațiile partenere din regiune pentru a vă împărtăși din experiența lor de *advocacy*. Iată în continuare un scurt ghid pentru crearea unei strategii de *advocacy*.

Identificarea scopurilor și obiectivelor

Puteți să începeți planul prin a vă decide dacă există un aspect pe care doriți să concentrați o întreagă campanie sau dacă veți întreprinde o varietate de acțiuni de advocacy exclusiv dedicate drepturilor romilor. Fixați-vă scopurile campaniei, inclusiv obiectivele pe termen lung și pe termen scurt. Acestea trebuie să fie specifice, realizabile și realiste. Există vreo acțiune specifică pe care doriți să o întreprindeți în sprijinul drepturilor romilor? Dacă scopul de *advocacy* propus este îmbunătățirea accesului romilor la locuire, un obiectiv ar putea fi colaborarea cu guvernul local pentru redactarea unei noi legislații legate de accesul la locuințe publice sau să faceți presiuni la nivelul statului pentru a-și respecta obligațiile internaționale. V-ați propus să schimbați o politică sau lege specifice care discriminează direct sau indirect comunitatea romilor sau are în general un impact negativ asupra romilor? V-ați propus să faceți comentarii asupra eficacității legislației? Înaintarea unui raport alternativ către un organism internațional poate face același lucru.

Stabilirea grupului țintă

Cunoașterea grupului țintă vă va ajuta să vă formulați mesajul, așa încât să atrageți maximum de atenție. Vă puteți direcționa către:¹

	Exemple de ținte
Guverne	Oficiali locali, actori publici, politicieni, instituții publice, organizații internaționale.
Societatea civilă	ONG-uri, organizații locale, oricine participă la discursul public.
Sectorul privat	Afaceri, corporații multinaționale, asociații profesionale.
Persoane	Comunități, publicul general, canalele media și facilitatorii.

Acestea sunt sectoarele majore asupra cărora trebuie acționat pentru ca o schimbare reală să poată fi posibilă. Deși o singură organizație nu va putea în mod necesar să acționeze asupra tuturor acestor sectoare dintr-o dată, scopurile de *advocacy* pe termen scurt pot începe prin a fi îndreptate către unul sau două din aceste sectoare pentru ca apoi să se deplaseze către altele, pe măsură ce obiectivele sunt atinse. Spre exemplu, se poate începe cu reforma politicii locale privind segregarea în școli urmată de obiectivul de a schimba atitudinile comunității față de sistemul educațional integrat pentru copii romi și neromi.

Dacă țintiți reforma politică, de ce este problema avută în vedere importantă pentru legislatori? Cum se raportează ea față de interesul public? De ce trebuie să fie mass media interesată de acțiunea dumneavoastră? Care ar fi cele mai probabile alianțe în care veți intra ca parteneri? De asemenea, este important să cunoașteți cine nu se numără printre aliații dumneavoastră - aflați cine va fi cel mai puternic oponent. Aceasta vă va ajuta să înțelegeți care sunt punctele tari și cele slabe ale poziției avute, pentru a vă pregăti să respingeți argumentele contra.

Dezvoltarea mesajului și generarea strategiilor de acțiune

Dezvoltați-vă mesajul: să fie clar, simplu și bine gândit. Fiți direct în legătură cu scopul avut și de ce este el important. Dezvoltați puncte de sprijin pentru argumentul dumneavoastră, având în minte grupul țintă. În cazul în care criticați o lege sau o politică, este bine să menționați recomandările dumneavoastră pentru îmbunătățire sau schimbare.

Stabiliți prin *brainstorming* cele mai bune căi pentru promovarea efectivă și de succes a mesajului. Veniți cu cât mai multe idei posibile însă selectați numai “crema cremelor”. Selectați cele mai bune strategii în funcție de punctele tari, contextul local, resursele și oportunitățile disponibile. Nu uitați că planificarea campaniei reprezintă o componentă esențială, mai ales în timpul alegerilor, adoptărilor de politici, evenimentelor internaționale și aniversărilor. Asigurați-vă de asemenea că luați în calcul riscurile și posibilele obstacole pe care le-ați putea întâmpina și felul în care le veți preveni și depăși.

Implementarea planului de acțiune

Mergeți direct la minister, la departamentul sau instituția locală în cauză. Programați-vă întâlniri cu politicieni și/sau funcționari. Întâlniți-vă și formați coaliții cu alte organizații care au un mandat similar sau asemănător. Redactați versiuni ale proiectului de lege, care doriți să fie adoptat ca lege. Inițiați o campanie de scrisori. Implementați-vă planul cu încredere și perseverență. Fiți pregătiți pentru greutățile de pe parcurs și adaptați-vă dacă este nevoie la circumstanțele care apar. Nu vă sfiiți să cereți sfatul altor ONG-uri, persoane din lumea academică, profesioniști etc. Adesea părerile din afară pot oferi o perspectivă bazată pe experiență și pot stabili relații de respect reciproc.

Evaluarea rezultatelor și acțiunilor

La final, concepeți o modalitate de a determina impactul campaniei sau acțiunii dumneavoastră și analizați rezultatele alegerilor făcute. Deși adesea trecută cu vederea, evaluarea reprezintă un element important în cadrul unei campanii, esențial pentru sporirea succesului acțiunilor viitoare. Ați adoptat strategia potrivită? A fost eficientă influențarea grupului țintă? Ați atins scopurile pe care vi le-ați propus? Ce aspecte s-au dovedit lipsite de succes și cum au fost acestea abordate în timpul campaniei sau acțiunii? Evaluați atât rezultatele cât și metodele alese pentru realizarea acestora. Nu uitați să analizați materialele pe care le-ați folosit și acțiunile întreprinse. Alte întrebări importante ce ar putea fi puse ar fi:

- S-a înregistrat vreun progres în sectorul vizat?
- Au devenit factorii de decizie mai răspunzători?

- În ce măsură au fost angajați cetățenii sau stimulată dezbaterea și participarea?
- Au fost resursele bine folosite?

Networking și construirea de coaliții

Cum am menționat mai devreme, cunoașterea principalilor actori din domeniul dumneavoastră, reprezintă un pas important. La fel de importantă este însă construirea de relații profesionale cu actorii influenți. Procesul de *networking* presupune dezvoltarea de alianțe împreună cu alte ONG-uri, mișcări locale, simpatizanți politici, lideri, experți și persoane din lumea academică, care contribuie la mișcarea pe care o sprijiniți și vă consolidează activitatea. Organizarea sau participarea la conferințe, dezbateri sau ateliere de lucru oferă astfel de oportunități, dar și șansa de educa și face strategii legate de aspecte relevante.

Coalițiile vă pot ajuta să demonstrați că beneficiați de sprijinul unui număr mare de simpatizanți. Această afișare a tăriei politice și a sprijinului de care se bucură problema dumneavoastră vă poate ajuta în vederea obținerii unui sprijin adițional din partea actorilor politici. Mult mai important, poate, construirea de coaliții contribuie la garanția că mesajele drepturilor omului nu se află în conflict, ci se armonizează reciproc. Totuși construirea de coaliții implică atât avantaje, cât și dezavantaje. Pe de o parte puteți beneficia de împărțirea resurselor și a expertizei, ceea ce poate conduce la sporirea sferei dumneavoastră de acțiune și influență. Pe de altă parte, coalițiile pot face procesul de luare a deciziilor destul de dificil și ineficient și, de asemenea, pot conduce la diluarea mesajului pe care doriți să îl transmiteți. Uneori, coalițiile pot compromite independența unei organizații. Următoarea activitate se referă la avantajele și dezavantajele formării de coaliții.

Exercitarea și protejarea drepturilor: construirea de coaliții

Considerați următoarea situație:

În țara dumneavoastră speranța de viață a majorității populației și a minorităților restrânse este foarte mare, în timp ce rata natalității este foarte scăzută. Totuși, în rândul populației rome (care reprezintă aproximativ 5% din populație) speranța de viață este în declin, în timp ce rata natalității este foarte ridicată. Recent, organizațiile internaționale au atenționat țara dumneavoastră în legătură cu rata mortalității infantile crescute.

Romii din această regiune trăiesc în așezări izolate, lipsiți de orice infrastructură și suferă de lipsa locurilor de muncă. Organizațiile internaționale au preluat afirmații potrivit cărora romilor li se refuză tratamentul medical și au documentat situații în care rezidenții romi din așezările segregate

nu au putut avea acces la transport și la telefon pentru a beneficia de tratament în caz de urgență. În plus, familii de romi au afirmat că unele maternități folosesc saloane separate pentru pacienții și nou născuții romi și neromi.

Organizația în care activați a decis să întreprindă un proiect de advocacy ambițios în ceea ce privește accesul romilor din țara dumneavoastră la drepturi economice și sociale. Proiectul va presupune, printre altele, advocacy pentru implementarea standardelor internaționale privind eliminarea discriminării, acces la locuire, servicii medicale și educație.

- Ce tip de organizație ați căuta pentru formarea unei coaliții pentru acest proiect?
- Care sunt avantajele formării unei coaliții în cazul acestui proiect?
- Care sunt dezavantajele?

Avantajele formării unei coaliții	Dezavantajele formării unei coaliții
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

Acțiuni de advocacy și tehnici de campanie

Există multe căi de a vă face mesajul auzit și de a vă atinge obiectivul. Alegeți întotdeauna acțiunile care se potrivesc cel mai bine necesităților și contextului local. Campaniile și strategiile de *advocacy* sunt alcătuite frecvent din acțiuni numeroase și diferite, astfel că veți dori să luați în calcul mai multe căi. În continuare sunt prezentate câteva exemple de acțiuni de *advocacy*.

Luări de poziție

Prezentate în capitolul precedent drept un instrument important de raportare, luările de poziție pot reprezenta un instrument eficient de *advocacy*. Ele pot fi un mijloc de educare în legătură cu încălcările drepturilor, ținând punctele slabe ale politicilor sau legislației și militând pentru schimbare. Dacă vă confrunțați cu un caz de încălcare a drepturilor omului care necesită acțiune

imediată din partea unui oficial, trimițând o copie a luării de poziție către acea persoană cu funcție publică sau către un superior și mass-mediei se pot face presiuni și da vizibilitate cazului. Implicarea mass-mediei reprezintă în general o decizie strategică, ce poate fi lipsită de utilitate dacă încercați mai întâi să vă creați o bună relație cu o persoană oficială.

Scrisori deschise. Acest tip de scrisoare este redactat adesea de o organizație sau coalitie și poate fi publicată într-un ziar sau revistă, adesea în cadrul secțiunii opinie/editorial. La fel ca și luările de poziție, o scrisoare deschisă se dorește mai mult un instrument de informare/educare a publicului. În cazul unei luări de poziție, mass-media poate menționa părți din conținutul acesteia sau o poate folosi ca informație pentru un reportaj, în timp ce scrisorile deschise sunt tipărite integral. Această acțiune este utilă pentru expunerea unor probleme generale și sensibile politic și pentru a crește gradul de conștientizare publică.

Campanii de scriere de scrisori. Când sunt bine planificate și bine implementate, campaniile de scriere de scrisori pot reprezenta un puternic instrument de *advocacy*. Deoarece, alături de calitate, volumul este un factor important, această tehnică are cei mai mulți sorți de izbândă dacă aveți o bază de sprijin puternică sau lucrați într-o coalitie. Scrisorile pot fi destinate autorităților locale, oficialilor guvernamentali, redactorilor de știri, ambasadelor și organizațiilor internaționale. Puteți ruga diverse persoane să compună propriile scrisori în care să își prezinte preocuparea pentru problema și acțiunea pe care dorec ca destinatarul să o abordeze sau puteți propune participanților să folosească o scrisoare standard. Acest tip de acțiune are atât avantaje, cât și dezavantaje. De exemplu, un avantaj al campaniei de redactat scrisori ar fi că ea reprezintă o o bună demonstrație a conștientizării și preocupării pentru aspectul de care vă ocupați. Totuși ținta scrisorilor dumneavoastră poate folosi scrisori de răspuns standard, ceea ce poate fi descurajator. Un bun exemplu de organizație care și-a construit un nume făcând campanii prin scriere de scrisori este Amnesty International. Amnesty a utilizat constant această tehnică ca parte a campaniilor de *advocacy*, cu mari succese de-a lungul anilor.

**O campanie a Amnesty International – INDONEZIA:
Activista pentru drepturile muncitorilor Dita Indah Sari a fost eliberată**

Dita Indah Sari, lider al Centrului Indonezian al Luptei pentru Muncă a fost arestată în iulie 1996 când avea 22 de ani, în momentul în care lua parte la o demonstrație pașnică pentru mărirea venitului minim național. După un proces nedrept, a fost maltrată și condamnată la 5 ani de închisoare, fiind eliberată cu doi ani mai devreme în iulie 1999. Numeroși membri ai Amnesty au trimis cărți poștale și scrisori în sprijinul ei, ca parte a unei importante campanii susținută internațional, pentru eliberarea ei, care fără îndoială a jucat un rol major în rezultatul pozitiv.

http://www.amnesty.ca/about/good_news_stories

Sugestii pentru scrierea scrisorilor eficiente

- ✓ Fiți politicoși. Această regulă este esențială și invariabilă. Scopul este ca acțiunea de advocacy să reușească, nu să vă eliberați propriile sentimente. Guvernele tind să nu răspundă scrisorilor abuzive sau acuzatoare (oricât de bine meritate ar fi ele).
- ✓ Explicați cine sunteți și ce faceți. Aceasta indică sinceritatea scrisorii, iar dacă faceți parte dintr-o coalitie arătați că există persoane din diverse grupuri care urmăresc evenimentele privind drepturile romilor.
- ✓ Scrieți întotdeauna scrisorile de la premisa că guvernul în cauză este deschis rațiunii și dialogului.
- ✓ Poate fi util, acolo unde este posibil, să accentuați reputația țării pentru moderație și dreptate, să arătați respect pentru constituție și procedurile juridice și să demonstrați înțelegerea dificultăților prezente. Aceasta va crea contextul pentru prezentarea modalităților în care situația drepturilor omului poate fi îmbunătățită.
- ✓ Nu utilizați jargonul politic. Este de asemenea o tactică proastă să dați impresia că scrieți pentru că sunteți ideologic sau politic împotriva guvernului în cauză. Este mult mai eficient să accentuați că preocuparea pentru drepturile omului nu este motivată politic în nici un fel, ci că se bazează pe principiile fundamentale ale legislației internaționale.
- ✓ Pledați-vă cauza prezentând problema în discuție, inclusiv cauzele de bază, dacă sunt cunoscute, menționați pe scurt aspectele specifice dacă este posibil, apoi formulați cererea de acțiune sau recomandarea.

Adaptat din <http://www.amnesty.org/campaign/letter-guide.html>

Petiții de sprijin: Alcătuirea unei petiții este o modalitate ușoară și fără mari cheltuieli de a demonstra sprijinul de care se bucură cauza dumneavoastră și în același timp de a informa populația în legătură cu problemele drepturilor omului. Când colectați semnături, asigurați-vă că aveți la îndemână scrisoarea de campanie. Scrisoarea trebuie bine realizată, tipărită pe hârtie cu antetul organizației și să arate la fel ca scrisoarea ce va fi trimisă după strângerea semnăturilor. Este de asemenea util să aveți cu dumneavoastră broșuri, pamflete și rapoarte pentru a le distribui celor ce doresc mai multe informații legate de problema în cauză.

Lobby. Ori de câte ori este posibil, întâlniți-vă cu liderii și personalitățile politice care pot influența cauza. Guvernele au puterea de a aduce schimbări majore în politicile publice și legislație. Dacă nu este posibil să vă întâlniți direct cu un politician important, întâlniți-vă cu un membru de bază al staff-ului său. Învățați cum funcționează sistemul, atât formal, cât și în ceea ce privește politicile interne și activitatea “din spatele scenei”. Construirea de relații în această sferă va da credibilitate organizației și cauzei dumneavoastră.

Înainte de o întâlnire de *lobby*, asigurați-vă că v-ați făcut temele. Aflați cât de mult posibil despre persoana pe care o abordați: Care este poziția lui sau ei despre problema dumneavoastră? Și-a mai manifestat cumva în trecut simpatia față de cauză? Este important să arătați de ce problema pentru care militați este importantă pentru guvern.

Fiți pe deplin pregătiți și hotărâți să cereți ceea ce vreți (proponeri legislative, sprijin public, etc.), exprimați-vă clar așteptările și oferiți informații celor care doresc. Dacă este posibil, identificați etapele specifice ce trebuie întreprinse de guvern în vederea unei schimbări pozitive, făcând referire la politici specifice. Folosiți informații (în special fapte solide și statistici), pe care le-ați colectat în timpul cercetării și documentării pentru drepturile omului, dar și cazuri și mărturii personale puternice. Faceți conexiuni cu standardele internaționale ale drepturilor omului. Fiți profesionist, organizat, convingător și oferiți recomandări. Întotdeauna continuați cu o scrisoare de mulțumire, reiterând orice acorduri sau promisiuni făcute în timpul întâlnirii.

Forumuri educaționale și ateliere de lucru: Aceste evenimente pot lua diferite forme, însă cu toate oferă un spațiu pentru educare, informare discuție și construire de relații. Cel mai important factor în cazul acestor evenimente este audiența. Forumurile educaționale pot încerca să atragă publicul larg, alți activiști, politicieni, poliția, avocați, judecători sau membri ai altor profesii. Atelierele de lucru pot oferi oportunitatea nu doar de a conștientiza ci și de a îi educa pe cei prezenți prin pregătire în drepturile omului și dezvoltarea conștientizării legate de problematica drepturilor romilor.

Colaborarea cu presa

Colaborarea cu mass-media (presă scrisă, radio, televiziune sau Internet) poate fi în instrument deosebit de util, la fel cum poate fi și în detrimentul acțiunilor de advocacy pentru drepturile omului. Ca și celelalte acțiuni prezentate mai sus, această activitate prezintă avantaje și dezavantaje ce trebuie întotdeauna luate în considerare și incluse în strategia dumneavoastră de advocacy. Mai jos se află principalele puncte pro și contra legate de activitatea cu media.

Avantajele colaborării cu presa	Dezavantajele colaborării cu presa
• are o contribuție majoră în formarea atitudinilor și opiniei publice	• poate implica afiliere politice sau tendințe ideologice
• audiența extinsă creează conștiința necesară generării acțiunii	• poate simplifica prea mult problemele sau perpetua stereotipuri
• bun instrument pentru vizibilitatea cazurilor de încălcări ale drepturilor omului și mustrea guvernului.	• este preocupată în principal de vânzări-ceea ce duce la o deformare a informației prezentate și a felului în care este prezentată
• poate influența politicile publice	• poate fi în căutare de senzational

Atunci când lucrați cu mass-media identificați-vă grupul țintă și folosiți cel mai potrivit mijloc. Lucrurile ce trebuie luate în considerare includ: alegerea tipului de presă, tirajul/impactul și atitudinea mijlocului ales în legătură cu problema dumneavoastră. Fiți atenți la planificarea momentului unui anunț sau lansare. Evenimente precum alegerile, aniversările și dezbaterile legislative pot face aspectul de care vă ocupați mult mai important în ochii editorilor.

**Atunci când lucrați cu mass-media
identificați-vă grupul țintă și
folosiți cel mai potrivit mijloc**

Este bine să însărcinați responsabilitatea activității cu media unei persoane din cadrul organizației dumneavoastră. Aceasta trebuie să fie bine informată/versată, demnă de încredere, să fie capabilă să ofere materiale și informații dacă i se cer, să fie sigură pe sine atunci când face afirmații în numele organizației. Alcătuirea unei liste de contacte media și construirea unei bune relații cu editorii și jurnaliștii vă poate ajuta la crearea unei imagini media puternice, a unei organizații analitice și de încredere.

Fata regelui

La sfârșitul lui septembrie 2003, presa internațională a relatat pe larg povestea unui caz de încălcare a drepturilor omului într-o comunitate de romi din România. Evenimentul, care a generat un grad neașteptat de atenție, se referea la o fată romă mai mică de 16 ani care a fugit din biserica unde tatăl său, un auto-declarat rege al romilor, o căsătorea cu un mire de 15 ani. Deși în mod evident înspăimântată, fata a fost în cele din urmă convinsă să se întoarcă la ceremonie și să continue căsătoria. Mariajul a devenit rapid un eveniment media internațional. CNN, BBC și câteva alte canale media importante au transmis știrea. Parțial ca urmare a atenției din partea mediei internaționale,

autoritățile române au intervenit și au separat cuplul, fapt pentru care ERRC și multe alte organizații de drepturile omului au lăudat guvernul român.

În zilele următoare, au avut loc numeroase dezbateri despre drepturile omului și importanța diferențelor culturale. În România, vârsta minimă legală pentru căsătorie este de 16 ani, însă practica căsătoriei timpurii este obișnuită în unele comunități de romi.

Deși și-au exprimat îngrijorarea pentru starea copilului implicat, o serie de activiști pentru drepturile romilor au fost de asemenea sceptici față de disponibilitatea mediei internaționale de a prezenta o poveste senzațională de încălcare a drepturilor omului, în timp ce multe violări grave ale drepturilor omului trăite de romi în fiecare zi, cum ar fi evacuarea forțată și arbitrară sau exemplele de brutalitate din partea poliției sunt ignorate. Dezbateră privind rolul presei în reliefa abuzurilor drepturilor omului (ajutând astfel la rezolvarea lor) și raportarea selectivă a anumitor tipuri de abuzuri ale drepturilor omului, în defavoarea altora, continuă.

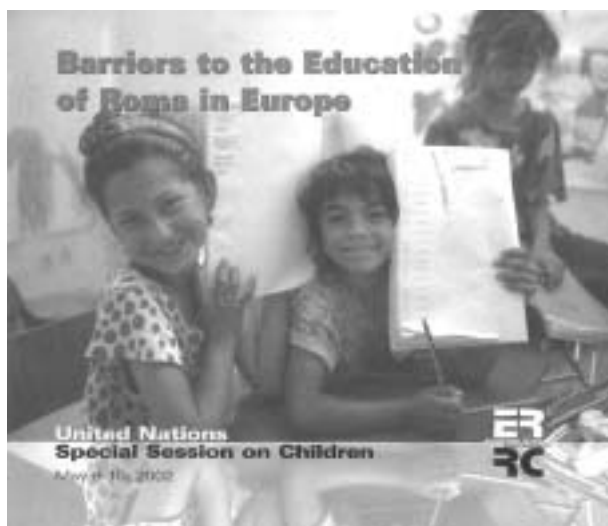
În fine, planificarea unei conferințe de presă poate reprezenta un bun mijloc de a anunța lansarea unei campanii sau a unui eveniment major, cum ar fi un succes deosebit într-un proces juridic. Conferința de presă este un mijloc bun de a vă dezvolta relațiile cu presa, însă trebuie folosit doar atunci când aspectul prezentat merită cu adevărat atenția, altfel un simplu comunicat de presă e suficient. Ca în orice activitate media, fiți profesionist, creativ și analitic, dar în aceleași timp concis. Oferiți informație contextuală și fiți pregătit să răspundeți la întrebări după o scurtă prezentarea a evenimentului sau anunțului.

Instrumente pentru crearea unei strategii de advocacy

Ar fi bine să aveți întotdeauna la îndemână materiale care pot fi folosite pentru *advocacy*. Aceste materiale pot fi distribuite în timpul acțiunilor de *advocacy* pentru ca oamenii să aibă o referință pentru reflecții ulterioare. În afară de informația relevantă pentru *advocacy*, aceste materiale ar trebui să includă numele organizației dumneavoastră și datele de contact, o scurtă descriere a misiunii și data publicării.

Pliante: Realizarea de pliante sau broșuri, distribuite în timpul campaniei de *advocacy*, constituie un mijloc simplu de ilustrare clară a argumentului. În momentul în care dispuneți de un mesaj cuprinzător, cu argumente solide, dar și de recomandări pentru schimbare, pliantul este cel mai bun mijloc să vă faceți cunoscute cele mai puternice și mai convingătoare puncte. Cei care îl primesc, vor deține un document accesibil pentru reflecție și referință ulterioare.

Rapoarte: Aceste resurse, dezvoltate prin cercetare și alte acțiuni, pot fi utilizate ca instrumente de *advocacy* pentru proiecte viitoare. Această categorie include rapoarte alternative, ce vor fi discutate mai târziu în acest capitol, dar și diferitele mecanisme de raportare care au fost discutate în capitolul 6.

Pliante cu întrebări frecvente: Un alt mijloc de educare și de propagare a mesajului, ușor de distribuit, îl reprezintă crearea de materiale informative cu răspunsuri la cele mai frecvente întrebări în domeniu. Este un mijloc deosebit de prezentare a mesajului, dar și a problemelor cu care vă confrunțați. Elaborați o listă de întrebări ce apar în mod frecvent în acțiunile educative și de lobby îndreptate către cei mai puțin familiari cu problema dumneavoastră. Acestea sunt întrebări ce vor informa și prezenta principalele argumente ale scopului dumneavoastră. Oferiți apoi răspunsuri concise după fiecare întrebare. Un material de informare similar, folosit adesea este formula ”mituri și fapte”. Această formulă poate fi folosită pentru a îndepărta concepțiile greșite în legătură cu aspectul în cauză.

Comunicate de presă: Cum am menționat în capitolul 6, este bine să creați un model de bază pentru comunicatele de presă, pentru a-l avea la îndemână când este nevoie. O serie de informații de bază vor fi prezente în toate comunicatele, cum ar fi prezentarea organizației și informațiile de contact pentru reprezentanții media. Majoritatea detaliilor depind însă de subiectul comunicatului. Încercați să oferiți formulări memorabile sau citate pentru comentarea evenimentului în cauză, care să poată fi preluate cu ușurință într-un articol.

Web site: Dacă vă permiteți, construirea unui web site poate fi un instrument extraordinar de *advocacy*. Este un punct de referință util pentru a împărtăși unei largi audiențe cercetările și mesajele dumneavoastră. Oricare din instrumentele de *advocacy* menționate mai sus, pot fi incluse pe web site la fel cum pot fi incluse transcrierile interviurilor din presă sau alte tipuri de expuneri de care au beneficiat problemele de care vă ocupați.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Advocacy acasă

1. Enumerați câteva din aspectele ce țin de drepturile romilor ce ar putea fi abordate prin advocacy.

2. Precizați câteva dintre activitățile de advocacy din regiunea dumneavoastră.

3. Ce fel de schimbări ați dori să vedeți la nivel național?

4. Cum pot activitățile de advocacy să contribuie la schimbare în chestiuni privind drepturile romilor din țara dumneavoastră?

Advocacy la nivel național

Advocacy înseamnă influențarea și stimularea schimbării în sistem și în întreaga societate. Este așadar esențial să cunoașteți și să înțelegeți felul în care funcționează guvernul și sistemul legislativ al țării dumneavoastră

Advocacy înseamnă influențarea și stimularea schimbării în sistem și în întreaga societate. Este așadar esențial să cunoașteți și să înțelegeți felul în care funcționează guvernul și sistemul legislativ al țării dumneavoastră, la nivel local, județean, regional și național. Aceasta presupune cunoașterea activității oficiale, dar și nuanțele cele mai subtile, precum și motivațiile politice, toate necesitând o investigare a instituțiilor, construirea de contacte în rândul politicienilor și birocratilor. Ar trebui să aflați dacă în țara dumneavoastră există reguli sau reglementări de *lobby*.

Ar trebui de asemenea să cunoașteți cum sunt făcute legile. Există un proces de consultare publică? Cum poate organizația sau coaliția dumneavoastră avea un rol influent sau consultativ? Ce departamente sau ministere afectează tematica sau legislația pentru care lucrați? Care sunt politicienii cu cele mai mari simpatii pentru cauza dumneavoastră? O dată ce v-ați familiarizat cu sistemul și cu cei mai importanți actori, este mult mai ușor să vă construiți strategia.

La nivel internațional

Încă o dată, este nevoie de o înțelegere solidă a instituțiilor prezentate în capitolele 3 și 4 pentru a putea desfășura funcțiile de *advocacy* internațional descrise în această secțiune.

De asemenea, nu uitați că dacă alegeți să acționați pe plan internațional, trebuie să vă asigurați că veți face cunoscute rezultatele acasă. Este important să aduceți comentariile, criticile și recomandările comitetelor și ale celorlalte organisme în atenția publicului de acasă. Folosiți aceste informații pentru campaniile naționale media și de *lobby* și prezentați presei internaționale încălcările acordurilor internaționale de către țara voastră. Concluziile și comentariile organismelor internaționale pot ajuta la conturarea profilului aspectelor pe care le abordați și pot fi folosite pentru a întări respectarea obligațiilor internaționale. Statele preocupate de reputația lor internațională vor reacționa.

**nu uitați că dacă alegeți să
acționați pe plan internațional,
trebuie să vă asigurați că veți face
cunoscute rezultatele acasă**

Stabiliți care sunt interesele statului dumneavoastră. Este prestigiul internațional pus la mare preț? Cât de semnificativ este factorul presiunii publice din interiorul sau din afara statului? Planificarea reprezintă de asemenea un considerent major în acest caz. De exemplu, în statele candidate la integrare în Uniunea Europeană s-au prefigurat o serie de oportunități pentru prezentarea problemelor romilor, ca urmare a faptului că problemele legate de drepturile omului au trebuit să fie abordate.

La debutul unei campanii internaționale de *advocacy*, sunt câteva lucruri ce trebuie luate în considerare. Hotărâți-vă ce organism veți dori să abordați. De asemenea, întrebați-vă care sunt obiectivele campaniei respective de *advocacy*? Care este istoria organismului în materie de probleme legate de romi? Urmează țara dumneavoastră să fie analizată de către vreo organizație? Iată în continuare o prezentare generală a posibilităților de *advocacy* la nivelul ONU și la nivel regional european.

Organizația Națiunilor Unite

Organizația Națiunilor Unite este o instituție complexă, care oferă mai multe căi de acțiune, așa încât este crucial să alegeți pe cea mai potrivită pentru organizația dumneavoastră. Oportunitățile pentru ONG-uri sunt în principal împărțite între proceduri de raportare și reclamare. Această

secțiune se va concentra pe funcțiile de raportare, în timp ce capitolul următor despre litigii, va discuta problema procedurilor de reclamare.

Mecanisme convenționale

Așa cum am prezentat în capitolul 3, organismele convenționale (bazate pe tratate) sunt comitete de experți independenți care monitorizează implementarea prevederilor tratatelor în ceea ce privește drepturile omului. Aceste organisme analizează și comentează pe baza rapoartelor trimise regulat de către state, oferă interpretări ale articolelor și pot examina reclamații/plângeri individuale, dacă acest lucru este stipulat în tratat. Pentru un sumar al mecanismelor convenționale internaționale și a funcțiilor lor, puteți recapitula schema de la sfârșitul capitolului patru.

Căutați să aflați ce tratate au fost ratificate de statul dumneavoastră, deoarece organismele convenționale raportează doar despre statele care au ratificat convenția/tratatul în cauză. Dacă țara dumneavoastră nu este parte a unui tratat, comitetul nu are jurisdicție asupra statului și nu va face analize. Puteți să verificați ce tratate au fost ratificate de către statul dumneavoastră accesând site-ul ONU la <http://www.unhchr.ch/html/menu2/convmech.htm>.

Obiectivul rapoartelor de țară este să măsoare și să stabilească maniera în care statul se conformează unui tratat, respectând astfel legislația internațională. Statele sunt analizate în general la fiecare 4 sau 5 ani. Puteți verifica dacă statul dumneavoastră urmează să fie evaluat de către un comitet la <http://www.unhchr.ch/hrostr.htm>.

În timpul evaluării, responsabilitatea statului este să realizeze un raport, un fel de auto-evaluare, în care să arate felul în care se conformează tratatului. Comitetul analizează, interpelează reprezentanții statului și produce comentarii bazate pe datele legate de îndeplinirea tratatului. ONG-urile pot trimite ceea ce se numește raport alternativ (shadow report) către comitetul în cauză, fie detaliind o anumită problemă, fie prezentând modalități de încălcare a drepturilor omului, incompatibile cu prevederile tratatului. Înaintarea de rapoarte alternative ajută organismul internațional să ajungă la concluzii clare, să ridice probleme, să facă recomandări, etc.

Sugestii pentru crearea unui raport alternativ

Un raport alternativ poate fi un raport detaliat sau o scrisoare mai scurtă însă trebuie:

- Să fie adresat comitetului în cauză;
- Dacă este posibil, să fie trimis în limba de lucru a comitetului;
- Să prezinte organizația care înaintează raportul, oferind date de contact;
- Să asigure un scurt context al situației politice, sociale și economice a statului;
- Să rezume situația minorității rome;
- Să stabilească moduri de încălcare;
- Să dea exemple specifice și detaliate de încălcare a drepturilor omului;
- Să furnizeze orice documentație de sprijin disponibilă, cum ar fi statistici, incluzând dacă este posibil metoda de colectare;

- Să includă întrebări pe care comitetul le poate pune reprezentanților statului;
- Să furnizeze recomandări pentru îmbunătățirea condițiilor sau prevenirea încălcării drepturilor omului;
- Să utilizeze comentariile anterioare ale comitetului ca un instrument de măsură al eforturilor statului de a respecta obligațiile internaționale.

Ca în toate raportările, când trimiteți rapoarte alternative către ONU este important să fiți obiectivi. Abțineți-vă de la limbajul senzațional sau emoțional. Încercați să vă construiți raportul în jurul prevederilor tratatului. Dacă este posibil, încercați să face comentarii specifice asupra raportului statului, care ar trebui să fie disponibil cu 4-6 săptămâni înainte de analiză.

Ațiuni de *advocacy* posibile prin rapoartele alternative

- **Stabiliți** când va fi luat în considerare un raport de țară – folosiți internetul sau contactați secretariatul organismului în cauză;
- **Trimiteți** către organism informații corecte și detaliate;
- **Anunțați raportul** guvernului împreună cu raportul însoțitor pe care l-ați produs;
- **Trimiteți** sugestii pentru întrebări puse de comitet statului dumneavoastră;
- **Dați publicității** concluziile și recomandările făcute de comitet;
- **Folosiți** recomandările comitetului pentru a forța schimbarea acasă.

Mecanisme Extra-convenționale

În capitolul trei au fost descrise atribuțiunile Comisiei pentru Drepturile Omului, care reprezintă nucleul mecanismelor extra-convenționale ale ONU în domeniul drepturilor omului.

Printre funcțiile avute, Comisia numește **raportori speciali**. Aceștia sunt experți independenți în domeniul drepturilor omului și raportează anual Comisiei rezultatele cercetărilor lor. Raportorii comunică cu guvernele și desfășoară, când este posibil, monitorizări (dacă este obținută permisiunea țării în cauză). Monitorizarea este întreprinsă fie tematic, fie pentru o țară unde se produc încălcări ale drepturilor omului. ONG-urile pot comunica despre problemele identificate direct cu un raportor prin stabilirea unei întâlniri cu ajutorul Biroului Înaltului Comisar din Geneva. Cererile făcute raportorului presupun comunicarea cu guvernul pentru obținerea de informații sau întreprinderea de acțiuni în legătură cu un abuz al drepturilor omului.

O serie de raportori speciali Importanți, în funcție de tematică

- Raportorul special pentru formele contemporane de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță
- Raportorul special pentru respectarea drepturilor fundamentale în cazul migranților
- Raportorul special pentru dreptul la educație
- Raportorul special pentru dreptul la locuință corespunzătoare ca parte a dreptului la un standard de viață corespunzător
- Raportorul special pentru independența judecătorilor și avocaților;
- Raportorul special pentru tortură;
- Raportorul special pentru violența împotriva femeilor;
- Raportorul special pentru dreptul fiecăruia de a se bucura de cel mai înalt standard al sănătății psihice și mentale.

Grupurile de lucru sunt comitete care analizează prompt probleme specifice, adresând scrisori guvernului în cauză prin care cer răspunsuri la acuzațiile privind încălcarea drepturilor omului. Aceste grupuri nu desfășoară investigații proprii, adesea bazându-se pe informația oferită de ONG-uri și alte grupuri.

Grupuri de lucru relevante:

- Grupul de lucru pentru disparițiile forțate și involuntare;
- Grupul de lucru pentru detenția arbitrară;
- Grupul de lucru pentru implementarea efectivă a Declarației și Programului de Acțiune de la Durban

Dacă organizația dumneavoastră decide să contacteze unul din aceste mecanisme, includeți toată informația de care dispuneți legată de cazul specific aflat în discuție. Nu uitați în special:

- Numele dumneavoastră/adresa;
- Detalii specifice ale încălcării;
- Detalii despre victimă/victime;

- Detalii (dacă sunt cunoscute) despre făptaș(i);
- Detalii despre acțiunile întreprinse de stat (dacă au existat);
- Răspunsul sau acțiunea recomandate grupului sau raportorului.

Un alt mecanism extra-convențional al Națiunilor Unite este **Procedura 1503** care permite oamenilor să redacteze petiții direct către Comisia pentru investigarea modalităților de încălcare a drepturilor omului. În fiecare an, Comisia primește mii de astfel de petiții legate de diverse abuzuri ale drepturilor omului și doar un număr mic dintre ele se bucură de atenție.

În fine, ONG-urile cu “statut consultativ” pot depune mărturie în cadrul întâlnirii anuale a Comisiei ONU pentru Drepturile Omului. Cum poate fi obținut acest statut sau ce ONG-uri beneficiază de acest statut, puteți afla la www.un.org/esa/coordination/ngo.

Mecanisme europene

Așa cum am văzut în capitolul cinci, în Europa există trei mari organisme guvernamentale care se preocupă de drepturile omului. Acestea sunt Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa și Consiliul Europei.

Uniunea Europeană

În urma amendamentelor aduse în 1999 tratatului de bază al Uniunii Europene, organismele guvernamentale ale Uniunii Europene pot “întreprinde acțiunile necesare pentru combaterea discriminării bazate pe sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală”. Aceasta înseamnă că UE se poate implica în combaterea legislației și politicilor discriminatorii din țările membre. În ultimii ani, UE a întreprins o serie de măsuri pentru combaterea discriminării rasiale, atât în interiorul, cât și în afara granițelor Europei.

În interiorul Uniunii Europene există câteva căi pentru *advocacy*, disponibile activiștilor și ONG-urilor. Instituțiile de bază ale Uniunii Europene sunt Consiliul European (a nu fi confundat cu Consiliul Europei descris mai jos), Comisia Europeană și Parlamentul European. Toate trei oferă posibilități pentru cei ce fac *advocacy*. De exemplu, luările de poziție ale Parlamentului European sau ale membrilor Parlamentului European pot fi folosite pentru sprijinirea unei campanii de *advocacy* în interiorul țării dumneavoastră, dacă aceasta este membră a Uniunii. Unii membri ai Parlamentului European sunt, de asemenea, dispuși să discute chestiuni legate de drepturile omului în țările membre și cum pot fi acestea abordate de către UE. Cei care aleg să urmeze această posibilitate ar trebui aibă aceeași viziune de *lobby* ca și cum ar acționa în propria țară – să înceapă să cunoască sistemele oficiale și neoficiale ale organizației, cât și persoanele cele mai interesate de romi sau de aspecte legate de minorități.

În cadrul statelor candidate pentru Uniunea Europeană, cum ar fi Croația, România și Turcia, eforturile de *lobby* ale ONG-urilor sunt extrem de importante, mai ales în acest context al procesului de aderare. Statele care speră să obțină integrarea sunt în mod deosebit sensibile la criticile legate de abuzul drepturilor omului într-un moment în care desfășoară reforme menite să le pregătească pentru alăturarea la alianța politică și economică Europeană. Cum am amintit în capitolul patru, toate statele ce se alătură Uniunii Europene sunt obligate, înainte să devină membre, să adopte *Directiva UE privind egalitatea raselor 2000/43*. Acest lucru presupune asigurarea că sistemul juridic intern include posibilitatea sancționării discriminărilor și compensarea victimelor. Activiștii pentru drepturile romilor din aceste țări beneficiază în prezent de un context propice pentru promovarea campaniilor de conștientizare și *lobby* guvernamental în vederea adoptării de politici progresive anti-discriminare.

În sfârșit, cu toate că adesea se spune că Uniunea Europeană este o instituție opacă și greu de înțeles, mai degrabă opusul este adevărat, aceasta deoarece UE pune la dispoziție o mare parte o documentației de bază pe site-ul său de internet. Merită fără îndoială să petreceți din când în când timp pe site-ul web al UE pentru a învăța mai multe despre structurile, legile și programele acesteia <http://europa.eu.int>.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

OSCE A EMIS PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII ÎMPOTRIVA MINORITĂȚILOR ROMA ȘI SINTI

Potrivit unui comunicat oficial, Consiliul Ministerial al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) a aprobat pe 2 decembrie 2003, la Maastricht, Planul de Acțiune privind eradicarea discriminării împotriva minorităților roma și sinti.

Planul, intitulat “Pentru romi, cu romi”, detaliază modalitățile de luptă împotriva diferitelor forme de discriminare și rasism îndreptate împotriva membrilor acestor grupuri. Planul vizează o serie de aspecte cum ar fi, tratamentul primit de roma și sinti din partea poliției și mass-media, condițiile de trai și locuire, șomajul, îngrijirea medicală și îmbunătățirea accesului la educație. Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODHIR) al OSCE urmează să preia noi responsabilități, cum ar fi asistarea membrilor OSCE în dezvoltarea unei legislații anti-discriminare și înființarea de organisme anti-discriminare, documentarea și dezvoltarea de politici pe probleme legate de roma în cooperare cu alte structuri și instituții le OSCE. MS

RFE/RL NEWSLINE Vol. 7, No. 226, Partea II, 3 Decembrie 2003

Așa cum am prezentat în capitolul 4 cele mai semnificative organisme de *advocacy* pentru drepturile romilor din cadrul OSCE sunt Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, care

include Punctul de Contact pentru problemele comunităților rome și sinti și Înalțul Comisar pentru minorități naționale. Deși limitate în opțiuni de *advocacy* în comparație cu alte organizații, aceste organisme pot acționa pe baza informațiilor primite, organizând misiuni de teren. Misiunile de teren răspund unor evenimente și situații specifice, bazate în mare parte pe informații provenite din surse variate.

În plus, OSCE desfășoară anual seria de întâlniri “Dimensiunea Umană” care se concentrează pe problemele legate de drepturile omului din anumite regiuni. Aceste întâlniri, date fiind multiplele oportunități oferite pentru prezentarea propriei cauze, reprezintă o conjunctură deosebită pentru ONG-uri să-și construiască legături și să insiste asupra problemelor lor. În afară de posibilitatea de prezentarea a mesajului la principala tribună a întâlnirii, ONG-urile pot organiza evenimente laterale ca strategie de construire de coaliții și promovare a discursului legat de problematicile drepturilor omului. De asemenea, OSCE organizează regulat așa numitele întâlniri “ad-hoc” legate de chestiuni urgente. Acestea sunt anunțate pe site-ul OSCE și, pentru cei ce fac *advocacy*, pot reprezenta un for important unde pot impune guvernelor propria agendă. Calendarul evenimentelor OSCE este disponibil pe site-ul organizației la <http://www.osce.org>.

Consiliul Europei

Consiliul Europei este format dintr-un număr de 45 de state membre la care se adaugă un număr de state cu statut de observator. Toate statele membre trebuie să semneze și să ratifice Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Convenția Europeană are putere de lege în toate țările membre ale Consiliului Europei. Ca rezultat al importanței Convenției Europene în sistemul Consiliului Europei, drepturile omului reprezintă o prioritate centrală pentru Consiliul Europei.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului dă forță mecanismelor drepturilor omului ale Consiliului Europei și totodată reprezintă organismul ce pune în vigoare Convenția Europeană. Curtea Europeană a Drepturilor Omului și relevanța acesteia pentru drepturile Romilor este discutată în capitolul următor. În afară de Curte, pentru advocacy, există o serie de oportunități în cadrul instituțiilor regionale. Activiștii ar trebui să se familiarizeze, cel puțin cu următoarele instituții din cadrul Consiliului Europei:

- Carta socială europeană;
- Comisia europeană pentru rasism și intoleranță;
- Comitetul pentru prevenirea torturii;
- Convenția-cadru pentru protejarea minorităților naționale;
- Adunarea parlamentară.

Carta socială europeană. Drepturile sociale consfințite de Cartă sunt monitorizate printr-un sistem de rapoarte regulate de către acele state care sunt parte a Cartei. Comitetul european al drepturilor

sociale analizează aceste rapoarte. ONG-urile cu statut consultativ pot juca un rol prin procedurile de “plângeri colective” care permit acceptarea rapoartelor privind încălcarea Cartei de către state. ONG-urile fără statut special pot de asemenea să asigure Comitetului materiale, ajutându-l astfel în cadrul procesului obișnuit de analiză al respectării Cartei de către state.

Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI): Așa cum poate vă amintiți din capitolul 4, ECRI este un organism extra-convențional, însă se implică în monitorizarea statelor membre ale Consiliului Europei. ECRI operează cu cicluri de analiză a statelor de 4-5 ani prin metoda “țară după țară”. ECRI face de asemenea Recomandări privind politici generale, strânge și diseminează exemple de bună practică și promovează ne-discriminarea. Două dintre cele mai importante Recomandări privind advocacy pentru drepturile romilor sunt Recomandarea Generală numărul 3 privind *Combaterea rasismului și intoleranței împotriva romilor/țigănilor și Recomandarea Generală numărul 7 privind Legislația națională pentru combaterea rasismului și discriminării rasiale*.

În timpul pregătirii rapoartelor, comisia organizează sesiuni de informare cu ONG-uri. Aici puteți oferi informații legată de cazurile și formele de discriminare și rasism pe care le-ați documentat în comunitățile unde vă desfășurați activitatea.

Comitetul pentru prevenirea torturii (CPT): CPT monitorizează și colectează date despre anumite cazuri în țările membre ale Consiliului Europei, investigând în mod deosebit condițiile (și alte aspecte ce țin) de detenție. Comitetul face recomandări, apoi trimite rapoarte confidențiale statelor în cauză. Aceste rapoarte pot fi făcute publice doar cu acordul statului sau dacă statul respectiv refuză să coopereze în ceea ce privește recomandările. În ultimul caz, dacă două treimi din Comitet sunt de acord, raportul urmează să fie făcut public.²

Comitetul face vizite regulate, dar și *ad-hoc*.³ ONG-urile pot trimite informații Comitetului, fie raportând un incident singular sau o anumită modalitate de tortură. Comitetul va confirma primirea informației, însă nu-și va exprima opinia în legătură cu aceasta, datorită confidențialității mecanismului de raportare. Primirea de informații este esențială pentru activitatea Comitetului, la fel cum este importantă și trimiterea de rapoarte ce vizează prevenirea pe termen lung a torturii.

Convenția-cadru pentru protejarea minorităților naționale. Coordonarea acestei Convenții se află în seama Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei. Ea se face prin rapoarte periodice trimise de statele părți Convenției (acele state care au ratificat Convenția). ONG-urile își pot aduce contribuția în evaluarea periodică a statelor, fie întâlnindu-se cu membrii Comitetului Consultativ ai Convenției Cadru pentru Protejarea Minorităților Naționale în timpul vizitelor de țară sau trimițând materiale la secretariat.

Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei: În timpul scurt al mandatului primului Comisar, acesta s-a dovedit a fi un important avocat al drepturilor romilor ridicând într-un număr de ocazii, probleme importante ale drepturilor omului legate de romi. Plângerile individuale pot fi trimise Comisarului, care poate face comentarii publice legate de încălcarea drepturilor omului. Până în prezent, Comisarul a realizat un număr de rapoarte de țară și tematice.

Adunarea Parlamentară: În fine, activiștii și ONG-urile pot face *lobby* pe lângă membri Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Recomandările făcute de Parlament reprezintă, de asemenea, instrumente importante în eforturile de *advocacy* pe plan intern. În unele privințe, cum ar fi expulzarea romilor din Germania în Serbia, Adunarea Parlamentară a reacționat la timp și într-un mod hotărât, într-un moment când alte organisme oficiale n-ar fi făcut-o.

Sub egida Adunării Parlamentare se află, de asemenea, Comitetele de monitorizare autorizate să monitorizeze respectarea de către noile state a Convenției europene pentru protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale. Monitorizarea este făcută de:

- Comitetul afacerilor legale și drepturilor omului;
- Comitetul afacerilor politice;
- Comitetul de monitorizare.

Puteți găsi o listă a statelor aflate în stadiul de monitorizate la http://stars.coe.fr/Synopsis_works.htm. Informații privind încălcarea drepturilor omului și cereri de măsuri legislative sau practice în cazul altor țări membre pot fi de asemenea trimise către Comitetele de afaceri legale și afaceri politice.

Mai multe informații despre toate aceste, dar și despre alte organisme ale Consiliului Europei găsiți pe site-ul Consiliului Europei la www.coe.int.

Exercitarea și protejarea drepturilor Strategii de advocacy la nivel internațional și regional

Să presupunem următoarea situație:

Țara dumneavoastră urmează să fie în șase luni monitorizată de Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării rasiale.

1. Care sunt pașii pe care i-ați întreprinde pentru a vă asigura că aspectele legate de drepturile romilor nu vor trece neobservate în contextul acestui eveniment?
2. Ce acțiuni veți întreprinde pe plan internațional?
3. Care sunt obiectivele de *advocacy* în această situație?
4. Ce instrumente aveți la dispoziție?

Considerați acum întrebările de mai sus pentru următoarea situație. Țara dumneavoastră speră să intre în Uniunea Europeană în viitorul apropiat. Cu toate acestea, situația romilor este critică, rasismul fiind o practică larg răspândită și discriminarea manifestându-se față în față în multe instituții publice. În prezent, în țara dumneavoastră nu există o politică anti-discriminare cuprinzătoare.

Note:

- ¹ Adaptat din Just Associates. *A New Weave of Power, People & Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation*. <http://www.justassociates.org/ActionGuide.htm>
- ² Steiner, H. & Alston, P. Oxford University Press, New York: 2000, p 796.2
- ³ Vizitele ad hocsunt cele care răspund unor acuzații serioase și urgente de tortură.

Partea B **Exercitarea și protejarea drepturilor**

Capitolul 8.

Litigiile în domeniul drepturilor omului

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

8. LITIGIILE ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Introducere

În capitolele precedente am discutat despre acțiuni în interes public și despre cum poate fi stimulată schimbarea socială pentru a reflecta în mod real drepturile noastre fundamentale și inalienabile. Acest capitol se va opri asupra litigiilor în domeniul drepturilor omului, ca formă de acțiune.

Puțini sunt cei care se interesează de chestiuni legale fără un motiv constrângător. Mulți oameni asociază această profesie cu lucruri și sentimente negative. Aceasta și pentru că, de foarte multe ori, oamenii nu își pot permite să beneficieze de servicii juridice, chiar primare, atunci când ar avea nevoie. Atunci când au de ales între consiliere sau servicii juridice și hrană, puțini sunt cei care ar alege sfatul avocatului. Majoritatea ar recurge la servicii juridice numai în cazuri de urgență - de pildă când ei sau cineva din familie ar fi arestați pentru o infracțiune.

Lăsând aceste lucruri la o parte, merită să luăm în considerare următoarele:

- În regimurile democratice, utilizarea sistemului juridic poate fi printre cele mai eficiente mijloace de schimbare socială fără încălcarea legii;
- Așa cum am arătat în capitolele precedente, dreptul internațional garantează drepturile fundamentale ale omului. Atunci când acestea sunt încălcate, victimele au dreptul să recurgă la justiție. Tribunalele sunt primele instanțe cărora victimele trebuie să se adreseze;
- De fapt, multe mișcări sociale importante din ultimele două secole s-au desfășurat pe teren legal sau au fost constituite și consolidate în urma acțiunilor legale și deciziilor diverselor curți și tribunale.

Să luăm, de pildă, mișcarea pentru drepturile civile din Statele Unite. Încă de la începutul secolului XX, activiștii pentru drepturile civile au militat împotriva legilor, politicilor și practicilor rasiste din Statele Unite dându-le în judecată pentru a fi declarate ilegale. La acea vreme, înainte ca legislația internațională în materie de drepturile omului să se dezvolte, activiștii pentru drepturi civile din Statele Unite au folosit această cale de nenumărate ori pentru a arăta că diversele legi și practici locale încălcau Constituția SUA. După judecarea în 1954 a cazului *Brown împotriva Consiliului Educației* de către Curtea Supremă a Statelor Unite, prin care segregarea rasială în sistemul educațional era declarată ilegală, activiștii pentru drepturile civile din Statele Unite au putut folosi frecvent această decizie și au încercat să o consolideze luptând pentru acces egal la educație pentru toți cetățenii americani.

Importanța proceselor juridice ca moduri de acțiune pentru protejarea și promovarea drepturilor omului se resimte la niveluri diferite. În anumite cazuri, avocatul trebuie doar să se asigure că victimelor li se face dreptate. De pildă, dacă o persoană a fost judecată tendențios pentru o infracțiune, doar pentru că judecătorul avea antipatii pentru acea persoană sau pentru că persoana în cauză este militant pentru anumite drepturi și pune guvernul în situații dificile, este nevoie de acțiune juridică pentru a proteja acea persoană. Procesele pot fi un mijloc eficient pentru obținerea

dreptății în cazuri individuale, fie atunci când se încearcă remedierea unei situații de încălcare a drepturilor, fie când se dorește compensarea victimelor. În plus, procesele în domeniul drepturilor omului pot contribui la schimbare socială. În acest caz, vorbim de “procesе strategice”, mod de acțiune ce va fi descris mai jos.

Procese strategice

Consolidarea legislației internaționale în materie de drepturile omului după cel de al doilea Război Mondial, ca și creșterea importanței acțiunii legale în sprijinirea mișcărilor sociale au dus la apariția unei noi expresii - procesе strategice.

Procesele strategice luptă împotriva nedreptăților sistemului. Ele nu reprezintă doar un mijloc de remediere a unei situații ce a afectat o persoană, ci intenționează să obțină rezultate mult mai ambițioase

Procesele strategice sunt un mod de acțiune legală în serviciul schimbării sociale. Procesele strategice caută să aducă o schimbare în realitatea socială prin utilizarea instanțelor judecătorești. Într-un proces strategic, reclamantul nu depune plângere doar în nume propriu și nu doar pentru a obține dreptate pentru sine, ci și pentru a se pune capăt unor practici degradante sau umilitoare pentru un grup de oameni, ori pentru a convinge guvernul să adopte sau să schimbe politicile sale bazate pe drepturile omului, ori pentru a schimba realitatea socială și legală. Procesele strategice luptă

împotriva nedreptăților sistemului. Ele nu reprezintă doar un mijloc de remediere a unei situații ce a afectat o persoană, ci intenționează să obțină rezultate mult mai ambițioase.

Procedurile legale sunt adesea dificile, iar deciziile finale pot fi obținute și după așteptări de câțiva ani, mai ales atunci când se încearcă obținerea unor decizii internaționale

Această secțiune a capitolului este o introducere în domeniul proceselor strategice, cu referințe în special la modalități de acțiune pe plan internațional. Din motive practice, procedurile specifice fiecărui stat nu vor fi incluse în acest manual. Totuși, oricine dorește să se implice într-un proces strategic, la scară națională sau internațională, ar trebui să cunoască foarte bine și rolul și procedurile tehnice ale instanțelor judecătorești naționale. Procedurile legale sunt adesea dificile, iar deciziile finale pot fi obținute și după așteptări de câțiva ani, mai ales atunci când se încearcă

obținerea unor decizii internaționale. Pentru consiliere în acest domeniu vă rugăm să vă adresați unui avocat, unui ONG specializat din țara dumneavoastră sau ERRC.

Procese strategice inițiate de romi: Cazul Ostrava

În data de 15 iunie 1999, doisprezece copii romi din Ostrava (Republica Cehă), împreună cu părinții lor, cu sprijinul câtorva lideri romi și al unor organizații militante pentru drepturile omului și sub coordonarea ERRC, au depus o plângere la Curtea Constituțională a Republicii Cehe prin care

doreau să atragă atenția asupra segregării și discriminării rasiale sistematice din școlile cehe și să obțină reparații pentru daunele cauzate de acestea. Plângerea a fost formulată împotriva directorilor a cinci școli speciale din Ostrava, Inspectoratului școlar Ostrava și Ministerului Învățământului. În ea se susținea faptul că practica generală și aplicarea regulamentelor în sistemul de învățământ special a dus la segregare și discriminare rasială, atât **de facto**¹ cât și **de jure**², de pe urma acesteia cei doisprezece petenți romi având de suferit.³

Problema suprareprezentării copiilor romi în școlile speciale cehe era de multă vreme cunoscută, mai mulți reprezentanți ai autorităților recunoscând aceste lucruri în diverse interviuri. Totuși, nici o reformă care să modifice substanțial starea de fapt nu a fost făcută. Cu mult înainte de 1989, autoritățile școlare cehe au înscris în școli speciale, în deplină cunoștință de cauză și în mod disproporționat, copii romi. Potrivit statisticilor oficiale, încă din 1984 jumătate din elevii romi erau înmatriculați în școli speciale. Continuarea aplicării pe scară largă de către instituțiile statului a acestei politici generatoare de discriminare arată, cu încredință, gradul de toleranță față de negarea șanselor în domeniul educațional pentru mai multe generații de copii romi. Cei doisprezece copii romi din Ostrava și părinții lor care au adus cazul în justiție nu s-au mai arătat dispuși să accepte această situație discriminatorie.

În plângerea înaintată justiției se arată că cei doisprezece reclamânți și numeroși alți copii romi, datorită etniei lor, fuseseră înscriși, în mod discriminatoriu, în școli speciale pentru persoane cu dizabilități mentale. Se mai spunea în plângere că reclamânții, prin înscrierea în aceste școli speciale, fuseseră supuși segregării și discriminării rasiale. O astfel de segregare nega copiilor romi dreptul la șanse egale în educație. Pe lângă alte prevederi legale, reclamânții își fondau cererea și pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO),⁴ arătând că segregarea și discriminarea rasială în sistemul de învățământ încalcă prevederile Constituției Republicii Cehe, Carta Cehă a Drepturilor Fundamentale, anumite legi cehe, precum și prevederile a numeroase tratate internaționale (printre care și Convenția Europeană a Drepturilor Omului) ce impuneau anumite obligații din partea statului.

În plângere, reclamânții solicitau cumulativ următoarele compensații:

- O hotărâre judecătorească prin care să se arate faptul că au fost victime ale discriminării și segregării rasiale, astfel fiind încălcate anumite legi cehe și internaționale;
- Înființarea unui fond compensatoriu de învățământ prin care să fie finanțată educația și pregătirea reclamânților - și a altora în situații similare - astfel încât să fie compensată nepregătirea lor datorită înscrierii abuzive în școli speciale pentru a avea șanse egale la intrarea în învățământul secundar;
- Un ordin prin care Inspectoratul școlar Ostrava și Ministerul Educației să fie constrânse să pună capăt discriminării rasiale din școlile din Ostrava în decurs de trei ani și să creeze un plan de reformă în sistemul de învățământ care să fie capabil să reechilibreze balanța rasială în școlile din Ostrava în perioada specificată.

În plus, solicitanții au cerut ca plasarea copiilor în școli speciale să fie făcută numai cu consimțământul scris și în deplină cunoștință de cauză al părinților și numai după ce aceștia au fost corect informați în privința drepturilor și consecințelor pe care le are un astfel de consimțământ.

ERRC a pregătit cazul din punct de vedere juridic timp de opt luni. La începutul lui 1999, în Ostrava existau opt școli speciale care, potrivit Inspectoratului școlar Ostrava aveau drept scop “educarea elevilor retardați mental”. În același timp, existau șaptezeci de școli primare pentru copii “normali”. ERRC a adunat date statistice din fiecare școală din orașul Ostrava. Toate școlile, atât cele normale, cât și cele speciale, au semnat și ștampilat câte un act prin care atestau numărul de elevi romi și ne-romi înscriși în fiecare instituție de învățământ. Așa cum am menționat deja, rezultatele statisticilor erau șocante. Acestea au arătat că în școlile speciale din Ostrava erau înscriși doar 1,8 % din copiii ne-romi din oraș, în timp ce 50,3% din copiii romi din Ostrava erau înmatriculați în aceste instituții. Astfel, proporția romilor din Ostrava înscriși în școlile speciale era de 27 de ori mai mare decât proporția populației ne-rome din oraș înscrise la aceleași școli. Cu alte cuvinte, față de copiii ne-romi, copiii romi din Ostrava erau de 27 de ori mai expuși riscului de a ajunge într-o școală specială.

Statisticile strânse de ERRC au mai arătat și faptul că în Ostrava, deși copiii romi constituiau mai puțin de 5% din numărul total de elevi ce aveau vârsta pentru a urma școala primară, mai mult de jumătate din ei erau înscriși în școli speciale. Ostrava nu reprezintă însă un caz izolat. În Cehia, așa cum însuși reprezentanții guvernului au recunoscut, aproximativ 75% din copiii romi sunt înmatriculați în școli speciale și cu mult peste jumătate din numărul elevilor școlilor speciale sunt romi.

Gradul de segregare rasială indicat de statisticile naționale era prezent și în școlile din Ostrava. Astfel, în cele opt școli speciale din Ostrava, copiii romi reprezentau mai mult de 50% din elevii a cinci școli speciale, mai mult de 75% din elevii a patru școli speciale, mai mult de 80% din elevii a trei școli speciale și mai mult de 90% din elevii a două școli speciale. În nici una din școlile din Ostrava proporția de copii romi din școlile speciale nu a fost sub 16%, de trei ori mai mult decât proporția de copii romi în numărul total de copii din învățământul primar din oraș.

Pe de altă parte, în școlile primare “normale” din Ostrava situația se prezenta după cum urmează: în 32 de școli nu era nici un elev rom, în alte 21 de școli de la care ERRC avea date existau elevi romi însă reprezentau mult mai puțin de 2% din numărul total de elevi. Astfel, în cele 53 de școli primare din orașul Ostrava (adică 75% din numărul total de școli din districtul Ostrava) romii constituiau mai puțin de 2% din numărul total de elevi, deși elevii romi de școală primară constituiau în Ostrava mai mult de 4% din numărul total de elevi de școală primară din oraș. Școlile speciale și normale din Ostrava sunt segregate în mod real pe baze rasiale. Cu alte cuvinte există două sisteme separate de învățământ pentru membrii diferitelor grupuri rasiale - școli speciale pentru romi și școli primare normale pentru copiii ne-romi.

La cererea ERRC, profesorul Daniel Reschly, decan al Facultății pentru Educație Specială a Universității Vanderbilt din Statele Unite și unul din cei mai renumiți experți în suprareprezentarea minorităților în educația specială a examinat datele colectate în școlile din Ostrava și a întocmit un raport. El arată că gradul de suprareprezentare a elevilor romi în școlile speciale din Ostrava este fără precedent și reprezintă o dovadă greu contestabilă a discriminării și segregării rasiale.

Raportul profesorului Reschly a demonstrat că dimensiunea suprareprezentării romilor în școlile speciale din Republica Cehă este cantitativ mai mare decât în alte cazuri de suprareprezentare a minorităților rasiale măsurate în alte contexte. De pildă, într-un studiu recent privind suprareprezentarea minorităților rasiale în clase speciale din New York, studiu realizat la cererea guvernului Statelor Unite, autorii își arătau îngrijorarea față de ceea ce ei au numit “discrepanțe pe scară largă” în înscrierea în clase speciale, pe baze etnice și rasiale, “față de studenții albi, studenții negri fiind de două ori mai predispuși înmatriculării în astfel de clase”. În Ostrava, procentul de copii romi în școli speciale era de câteva ori mai mare decât proporția de romi în numărul total de copii înscriși în învățământul primar. Câteva legi și hotărâri judecătorești atestă faptul că în Statele Unite au avut loc cazuri de discriminare bazate pe teste de inteligență greșite sau greșit utilizate, dar niciodată la scala la care discriminarea a reieșit din statisticile referitoare la Ostrava.

În plângerea celor doisprezece copii romi din Ostrava se arată că, la fel ca mulți alți copii romi din localitate, dar și din Cehia, acești copii au avut de suferit din punct de vedere educațional, psihologic și emoțional și aceste suferințe includ următoarele:

- Au avut parte de un curriculum cu mult inferior celui din școlile primare normale;
- Li s-a negat astfel în mod efectiv șansa de a se întoarce vreodată într-o școală “normală”;
- Li s-a interzis, prin lege și practici curente, accesul în învățământul secundar non-vocațional, afectându-li-se astfel simțitor șansele de a avea un loc de muncă adecvat;
- Fiind considerați “imbecili”, ei au fost stigmatizați pe viață, ceea ce implică efecte precum acutizarea sentimentului de umilință, alienare și diminuarea până la lipsă a respectului față de sine;
- Au fost forțați să învețe în clase segregate etnic și astfel li s-au negat oportunitățile pe care le-ar fi avut dacă ar fi studiat într-un mediu educațional multicultural.

Prezența unui număr atât de ridicat de copii romi în școlile pentru copii cu nevoi speciale a fost uneori explicată prin aceea că ei ar obține scoruri mici la testele de inteligență ale Centrelor de Psihologie a Educație (“centre PPP”). Cu toate acestea, există multe dovezi că mecanismele de evaluare folosite au multe probleme de validitate și nu pot fi utilizate ca metode de testare. S-a arătat că multe dintre testele IQ care sunt realizate pentru a măsura “inteligența” generează rezultate disproporționate din punct de vedere rasial și că nici una din tehnicile de testare nu a fost adaptată pentru copiii romi din Cehia. Atunci când copiii romi au fost testați, nu au fost luate suficient în considerare obstacole previzibile de natură culturală și lingvistică care adesea influențează scorul final pe scala “inteligenței”. Într-adevăr, mai mulți psihologi au confirmat ERRC că nu există proceduri standard de evaluare a coeficientului de inteligență și că fiecare psiholog poate alege ce metodă crede de cuviință, procesul de testare fiind astfel vulnerabil în fața prejudecăților rasiale, etnocentrismului și a altor factori. În fine, puțini romi (dacă nu chiar nici unul) au fost vreodată consultați pentru selectarea și realizarea celor mai des folosite astfel de teste.

Petenții au specificat toate aceste lucruri în plângerea lor, argumentând faptul că înscrierea lor în școli speciale a făcut parte dintr-o “practică curentă de interpretare a prevederilor legale, ceea ce a dus la segregare și discriminare rasială de fapt”. Ei au arătat că, prin înmatricularea în școli separate pe motive rasiale, ei au fost supuși unei segregări rasiale de facto. În plus, fiind supuși acestei segregări, ei au suferit și o discriminare în ceea ce privește exercitarea dreptului la educație, adică le-a fost negat dreptul la o educație adecvată datorită originii rasiale.

Epuizarea remediilor interne

Pe data de 20 octombrie 1999, Curtea Constituțională a decis să respingă cele douăsprezece cazuri. Printre altele, Curtea Constituțională a justificat această hotărâre prin aceea că acuzațiile de segregare și discriminare rasială ar fi fost nefondate. Curtea, recunoscând că “argumentele petenților sunt convingătoare”, a decis că are autoritate să judece doar circumstanțele particulare ale fiecărui caz în parte, dar nu este competentă să ia în considerare dovezi ce demonstrează discriminarea rasială din Ostrava sau din Republica Cehă. Curtea a afirmat că “petenții [și-au sprijinit] plângerea prin date statistice și expertize [de amploare], dar nu și-au dat seama că deciziile Curții Constituționale - în cazuri ce implică dreptul constituțional - nu se pot referi decât la circumstanțe particulare ale unor cazuri individuale și se constituie ca acte legale cu caracter individual, [Curtea nefiind autorizată să comenteze sau să decidă în privința discriminării ca fenomen care afectează întreaga societate]”. Curtea a decis că petenții nu au reușit să dovedească că în Ostrava au avut loc cazuri de discriminare individuală.

Curtea a observat, de asemenea, că petenții nu au contestat decizia inițială care îi plasa pe copii în școli speciale și că părinții petenților, cu excepția unuia, consimțiseră în scris înmatricularea copiilor în acele școli. Astfel, Curtea a decis că aceste chestiuni procedurale îi împiedică pe solicitanți să obțină orice fel de compensație pentru discriminarea rasială în materie de educație, deși cererea este bine documentată. Cât despre copiii înscriși în școlile respective, Curtea a decis că vinovați sunt părinții care ar fi putut să solicite informații despre sistemul de învățământ, dar nu au făcut-o. Prin această decizie, Curtea a refuzat să aplice standardele legale ale Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește dovedirea discriminării rasiale (articolul 14 al Convenției), deși Carta Cehă a Drepturilor și Libertăților Fundamentale, prin articolul 10, prevedea faptul că legislația internațională prevalează în fața celei naționale acolo unde acestea nu converg. Recunoscând implicit forța cererii petenților, Curtea “a presupus că autoritățile competente ale Republicii Ceha vor trata cu interes și eficient propunerile petenților”.

Ca răspuns la afirmația petenților prin care se arăta faptul că școlile speciale erau insuficient monitorizate și că ei, petenții, fuseseră supuși segregării și discriminării rasiale, Curtea a susținut că petenții nu reușiseră să probeze o discriminare individuală și a mers chiar mai departe, arătând și că aceștia nici nu au încercat vreodată să probeze acest fel de discriminare. Curtea a mai susținut că “ei [petenții] se referă doar la date statistice privind aspectele sociale și culturale ale problemei” și că acest fapt “nu poate juca un rol decisiv în [judecarea] fiecărui caz individual în parte”. În fine, Curtea a arătat că nu dispune de autoritate pentru a lua în considerare cererea petenților de a obliga

instituțiile abilitate să creeze un plan de reformă sau să interzică discriminarea rasială și să ofere un program de educație compensatorie pentru cei afectați de discriminare.

Implicarea Curții Europene

ERRC a considerat decizia Curții Constituționale ca fiind extrem de defectuoasă. După **epuizarea mijloacelor legale** prevăzute de legislația națională - adică nemaiavând nici o altă instanță judecătorească cehă căreia să i se adreseze - pe data de 18 aprilie 2000, copiii romi și părinții lor, cu sprijinul ERRC, s-au adresat Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasburg. În dosarul înaintat Curții Europene se arată că înscrierea copiilor în școlile speciale constituie un act de “degradare umană”, ceea ce încalcă art.3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Specificând acest lucru, dosarul făcea referire la decizii anterioare ale Curții de la Strasburg, care hotărâse că “discriminării bazate pe rasă trebuie să i se acorde o importanță deosebită”. În continuare, se arată că petenților li s-a negat dreptul la educație, încălcându-se astfel art.2 al Protocolului 1 al Convenției; că aceștia au fost discriminați pe baze rasiale în exercitarea dreptului la educație, încălcându-se astfel art.14; și că procedura prin care au fost înscriși în școlile speciale nu a îndeplinit cerințele minime prevăzute de art.6(1). Petenții cereau Curții Europene să constate încălcarea respectivelor prevederi ale Convenției și să acorde compensații corecte. Plângerea includea acum părinții a 18 copii, mai mulți petenți alăturându-se acțiunii în urma plângerii inițiale.

Înainte ca sistemul educațional segregator ce afecta romii din Cehia să fie adus înaintea legii, mulți cehi - foarte probabil majoritatea - erau conștienți de faptul că cei mai mulți copii romi erau înscriși la școli pentru copii cu probleme mentale. Guvernul ceh era cu siguranță conștient de faptul că, în “școlile speciale” copiii romi erau exagerat de mult suprareprezențați. În același timp, părinții romi erau conștienți și îndurerați de primirea de către copiii lor a unei educații mai mult sau mai puțin inutilă. Totuși, nimeni în Republica Cehă nu adusese până acum situația în fața unei curți judecătorești.

De fapt, în timpul perioadei de documentare înaintea începerii acțiunii în justiție, mulți oameni, chiar simpatizanți ai cauzei, spuneau ERRC că un proces ar fi “mult prea radical” și că trebuie găsite alte mijloace pentru a rezolva situația sistemului de învățământ segregat din Cehia. ERRC și părinții romi au decis totuși să supună atenției justiției cehe această problemă, printre motive fiind și faptul că fără presiunea unui ordin judecătoresc, ar fi fost puțin probabil ca autoritățile cehe să dispună de suficientă voință politică pentru a rezolva problema învățământului segregat pe baze rasiale.

În timpul pregătirii acestui manual de drepturile omului - la începutul anului 2004 - Curtea Europeană încă nu decisese în privința acestei plângeri. Acest fapt singur este suficient de amar - procesele pot dura foarte mult. Într-adevăr, mulți dintre copiii implicați în acces caz au petrecut atât de mult timp în școlile speciale, inferioare din punct de vedere educațional, încât se pune stringent întrebarea dacă o victorie în instanță va aduce și o schimbare pozitivă în viețile lor.

Faptul că un proces deschis împotriva autorităților a exercitat o așa presiune asupra acestora demonstrează că guvernul încearcă să remedieze situația și să adopte politici prin care să elimine segregarea din sistemul educațional

Cu toate acestea, procesul a început să aibă urmări în viața socială a Republicii Cehe. Faptul că un proces deschis împotriva autorităților a exercitat o așa presiune asupra acestora demonstrează că guvernul încearcă să remedieze situația și să adopte politici prin care să elimine segregarea din sistemul educațional. Mai mult, existența acestui proces a dus la o mai mare conștientizare a problemei segregării rasiale în sistemul de învățământ ceh. Acest fapt a dus la creșterea presiunilor asupra guvernului ceh pentru a opera schimbări reale.

Procesul a contribuit și la o mai mare conștientizare din partea romilor din Cehia a drepturilor fundamentale pe care se pot baza, în justiție sau în altă parte, atunci când acestea le sunt încălcate. De asemenea, procesul a servit drept model și activiștilor din alte țări - după procesul Ostrava, romi din Bulgaria și Croația au depus plângeri împotriva sistemului de învățământ segregat pe baze rasiale din țările lor.

Exercitarea și protejarea drepturilor: Comentarii privind cazul Ostrava

Pe lângă exemplificarea importanței proceselor strategice pentru protejarea eficientă a drepturilor omului, cazul Ostrava arată și cum poate fi făcut un demers juridic în instanțe naționale și internaționale.

Folosind acest exemplu, răspundeți următoarelor întrebări.

1. Care au fost compensațiile solicitate de petenți în instanțele naționale?
2. Care au fost pașii urmați la Curtea Europeană?
3. Ce feluri de dovezi au fost folosite pentru a sprijini afirmațiile și cererile petenților?
4. Ce rol au jucat “experții” în acest caz?
5. În afară de a fi o acțiune strategică importantă în interes public, în materie de drepturile omului, cum este procesul în cazul Ostrava o acțiune benefică pentru petenții individuali?
6. De ce a fost acest caz ales drept obiect al unei acțiuni strategice?
7. Dacă decizia Curții Europene în acest proces nu se va dovedi un succes, a fost acest caz un succes în materie de acțiune strategică?

Remedii interne în cazuri de încălcare a drepturilor omului

Romii din anumite țări - printre care Belgia, Bulgaria, Cehia, Croația, Germania, Italia, Macedonia, Marea Britanie, Serbia și Muntenegru, Slovacia și Ungaria - au încercat și de multe ori au reușit să li se facă dreptate pe cale legală atunci când drepturile lor fundamentale au fost încălcate. Cazurile pe care romii le-au adus în fața curților internaționale de justiție, așa cum am văzut mai sus, sunt legate de segregarea pe baze rasiale în sistemul școlar, dar și de:

- Discriminare rasială în privința accesului la diferite bunuri și servicii, precum un loc de muncă, servicii sociale, locuințe, servicii medicale etc.;
- Abuzuri din partea poliției, incluzând omoruri realizate de ofițeri de poliție;
- Expulzări colective sau individuale ilegale dintr-o țară;
- Evacuare forțată ilegală din locuințe;
- Refuzare a reparațiilor sau reparații insuficiente în raport cu daunele în cazuri de atacuri motivate rasial sau refuzare discriminatorie rasială de a furniza servicii;
- Sterilizare forțată a femeilor rome.

... dar și de alte chestiuni privind drepturile fundamentale ale omului.

Totuși, înaintea aducerii unui astfel de caz în fața unor instanțe internaționale, în cele mai multe situații va trebui să supuneți problema mai întâi instanțelor naționale. În primul rând, curțile internaționale ce au competență în materie de drepturile omului nu audiază sub nici o formă plângeri privind cazuri a căror rezolvare nu a fost mai întâi căutată prin intermediul instanțelor naționale. De asemenea, la nivel național plângerea poate fi în general soluționată mult mai repede, iar soluția poate fi pusă în practică mult mai eficient decât la nivel internațional.

Dat fiind că sistemul juridic al fiecărui stat este diferit, ar fi imposibil (și dincolo de intențiile acestui manual) să prezentăm în detaliu procedura exactă pentru obținerea reparațiilor la nivel național. Vom încerca totuși să facem un scurt rezumat al etapelor pe care este cel mai probabil că ar trebui să le parcurgeți la nivel național. Cel mai frecvent acestea se referă la⁵:

- Proceduri penale
- Proceduri civile
- Proceduri administrative

Totuși, înaintea aducerii unui astfel de caz în fața unor instanțe internaționale, în cele mai multe situații va trebui să supuneți problema mai întâi instanțelor naționale. În primul rând, curțile internaționale ce au competență în materie de drepturile omului nu audiază sub nici o formă plângeri privind cazuri a căror rezolvare nu a fost mai întâi căutată prin intermediul instanțelor naționale

Proceduri penale: Cei care au avut de suferit datorită unei persoane care deținea o funcție publică (în poliție sau în orice altă instituție de stat) sau a fost victima unei infracțiuni grave comise de un terț care nu este actor statal (inclusiv infracțiuni grave motivate rasial) pot face o plângere penală la poliție sau la procurorul public. Cei care au statut militar pot fi judecați în dosare penale, dar acest lucru se face de către curți militare. În anumite state, procurorul public este cel care decide dacă se va deschide dosar împotriva respectivei infracțiuni. În anumite țări, această putere discreționară a procurorului public reprezintă o problemă pentru victimele rome ale atacurilor violente, care sunt supuse și unei discriminări în sistemul juridic datorită procurorilor care refuză să incrimineze respectiva infracțiune motivată rasial.

Procedurile penale au drept scop pedepsirea agresorului pentru infracțiunea comisă. În marea majoritate a cazurilor, victimelor nu li se acordă reparații. Remediile pot consta în amenzi, suspendare din funcție în cazul ofițerilor de poliție, supraveghere condiționată sau închisoare.

Proceduri civile: Acestea se bazează pe codurile de procedură civilă ale statelor respective, jurisprudență și drept cutumiar (în anumite țări) și/sau prevederile legislației privind obligațiile. Procedurile civile permit victimelor să obțină prin ordin judecătoresc reparații pecuniare de la partea responsabilă, precum și ordine de restricționare a agresorilor. O diferență care se face adesea între procedurile penale și cele civile este aceea că importanța interesului public în dosarele penale este mai mare decât în cele civile. De pildă, într-un dosar penal împotriva unei persoane acuzate de crimă, statul aduce în fața instanței un om pentru vina foarte gravă de a fi încălcat normele privind uciderea (rezultatul putând fi privat de libertate sau, în unele cazuri, chiar de viață). Într-un dosar penal în care se judecă o crimă, este puțin probabil ca familia victimei să primească orice fel de reparație, alta decât trimiterea făptașului la închisoare. Într-un dosar civil în care s-ar judeca aceeași infracțiune, familia victimei ar merge în fața instanței pentru a obliga agresorul să le plătească reparații (în general bani) pentru suferința suferită ca urmare a pierderii membrului familiei și a răului provocat de ucigaș. Iată mai jos un exemplu.

În data de 21 iulie 1995, adolescentul rom Mario Goral a fost victima unui atac mortal al unui grup de *skinheads* în centrul orașului slovac Ziar nad Hronom. Aproximativ 30 de *skinheads* au cutreierat orașul în acea zi și au atacat mai mulți tineri romi cu răngi și cuțite. Tânărul în vârstă de 18 ani Mario Goral a fost prins în casă înainte să poată fugi și a fost bătut până când și-a pierdut cunoștința. Doi *skinheads* au turnat apoi peste victimă un amestec de gaz și polistiren pe care îl pregătiseră anterior și i-au dat foc. Tânărul a suferit arsuri de gradul doi și trei pe o suprafață de peste 60% din corp și a murit zece zile mai târziu, în data de 31 iulie 1995.

Doi *skinheads* au fost găsiți vinovați de un tribunal penal. Unul din ei a fost condamnat pentru crimă și comportament deviat, iar celălalt pentru comportament deviat și violență motivată rasial. Cei doi au fost condamnați la 7,5 respectiv 8 ani de închisoare. În procesul civil ce a urmat, o instanță judecătorească a acordat părintelui victimei nu

doar reparațiile pecuniare reclamate, ci și compensații pentru suferința psihică datorată pierderii nedrepte a unui copil. Dacă decizia curții va fi menținută și la apel și va deveni finală (la momentul publicării cărții încă nu exista decizie finală), Goral va fi un caz de referință pentru că ar fi pentru prima dată când o instanță slovacă acordă unui părinte nu doar reparațiile pecuniare reclamate, ci și compensații pentru suferința psihică datorată pierderii nedrepte a unui copil

Pentru mai multe informații privind acest caz consultați ERRC Country Report - *Time of the Skinheads: Denial and Exclusion of Roma in Slovakia*, care poate fi accesat și la http://www.errc.org/Countryrep_index.php.

Proceduri administrative: Rareori procedurile administrative se referă la cazuri atât de grave precum uciderea. Procedurile administrative există în general pentru a rezolva plângeri împotriva instituțiilor statului care sunt autorizate prin lege să îndeplinească anumite funcții administrative (de pildă consilii municipale și locale, regii autonome ale statului ș.a.m.d.). Astfel de proceduri nu implică neapărat judecarea în fața unei instanțe și, de multe ori, reprezintă o modalitate de a rezolva niște cazuri pentru care aplicarea legilor formale ar fi disproporționată cu chestiunea supusă atenției. Un exemplu de procedură administrativă de rezolvare a unor probleme poate fi biroul de plângeri căruia cineva i se poate adresa atunci când crede că a primit în mod incorect o amendă pentru parcare ilegală, deși există și probleme mai serioase care se pot rezolva pe cale administrativă. Adesea, mijloacele administrative reprezintă un prim pas într-un proces juridic. Dacă problema cuiva nu poate fi rezolvată pe cale administrativă, acea persoană poate încerca să obțină soluționarea problemei sale pe cale juridică. Iată mai jos un caz de soluționare administrativă care implică romi.

Familiei rome formate din Skender Bislimi, Mehreme Bislimi și cei șase fii ai lor, toți din Bosnia Herțegovina, li s-au refuzat de către autoritățile italiene permisele de rezidență cerute din motive umanitare și li s-a cerut să părăsească țara. Inițial, ei primiseră permisele de ședere ca refugiați, iar în 1999 acestea le-au fost extinse pentru un nou an cu condiția să își găsească un loc de muncă. Nereușind să facă acest lucru, permisele le-au fost retrase în 2000.

Procurorul local a făcut apel contra deciziei luate de “Questura” (autoritatea polițienească locală) în fața tribunalului regional administrativ din Toscana (T.A.R.). În plus, a adresat mai multe petiții tribunalului civil din Florența împotriva ordinului de expulzare semnat de prefectul Florenței. Ca urmare a acestor acțiuni legale, prefectul Florenței a revocat decretul de expulzare și, ceva mai târziu, tribunalul administrativ regional a acordat permisele de ședere pe motive umanitare.

În fine, ar trebui să vă familiarizați cu prevederile constituției țării dumneavoastră și cu legislația și politicile anti-discriminare care există. Legile și politicile publice legate de acele încălcări ale drepturilor omului a căror victime sunt în mod frecvent persoanele și comunitățile rome (de pildă drepturi și reglementări privind locuințele) ar trebui și ele cunoscute atunci când sunt tratate aceste probleme.

Cum poate fi făcută o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁶

Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasburg (Franța) reprezintă doar una din instanțele judecătorești internaționale care pot audia plângeri privind încălcări ale drepturilor omului. În Europa, totuși, aceasta este cea mai puternică și accesibilă instanță internațională pentru rezolvarea unor cazuri de drepturile omului. Dat fiind că aceasta este curtea căreia i s-au adresat romii din cazul Ostrava, în cele ce urmează vom prezenta pe scurt cum s-a desfășurat procesul.

Multe plângeri la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sunt înaintate fără ajutorul unui avocat. Acesta este un mare avantaj oferit de sistem - Convenția europeană a drepturilor omului nu este un corpus complex de norme legale, ea fiind creată în jurul unor concepte de bază, universal înțelese și legate de echitate, decență și respect pentru ceilalți. Nu trebuie să fiți avocat pentru a arăta o nedreptate, pentru a exprima ce înseamnă să fii oprimat. În afara victimelor propriu zise, plângerile pot fi inițiate și de “reprezentanți” care nu trebuie să aibă nici o pregătire specială, ci doar să le fi fost acordată de către victime autoritatea de a acționa în numele lor. Oricine poate fi un astfel de reprezentant - de pildă un prieten, membru al unei organizații rome, preot etc.

Totuși, este important ca încă de la începutul procesului să existe consiliere juridică din partea unui avocat specializat în problematica normelor și jurisprudenței Convenției europene, deoarece multe plângeri primite de către Curte sunt respinse din motive tehnice, de procedură sau de alt fel. Există patru cerințe pe care o plângere trebuie să le îndeplinească pentru a fi admisibilă:

- ✓ Plângerea trebuie să se refere la o presupusă încălcare a unuia din drepturile prevăzute de Convenție sau de unul din protocoalele sale;
- ✓ Petentul trebuie să fi epuizat toate remediile interne;
- ✓ Plângerea trebuie făcută în maxim șase luni de la eșecul ultimului remediu intern;
- ✓ Petentul trebuie să fi fost o victimă a nedreptății invocate.

Majoritatea plângerilor sunt respinse de Curte pentru că remediile interne nu au fost epuizate, adică petentul, înainte de a se adresa Curții, nu a încercat să își soluționeze problema prin intermediul tuturor mijloacelor legale permise de legislația internă. Multe plângeri sunt respinse și pentru că, deși se referă la unele nedreptăți, nu se referă și la drepturi protejate prin Convenție. De pildă, Convenția

nu asigură dreptul la asistență socială în cazul săracilor sau dreptul la locuință pentru cei fără locuință. În aceste cazuri, tot ce protejează Convenția este dreptul persoanei “la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”(Articolul 8).

Scrisoarea inițială către Curte

O plângere adresată Curții Europene a Drepturilor Omului trebuie făcută în termen de șase luni începând cu data de la care a fost pronunțată ultima decizie definitivă a instanțelor interne. Acest termen se încheie în momentul în care Curtea primește o scrisoare (sau fax) prin care se face plângerea. Scrisoarea inițială trebuie să precizeze detaliile de bază ale plângerii și, dacă se poate, să nu depășească 2-3 pagini ca lungime. Trebuie de asemenea să precizeze numele, adresa, data și locul de naștere ale petentului, precum și să rezume, pe cât de scurt cu putință, motivele principale ale plângerii și să arate ce articole ale Convenției au fost încălcate. Dacă se poate, scrisoarea ar trebui să solicite Curții să indice dacă unele aspecte ale Convenției nu au fost luate în considerare în scrisoare. Scrisoarea trebuie să se încheie cu solicitarea de a primi un formular formal de depunere a plângerii. Iată mai jos un exemplu de o astfel de scrisoare.

The Registrar (Registratură)

European Court of Human Rights (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Council of Europe (Consiliul Europei)

10 martie 2004

Dear Registrar (Stimată registratură),

Plângere - Articolul 14 Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Solicit Curții să ia în considerare următoarea plângere, care se referă la o încălcare de către Marea Britanie a Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Numele meu este Fiona Smith și vă scriu în calitate de solicitant și reprezentant legal al clientului meu Michael MacDonald, care se constituie ca parte vătămată. Iată mai jos principalele aspecte ale plângerii

Petent

Reprezentant

Nume	Michael MacDonald	Nume	Fiona Smith
Naționalitate	britanică		
Ocupație	Instalator liber profesionist	Ocupație	Avocat solicitant

Data nașterii	15.2.1953		
Adresă permanentă	Convention Cottage Legalton, Herefordshire England	Adresă	26 Aubrey Street Hereford HR4 0BU England
Telefon	—	Telefon	01432 272401
Adresa curentă	Ca mai sus	Fax	01432 356080

Plângerea este împotriva **guvernului Marii Britanii**.

Iată pe scurt fondul problemei și care cred că sunt motivele pentru care plângerea poate fi admisă.

Fapte

Potentul și familia sa sunt țigani care duc un mod de viață nomad tradițional. Ei susțin că, având de suferit de pe urma hărțuiei și mutării tot mai frecvente, s-au stabilit pentru aproximativ zece ani în așezarea țigănească aprobată de autoritățile locale din Legalton în ținutul Hereford (Anglia). În 1999, au plecat, printre altele datorită violențelor și tulburărilor care îi împiedica să doarmă noaptea, iar pe copii să se joace în siguranță în timpul zilei. S-au mutat într-o casă închiriată, dar nu au fost în stare să se adapteze.

În octombrie 2000, potentul și familia sa s-au întors la Legalton și li s-a acordat, printr-o licență de utilizare, un lot de pământ în așezarea țigănească respectivă, cu condiția ca ei, familia lor sau oaspeții lor să nu provoace “neplăceri” celor care trăiau acolo sau în vecinătatea așezării. În data de 29 martie 2000, fiicei adulte a potentului, Kerry MacDonald, i s-a acordat licență pentru a ocupa un teren adiacent unde locuia împreună cu Patrick Conner. Fiii adulți ai potentului nu locuiau cu acesta, dar veneau des în așezare.

În data de 31 mai 2002 familia a primit o înștiințare prin care erau solicitați să elibereze ambele terenuri pe motiv că Patrick Connner și copiii potentului - inclusiv fiii săi adulți - s-au purtat necorespunzător și au provocat mari neplăceri celor din așezare. Potentul a contestat acuzațiile ce i se aduceau. În data de 20 iulie 2001 consiliul local a hotărât că cele două terenuri încetează să mai aparțină celor cărora le fuseseră acordate.

La acel moment, potentul și soția sa trăiau împreună cu cei patru copii minori, cel mai mic având patru luni, ceilalți fiind în vârstă de 14, 13 și respectiv 10 ani. Unul din copii mergea regulat la școala primară din apropiere, iar ceilalți erau sprijiniți în acest sens, inclusiv prin lecții particulare acasă.

La primele ore ale dimineții, în ziua de 4 septembrie 2001, consiliul a evacuat familia printr-o acțiune care a durat cinci ore. Rulota pe care familia o deținea nu i-a fost înapoiată, susține potentul, decât după-amiaza târziu. Pe 6 septembrie consiliul le-a

returnat bunurile care au fost aruncate pe marginea drumului la ceva distanță de rulota petentului.

Petentul susține că familia nu a primit nici un fel de sprijin sau sfat în privința direcției în care ar fi putut merge, cu excepția unei oferte de cazare la Anytown, care însă nu lua în considerare legăturile familiei cu comunitatea locală - locuiseră în așezarea de la Legalton pentru aproape zece ani, iar în ținutul Hereford de aproape 25 de ani.

Petentul afirmă că după evacuare familiei sale i s-a cerut în mod repetat să se mute, stresul și nesiguranța rezultate afectând grav viața familiei sale.

Statutul victimei

Petentului i-a fost negată posibilitatea de a aduce în fața unei instanțe dovezi care să contrazică acuzațiile ce i-au fost aduse lui și familiei sale. A fost atât nedrept, cât și inechitabil ca el și familia sa să fie evacuați pentru motive legate de alte persoane adulte. Nu a avut nici un mijloc prin care să ceară consiliului local să își dovedească acuzațiile împotriva lui și prin care să se poată opune revocării dreptului de utilizare a terenurilor sau să prevină evacuarea. Nu i-a fost acordată șansa de a aduce dovezi sau de a fi audiați martori în această chestiune. Ca urmare, nu se poate evalua dacă măsurile luate de consiliu au fost justificate sau potrivite cu învinuirea adusă. Nu există nici o dovadă că în ținutul Hereford țiganii ar fi fost încurajați să cumpere și să locuiască pe terenuri proprii. Țiganii din zonă care doresc siguranță nu se pot muta în așezări private deoarece nu există nici una. Din contră, există multe exemple de acțiuni de punere în practică a unor decizii împotriva ocupării de către țiganii a propriilor terenuri. Mai mult, petentul și familia sa au fost transformați astfel în oameni fără locuință, fiind în acest mod privați de acces la educație și servicii medicale.

Date limită/epuizarea remediilor

Clientul meu a obținut sprijin legal pentru a contesta decizia consiliului de evacuare a sa și a familiei sale pe motiv că a fost incorectă, nejustificată și că ar fi trebuit să aibă posibilitatea să se apere împotriva învinuirilor ce i se aduc prin decizia consiliului. Contestația a fost respinsă în instanță și dreptul la apel refuzat (ambele de către judecător și Curtea de apel). Respingerea contestației a fost decisă de către judecător în ziua de 3 decembrie (acum 4 luni și jumătate), iar recursul a fost refuzat de către Curtea de apel în data de 1 martie (acum nouă zile).

Posibile încălcări ale Convenției

1. Articolul 8

Dreptul clientului meu de a îi fi respectate viața privată, familia și domiciliul a fost în mod nejustificabil nerespectat.

2. Articolul 1 al Protocolului No.1

Pe parcursul evacuării, consiliul local nu a respectat proprietatea privată a clientului meu, deprivându-l în mod abuziv de bunurile personale și reținându-i unele din ele. Consiliul nu i-a restituit bunurile imediat, iar când a făcut-o le-a aruncat pe marginea drumului.

3. Articolul 6

În timpul executării deciziei de încetare a dreptului de utilizare a terenului, clientului meu nu i-a fost dată posibilitatea să aducă dovezi sau martori împotriva învinuirilor care i se aduceau. Conform dispozițiilor licenței de utilizare a terenului, clientul meu se afla într-o poziție de extrem de dezavantajată, neavând posibilitatea de a negocia de pe poziții egale. Posibilitățile de acțiune ale celor două părți au fost inegale, iar clientului meu i s-a negat orice posibilitate efectivă de a contesta în instanță această intervenție în viața și domiciliul său și al familiei sale.

Vă rog să acceptați această scrisoare ca pe o introducere oficială a plângerii astăzi. V-aș fi recunoscătoare dacă ați confirma primirea și dacă ați putea

1. Să îmi trimiteți formularul potrivit pentru depunerea plângerii; și
2. Să îmi spuneți dacă există aspecte ale acestei plângeri asupra cărora ați dori mai multe detalii (sau decizii relevante ale Curții sau Comisiei pe care ar trebui să le iau în considerare)

A dumneavoastră,

Curtea va răspunde trimițând formularul de plângere. Ea poate, de asemenea, indica dacă consideră problematic vreunul din aspectele plângerii (și poate include o copie a cazurilor ce ar trebui consultate), precum și dacă pe rol se află vreo plângere similară.

Formularul trebuie apoi să fie completat și trimis Curții. În completarea formularului, petentul trebuie să se asigure că a identificat și precizat toate articolele Convenției relevante pentru plângere. Adesea se întâmplă ca, deși nedreptatea să fie clară, modul în care Convenția a fost încălcată să nu fie tot atât de evident. În asemenea cazuri, cea mai bună soluție este abordarea problemei din mai multe perspective.

Exemplu

În funcție de natura nedreptății comise, se poate evalua dacă nedreptatea respectivă afectează în mod semnificativ viața privată și familia victimei. Dacă da, exista vreun procedeu simplu și independent prin care instanțele naționale ar fi putut remedia situația? Răspunsul la astfel de întrebări poate fi invocat în plângere prin referiri la încălcări ale articolelor 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și 13 (dreptul la un recurs efectiv). Dacă este invocată o încălcare a articolului 13 este în general bine să fie dovedită respectarea articolului 6 (și invers). Articolul 6 este relevant pentru că dacă statul arată că există remedii legale interne, se poate contra-argumenta că aceste remedii nu corespund articolul 6, care prevede ca astfel de remedii să fie realizate echitabil, independent, într-

un termen rezonabil etc. Dacă încălcarea articolului 8 este gravă, atunci se poate include și o referire la articolul 3 (tratament degradant). Dacă încălcarea articolului 8 presupune lipsa de respect față de domiciliul cuiva, atunci se poate face referință și la articolul 1 al Protocolului 1 (protecția proprietății). În aproape toate cazurile care implică romi se va putea în general invoca articole independente de articolul 14 (anti-discriminare), dar se poate include, pentru contra-argumentare, o referire la articolul 14 în legătură cu alte articole.⁷

Pe scurt

Articolul 3

“Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante”

Articolul 6

“Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cazului său, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege”

Articolul 8 (1)

“Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”

Articolul 13

“Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale”

Articolul 14

“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată în special pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”

Protocolul 1, Articolul 1

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale”

Adesea plângerile vor implica și alte articole, abordarea potrivită în aceste cazuri fiind ca în momentul în care aveți îndoieli să includeți totuși toate articolele care vi se pare relevante. Deși Curtea nu dorește să aibă de a face cu argumente irelevante, adesea acceptă faptul că mai multe articole ale Convenției se pot referi la o anumită nedreptate, admițând deci că o nedreptate poate îmbrăca multe forme.

Adesea plângerile vor implica și alte articole, abordarea potrivită în aceste cazuri fiind ca în momentul în care aveți îndoieli să includeți totuși toate articolele care vi se pare relevante.

Comunicarea plângerii către guverne

Doar aproximativ 10% din plângeri sunt “comunicate” pentru “observații” guvernelor implicate, celelalte 90% fiind respinse înainte de această etapă pentru unul din motivele deja menționate. Totuși, odată ce statului i se solicită comentarii, Consiliul Europei poate oferi petentului sprijin legal (limitat din punct de vedere financiar).

După ce Curtea primește răspuns de la statul respectiv, ea va decide dacă plângerea este admisă sau nu. Înainte de a face acest lucru, ea poate programa o audiere a părților. Dacă petentul beneficiază de sprijin legal, atunci prin acesta vor fi acoperite costurile transportului și cazării în Strasbourg.

Dacă plângerea este admisă de către Curte, aceasta va încuraja părțile să ajungă la un acord înainte de începerea procedurilor juridice. Dacă acest lucru este posibil, el trebuie luat în considerare cu seriozitate (deși nici una din părți nu va fi criticată pentru faptul că nu a dorit acest lucru). Avantajele unei astfel de soluții constau în aceea că petentul ar putea obține cu mult mai mult decât în cazul unei decizii a Curții, care de altfel poate să nu decidă în favoarea lui.

Dacă nu se poate ajunge la un acord, Curtea va decide în funcție de caz (este posibil să o facă după ce au loc audieri).

Există posibilitatea ca, în procesele Curții, terțe părți (de pildă ONG-uri) să intervină și să ofere informații obiective despre faptele de fond ale plângerii. De pildă, se pot oferi informații în legătură cu problemele pe care le au de înfruntat românii în anumite țări sau regiuni. Aceste informații pot fi foarte utile în a arăta că nedreptățile semnalate de plângere nu reprezintă un caz izolat.

Cazuri urgente

Dacă plângerea se referă la încălcări grave ale drepturilor și este necesară acțiunea imediată a Comisiei, o cerere specială de ajutor poate fi făcută potrivit “Hotărârii 39”. Dacă plângerea arată că viața cuiva este pusă în pericol în permanență și că acest risc este iminent, Curtea poate fi solicitată să facă, în timpul analizării cazului, o cerere guvernului respectiv pentru a asigura siguranța petentului până când Curtea se pronunță definitiv în legătură cu respectiva plângere.

Atunci când Curtea nu e pregătită să solicite măsuri împotriva statului implicat, ea poate totuși să grăbească soluționarea plângerii și să informeze statul respectiv de acest lucru. Această măsură poate fi un mecanism eficient de a focaliza atenția statului respectiv asupra unei probleme, arătându-i acestuia preocuparea Curții față de modul în care statul înțelege să răspundă acestei solicitări; este uimitor cât de des acest lucru ajută în soluționarea unei probleme dificile.

Alte Curți și Tribunale Internaționale specializate în Drepturile omului

Există și alte curți și tribunale care au competență în privința drepturilor omului. În ceea ce îi privește pe romi, mai multe organisme ale ONU permit audierea plângerilor individuale. Comitetul pentru drepturile omului al ONU (HRC), Comitetul ONU împotriva torturii (CAT), Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW) dispun de mecanisme de audiere a plângerilor individuale în cazuri de încălcare a drepturilor omului. Nu toate statele au

ratificat așa-zisele “protocoale adiționale” care fac posibilă depunerea plângerilor la comitetele ONU. Totuși, unele dintre aceste mecanisme pot avea rezultate extrem de importante pentru romi. De pildă, în urma unei decizii din 2003 a Comitetului ONU împotriva torturii, într-un caz de pogrom împotriva unei comunități de romi în 1995, autoritățile din Muntenegru au fost obligate să plătească aproape 900.000 de Euro victimelor. Mai multe informații privind procedurile ONU de acceptare a unei plângeri, precum și informații privind semnarea de către țara dumneavoastră a protocolului opțional care face posibile aceste proceduri pot fi găsite pe site-ul Înaltului Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului (www.unhchr.ch) sau contactând birourile ERRC.

Exercitarea și Protejarea Drepturilor:

Priviți fotografiile de mai jos:

Fotografia A

Acest bărbat tocmai a fost eliberat din custodia poliției

Fotografia B

Această locuință este situată într-o comunitate romă la periferia unui important oraș occidental

1. Ce drepturi au fost încălcate?
2. Ce posibilități există (dacă există) de a aduce aceste cazuri în fața justiției în instanțe naționale?
3. Dacă acest caz ar fi tratat la nivel internațional, care sunt procedurile pentru depunerea unei plângeri?

În tabelul de mai jos, completați cele două coloane cu argumente pro și contra aducerii în fața justiției a unor astfel de cazuri

Pro	Contra
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

Note

¹ Termen latin pentru “de fapt”, în realitate sau în mod real. Adesea folosit în loc de “în mod real” pentru a arăta că instanța judecătorească va trata ca pe un fapt un act al unei autorități sau al unui organism ce acționează ca și cum ar avea autoritate, chiar dacă nu se îndeplinesc reglementări cerute de lege. În acest context al segregării în școli, de facto se referă la segregare ca fiind un fapt împlinit, fără a fi însă direct generat de o acțiune sau politică guvernamentală care să aibă acest scop,

² Termen latin pentru “de drept”, just, legitim sau constituțional. Este adesea folosit cu înțelesul “prevăzut de lege” sau “conform legii”. În acest context se referă la existența unei politici sau legi care prevede segregarea rasială în școli.

³ Mai multe informații despre acest caz și problema segregării în sistemul de învățământ din Europa Centrală și de Est se găsesc în cele două rapoarte ale ERRC: *A Special Remedy: Roma and Schools for the Mentally Handicapped in the Czech Republic* (1999); și *Stigmata: Segregated Schooling of Roma in Central and Eastern Europe* (2004). Ambele publicații sunt disponibile pe site-ul ERRC (www.errc.org).

⁴ Jurisprudență este un termen legal care se referă la întregul domeniu al dreptului ca disciplină și profesie, precum și la filosofia dreptului. În acest context, jurisprudență se referă la deciziile, hotărârile și opiniile în materie de drept exprimate în procese înaintate Curții Europene a Drepturilor Omului. Aceste opinii includ atât poziția adoptată de majoritate, cât și pozițiile divergente.

⁵ Adaptat din Camille Giffard. *The Torture Reporting Handbook*. Colchester: University of Essex, Human Rights Centre, 2000.

⁶ Următoarele pasaje sunt preluate în mare parte din Clements, Luke, “Litigating cases on behalf of Roma before the Court and Commission in Strasbourg”, *Roma Rights*, Winter 1998.

⁷ Textul Convenției europene se găsește în întregime la sfârșitul acestui manual. Alte informații privind Convenția se găsesc la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/cadreprincipal.htm>

Partea B Exercitarea și protejarea drepturilor

Capitolul 9.

Acțiunea directă

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

9. ACȚIUNEA DIRECTĂ

Introducere

Ultima parte a acestui manual este dedicată câtorva chestiuni privind **acțiunea directă**. În domeniul drepturilor omului, acțiunea directă presupune acțiunea publică și de cele mai multe ori colectivă a unor persoane sau grupuri care încearcă să pună în discuție cazurile de încălcare a drepturilor omului pentru a determina schimbarea socială și respectul pentru drepturile omului.

Demonstrațiile publice

Demonstrațiile publice pot fi un instrument foarte puternic de *advocacy*. Cei care sunt dispuși să sacrifice o mare parte din timpul lor (și de multe ori să se expună unor riscuri) pentru a-și exprima în spațiul public poziția față de o anumită problemă pot, în circumstanțe prielnice, să transmită cu succes mesajul lor privind necesitatea intervenției într-o chestiune specifică celor responsabili de crearea politicilor publice sau legislației.

Demonstrația publică este un act ce se sprijină pe legea fundamentală a drepturilor omului. Pactul internațional privind drepturile politice și civile garantează libertatea de exprimare (articolul 19) și dreptul la întrunire pașnică (articolul 21). Convenția europeană a drepturilor omului include garanții asemănătoare în articolele 10 și 11. Alte drepturi, precum dreptul la negociere colectivă, pot fi exercitate în timpul demonstrațiilor publice.

**Demonstrația publică este un act
ce se sprijină pe legea
fundamentală a drepturilor omului.**

În regimurile democratice, demonstrațiile publice sunt parte integrantă a discursului public. Grupurile își exprimă frecvent opiniile în spațiul public, prezentându-și cauza ca pe una de interes comun, care poate fi împărtășită de mulți. În societățile nedemocratice - cele dictatoriale sau conduse prin orice fel de putere autoritară sau abuzivă - demonstrațiile publice pot fi mai periculoase, dar în același timp, pot fi mai eficiente, pentru că ele reprezintă o provocare directă la adresa conducerii autoritare. În unele cazuri, prăbușirea regimului dictatorial a fost precedată adesea de demonstrații publice.

În anumite momente, demonstrațiile publice pot marca momente cruciale în viața publică a unei societăți. Amplele demonstrații ce au avut loc în întreaga Europă în anii optzeci - în special în Marea Britanie și Germania - au contribuit la consolidarea unei ostilități publice față de armele nucleare. În mod similar, sutele de mii de americani, albi și negri deopotrivă, care au participat în 1963 la "Marșul spre Washington pentru locuri de muncă și libertate", au devenit imaginea publică a sprijinului popular pentru mișcarea nord-americană pentru drepturi civile și au contribuit la eliminarea legilor și politicilor segregacioniste din Statele Unite.

Demonstrațiile publice pot, de asemenea, deveni puncte de referință în istoria mișcărilor de rezistență. De pildă, în Africa de Sud, demonstrațiile publice violent reprimă de către autorități în Sharpeville (1960) și Soweto (1976) au devenit momente de referință pentru mișcarea de rezistență împotriva regimului rasist de apartheid.

Nesupunerea civică non-violentă

În multe cazuri, demonstrațiile publice sunt legale. Așa cum am văzut mai devreme, ele sunt garantate de către legislația internațională în domeniul drepturilor omului. Totuși, în anumite cazuri acest lucru nu se întâmplă. Cel puțin o școală de gândire privind acțiunile legate de drepturile omului - susținătorii **“nesupunerii civice”** - sprijină încălcarea (non-violentă) a legii pentru a impune în spațiul public anumite cereri.

În a doua jumătate a secolului XX, Mohandas K. Karamchand Ghandi a fost poate cel mai influent susținător a nesupunerii civice non-violente ca mijloc de schimbare socială. Pe parcursul mai multor decenii în care a militat pentru drepturile minorității indiene din Africa de Sud și a câștigat

“nesupunerea civică devine o datorie sacră atunci când statul nu mai respectă legile sau devine corupt (ceea ce este același lucru)”.

independența Indiei față de autoritatea colonială britanică, Ghandi a formulat și dezvoltat un mod de acțiune bazat pe “arma non-violentă Satyagraha¹ și necooperare”. În scrierile și acțiunile sale, conceptele de “nesupunere civică” și “necooperare” sunt strâns legate: “Necooperarea și nesupunerea civică sunt diferite, însă [reprezintă] ramuri ale aceluiași arbore Satyagraha (forța adevărului). [...] Necooperarea cu răul este o datorie așa cum este și cooperarea cu binele”.

Ghandi a caracterizat nesupunerea civică drept “susținerea unui drept pe care legea ar trebui să-l confere, dar nu o face” și la un moment dat a susținut că “nesupunerea civică devine o datorie sacră atunci când statul nu mai respectă legile sau devine corupt (ceea ce este același lucru)”.

Exemplul poate cel mai clar de nesupunere civică în accepțiunea lui Ghandi este reprezentat de “Satyagraha sării” din 1930.² Monopolul britanic asupra sării în India impunea ca vânzarea sau producerea sării de altcineva decât stăpânirea britanică să fie considerate infracțiuni ce trebuiau sancționate prin lege. Sarea putea fi cu ușurință strânsă pe coastele joase ale Indiei, însă oamenii erau forțați să plătească pentru un mineral pe care îl puteau strânge foarte simplu ei înșiși gratis. Ghandi i-a adresat mai întâi o scrisoare guvernatorului de atunci al Indiei, lordul Irwin, datată 2 martie 1930, în care susținea că “dacă scrisoarea mea nu vă înduplecă inima, în a unsprezecea zi a acestei luni, împreună cu muncitorii de la Ashram de care voi putea dispune, nu voi mai respecta prevederile legilor privind producerea și distribuția sării. Consider această taxă ca fiind cea mai inechitabilă dintre toate pentru un om sărac. Dat fiind că Mișcarea pentru Independență se adresează în special oamenilor săraci din India, începutul va fi făcut prin acest rău”. Ghandi făcea astfel legătura între o taxă legală nedreaptă și controlul puterii coloniale asupra resurselor Indiei, deci asupra suveranității și independenței sale. Un alt aspect important al acestei Satyagraha era faptul că resursa în chestiune - sarea - era folosită pe întreg teritoriul Indiei, indiferent de castă, clasă, etnie sau religie și astfel putea să atragă atenția tuturor indienilor.

Secretarul guvernatorului a răspuns scrisorii, afirmând că Ghandi ar “prevedea o acțiune care implică în mod clar încălcarea legii și tulburarea ordinii publice”. Ca răspuns, Ghandi s-a hotărât să inițieze mișcarea. În zorii zilei de 12 martie 1930, Ghandi a părăsit Sabarmati Ashram cu 78 de voluntari.³ El și însoțitorii săi au străbătut peste 300 km pe jos, oprindu-se în satele și orașele de pe drum pentru a-i convinge pe oameni să se alăture mișcării. Au ajuns la Dandi pe 5 aprilie. Când au ajuns, Ghandi a luat un mic bulgăre de sare naturală de pe jos, dând astfel un exemplu de sfidare a legii, sutelor de mii de oameni. Ghandi a fost arestat și mii de alte persoane au fost închise împreună cu el. Totuși, lordul Irwin a acceptat să vorbească cu Ghandi și ulterior puterea colonială britanică a fost de acord cu o conferință la Londra unde să fie invitate toate părțile implicate pentru a negocia termenii unei posibile independențe a Indiei. Ghandi a mers la Londra în 1931 și s-a întâlnit cu câțiva din susținătorii săi europeni, însă negocierile nu au dus la nici un rezultat. La întoarcerea sa în India, a fost din nou arestat, o dovadă a importanței aceluia simplu act de sfidare a legilor privind sarea.

Scrierile și activitatea lui Ghandi au fost foarte influente în a doua parte a secolului XX, inspirând alte mișcări pentru apărarea drepturilor omului. De pildă, în de acum legendara “Scrisoare dintr-o închisoare din Birmingham” (1963), Martin Luther King Jr. a răspuns astfel criticilor care considerau mult prea extreme tacticile sale (organizarea non-violentă a rezistenței negrilor americani față de guvernarea albilor, prin nesupunere față de legile explicit rasiste):

Ca și în trecut, speranțele ne-au fost spulberate și umbra unei adânci dezamăgiri s-a oprit asupra noastră. Nu am avut altă alternativă decât să ne pregătim pentru acțiuni directe, iar trupurile noastre să fie acelea care ne vor susține cauza în fața conștiinței comunității locale și naționale. Pe deplin conștienți de dificultățile unei astfel de acțiuni, am decis să începem printr-un proces de auto-purificare. Am început o serie de dezbateri privind non-violența și ne-am întrebat fără încetare: “Suntem capabili să acceptăm loviturile fără să ripostăm? Suntem capabili să îndurăm chinurile închisorii?” [...]

Pe drept cuvânt te poți întreba “de ce acțiune directă? de ce manifestații, marșuri și așa mai departe? Nu e negocierea o cale mai potrivită?” Ai dreptate să aduci în discuție negocierea. Într-adevăr, acesta este scopul acțiunii directe. Acțiunea directă non-violentă caută să creeze o situație de criză, de intense tensiuni, care să forțeze o comunitate ce a refuzat cu obstinație negocierea să înțeleagă în sfârșit necesitatea acestei negocieri. Acțiunea directă caută să pună problema într-o astfel de lumină încât să nu mai poată fi ignorată. [...]

Acțiunea directă non-violentă caută să creeze o situație de criză, de intense tensiuni, care să forțeze o comunitate ce a refuzat cu obstinație negocierea să înțeleagă în sfârșit necesitatea acestei negocieri.

Scopul programului nostru de acțiune directă este să creeze o situație atât de strâns legată de ideea de criză încât începerea negocierilor să fie inevitabilă. De aceea sunt întru totul de acord cu opțiunea voastră pentru negociere. Prea multă vreme dragele noastre ținuturi ale Sudului au fost lăsate în urmă de tragicul efort de a trăi mai degrabă sub imperiul monologului decât în dialog. [...]

Știm, de-a lungul unor experiențe dureroase, că libertatea nu a fost nicicând oferită de bunăvoie de către opresor; ea trebuie cerută de cei opresați. Cu toată sinceritatea o spun, a trebuit

să încep o campanie de acțiuni directe, care, pentru cei care nu au suferit prostește de pe urma bolii segregării, a fost “la timpul potrivit”. Ani de zile am auzit “Așteaptă!” În auzul fiecărui negru acest “așteaptă” sună supărător de familiar. Acest “așteaptă” a însemnat aproape întotdeauna “niciodată”. Trebuie să înțelegem, așa cum a făcut-o unul dintre distinșii noștri juriști, că “dreptatea amânată prea multă vreme este dreptate refuzată”. [...]

Ești preocupat de disponibilitatea noastră de a încălca unele legi. Aceasta este o preocupare legitimă. De vreme ce îi sfătuim mereu pe oameni să se supună deciziei Curții Supreme din 1954 ce incriminează segregarea în școlile publice, poate părea paradoxal să încălcăm unele legi în mod conștient. Cineva se poate întreba pe drept cuvânt “cum poți propovădui supunerea față de anumite legi și încălcarea altora?” Răspunsul stă în faptul că există două feluri de legi: drepte și nedrepte. Sunt primul care să susțină respectarea legilor drepte. Avem nu doar obligația legală, ci și datoria morală să respectăm și să ne supunem legilor drepte. În același timp, avem responsabilitatea morală să nu ne supunem legilor nedrepte. Așa cum ne spune și Sf. Augustin, “o lege nedreaptă nu poate fi lege”.

În prezent, nesupunerea civilă este folosită în special de activiștii în problema protecției mediului. De pildă, grupul Greenpeace - actualmente unul din cele mai cunoscute și de succes grupuri militante pentru protecția mediului - și-a început campania împotriva degradării mediului înconjurător în 1971 printr-o expediție de voluntari și jurnaliști în Amchitka (o regiune din nordul Alaskăi unde guvernul american făcea teste nucleare subterane pentru “a fi martori” la teste. Până astăzi, una din componentele strategiei Greenpeace rămâne “confruntarea neviolentă în probleme și cazuri majore de protecția mediului pentru a îmbunătăți impactul și calitatea dezbaterii publice”.

Cum pot romii folosi acțiunea directă

Unii activiști romi din Europa au apelat la metode de acțiune directă. La sfârșitul anilor optzeci și începutul anilor nouăzeci, organizația non-guvernamentală cu sediul la Hamburg *Roma National Congress* (Congresul Național Rom) a organizat o mișcare grassroots a mai multor mii de romi, în special din vestul Germaniei, cu scopul de a se opune amenințărilor de expulzare inițial în Iugoslavia și după prăbușirea acesteia, în statele succesoare. Unul din momentele campaniei l-a reprezentat mărșăluirea pașnică a activiștilor Congresului, a romilor amenințați cu expulzarea și a altor simpatizanți ai cauzei, timp de o lună în vestul Germaniei, din capitală regională în capitală regională, militând pentru ceea ce ei au numit “dreptul de a rămâne”: dreptul de a rămâne în Germania și a nu fi expulzați cu forță. Protestul a rămas până în prezent unul din cele mai importante din istoria acțiunilor romilor, prin faptul că activiștii *Congresului Național Rom* au reușit să îi convingă pe romi să lupte pentru drepturile lor, în ciuda presiunilor intense ale autorităților germane care trebuiau să facă față ordinilor de expulzare. În plus, mișcarea reprezintă una din cele mai vizibile și coerente acțiuni civice împotriva actualelor reglementări și practici occidentale (preluate în prezent și de țările din Europa Centrală și de Est), extrem de restrictive în privința regimului străinilor.

În noiembrie 1990, membrii *Congresului Național Rom* împreună cu câteva sute de romi din fosta Iugoslavie au încercat să treacă frontiera germano-elvețiană din landul german Baden-Württemberg

pentru a ajunge în Elveția. Romii erau în majoritate cetățeni iugoslavi cărora le fuseseră refuzate de către autoritățile germane solicitările de azil. Grupul intenționa să ajungă la Înalțul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite (UNHCR) de la Geneva și să solicite azil acolo. Dat fiind că majorității celor prezenți le fusese refuzat statutul de azilanți în Germania, aceștia nu au putut intra pe teritoriul Elveției. Domnului Rudko Kawczynski, conducătorul Congresului și altor câtorva colegi le-a fost permisă intrarea și au mers singuri la sediul UNHCR, lăsând mijloacele de transport utilizate și aproximativ trei sute de romi la frontiera germano-elvețiană. Acestea au blocat unul din culoarele de trecere de la punctul de frontieră. Poliția orașului Lörrach l-a acuzat pe dl. Kawczynski (și pe nimeni altcineva din grup) de “constrângere” (*Nötigung*) - aproximativ echivalentul “încălțării ordinii publice” - pentru blocarea parțială a punctului de trecere a frontierei (sau ca responsabil pentru cei care au blocat punctul de trecere al frontierei). După ce dl. Kawczynski a fost găsit vinovat, cazul a fost reexaminat de diverse instanțe de apel și într-un final a fost adus în fața Curții Constituționale Germane în 1994, unde a rămas până în prezent. Dl. Kawczynski a fost somat să dea curs sentinței care îl obliga la cincizeci de zile de detenție, însă a făcut recurs.

Acțiunea directă într-o societate globală

Interconexiunile tot mai complexe și mai strânse pe scală globală aduc cu ele noi posibilități și strategii de acțiune. Probabil cel mai vizibil factor de schimbare este internetul, care aduce mai aproape oameni și comunități din toată lumea, reducând semnificativ barierele de comunicare. Activiștii romii au fost și sunt utilizatori frecvenți ai internetului și multe mișcări și organizații care militează azi pentru drepturile romilor își desfășoară activitatea în mare parte în spațiul virtual. Multe din acțiunile recente de protest ale activiștilor romi au mai întâi și în principal acțiuni bazate pe facilitățile și caracteristicile internetului.

**Interconexiunile tot mai complexe
și mai strânse pe scală globală
aduc cu ele noi posibilități și
strategii de acțiune**

Însă internetul nu este singurul element de noutate pe care activiștii îl pot utiliza în era globalizării. Interdependența tot mai strânsă din economia mondială reprezintă un factor care poate ajuta la combaterea in justiției (prin sancțiuni economice). De pildă, mulți atribuie colapsul regimului rasist de apartheid din Africa de Sud plecării masive a investitorilor în anii optzeci, când activiștii au reușit să convingă companiile internaționale și guvernele să nu investească în Africa de Sud sau să își retragă investițiile de acolo. Impactul acestor acțiuni asupra economiei Africii de Sud a fost unul din principalii factori care au convins în cele din urmă guvernul sud african să înceapă negocierea unei tranziții pașnice de la guvernarea bazată pe așa zisa “superioritate a albilor” la democrație.

Dreptul și dreptatea

Acțiunea directă - ca orice acțiune - are efecte profunde și de durată, putând câștiga un larg sprijin public, dacă este bazată pe principii de drept și este percepută ca atare. Există milioane de romi în Europa. Potențial, aceasta reprezintă o bază de acțiune extrem de puternică. Totuși, mișcările militând pentru drepturile romilor au puține șanse de reușită atâta timp cât nu își sprijină acțiunile pe principii de drept. Sunt multe motive pentru care mulți pot simpatiza cu mișcările militante ale romilor: opresiunea repugnă multora, mulți sunt înclinați să îi ajute pe ceilalți să își recapete demnitatea, în special atunci când degradarea a fost cauzată de nedreptăți de lungă durată. Situația de astăzi a romilor din Europa este rezultatul unei lungi opresiuni izvorâte din atitudini și acțiuni rasiste. Acest lucru face din drepturile romilor o chestiune ce ține de principiile de drept care îi privește pe toți europenii. Romii pot și trebuie să consolideze bazele legale ale mișcărilor pentru drepturile romilor, acordând sprijin și altor grupuri discriminate: bărbații ar trebui să sprijine femeile, heterosexualii să sprijine homosexualii, cetățenii să-i sprijine pe cei fără cetățenie etc. Dincolo de orice considerații pragmatice sau de natură politică, acestea sunt în primul rând datorii morale. Este totuși și o bună strategie politică: activiștii pentru drepturile romilor au avantajul puterii numerice ce poate fi valorificat numai prin ralierea la cauze comune și promovarea solidarității umane.

Note:

- ¹ Gandhi a propus termenul “satyagraha” pentru a denumi propria teorie și practică a non-violenței. Gandhi obișnuia să se autodescrie mai ales ca un devotat (sau căutător) al “satya” (adevăr), care nu putea fi atins altfel decât prin “ahimsa” (non-violență, iubire) și “brahmacharya” (celibat, dăruire către Dumnezeu). Gandhi a caracterizat în mai multe feluri Satyagraha (forța-adevărului) drept “o lege cu aplicabilitate universală”; “o căutare neîncetată a adevărului și o determinare pentru căutarea adevărului”; “un proces de educare a opiniei publice, astfel încât să cuprindă toate elementele societății, devenind irezistibil”; “un substitut eficace al violenței”.
- ² Aceasta secțiune este o adaptată după *Marșul Sării către Dandi*, disponibil la <http://www.english.emory.edu/Bahri/Dandi.html>
- ³ Informații detaliate despre Satyagraha sării puteți găsi la http://www.mkgandhi.org/Civil%20Disobedience/salt_tax.htm

Cum să îți cunoști drepturile
și să lupti pentru ele

Anexe

Ghid pentru activiștii romi

Anexe

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI¹

P r e a m b u l

Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume,

Considerând că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii și că făurirea unei lumi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor, eliberate de teamă și de mizerie, a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a omului,

Considerând că este esențial ca drepturile omului să fie protejate de un sistem de drept pentru ca omul să nu fie constrâns, ca mijloc suprem, la revoltă împotriva tiraniei și a asupririi,

Considerând că este esențial să fie încurajată dezvoltarea relațiilor prietenești între națiuni,

Considerând că în Cartă popoarele Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor și că s-au hotărât să favorizeze progresul social și să instaureze condiții de viață mai bune în cadrul unei libertăți mai mari,

Considerând că în Cartă statele membre s-au angajat să promoveze, în colaborare cu Organizația Națiunilor Unite, respectul universal și efectiv al drepturilor omului și al libertăților fundamentale,

Considerând că o concepție comună despre aceste drepturi și libertăți este de cea mai mare importanță pentru realizarea deplină a acestui angajament,

ADUNAREA GENERALĂ proclamă prezenta DECLARAȚIE UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI ca ideal comun către care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile, pentru ca toate persoanele și toate organele societății, având în vedere permanent această Declarație, să se străduiască, prin învățatură și educație, să dezvolte respectul pentru aceste drepturi și libertăți și să asigure, prin măsuri progresive, de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă, atât în cadrul statelor membre înseși, cât și în teritoriile aflate sub jurisdicția lor.

Articolul 1

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de celelalte în spiritul fraternității.

Articolul 2

Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și de toate libertățile proclamate în prezenta Declarație, fără nici o deosebire, în special de rasă, de culoare, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau de orice altă opinie, de origine națională sau socială, de avere, de naștere sau decurgând din orice altă situație. Pe lângă aceasta, nu se va face nici o deosebire bazată pe statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care aparține o persoană, fie această țară sau teritoriu independente, sub tutelă, neautonome sau supuse unei alte limitări oarecare de suveranitate.

Articolul 3

Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa.

Articolul 4

Nimeni nu va fi ținut în sclavie, nici în robie; sclavia și comerțul cu sclavi sunt interzise sub toate formele lor.

Articolul 5

Nimeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.

Articolul 6

Fiecare are dreptul să i se recunoască pretutindeni personalitatea sa juridică, oriunde s-ar afla.

Articolul 7

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul, fără nici o deosebire, la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Articolul 8

Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție și lege.

Articolul 9

Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar.

Articolul 10

Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, să fi audiată echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptată împotriva sa.

Articolul 11

1. Orice persoana acuzată de un delict penal are dreptul la prezumția de nevinovăție până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal în cursul unui proces public în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.
2. Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul când au fost comise, nu constituiau un act delictuos potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se va aplica o nici o pedeapsă mai aspră decât aceea care era aplicabilă când a fost comis actul delictuos.

Articolul 12

Nimeni nu va fi obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondența sa, nici al altor atingeri ale onoarei sau reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri.

Articolul 13

1. Orice persoană are dreptul de a circula liber și de a își alege reședința în interiorul granițelor unui stat.
2. Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa și de reveni în țara sa.

Articolul 14

1. În cazul persecuției, orice persoană are dreptul de a căuta azil și de a beneficia de azil în alte țări.
2. Acest drept nu poate fi invocat în cazul unor urmăriri penale bazate pe comiterea unei crime de drept comun sau pe acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

Articolul 15

1. Orice individ are dreptul la o cetățenie.
2. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa, nici de dreptul de a își schimba cetățenia.

Articolul 16

1. Cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia, fără nici o restricție în privința rasei, cetățeniei sau religiei, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la încheierea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei.
2. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți.
3. Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

Articolul 17

1. Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură cât și în asociere cu alții.
2. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa.

Articolul 18

Orice persoană are dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei; acest drept include libertatea de a își schimba religia sau convingerile precum și libertatea de a își manifesta religia sau convingerile, individual sau colectiv, atât în public cât și privat, prin învățământ, practici religioase, cult și îndeplinirea de rituri.

Articolul 19

Orice individ are dreptul la libertatea de opinie și de exprimare; acest drept include libertatea de a nu fi tulburat pentru opiniile sale și acela de a căuta, de a primi și de a răspândi, informații și idei, fără considerații de frontieră și prin orice mijloc de exprimare.

Articolul 20

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică.
2. Nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație.

Articolul 21

1. Orice persoană are dreptul de a participa la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși.
2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice din țara sa.
3. Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care să aibă loc periodic, prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau potrivit unei proceduri echivalente care să asigure libertatea votului.

Articolul 22

Orice persoană, în calitatea sa de membru al societății, are dreptul la securitate socială; ea este îndreptățită ca, prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalității sale.

Articolul 23

1. Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotire împotriva șomajului.
2. Toți oamenii, fără nici o discriminare, au dreptul la salariu egal pentru muncă egală.
3. Orice om care muncește are dreptul la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare care să-i asigure atât lui, cât și familiei sale, o existență conformă cu demnitatea umană și completată, dacă este cazul, cu alte mijloace de protecție socială.
4. Orice persoană are dreptul de a întemeia sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

Articolul 24

Orice persoană are dreptul la odihnă și la timp liber și îndeosebi la o limitare rezonabilă a timpului de muncă, precum și la concedii periodice plătite.

Articolul 25

1. Orice persoană are dreptul la un nivel de trai care să îi asigure sănătatea, bunăstarea proprie și a familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare; ea are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința sa.
2. Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale. Toți copiii, fie că s-au născut în cadrul unei căsătorii sau în afara acesteia, se bucură de aceeași protecție socială.

Articolul 26

1. Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, cel puțin în ceea ce privește învățământul elementar și de bază. Învățământul elementar este obligatoriu. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie accesibil tuturor, iar învățământul superior trebuie să fie deschis tuturor, pe baza deplinei egalități, în funcție de merit.
2. Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și pentru libertățile fundamentale. Ea trebuie să

promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele și toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

3. Părinții au, cu prioritate, dreptul să aleagă felul educației care urmează să fie dată copiilor lor.

Articolul 27

1. Orice persoană are dreptul să ia parte în mod liber la viața culturală a colectivității, să se bucure de arte și să participe la progresul științific și la binefacerile care rezultă din acesta.
2. Fiecare are dreptul la ocrotirea intereselor morale și materiale care decurg din orice lucrare științifică, literară sau artistică al cărui autor este.

Articolul 28

Orice persoană are dreptul să beneficieze, pe plan social și internațional, de existența unei ordini care să permită că drepturile și libertățile enunțate în prezenta Declarație să își poată găsi o realizare deplină.

Articolul 29

1. Orice persoană are îndatoriri față de colectivitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității sale.
2. În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o societate democratică.
3. Aceste drepturi și libertăți nu vor putea, în nici un caz, să fie exercitate contrar scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 30

Nici o prevedere a prezentei Declarații nu poate fi interpretată ca implicând pentru un stat, grupare sau persoană dreptul de a se deda la vreo activitate sau de a săvârși vreun act îndreptat care să conducă la desființarea drepturilor sau libertăților enunțate în prezenta Declarație.

Note:

¹ Adoptată și proclamată prin rezoluția Adunării Generale 217 A (III) din 10 decembrie 1948.

Anexe

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

CONVENȚIA INTERNAȚIONALĂ PRIVIND ELIMINAREA TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE RASIALĂ¹

Statele părți la prezenta Convenție,

Considerând că la baza Cartei Națiunilor Unite stau principiile demnității și egalității ființelor umane și că toate statele membre s-au angajat să acționeze atât împreună cât și separat, în cooperare cu Organizația, pentru îndeplinirea unuia din scopurile Națiunilor Unite, anume de a dezvolta și încuraja respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie,

Considerând că Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamă că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi și că fiecare poate să se prevaleze de toate drepturile și de toate libertățile care sunt enunțate în Declarație, fără nici o deosebire, mai ales de rasă, de culoare sau de origine națională,

Luând în considerare că toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul la o protecție egală a legii împotriva oricărei discriminări și împotriva oricărei incitări la discriminare,

Considerând că Națiunile Unite au condamnat colonialismul și toate practicile de segregare și de discriminare care îl însoțesc, sub orice formă și în orice loc ar exista și că Declarația cu privire la acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale, din 14 decembrie 1960 (Rezoluția 1514 (XV) a Adunării Generale), a afirmat și a proclamat solemn necesitatea de a i se pune capăt rapid și necondiționat,

Considerând că Declarația Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, din 20 noiembrie 1963 (Rezoluția 1904 (XVIII) a Adunării Generale), afirmă în mod solemn necesitatea de a se elimina rapid toate formele și toate manifestările de discriminare rasială în toate părțile lumii și de a asigura înțelegerea și respectarea demnității persoanei umane,

Convinse că orice doctrină de superioritate bazată pe diferențierea dintre rase este falsă din punct de vedere științific, condamnată sub raport moral, injustă și periculoasă din punct de vedere social și că nimic nu ar putea să justifice, oriunde ar fi, discriminarea rasială, nici în teorie, nici în practică,

Reafirmând că discriminarea între ființele umane pentru motive de rasă, culoare sau origine etnică este un obstacol în calea relațiilor pașnice de prietenie între națiuni, fiind susceptibilă să tulbure pacea și securitatea popoarelor, precum și coexistența armonioasă a persoanelor în cadrul aceluiași stat.

Convinse că existența barierelor rasiale este incompatibilă cu idealurile oricărei societăți umane,

Alarmate de manifestările de discriminare rasială care există încă în unele regiuni ale lumii și de politica unor guverne bazată pe superioritate sau ură rasială, cum este politica de apartheid, de segregare sau de separare,

Hotărâte să adopte toate măsurile necesare pentru eliminarea rapidă a tuturor formelor și a tuturor manifestărilor de discriminare rasială și să prevină și să combată doctrinele și practicile rasiste, spre a favoriza buna înțelegere între rase și a edifica o comunitate internațională eliberată de orice forme de segregare și de discriminare rasială,

Având prezente în spirit Convenția privind discriminarea în materie de angajare și de profesie, adoptată de Organizația Internațională a Muncii în 1958 și de Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, adoptată de Organizația Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultură în 1960,

Dornice să pună în aplicare principiile enumerate în Declarația Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și să asigure cât mai repede posibil adoptarea măsurilor practice în acest scop,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Partea I

Articolul 1

1. În prezenta Convenție, expresia “discriminare rasială” are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social și cultural sau în oricare alt domeniu al vieții publice.
2. Prezenta Convenție nu se aplică în cazul deosebirilor, excluderilor, restricțiilor sau preferințelor stabilite de către un stat parte la Convenție, între cetățenii săi și străini.
3. Nici o dispoziție a prezentei Convenții nu poate fi interpretată ca afectând, în vreun fel, dispozițiile legislative ale statelor părți la Convenție, în ceea ce privește naționalitatea, cetățenia sau naturalizarea, cu condiția ca aceste dispoziții să nu fie discriminatorii față de o anumită naționalitate.
4. Măsurile speciale luate cu singurul scop de a se asigura cum se cuvine progresul unor grupuri rasiale sau etnice sau unor indivizi având nevoie de protecția care poate fi necesară pentru a le garanta folosința și exercitarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în condiții de egalitate, nu sunt considerate ca măsuri de discriminare rasială, cu condiția totuși ca ele să nu aibă drept efect menținerea de drepturi distincte pentru grupuri rasiale diferite și ca ele să

nu fie menținute în vigoare după realizarea scopurilor pentru care au fost adoptate.

Articolul 2

1. Statele părți condamnă discriminarea rasială și se angajează să urmeze, prin toate mijloacele potrivite și fără întârziere, o politică menită să elimine orice formă de discriminare rasială, să promoveze înțelegerea între toate rasele și, în acest scop:
 - a) fiecare stat parte se angajează să nu recurgă la acte sau practici de discriminare rasială împotriva unor persoane, grupuri de persoane sau instituții și să facă în așa fel încât toate autoritățile publice și instituțiile publice, naționale și locale să acționeze în conformitate cu această obligație;
 - b) fiecare stat parte se angajează să nu finanțeze, să nu apere și să nu sprijine discriminarea rasială practică de vreo persoană sau organizație, oricare ar fi ea;
 - c) fiecare stat parte trebuie să ia măsuri eficace pentru a reexamina politica guvernamentală națională și locală și pentru a modifica, abroga sau anula orice lege și orice reglementare având drept efect crearea sau perpetuarea discriminării rasiale, acolo unde există;
 - d) fiecare stat parte trebuie, prin toate mijloacele corespunzătoare, inclusiv, dacă împrejurările o cer, prin măsuri legislative, să interzică și să pună capăt discriminării rasiale practică de persoane, de grupuri sau de organizații;
 - e) fiecare stat parte se angajează să favorizeze, dacă va fi cazul, organizațiile și mișcările integraționiste multirasiale și alte mijloace de natură a elimina barierele între rase și a descuraja orice tinde spre întărirea dezbinării rasiale.
2. Statele părți vor lua, dacă împrejurările o vor cere, măsuri speciale și concrete în domeniile social, economic, cultural și altele, pentru a asigura dezvoltarea adecvată și protecția anumitor grupuri rasiale sau anumitor indivizi aparținând acestor grupuri, în scopul de a le garanta, în condiții de egalitate, deplina exercitare a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Aceste măsuri nu vor putea în nici un caz să aibă drept efect menținerea de drepturi inegale sau deosebite pentru diversele grupuri rasiale, odată atinse obiectivele pentru care au fost adoptate.

Articolul 3

Statele părți condamnă în special segregarea rasială și apartheidul și se angajează să prevină, să interzică și să elimine pe teritoriile sub jurisdicția lor toate practicile de această natură.

Articolul 4

Statele părți condamnă orice propagandă și orice organizații care se inspiră din idei sau teorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de persoane de o anumită culoare sau de o anumită origine etnică, sau care încearcă să justifice sau să încurajeze orice formă de ură și de discriminare rasială și se angajează să adopte de îndată măsuri pozitive menite să elimine orice incitare la o astfel de discriminare sau orice acte de discriminare și, în acest scop, ținând seama de principiile formulate

în Declarația Universală a Drepturilor Omului și de drepturile enunțate în mod expres în articolul 5 al prezentei Convenții, ele se angajează îndeosebi:

- a) Să declare delict pedepsit prin lege orice difuzare de idei bazate pe superioritate sau ură rasială, orice incitare la discriminare rasială ca și orice acte de violență sau provocare la astfel de acte, îndreptate împotriva oricărei rase sau oricărui grup de persoane de o altă culoare sau de o altă origine etnică, precum și orice sprijin acordat unor activități rasiste, inclusiv finanțarea lor;
- b) Să declare ilegale și să interzică organizațiile, precum și activitățile de propagandă organizată și orice alt fel de activitate de propagandă care incită la discriminare rasială și care o încurajează și să declare delict pedepsit prin lege participarea la aceste organizații sau la aceste activități;
- c) Să nu permită autorităților publice sau instituțiilor publice, naționale sau locale, să incite la discriminare rasială sau să o încurajeze.

Articolul 5

În conformitate cu obligațiile fundamentale enunțate în articolul 2 al prezentei Convenții, statele părți se angajează să interzică și să elimine discriminarea rasială sub toate formele și să garanteze dreptul fiecăruia la egalitate în fața legii fără deosebire de rasă, culoare, origine națională sau etnică, în folosința drepturilor următoare:

- a) Dreptul la un tratament egal în fața tribunalelor și a oricărui alt organ de administrare a justiției;
- b) Dreptul la securitatea persoanei și la protecția statului împotriva violențelor sau maltratărilor, fie din partea funcționarilor guvernului, fie a oricărui individ, grup sau instituție;
- c) Drepturi politice, în special dreptul de a participa la alegeri - de a vota și de a fi candidat - după sistemul sufragiului universal și egal, dreptul de a face parte din guvern, de a lua parte la conducerea treburilor publice, la orice nivel și dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcții publice;
- d) Alte drepturi civile, în special:
 - i. Dreptul de a circula liber și de a-și alege reședința în interiorul unui stat;
 - ii. Dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa și de a se întoarce în țara sa;
 - iii. Dreptul la o cetățenie;
 - iv. Dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul;
 - v. Dreptul de proprietate al oricărei persoane, atât singură cât și în asociere;
 - vi. Dreptul de moștenire;
 - vii. Dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie;
 - viii. Dreptul la libertate de opinie și de exprimare;
 - ix. Dreptul la libertate de întrunire și asociere pașnică;

- e) Drepturi economice, sociale și culturale, în special:
 - i. Dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare;
 - ii. Dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate;
 - iii. Dreptul la locuință;
 - iv. Dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale;
 - v. Dreptul la educație și la pregătire profesională;
 - vi. Dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale;
- f) Dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice, cum ar fi mijloace de transport, hoteluri, restaurante, cafenele, teatre și parcuri.

Articolul 6

Statele părți vor asigura oricărei persoane supuse jurisdicției lor o protecție și o cale de recurs efective în fața tribunalelor naționale și a altor organe de stat competente, împotriva tuturor actelor de discriminare rasială care, contrar prezentei Convenții, ar viola drepturile sale individuale și libertățile sale fundamentale, precum și dreptul de a cere acestor tribunale satisfacție sau despăgubire dreaptă și adecvată pentru orice prejudiciu pe care l-ar putea suferi ca urmare a unei astfel de discriminări.

Articolul 7

Statele părți se angajează să ia măsuri imediate și eficace în domeniile învățământului, educației, culturii și informației, pentru a lupta împotriva prejudecăților ce duc la discriminare rasială și pentru a favoriza înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni și grupuri rasiale sau etnice, ca și pentru a promova scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite, ale Declarației Universale a Drepturilor Omului, ale Declarației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și ale prezentei Convenții.

Partea II

Articolul 8

1. Se constituie un Comitet pentru eliminarea discriminării rasiale (denumit în cele ce urmează Comitetul) compus din optsprezece experți cunoscuți pentru înalta lor moralitate și imparțialitate, care sunt aleși de către statele părți din rândul cetățenilor lor și care își exercită funcțiile cu titlu individual, ținându-se seama de o repartitie geografică echitabilă și de reprezentarea diferitelor forme de civilizație, precum și de principalele sisteme juridice.
2. Membrii Comitetului sunt aleși prin vot secret de pe o listă de candidați desemnați de statele părți. Fiecare stat parte poate să desemneze un candidat ales dintre cetățenii săi.

3. Prima alegere va avea loc la șase luni de la data intrării în vigoare a prezentei Convenții. Cu cel puțin trei luni înainte de data fiecărei alegeri, Secretarul General al Națiunilor Unite trimite o scrisoare statelor părți pentru a le invita să-și prezinte candidaturile într-un termen de două luni. Secretarul General întocmește o listă, în ordine alfabetică, a tuturor candidaților astfel desemnați, indicând statele care i-au desemnat și o comunică statelor părți.
4. Membrii Comitetului sunt aleși în cursul unei reuniuni a statelor părți, convocată de Secretarul General la sediul Organizației Națiunilor Unite. La această reuniune, al cărei cvorum este de două treimi din statele părți, sunt aleși membri ai Comitetului, candidații care obțin cel mai mare număr de voturi și majoritatea absolută a voturilor reprezentanților statelor părți prezenți și votanți.
5.
 - a) Membrii Comitetului sunt aleși pentru patru ani. Totuși, mandatul a nouă dintre membri desemnați la prima alegere va lua sfârșit după doi ani; imediat după prima alegere, numele acestor nouă membri vor fi trase la sorți de către președintele Comitetului.
 - b) Pentru a ocupa locurile devenite vacante în mod fortuit statul parte al cărui expert a încetat să-și exercite funcțiile de membru al Comitetului va numi un alt expert dintre cetățenii săi, sub rezerva aprobării de către Comitet.
6. Statele părți iau în sarcina lor cheltuielile membrilor Comitetului pentru perioada în care aceștia își îndeplinesc funcțiile în Comitet. (amendament, vezi Rezoluția Adunării Generale 47/111 din 16 decembrie 1992).

Articolul 9

1. Statele părți se angajează să prezinte Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite, pentru examinarea de către Comitet, un raport asupra măsurilor de ordin legislativ, judiciar, administrativ sau altele pe care le-au adoptat și care pun în aplicare dispozițiile prezentei Convenții:
 - a) în termen de un an, începând de la intrarea în vigoare a Convenției, pentru fiecare stat în cauză; și
 - b) apoi, la fiecare doi ani și de fiecare dată când Comitetul o va cere. Comitetul poate să ceară informații suplimentare statelor părți.
2. Comitetul supune, în fiecare an, Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite, prin intermediul Secretarului General, un raport asupra activității sale și poate să facă sugestii și recomandări de ordin general, bazate pe examinarea rapoartelor și informațiilor primite de la statele părți. El aduce la cunoștința Adunării Generale aceste sugestii și recomandări de ordin general însoțite, dacă este cazul, de observațiile statelor părți.

Articolul 10

1. Comitetul adoptă regulamentul său de ordine interioară.
2. Comitetul își alege personalul pentru o perioadă de doi ani.

3. Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite asigură secretariatul Comitetului.
4. Comitetul își ține în mod obișnuit reuniunile la sediul Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 11

1. Dacă un stat parte consideră că un alt stat, de asemenea parte, nu aplică dispozițiile prezentei Convenții, el poate să atragă atenția Comitetului asupra problemei. Comitetul transmite comunicarea statului parte în cauză. În termen de trei luni, statul destinat prezintă Comitetului explicații sau declarații scrise elucidând problema și indicând, dacă este cazul, măsurile care eventual au putut fi luate de acest stat pentru remedierea situației.
2. Dacă, în termen de șase luni, începând de la data primirii comunicării originale de către statul destinat, problema nu a fost reglementată spre satisfacția celor două state, pe cale de negocieri bilaterale sau prin orice altă procedură care le-ar sta la dispoziție, atât unuia, cât și celuilalt, vor avea dreptul să o supună din nou Comitetului, adresând o notificare Comitetului și celuilalt stat interesat.
3. Comitetul nu poate să se sesizeze cu o problemă care îi este supusă conform prevederilor paragrafului 2 al prezentului articol decât după ce s-a asigurat că toate căile interne disponibile au fost folosite sau epuizate în conformitate cu principiile de drept internațional general recunoscute. Această regulă nu se aplică dacă procedurile de recurs depășesc termene rezonabile.
4. În orice problemă care îi este supusă, Comitetul poate cere statelor părți în cauză să-i furnizeze orice informații suplimentare pertinente.
5. Atunci când Comitetul examinează o problemă în aplicarea prezentului articol, statele părți interesate au dreptul să desemneze un reprezentant care va participa fără drept de vot la lucrările Comitetului, pe toată durata dezbaterilor.

Articolul 12

1.
 - a) După ce Comitetul a obținut și cercetat toate informațiile pe care le consideră necesare, președintele desemnează o comisie de conciliere ad-hoc (denumită în cele ce urmează comisia) compusă din cinci persoane care pot sau nu să fie membri ai Comitetului. Membrii comisiei sunt desemnați cu asentimentul deplin și unanim al părților în diferend și comisia pune bunele sale oficii la dispoziția statelor interesate în scopul de a se ajunge la o soluționare amiabilă a problemei, bazată pe respectarea prezentei Convenții;
 - b) Dacă statele părți în diferend nu ajung la o înțelegere asupra întregului sau unei părți a componenței comisiei într-un termen de trei luni, membrii comisiei care nu au asentimentul statelor părți în diferend sunt aleși prin vot secret dintre membrii Comitetului, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor Comitetului.
2. Membrii comisiei își exercită funcțiile cu titlu individual. Ei nu trebuie să fie cetățenii unuia dintre statele părți în diferend și nici ai unui stat care nu este parte la prezenta Convenție.

3. Comisia își alege președintele și adoptă regulamentul său de ordine interioară.
4. Comisia își ține în mod obișnuit reuniunile la sediul Organizației Națiunilor Unite sau în orice alt loc potrivit pe care îl va determina comisia.
5. Secretarul prevăzut la paragraful 3 al articolului 10 al prezentei Convenții pune, de asemenea, serviciile sale la dispoziția comisiei ori de câte ori un diferend între statele părți determină constituirea comisiei.
6. Toate cheltuielile membrilor comisiei sunt repartizate în mod egal între statele părți în diferend, pe baza unui stat estimativ stabilit de Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.
7. Secretarul general va fi împuternicit, dacă va fi nevoie să deconteze cheltuielile membrilor comisiei înainte ca rambursarea sumelor să fi fost efectuată de către statele părți în diferend, în conformitate cu paragraful 6 al prezentului articol.
8. Informările obținute și cercetate de către Comitet sunt puse la dispoziția comisiei care poate cere statelor interesate să-i furnizeze orice informație complementară pertinentă.

Articolul 13

1. După ce a studiat problema sub toate aspectele sale, comisia pregătește și supune președintelui Comitetului un raport conținând concluziile sale asupra tuturor chestiunilor de fapt, privind litigiul dintre părți și recomandările pe care le consideră oportune spre a se ajunge la o soluționare amiabilă a diferendului.
2. Președintele Comitetului transmite raportul comisiei fiecăruia dintre statele părți în diferend. Aceste state fac cunoscut președintelui Comitetului în termen de trei luni dacă acceptă sau nu recomandările cuprinse în raportul comisiei.
3. După expirarea termenului prevăzut la paragraful 2 al prezentului articol, președintele Comitetului comunică raportul comisiei și declarațiile statelor părți interesate celorlalte state părți la Convenție.

Articolul 14

1. Orice stat parte poate declara, în orice moment, că recunoaște Comitetului competența de a primi și examina comunicări emanând de la persoane sau grupuri de persoane ținând de jurisdicția sa care se plâng de a fi victime ale violării, de către acest stat parte, a vreunui dintre drepturile enunțate în prezenta Convenție. Comitetul nu primește nici o comunicare privind un stat parte care n-a făcut o astfel de declarație.
2. Orice stat parte care face o declarație în conformitate cu paragraful 1 al prezentului articol poate crea sau desemna un organism în cadrul ordinii sale juridice naționale cu competența de a primi și examina cererile emanând de la persoane sau grupuri de persoane ce țin de jurisdicția aceluia stat, care se plâng de a fi victime ale violării vreunui dintre drepturile enunțate în prezenta Convenție și care au epuizat celelalte căi de recurs locale disponibile.

3. Declarația făcută în conformitate cu paragraful 1 al prezentului articol și numele oricărui organism creat sau desemnat în conformitate cu paragraful 2 al prezentului articol sunt depuse de către statul parte interesat la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, care comunică o copie de pe acestea celorlalte state părți. Declarația poate să fie retrasă în orice moment, printr-o notificare adresată Secretarului general, dar această retragere nu afectează comunicările cu care Comitetul este deja sesizat.
4. Organismul creat sau desemnat în conformitate cu paragraful 2 al prezentului articol va trebui să țină un registru de petiții, iar copii certificate conforme cu registrul vor fi depuse în fiecare an la Secretarul general pe căile corespunzătoare, fiind de la sine înțeles că conținutul acestor copii nu va fi divulgat publicului.
5. Dacă nu obține satisfacție de la organismul creat sau desemnat în conformitate cu paragraful 2 al prezentului articol, petiționarul are dreptul de a adresa, în următoarele șase luni, o comunicare în acest sens Comitetului.
6.
 - a) Comitetul, cu titlu confidențial, aduce orice comunicare care îi este adresată la cunoștința statului parte despre care se pretinde că a violat vreuna din dispozițiile Convenției, dar identitatea persoanei sau grupurilor de persoane interesate nu poate fi dezvăluită fără consimțământul expres al acelei persoane sau al acelor grupuri de persoane. Comitetul nu primește comunicări anonime.
 - b) În următoarele trei luni, statul în cauză prezintă în scris Comitetului explicații sau declarații elucidând problema și indicând, dacă este cazul, măsurile pe care eventual a putut să le ia pentru remedierea situației.
7.
 - a) Comitetul examinează comunicările ținând seama de toate informările care îi sunt prezentate de către statul parte interesat și de către petiționar. Comitetul nu va examina nici o comunicare a unui petiționar fără a se fi asigurat că acesta a epuizat toate căile interne disponibile. Totuși, această regulă nu se aplică dacă procedurile de recurs depășesc termene raționale.
 - b) Comitetul adresează sugestiile și recomandările sale eventuale statului parte interesat și petiționarului.
8. Comitetul include în raportul său anual un rezumat al acestor comunicări și, dacă este cazul, un rezumat al explicațiilor și declarațiilor statelor părți interesate, precum și al propriilor sale sugestii și recomandări.
9. Comitetul nu are competență să exercite funcțiile prevăzute în prezentul articol decât dacă cel puțin zece state părți la Convenție sunt legate prin declarații făcute în conformitate cu paragraful 1 al prezentului articol.

Articolul 15

1. Până la realizarea obiectivelor Declarației privind acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale, cuprinsă în rezoluția 1514 (XV) a adunării generale, din 14 decembrie 1960, dispozițiile prezentei Convenții nu restrâng cu nimic dreptul de petiție acordat acestor

popoare prin alte instrumente internaționale sau de către Organizația Națiunilor Unite și instituțiile sale specializate.

2. a) Comitetul constituit în conformitate cu paragraful 1 al articolului 8 primește în copie petițiile ce provin de la organele Națiunilor Unite care se ocupă de probleme, având un raport direct cu principiile și obiectivele prezentei Convenții, își exprimă părerea și face recomandări în legătură cu petițiile primite atunci când examinează petiții emanând de la locuitorii teritoriilor sub tutelă sau neautonome sau de la orice alt teritoriu căruia i se aplică Rezoluția 1514 (XV) a Adunării generale, având legătură cu problemele prevăzute prin prezenta Convenție, de care sunt sesizate aceste organe.
- b) Comitetul primește din partea organelor competente ale Organizației Națiunilor Unite copii de pe rapoartele privind măsurile de ordin legislativ, judiciar, administrativ sau altele interesând în mod direct principiile și obiectivele prezentei Convenții pe care puterile administrante le-au aplicat în teritoriile menționate la alineatul a) al prezentului paragraf, dă avize și face recomandări acestor organe.
3. Comitetul include în rapoartele sale către Adunarea generală un rezumat al petițiilor și rapoartelor pe care le-a primit din partea organelor Națiunilor Unite, precum și opiniile și recomandările care i-au fost prilejuite de acele petiții și rapoarte.
4. Comitetul roagă pe Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite să-i pună la dispoziție orice informație, având legătură cu obiectivele prezentei Convenții de care acesta dispune, cu privire la teritoriile menționate la paragraful 2, alineatul a) al prezentului articol.

Articolul 16

Dispozițiile prezentei Convenții privind măsurile ce urmează a fi luate pentru a rezolva un diferend sau pentru a lichida o plângere se aplică fără prejudiciul celorlalte proceduri de soluționare a diferendelor sau de lichidare a plângerilor în materie de discriminare prevăzute în instrumente constitutive ale Organizației Națiunilor Unite și ale instituțiilor sale specializate sau în convenții adoptate de către aceste organizații și nu împiedică statele părți să recurgă la alte proceduri pentru reglementarea unui diferend, în conformitate cu acordurile internaționale generale sau speciale care le leagă.

Partea III

Articolul 17

1. Prezenta Convenție este deschisă spre semnare oricărui stat membru al Organizației Națiunilor Unite sau membru al vreuneia dintre instituțiile sale specializate, oricărui stat parte la Statutul Curții Internaționale de justiție, ca și oricărui stat invitat de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite să devină parte la prezenta Convenție.
2. Prezenta Convenție este supusă ratificării, iar instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 18

1. Prezenta Convenție va fi deschisă spre aderare oricărui stat menționat la paragraful 1 al articolului 17.
2. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la Secretarul General al Națiunilor Unite.

Articolul 19

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare în cea de-a treizecea zi de la data depunerii la Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al douăzeci și șaptelea instrument de ratificare sau de aderare.
2. Pentru fiecare dintre statele care vor ratifica prezenta Convenție sau vor adera la ea după depunerea celui de-al douăzeci și șaptelea instrument de ratificare sau de aderare, Convenția va intra în vigoare în cea de-a treizecea zi de la data depunerii de către acest stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Articolul 20

1. Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite va primi și comunica tuturor statelor membre care sunt sau care pot să devină părți la prezenta Convenție, textul rezervelor ce vor fi făcute de către state în momentul ratificării sau aderării. Orice stat care ridică obiecții împotriva rezervei, va aduce la cunoștința Secretarului General în termen de nouăzeci de zile, începând de la data comunicării menționate, că nu acceptă rezerva.
2. Nici o rezervă incompatibilă cu obiectul și scopul prezentei Convenții nu va fi autorizată și nici o altă rezervă care ar avea drept efect paralizarea funcționării vreunui dintre organismele create de Convenție. O rezervă va fi considerată ca intrând în categoriile definite mai sus, dacă cel puțin două treimi din statele părți la această Convenție ridică obiecții.
3. Rezervele pot fi retrase în orice moment printr-o notificare adresată Secretarului General. Notificarea va avea efect la data primirii sale.

Articolul 21

Orice stat parte poate să denunțe prezenta Convenție printr-o notificare adresată Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite. Denunțarea își va produce efectul după un an de la data la care Secretarul General a notificat-o.

Articolul 22

Orice diferend între două sau mai multe state părți, privind interpretarea sau aplicarea prezentei Convenții, care nu va fi fost reglementat pe cale de negocieri sau cu ajutorul procedurilor prevăzute în mod expres de această Convenție, va fi adus, la cererea oricărei părți, în diferend, în fața Curții Internaționale de Justiție pentru a se pronunța asupra lui, dacă părțile în diferend nu au convenit asupra altui mod de soluționare.

Articolul 23

1. Orice stat parte poate formula în orice moment o cerere de revizuire a prezentei Convenții printr-o notificare scrisă adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.
2. Adunarea Generală a Națiunilor Unite va decide asupra măsurilor, dacă este cazul, în legătură cu această cerere.

Articolul 24

Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite va informa toate statele menționate la paragraful 1 al articolului 17 din prezenta Convenție:

- a) asupra semnăturilor ratificărilor și aderărilor în conformitate cu articolele 17 și 18;
- b) asupra datei la care prezenta Convenție va intra în vigoare în conformitate cu articolul 19;
- c) asupra comunicărilor și declarațiilor primite în conformitate cu articolele 14, 20 și 23;
- d) asupra denunțărilor notificate în conformitate cu articolul 21.

Articolul 25

1. Prezenta Convenție, ale cărei texte în limbile chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt în egală măsură autentice, va fi depusă la arhivele Organizației Națiunilor Unite.
2. Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite va remite o copie certificată, a prezentei Convenții, tuturor statelor aparținând oricăreia dintre categoriile menționate la paragraful 1 al articolului 17 al Convenției.

Note:

¹ Adoptată și deschisă spre semnare și ratificare de rezoluția Adunării Generale 2106 (XX) din 21 decembrie 1965. Intrată în vigoare la 4 ianuarie 1969, conform dispozițiilor art.19.

Anexe

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

CONVENȚIA EUROPEANĂ PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE¹

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

Considerând Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948;

Considerând ca această Declarație urmărește să asigure recunoașterea și aplicarea universală și efectivă a Drepturilor pe care ea le enunță;

Considerând că scopul Consiliului Europei este acela de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi și că unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Reafirmând atașamentul lor profund față de aceste libertăți fundamentale, care constituie temelia însăși a justiției și a păcii în lume și a căror menținere se bazează în mod esențial, pe de o parte, pe un regim politic cu adevărat democratic, iar pe de altă parte, pe o concepție comună și un respect comun al drepturilor omului din care acestea decurg;

Hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și al legii, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală;

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în titlul I al prezentei convenții.

Secțiunea I

Articolul 2

1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

2. Moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:
 - a) pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;
 - b) pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane deținute legal;
 - c) pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție.

Articolul 3

Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.

Articolul 4

1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau servitute.
2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.
3. Nu se consideră muncă forțată sau obligatorie în sensul prezentului articol:
 - a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de art. 5 din prezenta Convenție sau în timpul în care se află în libertate condiționată;
 - b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu;
 - c) orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități, care amenință viața sau bunăstarea comunității;
 - d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civile normale;

Articolul 5

1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță.
Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:
 - a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;
 - b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;
 - c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
 - d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

- e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a alienaților, a alcoolicilor, toxicomanilor sau vagabonzilor;
 - f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriul unei țări sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.
2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.
 3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1, lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi condiționată de garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.
 4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să decidă într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.
 5. Orice persoană, victimă unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol, are dreptul la reparații.

Articolul 6

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședințe poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.
2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi legal stabilită.
3. Orice acuzat are, în special, dreptul:
 - a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;
 - b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;
 - c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;
 - d) să întrebe dacă să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;
 - e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Articolul 7

Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național și internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.

Articolul 8

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.
2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Articolul 9

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.
2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

Articolul 10

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.
2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Articolul 11

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.
2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.

Articolul 12

Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.

Articolul 13

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Articolul 14

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Articolul 15

1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice înaltă parte contractantă poate lua măsuri care o derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta Convenție, în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.
2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nici o derogare de la art. 2, cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război și nici de la art. 3, art. 4 paragraful 1 și art. 7.
3. Orice înaltă parte contractantă ce exercită acest drept de derogare îl informează pe deplin pe Secretarul General al Consiliului European cu privire la măsurile luate și la motivele care le-au determinat. Aceasta trebuie, de asemenea, să informeze pe Secretarul General al Consiliului European și asupra datei la care aceste măsuri au încetat a fi în vigoare și de la care dispozițiile Convenției devin din nou deplin aplicabile.

Articolul 16

Nici o dispoziție a art. 10, 11 și 14 nu poate fi considerată ca interzicând înaltele părți contractante să impună restrângeri activității politice a străinilor.

Articolul 17

Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta Convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de această Convenție.

Articolul 18

Restricțiile care, în termenii prezentei Convenții sunt permise respectivelor drepturi și libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.

Protocolul No. 1

Garantarea unor drepturi și libertăți neincluse în titlul I al Convenției

Guvernele semnatare, Membre ale Consiliului Europei,

Hotărâte să ia măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a drepturilor și libertăților, altele decât cele care sunt deja înscrise în titlul I al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

Au convenit asupra celor le urmează :

Articolul 1

Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.

Articolul 2

Nimănui nu i se poate refuza dreptul de instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.

Articolul 3

Înaltele părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

Articolul 4

Orice înaltă parte contractantă poate, în momentul semnării ori al ratificării prezentului protocol sau în orice alt moment ulterior, să comunice Secretarului General al Consiliului Europei o declarație precizând măsura în care aceasta se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice anumitor teritorii care sunt desemnate în declarația respectivă și ale căror relații internaționale aceasta le asigură.

Orice înaltă parte contractantă care a comunicat o declarație în virtutea paragrafului precedent poate, după un anumit interval de timp, să comunice o nouă declarație care să modifice termenii oricărei declarații anterioare sau care să pună capăt aplicării dispozițiilor prezentului protocol cu privire la un anumit teritoriu.

Articolul 5

Înaltele părți contractante vor considera art. 1, 2, 3 și 4 din acest protocol ca articole adiționale la Convenție și toate dispozițiile Convenției se vor aplica în consecință.

Articolul 6

Prezentul protocol este deschis spre semnare membrilor Consiliului Europei, semnatori ai Convenției; el va fi ratificat o dată cu Convenția sau după ratificarea acesteia. El va intra în vigoare după depunerea a zece instrumente de ratificare. Pentru oricare semnatar care îl va ratifica ulterior, protocolul va intra în vigoare o dată cu depunerea instrumentului de ratificare.

Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei, care va notifica tuturor membrilor numele celor care au ratificat protocolul.

Încheiat la Paris la 20 martie 1952, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General va transmite copii certificate fiecăruia dintre statele semnate.

Protocolul No.4

Protejarea anumitor drepturi adiționale.

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

Hotărâte să ia măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a drepturilor și libertăților, altele decât cele care sunt deja înscrise în titlul I al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția) și în art. 1 - 3 din primul Protocol adițional la Convenție, semnat la Paris la 20 martie 1952,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa pentru singurul motiv că nu este în măsură să execute o obligație contractuală.

Articolul 2

1. Oricine se găsește în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul să circule în mod liber și să-și aleagă în mod liber reședința.
2. Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa.
3. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor constrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.
4. Drepturile recunoscute în paragraful 1 pot, de asemenea, în anumite zone determinate, să facă obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică.

Articolul 3

1. Nimeni nu poate fi expulzat printr-o măsură individuală sau colectivă, de pe teritoriul statului al cărui cetățean este.
2. Nimeni nu poate fi privat de dreptul de a intra pe teritoriul statului al cărui cetățean este.

Articolul 4

Expulzările colective de străini sunt interzise.

Articolul 5

1. Orice înaltă parte contractantă poate, în momentul semnării ori al ratificării prezentului protocol sau în orice moment ulterior, să comunice Secretarului General al Consiliului Europei o declarație precizând măsura în care ea se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice anumitor teritorii care sunt desemnate în declarația respectivă și ale căror relații internaționale ea le asigură.
2. Orice înaltă parte contractantă care a comunicat o declarație în virtutea paragrafului precedent poate, periodic, să comunice o nouă declarație prin care să modifice termenii oricărei declarații anterioare sau prin care să pună capăt aplicării dispozițiilor prezentului protocol cu privire la un anumit teritoriu.
3. O declarație făcută potrivit prezentului articol va fi considerată ca fiind făcută în conformitate cu paragraful 1 din articolul 63 al Convenției.
4. Teritoriul oricărui stat la care se aplică prezentul protocol, în virtutea ratificării sau a acceptării sale de către respectivul stat și fiecare dintre teritoriile cu privire la care protocolul se aplică, în virtutea unei declarații semnate de respectivul stat conform prezentului articol, vor fi considerate ca teritorii distincte în sensul referirilor la teritoriul unui stat, făcute de art. 2 și 3.

Articolul 6

1. Înaltele părți contractante vor considera art. 1 - 5 ale acestui protocol drept articole adiționale la Convenție și toate dispozițiile Convenției se vor aplica în consecință.
2. Totuși, dreptul la recursul individual recunoscut printr-o declarație făcută în virtutea art. 25 al Convenției sau recunoașterea jurisdicției obligatorii a Curții făcută printr-o declarație în virtutea art. 46 al Convenției nu se va exercita, în ceea ce privește prezentul protocol, decât în măsura în care înalta parte contractantă interesată va fi declarat că recunoaște respectivul drept sau că acceptă respectiva jurisdicție pentru art. 1 - 4 ale protocolului său pentru unele din aceste articole.

Articolul 7

1. Prezentul protocol este deschis spre semnare membrilor Consiliului Europei, semnatori ai Convenției; el va fi ratificat o dată cu Convenția sau după ratificarea acesteia. El va intra în vigoare după depunerea a cinci instrumente de ratificare. Pentru oricare semnatar care îl va ratifica ulterior, protocolul va intra în vigoare o dată cu depunerea instrumentului de ratificare.
2. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei care va notifica tuturor membrilor numele celor care au ratificat protocolul.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest sens, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 16 septembrie 1963, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General va transmite copii certificate fiecăruia dintre statele semnatare.

Protocolul No.6

Privind abolirea pedepsei cu moartea

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare “Convenția”),

Considerând că progresele intervenite în mai multe state membre ale Consiliului Europei exprimă o tendință generală în favoarea abolirii pedepsei cu moartea,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.

Articolul 2

Un stat poate să prevadă în legislația sa pedeapsa cu moartea pentru acte săvârșite în timp de război sau de pericol iminent de război; o asemenea pedeapsă nu va fi aplicată decât în cazurile prevăzute de aceasta legislație și conform dispozițiilor sale. Statul respectiv va comunica Secretarului General al Consiliului Europei dispozițiile aferente ale legislației în cauză.

Articolul 3

Nici o derogare de la dispozițiile prezentului protocol pe temeiul articolului 15 din Convenție nu este îngăduită.

Articolul 4

Nici o rezervă la dispozițiile prezentului protocol pe temeiul articolului 57 din Convenție nu este admisă.

Articolul 5

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, să desemneze teritoriul sau teritoriile cu privire la care se va aplica prezentul protocol.
2. Orice stat poate, în orice moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei să extindă aplicarea prezentului protocol la oricare alt teritoriu desemnat în declarație. Protocolul va intra în vigoare cu privire la acest teritoriu, în prima zi a lunii care urmează datei primirii declarației de către Secretarul General.
3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă, în ceea ce privește orice teritoriu desemnat în această declarație, prin notificare adresată Secretarului General. Retragerea va intra în vigoare din prima zi a lunii care urmează datei primirii notificării de către Secretarul General.

Articolul 6

Statele părți consideră prevederile articolelor 1-5 ale prezentului protocol ca articole adiționale la Convenție și toate dispozițiile Convenției se aplică în Consecință.

Articolul 7

Prezentul protocol este deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei, semnare ale Convenției. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu va putea să ratifice, să accepte sau să aprobe prezentul protocol fără ca, simultan sau anterior, să fi ratificat Convenția. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 8

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează datei la care cinci state membre ale Consiliului Europei își vor exprima consimțământul de a fi legate prin protocol, conform dispozițiilor articolului 7.
2. Pentru orice stat membru care își va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează datei depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

Articolul 9

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului:

- a) orice semnare;
- b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare;

- c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol, conform articolelor 5 și 8;
- d) orice alt act, notificare sau comunicare având o legătură cu prezentul protocol.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 28 aprilie 1983, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite copii certificate fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

Protocolul No.7

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol,

Hotărâte să ia noi măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi și libertăți prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare "Convenția"),

Au convenit asupra celor le urmează:

Așa cum sunt amendate de Protocolul No. 11

Articolul 1

1. Un străin care își are reședința în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii și el trebuie să poată:
 - a) să prezinte motivele care pledează împotriva expulzării sale;
 - b) să ceară examinarea cazului său; și
 - c) să ceară să fie reprezentat în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate.
2. Un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragraful 1. a, b și c al acestui articol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate națională.

Articolul 2

1. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară reexaminarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către un tribunal superior. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege.

2. Acest drept poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, așa cum acestea sunt definite de lege, sau când cel interesat a fost judecat în prima instanță de către cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale.

Articolul 3

Atunci când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată grațierea, pentru că un fapt nou sau recent descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepția cazului în care se dovedește că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă în tot sau în parte.

Articolul 4

1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.
2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.
3. Nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul articolului 15 din Convenție.

Articolul 5

Soții se bucură de egalitate în drepturi și în responsabilități cu caracter civil, între ei și în relațiile cu copiii lor în ceea ce privește căsătoria, pe durata căsătoriei și cu prilejul desfacerii acesteia. Prezentul articol nu împiedică statele să ia măsurile necesare în interesul copiilor.

Articolul 6

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, să desemneze teritoriul sau teritoriile cu privire la care se va aplica prezentul protocol, precizând măsura în care el se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice acestui sau acestor teritorii.
2. Orice stat poate, în orice moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentului protocol la oricare alt teritoriu desemnat în declarație. Protocolul va intra în vigoare pentru acest teritoriu în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data primirii declarației de către Secretarul General.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă sau modificată, în ceea ce privește orice teritoriu desemnat în această declarație, prin notificare adresată Secretarului General. Retragerea sau modificarea va produce efecte în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data primirii notificării de către Secretarul General.
4. O declarație potrivit prezentului articol va fi considerată ca fiind în conformitate cu paragraful 1 din articolul 63 al Convenției.
5. Teritoriul oricărui stat cu privire la care prezentul protocol se aplică în virtutea ratificării, a acceptării sau a aprobării sale de către statul respectiv și fiecare dintre teritoriile cu privire la care protocolul se aplică în baza unei declarații făcute de respectivul stat, conform prezentului articol, pot fi considerate ca teritorii distincte în sensul referirii la teritoriul unui stat făcute la articolul 1.
6. Orice stat care a făcut o declarație în potrivit cu paragrafele 1 sau 2 ale prezentului articol poate ulterior în orice moment, să declare referitor la unul sau mai multe teritorii vizate în această declarație că accepta competența Curții de a primi cererile persoanelor fizice, ale organizațiilor nonguvernamentale sau ale grupurilor de persoane particulare, conform articolului 34 din Convenție privitor la articolele 1-5 din prezentul Protocol.

Articolul 7

Carta Declarațiilor sub fostul paragraf 2 al acestui articol

Statele părți consideră prevederile articolelor 1-6 ale prezentului Protocol ca articolele adiționale la Convenție și toate dispozițiile Convenției se aplică în consecință.

Articolul 8

Prezentul protocol este deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei care au semnat Convenția. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu poate ratifica, accepta sau aproba prezentul protocol fără să fi ratificat simultan sau anterior Convenția. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 9

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de două luni de la data la care șapte state membre ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin protocol conform dispozițiilor articolului 8.
2. Pentru orice stat membru care își va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de două luni de la data depunerii instrumentului de ratificare de acceptare sau de aprobare.

Articolul 10

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica tuturor statelor membre ale Consiliului Europei:

- a) orice semnare ;
- b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau aprobare;
- c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol conform articolelor 6 și 9;
- d) orice alt act, notificare sau declarație având legătură cu prezentul protocol.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

P r o t o c o l u l N o . 1 2

Statele membre ale Consiliului Europei semnatare ale prezentului Protocol

Considerând principiul fundamental în virtutea căruia toate persoanele sunt egale în fața legii și au dreptul la o protecție egală în fața legii;

Hotărâte să acționeze în sensul promovării egalității tuturor persoanelor prin aplicarea colectivă a interzicerii generale a discriminării prin mecanismele Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale semnată la Roma la data de 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare “Convenția”);

Reafirmând că principiul nediscriminării nu împiedică părțile semnatare să ia măsuri în sensul promovării egalității depline și efective, cu condiția să existe un obiectiv și o justificare rezonabile pentru aceste măsuri,

Au convenit următoarele:

Articolul 1

1. Exercițarea oricărui drept garantat de lege va fi asigurată fără discriminare pe motiv de rasă, sex, culoare, limbă, religie, preferințe politice sau de alt tip, origine națională și socială, asociere la o minoritate națională, proprietate, naștere sau alt statut.
2. Nici o persoană nu va fi discriminată de către o autoritate publică pe motive asemănătoare celor menționate în paragraful 1.

Articolul 2

1. Orice stat poate, la momentul semnării sau depunerii instrumentelor de ratificare, acceptare sau avizare, să specifice teritoriul sau teritoriile în care se aplică prezentul Protocol.
2. Orice stat poate, la o dată ulterioară, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentului Protocol la orice alt teritoriu specificat în declarație. Pentru respectivul teritoriu Protocolul va intra în vigoare în prima zi a lunii ce urmează expirării unei perioade de trei luni de la primirea declarației de către Secretarul General.
3. Orice declarație făcută în legătură cu precedentele două paragrafe, referitoare la orice teritoriu specificat într-o asemenea declarație, poate fi retrasă sau modificată printr-o notificare adresată Secretarului General al Consiliului Europei. Retragera sau modificarea va avea efect începând cu prima zi a lunii ce urmează expirării unei perioade de trei luni de la primirea notificării de către Secretarul General.
4. O declarație făcută în concordanță cu prezentul articol, va fi considerată ca fiind făcută în concordanță cu paragraful 1 al articolului 56 din Convenție.
5. Orice stat care a făcut o declarație în concordanță cu paragraful 1 sau 2 din prezentul articol poate la orice moment ulterior să declare, pentru unul sau mai multe dintre teritoriile la care face referire declarația, că recunoaște competența Curții de a primi cereri de la persoane fizice, organizații neguvernamentale ori grupuri de persoane, conform articolului 34 al Convenției legat de articolul 1 din prezentul Protocol.

Articolul 3

Pentru părțile semnate, prevederile articolelor 1 și 2 ale prezentului Protocol vor fi asimilate unor articole adiționale la Convenție și toate prevederile Convenției se vor aplica în mod corespunzător.

Articolul 4

Prezentul Protocol va fi deschis pentru semnare statelor membre ale Consiliului Europei semnate ale Convenției. Constituie obiectul ratificării, acceptării sau avizării. Un stat membru al Consiliului Europei nu poate ratifica, accepta sau aviza prezentul Protocol fără ratificarea anterioară sau simultană a Convenției. Instrumentele de ratificare, acceptare sau avizare a prezentului Protocol vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei

Articolul 5

1. Prezentul Protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii ce urmează expirării unei perioade de trei luni de la data la care 10 state membre ale Consiliului Europei și-au exprimat acordul de a respecta protocolul, în conformitate cu prevederile articolului 4.
2. Pentru statele membre care ratifică prezentul Protocol la un moment ulterior, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii ce urmează expirării unei perioade de trei luni de la depunerea instrumentelor de ratificare, acceptare sau avizare.

Articolul 6

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica toate statele membre în legătura cu:

- a) orice semnare;
- b) depunerea instrumentelor de ratificare, acceptare sau avizare;
- c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului Protocol în conformitate cu articolele 2 și 5;
- d) orice alt act, notificare sau comunicare în legătură cu prezentul Protocol

Drept mărturie subsemnații, autorizați în acest sens, au semnat prezentul Protocol.

Elaborat la Roma, la data de 4 noiembrie 2000, în engleză și franceză, ambele texte fiind autentice în mod egal, într-o singură copie ce va fi depozitată în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite o copie autenticată fiecărui stat membru al Consiliului Europei.

Notă

Doar articolele semnificative ale Convenției și Protocoalele sale au fost incluse aici. Textul complet este disponibil la <http://www.echr.coe.int/Convention/webConvenENG.pdf>.

Note:

- ¹ Au fost incluse doar cele mai importante articole ale Convenției și ale Protocoalelor. Textul integral al Convenției poate fi găsit la: <http://www.echr.coe.int/Convention/webConvenENG.pdf>

Anexe

**Directiva Consiliului 2000/43, cu privire la
implementarea principiului tratamentului
egal între persoane indiferent de originea
rasială sau etnică**

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

DIRECTIVA CONSILIULUI 2000/43, CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA PRINCIPIULUI TRATAMENTULUI EGAL ÎNTRE PERSOANE INDIFERENT DE ORIGINEA RASIALĂ SAU ETNICĂ

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE

Având în vedere Tratatul instituind Comunitatea Europeană și, în special, de Articolul 13 al acestuia,

Având în vedere propunerea Comisiei¹,

Având în vedere Opinia Parlamentului European²,

Având în vedere Opinia Comitetului Economic și Social³,

Având în vedere Opinia Comitetului Regiunilor⁴,

Întrucât:

- (1) Tratatul privind Uniunea Europeană marchează o nouă etapă în procesul creării unei mai strânse uniuni între popoarele Europei,
- (2) Conform articolului 6 al Tratatului Uniunii Europene, Uniunea Europeană este fondată pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cât și pe statul de drept, principii comune statelor membre și trebuie să respecte drepturile fundamentale garantate de Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, așa cum rezultă ele din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, ca principii generale ale dreptului comunitar.
- (3) Dreptul la egalitate în fața legii și la protecție împotriva discriminării pentru toate persoanele constituie un drept universal recunoscut de Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și Pactele Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice și la drepturile economice, sociale și culturale, de Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnate de toate statele membre.

¹ OJC

² Opinie exprimată la 18 mai 2000 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial).

³ Opinie exprimată la 12 aprilie 2000 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial).

⁴ Opinie exprimată la 31 mai 2000 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial).1 OJC

- (4) Este importantă respectarea acestor drepturi și libertăți fundamentale, inclusiv dreptul la libertatea de asociere. Este, de asemenea, importantă, în contextul accesului la și al asigurării de bunuri și servicii, respectarea protecției vieții private și de familie și a tranzacțiilor efectuate în acest context.
- (5) Parlamentul European a adoptat o serie de Rezoluții cu privire la lupta împotriva rasismului în Uniunea Europeană.
- (6) Uniunea Europeană respinge teoriile care vizează determinarea existenței raselor umane separate. Folosirea termenului “origine rasială” în prezenta Directivă nu implică acceptarea acestor teorii.
- (7) Consiliul European de la Tampere, din data de 15 și 16 octombrie 1999, a invitat Comisia să intervină, cât de curând posibil, cu propuneri pentru implementarea Articolului 13 al Tratatului Comunității Europene cu privire la lupta împotriva rasismului și xenofobiei.
- (8) Principiile directe pe anul 2000, privind angajarea în muncă, adoptate de Consiliul European, la Helsinki, între 10 și 11 decembrie 1999, subliniază necesitatea de a încuraja dezvoltarea condițiilor pentru o piață a muncii inclusiv din punct de vedere social, prin formularea unui set de politici coerente cu scopul combaterii discriminării împotriva anumitor grupuri, cum sunt minoritățile etnice.
- (9) Discriminarea bazată pe origine rasială sau etnică ar putea submina îndeplinirea obiectivelor Tratatului Comunității Europene, în special atingerea unui nivel înalt al ocupării forței de muncă și al protecției sociale, creșterea standardului de trai și a calității vieții, coeziunea economică și socială și solidaritatea. Ar putea, de asemenea, să submineze îndeplinirea obiectivului de dezvoltare a Uniunii Europene, ca o regiune a libertății, securității și justiției.
- (10) Comisia a prezentat o comunicare cu privire la rasism, xenofobie și antisemitism, în decembrie 1995.
- (11) Consiliul a adoptat, pe 15 iulie 1996, Acțiunea Comună (96/443/JHA) cu privire la activitatea de combatere a rasismului și xenofobiei⁵ în baza căreia statele membre asigură cooperarea juridică eficientă în privința cazurilor de comportament rasist sau xenofob.
- (12) Pentru a asigura dezvoltarea unei societăți democratice și tolerante, care să permită participarea tuturor persoanelor, indiferent de originea rasială sau etnică, acțiunea specifică în domeniul discriminării pe baza originii etnice sau rasiale nu trebuie să se limiteze la accesul la angajare și afaceri proprii, ci să acopere domenii ca: educația, protecția socială, securitatea socială și asistența medicală, avantaje sociale sau accesul la și asigurarea bunurilor și serviciilor.
- (13) În acest sens, orice formă de discriminare directă sau indirectă, bazată pe origine rasială sau etnică cu privire la domeniile menționate de prezenta Directivă trebuie interzisă în întreaga

⁵ OJL 185, 24.7.1996, P.5.

Comunitate. Această interdicție a discriminării trebuie să se aplice, de asemenea și cetățenilor din statele terțe, însă nu acoperă diferențele de tratament bazat pe naționalitate și nu aduce atingere prevederilor administrative în vigoare privind accesul și rezidența cetățenilor statelor terțe și accesul acestora la un loc de muncă și ocupație.

- (14) În implementarea principiului tratamentului egal indiferent de originea rasială sau etnică, Comunitatea, conform articolului 3(2) al Tratatului Comunității Europene, vizează eliminarea inegalităților și promovarea egalității între bărbați și femei, ținând cont în special de faptul că femeile sunt adeseori victime ale multiplelor forme de discriminare.
- (15) Aprecierea faptelor pe baza cărora se pot determina formele de discriminare directă sau indirectă este de competența jurisdicției naționale sau a altor organisme competente, în concordanță cu legislația sau practicile naționale. O asemenea legislație poate să prevadă ca în special discriminarea indirectă să fie stabilită prin orice metodă, inclusiv pe baza evidențelor statistice.
- (16) Este importantă protecția tuturor persoanelor împotriva discriminării pe criteriul originii rasiale sau etnice. Statele membre trebuie să asigure, de asemenea, acolo unde este necesar și în concordanță cu tradițiile și practicile lor naționale, protecția persoanelor aflate în legalitate, atunci când acestea sunt discriminate pe criteriul originii rasiale sau etnice a membrilor comunității din care provin.
- (17) Interzicerea discriminării nu trebuie să aducă nici un prejudiciu menținerii sau adoptării unor măsuri menite să prevină sau să compenseze dezavantajele unui grup de persoane de o anumită origine rasială sau etnică, iar astfel de măsuri pot permite crearea unor organizații de persoane care au o anumită origine rasială sau etnică și al căror obiectiv principal este promovarea nevoilor speciale ale acestora.
- (18) În foarte puține cazuri, un tratament diferit poate fi justificat atunci când o caracteristică legată de originea rasială sau etnică constituie o cerință autentică și decisivă ocupațională, atunci când obiectivul este legitim, iar cerința este proporțională. Astfel de circumstanțe trebuie incluse în informațiile puse la dispoziția Comisiei de către statele membre.
- (19) Persoanele care au constituit subiectul discriminării pe criteriul originii rasiale sau etnice trebuie să aibă la dispoziție măsuri adecvate de protecție juridică. Pentru a oferi un nivel de protecție mai eficient, asociațiile sau entitățile legislative trebuie, de asemenea, să fie împuternicite, așa cum hotărăsc statele membre, să se angajeze atât în numele cât și în sprijinul oricăror victime, în acțiuni care să nu prejudicieze reglementările de procedură interne privind reprezentarea și apărarea acestora în fața justiției.
- (20) Implementarea eficientă a principiului egalității necesită protecție juridică adecvată împotriva victimizării.
- (21) Reglementările cu privire la sarcina probei trebuie să fie adaptate, atunci când este vorba de un caz de discriminare *prima facie* și, pentru ca principiul tratamentului egal să fie aplicat eficient, sarcina probei trebuie să revină acuzatului, atunci când este adusă o probă într-un caz de discriminare.

- (22) Nu este necesar ca statele membre să aplice reglementările cu privire la sarcina probei în cazul procedurilor de investigare a faptelor unui caz, de către tribunal sau alt organism competent. Aceste proceduri sunt cele în care reclamantului nu îi este cerut să dovedească faptele, acestea fiind investigate de către tribunalul sau organismul competent.
- (23) Statele membre trebuie să promoveze dialogul dintre partenerii sociali și cu organizațiile neguvernamentale, pentru a lua cunoștință de diferite forme de discriminare și a le combate.
- (24) Protecția împotriva discriminării pe criteriul originii rasiale și etnice trebuie întărită prin existența în fiecare stat membru a unui organism sau a unor organisme cu competență în analizarea acestor probleme, în studierea posibilelor soluții și în asigurarea de asistență concretă victimelor.
- (25) Această Directivă conține minimum de cerințe, oferind statelor membre opțiunea de a introduce sau a menține prevederi mai favorabile. Implementarea Directivei nu trebuie să servească la justificarea nici unui regres legat de situația existentă în fiecare stat membru.
- (26) Statele membre trebuie să prevadă sancțiuni eficiente și proporționate în cazul încălcărilor obligațiilor stipulate în cadrul prezentei Directive.
- (27) Statele membre își pot asuma, la cererea lor comună, responsabilitatea managementului și activității de implementare a prezentei Directive, în ceea ce privește prevederile ce derogă din domeniul contractelor colective, cu condiția ca statele membre să facă tot ceea ce este necesar pentru a demonstra că pot garanta oricând obținerea rezultatelor impuse prin prezenta Directivă.
- (28) Conform principiilor subsidiarității și proporționalității, stipulate în articolul 5 al Tratatului Comunității Europene, obiectivul prezentei Directive și anume asigurarea unui nivel înalt comun al protecției împotriva discriminării în toate statele membre, nu poate fi atins în mod satisfăcător de către statele membre, însă poate fi îndeplinit mai bine de către Comunitate, datorită dimensiunii și impactului acțiunilor propuse. Prezenta Directivă se limitează la ceea ce este necesar pentru atingerea acelor obiective,

A ADOPTAT PREZENTA DIRECTIVĂ:

CAPITOLUL I

Prevederi Generale

Articolul 1

Obiectiv

Obiectivul prezentei Directive este acela de a crea un cadru pentru combaterea discriminării pe criteriul originii rasiale și etnice, punându-se accent pe eficientizarea principiului tratamentului egal în statele membre.

Articolul 2

Conceptul de discriminare

1. Conform obiectivelor prezentei Directive, principiul tratamentului egal va însemna că nu trebuie să existe discriminare directă sau indirectă pe criteriul originii rasiale sau etnice.
2. Conform obiectivelor menționate în paragraful 1:
 - (a) discriminarea directă intervine atunci când o persoană este tratată mai puțin favorabil decât o altă persoană, a fost sau ar putea fi tratată într-o manieră similară, pe criteriul originii rasiale sau etnice;
 - (b) discriminarea indirectă intervine atunci când o prevedere, criteriu sau practică aparent neutre dezavantajează anumite persoane de o anumită rasă sau origine față de alte persoane, cu excepția cazului în care acele prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare.
3. Hărțuirea este considerată discriminare, în conformitate cu sensul paragrafului 1, atunci când un comportament nedorit, de origine rasială sau etnică, duce la violarea demnității personale sau creează un cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensiv. În acest context, conceptul de hărțuire poate fi definit în conformitate cu legislația națională și practicile statelor membre.
4. O instigare la discriminare a persoanelor pe criteriul originii rasiale sau etnice este considerată o discriminare în concordanță cu prevederile paragrafului 1.

Articolul 3

Domeniu de aplicare

1. În limitele puterilor conferite asupra Comunității, prezenta Directivă trebuie să se aplice tuturor persoanelor atât în ceea ce privește sectorul public cât și cel privat, inclusiv organismele publice, în relație cu:

- (a) condițiile de acces la angajare, autoangajare și ocupație, inclusiv criteriile de selecție și condițiile de recrutare, indiferent de domeniul de activitate și la toate nivelurile ierarhiei profesionale, inclusiv promovare;
 - (b) accesul la toate tipurile și nivelurile de orientare vocațională, formare vocațională, perfecționare vocațională și reconversie, inclusiv experiența practică de lucru;
 - (c) angajarea și condițiile de lucru, inclusiv demiteri și remunerare;
 - (d) activarea ca membru și implicarea într-o organizație de muncitori sau angajatori, sau în orice organizație ai cărei membri au o anumită profesie, incluzând beneficiile oferite de asemenea organizații;
 - (e) protecție socială, inclusiv securitate socială și asistență sanitară;
 - (f) avantaje sociale;
 - (g) educație;
 - (h) acces la bunuri și servicii care sunt disponibile publicului, inclusiv locuire.
2. Prezenta Directivă nu se referă la diferența de tratament pe criteriul naționalității și nu aduce prejudicii prevederilor și condițiilor legate de accesul și rezidența cetățenilor din țările terțe și apatrizilor pe teritoriul statelor membre și nici oricărei forme de tratament legate de statutul legal al cetățenilor statelor terțe și a respectivilor apatrizi.

Articolul 4

Cerințe profesionale speciale și determinante

În conformitate cu articolul 2(1) și (2), statele membre pot prevedea ca diferența de tratament bazată pe caracteristici legate de originea rasială sau etnică să nu constituie caz de discriminare atunci când, datorită naturii activităților ocupaționale particulare sau a contextului în care se manifestă, o asemenea caracteristică constituie un caz special și determină o cerință ocupațională, demonstrând că obiectivul este legitim, iar cerința este proporțională.

Articolul 5

Acțiunea pozitivă

În scopul asigurării egalității depline în practică, principiul tratamentului egal nu trebuie să împiedice nici un stat membru să mențină sau să adopte măsuri specifice pentru a preveni sau compensa dezavantajele legate de originea rasială sau etnică.

Articolul 6

Minimum de cerințe

1. Statele membre pot să introducă sau să mențină prevederi mai eficiente în protecția principiului tratamentului egal decât cele stipulate în prezenta Directivă.
2. Implementarea prezentei Directive nu trebuie, sub nici o formă, să constituie un mediu propice reducerii nivelului protecției împotriva discriminării, deja susținute de statele membre în domeniile acoperite de prezenta Directivă.

CAPITOLUL II

Remedii și punere în aplicare

Articolul 7

Apărarea drepturilor

1. Statele membre trebuie să se asigure că procedurile judiciare și/sau administrative, inclusiv acolo unde acestea reclamă necesitatea procedurilor de conciliere, pentru îndeplinirea obligațiilor ce derogă din prezenta Directivă, sunt disponibile tuturor persoanelor care se consideră nedreptățite prin neaplicarea în cazul lor a principiului tratamentului egal, chiar și după ce relația în cadrul căreia discriminarea s-a manifestat a luat sfârșit.
2. Statele membre trebuie să se asigure că asociațiile, organizațiile sau alte entități legale, care au, în concordanță cu criteriile stipulate în legislația internă, un interes legitim în asigurarea îndeplinirii prevederilor prezentei Directive să se angajeze, cu acordul celui care a depus plângere împotriva unui act de discriminare, fie în numele sau în sprijinul acestuia, în orice tip de procedură juridică sau/și administrativă prevăzută pentru aplicarea obligațiilor stipulate în prezenta Directivă.
3. Paragrafele 1 și 2 nu aduc prejudicii față de regulile interne în legătură cu limitele temporale ale declanșării acțiunilor legate de principiul tratamentului egal.

Articolul 8

Probarea faptei

1. Statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare, în concordanță cu sistemele judiciare interne, pentru a se asigura că acuzatului îi revine dreptul să demonstreze că nu a avut loc o încălcare a principiului tratamentului egal, atunci când persoanele care se consideră a fi nedreptățite de faptul că principiul tratamentului egal nu a fost aplicat și în cazul lor, prezintă în fața unui tribunal sau a altei autorități competente, fapte în urma cărora se poate spune că a avut loc un caz de discriminare directă sau indirectă.
2. Paragraful 1 nu trebuie să împiedice statele membre să introducă reglementări privind probele, mai favorabile reclamantilor.

3. Paragraful 1 nu trebuie să fie aplicat procedurilor privind infracționalitatea.
4. Paragrafele 1, 2 și 3 trebuie, de asemenea, să fie aplicate oricăror proceduri efectuate în conformitate cu Articolul 7(2).
5. Statele membre nu sunt nevoite să aplice paragraful 1 procedurilor în care investigarea cazului este de competența tribunalului sau a organismului competent.

Articolul 9

Victimizarea

Statele membre trebuie să introducă în sistemul legislativ intern măsurile necesare protecției indivizilor în fața oricărui tratament advers sau consecință adversă, ca reacție la o plângere sau la procedurile menite să întărească aplicarea principiului tratamentului egal.

Articolul 10

Diseminarea informației

Statele membre trebuie să se asigure că prevederile adoptate prin prezenta Directivă, alături de legislația în vigoare, sunt supuse atenției persoanelor interesate, prin toate metodele posibile, pe teritoriul acestor state.

Articolul 11

Dialogul social

1. Statele membre trebuie ca, în concordanță cu tradițiile și practicile interne, să ia măsuri adecvate pentru promovarea dialogului social între cele două părți implicate în procesul muncii, punându-se accent pe aplicarea tratamentului egal, inclusiv prin monitorizarea practicilor din locurile de muncă, a contractelor colective, a codurilor de comportament, a cercetării sau schimbului de experiență și a bunelor practici.
2. În cazul tradițiilor și practicilor interne, statele membre trebuie să încurajeze cele două părți implicate în procesul muncii, fără să aducă prejudicii autonomiei lor, să încheie, la un nivel adecvat, acordurile privind reglementările antidiscriminatorii, în domeniile reflectate de articolul 3, care cad sub incidența negocierii colective. Aceste acorduri trebuie să respecte cerințele minime stipulate în prezenta Directivă și măsurile relevante implementate în plan intern.

Articolul 12

Dialogul cu organizațiile neguvernamentale

Statele membre trebuie să încurajeze dialogul cu organizațiile neguvernamentale care au, în concordanță cu legislația și practicile lor interne, un interes legitim în a contribui la lupta împotriva discriminării pe criteriul originii rasiale și etnice, punându-se accent pe promovarea principiului tratamentului egal.

CAPITOLUL III

Organisme pentru promovarea tratamentului egal

Articolul 13

1. Statele membre trebuie să desemneze un organism sau organisme pentru promovarea tratamentului egal al tuturor persoanelor, fără discriminare pe criteriul originii rasiale sau etnice. Aceste organisme pot fi părți ale unor agenții însărcinate, în plan intern, cu apărarea drepturilor omului sau cu protejarea drepturilor indivizilor.
2. Statele membre trebuie să se asigure că în competența acestor organisme intră:
 - oferirea de asistență independentă victimelor discriminării în depunerea plângerilor lor cu privire la cazurile de discriminare, fără a prejudicia drepturile victimelor și ale asociațiilor, organizațiilor sau ale altor entități legale menționate în Articolul 7(2),
 - realizarea unei monitorizări independente a discriminării,
 - publicarea unor rapoarte independente și elaborarea de recomandări cu privire la cazurile de discriminare.

CAPITOLUL IV

Prevederi finale

Articolul 14

Armonizare

Statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că:

- (a) sunt abolite orice legi, reglementări și prevederi administrative ce contravin principiului tratamentului egal;
- (b) sunt sau pot fi declarate nule sau amendate orice prevederi incluse în contractele individuale sau colective, ce contravin principiilor tratamentului egal, de asemenea reglementări interne, reglementări aplicabile asociațiilor financiare sau non-profit, cât și reglementările aplicabile organizațiilor liber-profesioniștilor, muncitorilor sau angajatorilor.

Articolul 15

Sanțiuni

Statele membre trebuie să își prezinte reglementările cu privire la sancțiunile aplicabile încălcărilor prevederilor interne adoptate prin prezenta Directivă și să ia toate măsurile necesare pentru a asigura

aplicarea acestora. Sancțiunile, care trebuie să cuprindă plata compensațiilor pentru victime, trebuie să fie eficiente, proporționate și disuasive. Statele membre trebuie să facă cunoscute Comisiei aceste prevederi, cel târziu până la* și să anunțe, fără întârziere, asupra oricăror amendamente care le-ar putea afecta.

Articolul 16

Implementare

Statele membre trebuie să adopte legi, reglementări și prevederi administrative necesare racordării la prezenta Directivă, până la*, sau trebuie să își asume responsabilitatea de a asigura managementul și activitatea de implementare a prezentei Directive, la cererea lor comună, în ceea ce privește prevederile care corespund domeniului înțelegerilor colective. În astfel de cazuri, statele membre trebuie să se asigure că, până la*, sunt introduse prin acord măsurile necesare care să garanteze oricând rezultatele impuse de prezenta Directivă. În acest sens, ele trebuie să informeze Comisia.

Atunci când statele membre adoptă astfel de măsuri, acestea trebuie să facă referire la prezenta Directivă sau să fie însoțite de o astfel de referire cu ocazia publicării lor oficiale. Metodele realizării unor astfel de referințe trebuie să fie alese de către statele membre.

Articolul 17

Raportarea

1. Statele membre trebuie să comunice Comisiei, până la** și la fiecare cinci ani apoi, toate informațiile necesare Comisiei pentru ca aceasta să realizeze raportul către Parlamentul European și Consiliu, cu privire la aplicarea prezentei Directive.
2. Raportul Comisiei trebuie să țină cont de viziunile Centrului European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei, cât și punctele de vedere ale partenerilor sociali și a organizațiilor guvernamentale relevante. În concordanță cu principiul abordării pe criteriu de gen, acest raport trebuie, inter alia, să prevadă o analiză a impactului măsurilor luate în privința femeilor și bărbaților. În urma informațiilor primite, acest raport va include, dacă este necesar, propuneri de revizuire sau reactualizare a prezentei Directive.

Articolul 18

Intrarea în vigoare

Prezenta Directivă intră în vigoare în ziua publicării sale în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene.

* Trei ani de la intrarea în vigoare a acestei Directive

** Cinci ani de la intrarea în vigoare a acestei Directive

Articolul 19

Destinatarii

Prezenta Directivă se adresează statelor membre.

Adoptată la

Pentru Consiliu

Președinte

Anexe

Bibliografie selectivă

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Amnesty International. *Campaigning Manual*. London, 2001.

<http://web.amnesty.org/pages/campaigning-manual-eng>

Amnesty International. *Using the International Human Rights System to Combat Racial Discrimination*. London: 2001.

Bander, Patricia, et al. eds. *Compass: A Manual on Human Rights Education*. Strasbourg: Council of Europe, 2003.

Cahn, Claude. *Roma Rights: Race, Justice and Strategies for Equality*. New York: International Debate Education Association, 2002.

Canadian Human Rights Foundation. *24th Annual International Human Rights Training Programme: Building a Culture of Human Rights, Participant's Manual*. Montreal: June, 2003.

Canadian Human Rights Foundation & European Roma Rights Center. *Capacity Building for Roma Rights Advocacy: European Roma Rights Center Summer School*. Budapest: July, 2004.

Canadian Human Rights Foundation. *Human Rights Monitoring and Advocacy Workshop*. Jakarta: 2002.

Center for Reproductive Rights. *From Rights to Reality: How to Advocate for Women's Reproductive Freedom Worldwide*. New York: 2003, www.reproductiverights.org

Clements, Luke. "Litigating cases on behalf of Roma before the Court and Commission in Strasbourg", in *Roma Rights*. Winter 1998. Budapest: European Roma Rights Center, 1998. Available at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=487>.

Clements, L.J., Nuala Mole, Alan Simmons. *European Human Rights: Taking a Case under the Convention*. Sweet & Maxwell: London, 1999.

Council of Europe. *The Council of Europe and the Protection of Human Rights (pamphlet)*. Strasbourg: June, 2000.

European Roma Rights Center. *Stigmata: Segregated Schooling of Roma in Central and Eastern Europe*. Budapest: 2004.

European Roma Rights Center, *Center on Housing Rights and Eviction & Milan Šimečka Foundation. Defending Roma Housing Rights in Slovakia*. Budapest: 2004.

European Roma Rights Center, *Interights & Migration Policy Group. Strategic Litigation of Race Discrimination in Europe: From Principles to Practice*. Nottingham, England: Russell Press Limited, 2004.

European Roma Rights Center. *A Special Remedy: Roma and Schools for the Mentally Handicapped in the Czech Republic*. Budapest: 1999.

Fahey, Joseph & Richard Armstrong, eds. *Essential Readings on War, Justice, Non-violence and World Order*. Mahwah, New Jersey: Paulist Press, 1992.

Fitsum, Alemu. "Testing to Prove Racial Discrimination". Roma Rights, No. 3, 2000. Available at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1016>

Flowers, Nancy, (ed). *Human Rights Here and Now: Celebrating the Universal Declaration of Human Rights*. <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Default.htm> .

Giffard, Camille. *The Torture Reporting Handbook*. Colchester: University of Essex, Human Rights Center, 2000.

Helsinki Foundation for Human Rights. *Human Rights Monitoring*. Warsaw: 2001.

Just Associates. *A New Weave of Power, People & Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation*. <http://www.justassociates.org/ActionGuide.htm>

Long, Scott. *Making the Mountain Move: An Activist's Guide to How International Human Rights Mechanisms Can Work for You*. International Gay and Lesbian Human Rights Commission, 2001. www.iglhrc.org

Open Society Institute. *Minority Protection in Bulgaria*. Budapest: 2001. Available at: http://www.eumap.org/reports/2001/minority/sections/bulgaria/minority_bulgaria.pdf

Ringlold, Dena, Mitchell A. Orenstein & Erika Wilkens. *Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank, 2003.

Steiner, Henry J. & Philip Alston, eds. *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*. New York: Oxford University Press, 2000.

United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. *ABC: Teaching Human Rights*. Geneva: United Nations publication, 2003.

United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Minorities, the United Nations and Regional Mechanisms. www.unhchr.ch/html/menu6/2/minorities/pam1.doc

United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. *Training Manual on Human Rights Monitoring*. Geneva: United Nations Publication, 1997.

Anexe

Legături utile

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

Organizații internaționale

Organizația Națiunilor Unite (ONU)	www.un.org
Consiliul Europei (CoE)	www.coe.int
Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)	www.osce.org
Uniunea Europeană (UE)	www.europa.eu.int
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)	www.echr.coe.int
Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (OHCHR)	www.ohchr.org
Oficiul OSCE pentru comunități rome și sinti	www.ohchr.org/odihr/cprsi
Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței	www.coe.int/ecri
Centrul European de Monitorizare a Rasismului (EUMC)	www.eumc.eu.int/eumc

Organizații nonguvernamentale

Amnesty International (AI)	www.amnesty.org
Centrul pentru evacuări și drept la locuință (COHRE)	www.cohre.org
Centrul European pentru Problemele Minorităților (ECMI)	www.ecmi.de
Centrul European pentru Drepturile Romilor (ERRC)	www.errc.org
Human Rights Internet (HRI)	www.hri.ca
Human Rights Watch (HRW)	www.hrw.org
Interights	www.interights.org
Oficiul de apărare legală pentru minorități naționale și etnice (NEKI)	www.neki.hu
Fundația Milan Šimečka	www.nadaciamilansimecku.sk
Grupul pentru Drepturile Minorităților (MRG)	www.minorityrights.org
Open Society Institute (OSI)	www.soros.org

Open Society Justice Initiative (OSJI)	www.justiceinitiative.org
Inițiativa pentru Legislație în Interes Public (PILI)	www.pili.org
Programul de Participare a Romilor (RPP - parte a OSI)	www.soros.org/roma/focus_areas/rpp
Centrul de Presă pentru Romi (RSK)	www.romapage.hu
Romani CRISS	www.romanicriss.ro

Alte legături utile

Legislationline.org - inițiativă comună a Uniunii Europene și a Biroului OSCE pentru instituții democratice și drepturile omului (ODIHR), aceasta este o bază de date on-line gratuită care conține legislație națională și internațională privind protecția drepturilor omului și respectarea statului de drept (www.legislationline.org).

Anexe

Glosar

Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele

GLOSAR

Abrevieri

- CAT** Comitetul împotriva torturii (Committee Against Torture)
- CEDAW** Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women)
- CERD** Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (Committee on the Elimination of Racial Discrimination)
- CESCR** Comitetul pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale (Committee on Economic, Social, and Cultural Rights)
- CoE** Consiliul Europei (Council of Europe)
- CRC** Convenția privind drepturile copilului (Convention on the Rights of the Child)
- ECHR** Convenția europeană pentru protejarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)
- ERRC** Centrul European pentru Drepturile Romilor (European Roma Rights Center)
- UE** Uniunea Europeană (European Union)
- ICCPR** Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (International Covenant on Civil and Political Rights)
- ICESCR** Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
- ICERD** Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
- OIG** Organizație interguvernamentală (Intergovernmental Organisation)
- ONG** Organizație neguvernamentală (Non-governmental Organisation)
- OSCE** Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (Organization for Security and Cooperation in Europe)
- UDHR** Declarația Universală a Drepturilor Omului (Universal Declaration on Human Rights)
- ONU** Organizația Națiunilor Unite (United Nations)

Procedura 1503: Un mecanism neconvențional al Organizației Națiunilor Unite, care permite persoanelor să adreseze plângeri directe către Comisia pentru Drepturile Omului, în vederea investigării modelelor frecvente de încălcare a drepturilor omului.

Acte de comitere (Acts of commission): Actele de comitere sunt acele acte întreprinse în mod deliberat de către stat sau un actor ne-statal, împotriva unei persoane sau un grup de oameni. Un exemplu de act de comitere este evacuarea forțată a indivizilor din propriile case.

Acte de omisiune (Acts of omission): Actele de omisiune sunt acele situații în care statul neacționând, neintervenind sau necreând legi și politici, permite încălcarea drepturilor fundamentale ale unor persoane sau grupuri. Neasigurarea infrastructurii și serviciilor de bază cum ar fi apa, electricitatea și canalizare anumitor comunități, constituie acte de omisiune din partea guvernului.

Acțiune directă (Direct action): Acțiunea directă în domeniul drepturilor omului presupune acțiunea publică și de cele mai multe ori colectivă a unor persoane sau grupuri care încearcă să pună în discuție cazurile de încălcare a drepturilor omului pentru a determina schimbarea socială și respectul pentru drepturile omului.

Advocacy pentru drepturile omului (Human rights advocacy): Advocacy pentru drepturile omului înseamnă o serie de acțiuni strategice și de mobilizare cu scopul de a contribui la schimbarea de comportament, a atitudinilor culturale, a relațiilor și politicilor care afectează instituțiile sociale, bazate pe documentarea și cercetarea amănunțită a unei probleme. Ca și documentarea în domeniul drepturilor omului, advocacy pentru drepturile omului este o acțiune de interes public.

Asimilare (Assimilation): Politicile de asimilare încearcă să forțeze o minoritate să adopte cultura dominantă a populației majoritare. Acest lucru se realizează prin politici coercitive care încearcă să “civilizeze” grupurile minoritare sau să forțeze membrii grupului minoritar să se conformeze unor norme culturale definite. Deși astfel de politici sunt frecvent (dar nu întotdeauna) justificate prin intenția de a ajuta minoritatea, ele rămân politici etnocentriste și paternaliste care au drept scop eliminarea culturii minoritare

Coaliție (Coalition): Coalițiile au drept scop crearea unor alianțe între diverse grupuri și persoane unite în jurul unui scop comun. Coalițiile pot avea scopuri la nivel de persoane, de grup, de instituții, de comunități sau de politici publice

Consimțământ în cunoștință de cauză (Informed consent): Presupune să vă asigurați că atunci când cineva a consimțit la ceva, cum ar fi înaintarea unei plângeri către un organism oficial, este pe deplin informat atât de posibilele beneficii cât și de consecințele negative ale acțiunii în cauză. Riscurile nu trebuie ținute ascunse. Consimțământul trebuie să fie nu doar în cunoștință de cauză ci și acordat în mod liber. Persoanele nu trebuie forțate să-și dea consimțământul.

Convenție (Convention): Acord cu forță legală directă încheiat între state. Convențiile obligă statele semnatare care au și ratificat documentul să respecte anumite angajamente legale. Atunci când Adunarea Generală a ONU adoptă o Convenție, ea creează norme și standarde internaționale

De facto: Termen latin pentru “de fapt”, în realitate sau în mod real. Adesea folosit în loc de “în mod real” pentru a arăta că instanța judecătorească va trata ca pe un fapt un act al unei autorități sau al unui organism ce acționează ca și cum ar avea autoritate, chiar dacă nu se îndeplinesc reglementări cerute de lege. În contextul segregării în școli, de facto se referă la segregare ca fiind un fapt împlinit, fără a fi însă direct generat de o acțiune sau politică guvernamentală care să aibă acest scop.

De jure: Termen latin pentru “de drept”, just, legitim sau constituțional. Este adesea folosit cu înțelesul “prevăzut de lege” sau “conform legii”.

Declarație (Declaration): Document prin care statele se declară de acord cu anumite standarde, fără ca prevederile incluse în acest act să aibă forță legală directă. Declarațiile reprezintă angajamente politice și morale importante.

Demonstrații publice (Public demonstrations): O demonstrație publică este o întrunire sau o acțiune publică care are drept scop informarea și transmiterea către public a unui anumit mesaj. Aceasta poate fi o comemorare a unui eveniment sau o acțiune care încearcă să atragă atenția asupra nevoii de schimbare și dreptate socială. Pactul internațional privind drepturile politice și civile garantează libertatea de exprimare (articolul 19) și dreptul la întrunire pașnică (articolul 21). Convenția europeană a drepturilor omului include garanții asemănătoare în articolele 10 și 11.

Discriminare (Discrimination): Discriminarea poate fi definită ca tratarea unui individ sau a unui grup ca fiind separat - superior sau inferior - față de altul, pe baza unor criterii arbitrare precum rasa, culoarea pielii, sexul, limba maternă, religia, opinia politică sau originea socială ori națională.

Discriminare directă (Direct discrimination): Discriminarea directă are loc atunci când “datorită originii rasiale sau etnice, o persoană este tratată mai puțin favorabil față de cum este, a fost sau ar fi tratată o altă persoană într-o situație similară”. Atunci când un angajator respinge, ca urmare a unei politici, candidați romi pentru postul respectiv, sau atunci când un serviciu de distribuire a locuințelor acordă romilor, în mod sistematic și intenționat, locuințe de nivel inferior, avem de-a face cu exemple de discriminare directă.

Discriminare indirectă (Indirect discrimination): Discriminarea indirectă are loc “atunci când prevederi, criterii sau practici aparent neutre ar dezavantaja persoane de anumite origini rasiale sau etnice, în comparație cu alte persoane, cu excepția cazurilor în care acele prevederi, criterii sau practici sunt obiectiv justificate printr-un scop legitim, iar mijloacele de a atinge acel scop sunt potrivite situației și necesare”. Un magazin care nu îngăduie intrarea persoanelor care poartă fuste lungi sau o instituție guvernamentală care interzice accesul persoanelor cu capul acoperit sunt exemple de discriminare indirectă. Aceste reguli, deși neutre în aparență în ceea ce privește etnia, pot dezavantaja în mod disproporționat persoanele aparținând unor grupuri minoritare care au tendința să poarte fuste lungi sau acoperământ pe cap.

Documentarea în domeniul drepturilor omului (Human rights documentation): Documentarea în domeniul drepturilor omului este un termen generic care se referă la adunarea de informații legate de standardele și abuzurile în materie de drepturile omului

Drepturi negative (Negative rights): Potrivit anumitor abordări teoretice ale drepturilor omului, drepturile negative sunt acele drepturi ce nu necesită acțiune pentru a fi îndeplinite. Drepturile negative pot fi exercitate numai în absența acțiunii. Drepturile negative includ dreptul la viață, libertatea împotriva torturii și libertatea de exprimare. O persoană este liberă să se bucure de aceste drepturi până când ele îi sunt încălcate.

Drepturi pozitive (Positive rights): Potrivit anumitor abordări teoretice ale drepturilor omului, drepturile pozitive reprezintă acele drepturi care necesită o acțiune pozitivă luată de către o altă parte pentru ca drepturile să fie realizate. Unele drepturi nu pot exista fără concursul altora - o

responsabilitate care cade în general asupra guvernului. Guvernelor li se impune luarea unor măsuri pozitive pentru îndeplinirea anumitor obligații ce țin de drepturi. Drepturile pozitive includ dreptul la educație și dreptul la îngrijire medicală. Fără intervenția guvernului și constituirea unor instituții (de pildă, școli și spitale) aceste drepturi nu pot fi exercitate.

Drepturile minorităților (Minority rights): Politicile care sprijină drepturile minorităților acordă o anumită protecție minorităților în calitate de grup. Aceasta înseamnă că membrilor grupului minoritar le sunt garantate prin lege respectarea drepturilor individuale, precum și anumite compensații care decurg din statutul lor de membri ai unui grup minoritar. Aceste “drepturi speciale” nu sunt privilegii, ci măsuri adoptate pentru a da posibilitatea membrilor grupului minoritar să își păstreze identitatea, caracteristicile și tradițiile.

Drepturile omului (Human rights): Toți oamenii posedă din naștere, pur și simplu pentru că sunt ființe umane, anumite drepturi cunoscute sub numele de drepturi ale omului. Drepturile omului sunt universale, ele aparținând tuturor ființelor umane în mod egal, indiferent de vârstă, rasă, etnie, sex, orientare sexuală, credințe politice, religie, origine națională sau socială, limbă, proprietate, naștere sau alți factori externi. Drepturile omului sunt înnăscute. Ele nu trebuie să fie cumpărate, câștigate sau moștenite. Drepturile omului sunt inalienabile și nu îi pot fi luate nici unei persoane, nu se pot înstrăina și nici transfera. Drepturile omului sunt interdependente. Încălcarea unuia dintre ele afectează exercitarea celorlalte. Drepturile omului sunt astfel interconectate, indivizibile și toate la fel de esențiale în protejarea demnității umane.

Epuizarea remediilor interne (Exhaustion of domestic remedies): Utilizarea tuturor mijloacelor legale posibile pentru a proteja drepturile fundamentale de încălcări și pentru a obține reparații în cazul abuzurilor. Apelul la mecanismele internaționale de protejare a drepturilor omului este ultimul resort la care se poate apela, după ce, pe plan intern, statul nu a reușit să remedieze situația sau să ofere satisfacție victimelor pe cale legală. Remediile interne pot varia de la aducerea unui caz în fața instanței la depunerea unei plângeri la poliție.

Excludere (Exclusion): Aceste politici sau practici au drept scop excluderea sau segregarea minorităților pe plan economic, politic, socio-cultural și teritorial. Politicile și practicile de excludere încearcă să “protejeze” populația majoritară de pericolele pe care le-ar putea produce “celălalt” grup. Această abordare are drept rezultat excluderea socială. Un exemplu de politică excluzionară față de romi este segregarea educațională a copiilor romi prin repartizarea lor în școli pentru debili mentali sau în instituții de învățământ de o calitate îndoielnică, politică practică în mai multe țări europene.

Grupuri de lucru (Working groups): Grupurile de lucru sunt comitete în cadrul sistemului ONU a drepturilor omului, care investighează anumite probleme și, prin scrisori adresate statului în chestiune, pot răspunde repede întrebărilor legate de anumite cazuri de încălcare a drepturilor omului.

Integrare (Integration): Politicile de integrare intenționează să obțină integrarea în societate, ca membri cu drepturi depline, a anumitor persoane, în același timp respectându-li-se drepturile individuale, inclusiv cele culturale.

Investigație (Investigation): Investigația este o tehnică de documentare ce constă în strângerea de date despre anumite evenimente (de pildă, alegeri politice sau procese juridice) și incidente (de exemplu, cazuri de violență din partea poliției), vizitarea locurilor unde drepturile omului ar putea fi încălcate (de pildă, tabere de refugiați sau centre de detenție) și/sau verificarea faptelor cu ajutorul autorităților, precum și strângerea de informații de la acestea din urmă.

Litigii (Litigation): Litigiile reprezintă procesul de acționare în justiție și constau, în general, în proceduri legale derulate într-o instanță judecătorească cu scopul de pune în aplicare sau consolida drepturile conferite de lege.

Lobby (Lobbying): Activitatea de lobby este o strategie de advocacy folosită de activiști. Prin această strategie se încearcă modificarea sau schimbarea legislației prin influențarea opiniilor celor direct implicați în procesul de redactare și adoptare a legilor.

Nesupunere civică (Civil disobedience): Acțiune ce sprijină încălcarea (non-violentă) a legii pentru a impune în spațiul public anumite cereri. Actele de nesupunere civică sunt acte de refuz deliberat, deschis și pașnic de a se supune legilor considerate nedrepte. Nesupunerea civică poate fi practică la nivel de individ, grup sau mase de oameni și promovează nerespectarea pașnică a legii pentru a obține anumite revendicări.

Networking (Networking): Acest tip de acțiune constă în dezvoltarea unor rețele de aliați, parteneri și simpatizanți ai cauzei, din rândul altor ONG-uri, mișcărilor locale, simpatizanților politici, liderilor, experților și universitarilor și contribuie la dezvoltarea și consolidarea cauzei pentru care militați.

Organisme de implementare a tratatelor (Treaty bodies): Comitete de experți independenți care monitorizează implementarea prevederilor privind drepturilor omului din tratate. Membrii fiecărui comitet sunt nominalizați și aleși de statele care au ratificat tratatul respectiv.

Procedura 1503 (1503 Procedure): Mecanism extra-convențional al ONU care permite depunerea de petiții individuale la biroul Comisiei pentru Drepturile Omului în vederea investigării unor tipuri recurente de încălcări ale drepturilor omului.

Proceduri administrative (Administrative proceedings): Procedurile administrative există în general pentru a rezolva plângeri împotriva instituțiilor statului care sunt autorizate prin lege să îndeplinească anumite funcții administrative (de pildă consilii municipale și locale, regii autonome ale statului șamd). Astfel de proceduri nu implică neapărat judecate în fața unei instanțe și, de multe ori, reprezintă o modalitate de a rezolva niște cazuri pentru care aplicarea legilor formale ar fi disproporționată cu chestiunea supusă atenției.

Proceduri civile (Civil proceedings): Acestea se bazează pe codurile de procedură civilă ale statelor respective, jurisprudență și drept cutumiar (în anumite țări) și/sau prevederile legislației privind obligațiile. Procedurile civile permit victimelor să obțină prin ordin judecătoresc reparații pecuniare de la partea responsabilă, precum și ordine de restricționare a agresorilor.

Proceduri penale (Criminal proceedings): Cei care au avut de suferit datorită unei persoane care deținea o funcție publică (în poliție sau în orice altă instituție de stat) sau a fost victima unei infracțiuni grave comise de un terț care nu este actor statal (inclusiv infracțiuni grave motivate rasial) pot face o plângere penală la poliție sau la procurorul public. Procedurile penale au drept scop pedepsirea agresorului pentru infracțiunea comisă.

Procese strategice (Strategic litigation): Procesele strategice sunt un mod de acțiune legală în serviciul schimbării sociale. Procesele strategice caută să aducă o schimbare în realitatea socială prin utilizarea instanțelor judecătorești. Procesele strategice luptă împotriva nedreptăților sistemului.

Protocol (Protocol): Tratat care modifică un alt tratat (ex. adaugă proceduri suplimentare sau prevederi mai explicite decât cele din tratat)

Rapoarte alternative (Shadow reports): În timpul procesului de evaluare a statelor de către organismele de implementare a tratatelor, statele pot fi îndemnate să redacteze anumite rapoarte. Pe baza acestora și a altor documente, fiecare comitet poate evalua modul în care statul respectiv a respectat tratatul în cauză. Unele din aceste alte documente pot fi “rapoartele alternative”. ONG-urile supună atenției comitetului respectiv “rapoarte alternative” în care să prezinte anumite cazuri sau tipuri recurente de încălcare a drepturilor omului, incompatibile cu prevederile tratatului. Aceste “rapoarte alternative” pot ajuta comitetele în formularea și adresarea unor întrebări statului respectiv, precum și în redactarea unor concluzii precise și a unor recomandări.

Raportori speciali (Special rapporteurs): Experți independenți în domeniul drepturilor omului care prezintă anual Comisiei pentru Drepturile Omului rapoarte cu privire la situația drepturilor omului în anumite domenii sau țări.

Rasism (Racism): Discriminarea rasială - în special discriminarea rasială directă - se bazează pe prejudecăți și stereotipuri referitoare la anumite grupuri, cât și pe convingerea că rasa este un factor important ce determină trăsăturile și posibilitățile umane individuale. Cunoscut în mod curent drept rasism, această convingere are drept premisă ideea că diferențele provenind din moștenirea genetică sau culturală ar produce în mod necesar rase superioare sau inferioare altora.

Rezervă (Reservation): Declarație inclusă de stat în momentul ratificării tratatului prin care acesta își exprimă dorința de a nu fi constrâns legal de anumite prevederi ale respectivului tratat.

Rezumat (Executive summary): Rezumatul unui raport este adesea o componentă opțională. Acesta poate include o privire generală asupra cercetării și activității organizației, incluzând tipuri recurente de discriminare descoperite în urma monitorizării.

Segregare (Segregation): Segregarea reprezintă politica sau practica de separare, în școli, acordarea de locuințe și servicii publice sau comerciale, a oamenilor diferiți din punct de vedere al rasei, clasei sau etniei.

Statut consultativ (Consultative status): Unele organizații pot oferi altor organizații interguvernamentale și nonguvernamentale consultanță și expertiză tehnică. Acest statut se numește statut consultativ.

Testare pentru probarea discriminării rasiale (“Testing” to prove racial discrimination): Testarea este o tehnică folosită pentru adunarea de probe, atunci când există o bănuială privind discriminare. Testarea este folosită de organizațiile de apărare a drepturilor civile pentru a descoperi acte ilegale de discriminare. Tehnica este utilizată dacă un membru al unui grup crede că i se aplică un tratament diferit pe motive etnice, religioase, de sex, culoarea pielii sau alte caracteristici amendate prin lege ca discriminatorii.

Travellers (Travellers): Travellers sunt un grup de oameni care trăiesc în special în Marea Britanie și Irlanda, care se confruntă cu discriminări asemănătoare celei cu care se confruntă romii în celelalte părți ale Europei. Datorită acestui lucru, în legislația și dezbaterile internaționale sunt alăturați romilor.

Xenofobie (Xenophobia): Xenofobia este teama de străini și se manifestă adesea prin respingere, ostilitate sau violență față de anumitor grupuri.